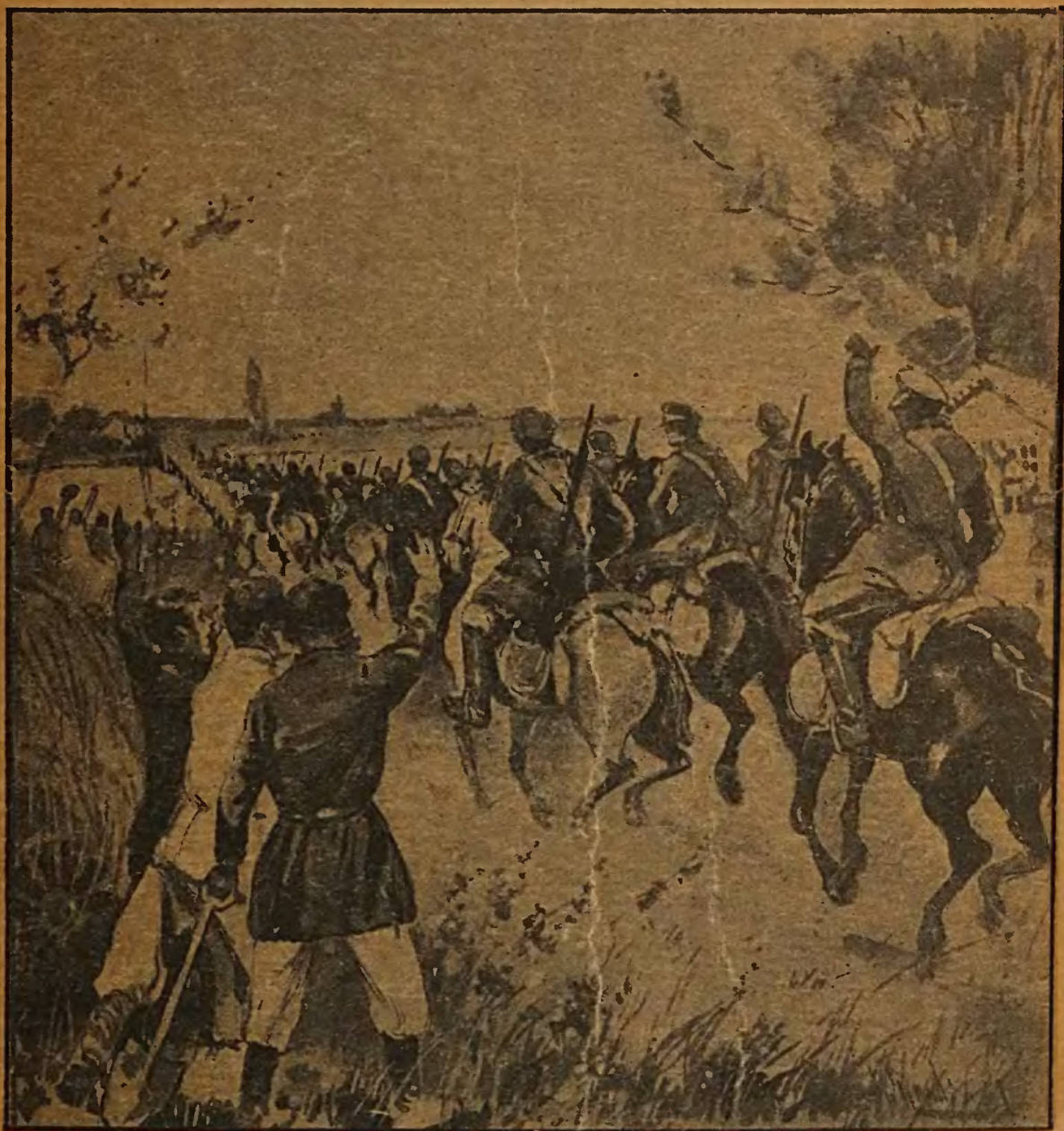

De ukrainske bønders frihetskamp

(Machnobevægelsen)

N. S. F.s FORLAG KRISTIANIA

**DE UKRAINSKE BØNDERS
FRIHETSKAMP
(1918—1921)**

Nestor Machno.

P. ARSJINOV

DE UKRAINSKE BØN-
DERS FRIHETSKAMP

(1918–1921)

MACHNOBEVÆGELSEN

MED FORORD AV VOLIN

OVERSAT AV NILS JØNTVEDT

KRISTIANIA

NORSK SYNDIKALISTISK FEDERATIONS FORLAG

1924

FORORD.

Idet læseren begynder paa denne bok, er det fremfor alt av betydning for ham at vite hvad slags arbeide han har at gjøre med: er det med en alvorlig og samvittighetsfull fremstilling, eller er det muligens bare med en fantastisk og uansvarlig opdigtning? Kan han møte forfatteren med tillid, i det mindste hvad de meddelte fakta angaar? Er forfatteren tilstrækkelig upartisk, fordreier han sandheten ved at retfærdiggjøre sine egne ideer og haane motpartens?

Spørsmaalene er langt fra betydningsløse.

Man maa nærme sig Machnobevegelsens kilder med den største aarvaakenhet. Læseren vil forstaa dette dersom han tar enkelte karakteristiske eiendommeligheter ved bevegelsen i betragtning.

Paa den ene side er Machnobevegelsen et fænomen av vældig omfang og betydning. Den utfoldet sig ved egen kraft, spillet under revolutionen en kolossal og ualmindelig komplicert rolle, utholdt en overmægtig kamp mot alle avskyninger av reaktion og reddet gang paa gang revolutionen fra tilintetgjørelse. Den er en bevægelse usedvanlig rik paa lysende, straalende episoder, man er blit tvunget til at tale om den og interessere sig for den, ikke bare i Rusland, men ogsaa utenfor Ruslands grænser. — Derved har den i de forskjelligste leire — baade reaktionære og revolutionære — fremkaldt de mest forskjelligartede følelser: fra brændende hat og vrede gjennom tvil, mistillid og mistro til den dybeste sympati og henførelse. Hvad nu kommunistpartiet og «sovjet»magten angaar, som har monopolisert revolutionen, saa maatte Machnobevegelsen efter lange underhandlinger

gaa til en hensynsløs tvekamp med disse, under hvilken den tilføiet baade partiet og sovjetmagten en række følbare fysiske og moralske slag. — Endelig henledet Machnos sammensatte, lysende og kraftfulde personlighet almindelig opmerksomhet paa sig. Hos enkelte fremkaldte den bare nysgjerrighet eller tvil, taapelig uvilje eller ubegrundet frygt, hos andre uforsonlig hat eller ubegrænset kjærlighet.

Det er naturlig at Machnobevægelsen har foranlediget mangen «forfatter» til at gripe til pennen. — Nogen har gjort det av politisk beregning, av trang til at retfærdiggjøre og styrke sin egen position, og de har tilsmudset og bakvasket bevægelsen og dens ledende mænd. — Andre anser det for sin pligt at sparke til en bevægelse som de ikke forstaar eller som har skræmt og foruroliget dem. Nogen anspores av den legendedannelse, som bevægelsen har været gjenstand for, av sensationslyst eller ved «det brede publikum»s levende interesse for den eller av den fristende mulighet at tjene en skilling paa nogen spændende romansider. Endelig er der saadanne som plages av skrivekløe. —

Paa denne maaten forøkes «materialerne», som kun er egnet til at føre ind i læserens forestilling et uendelig virvar samt frata ham enhver mulighet for at komme frem til sandheten.*)

Paa den anden side blev bevægelsen ved en række om-

*) Uten at nævne den masse artikler i brochurer, som findes spredt omkring i forskjellige russiske og utenlandske organer, og som enten vidner om tarvelige nedræknings-egenskaper eller deres forfatteres utrolige literære frækhet, saa eksisterer der baade større og mindre arbeider, som gjør krav paa en viss interesse eller historisk betydning. I virkeligheten viser de sig enten som bevisste fordreielser av sandheten eller likefrem som idiotiske fabler. — Vi kan f. eks. henwise til bolsjeviken J. Jakovlevs lille bok «Den russiske anarkisme i den store russiske revolution» (utkommet i flere russiske og utenlandske oplag) som er en uavbrutt strøm av fordreielser og direkte løgne. Eller vi kan nævne en større og mere

stændigheder nødsaget til at utfolde sig i en viss atmosfære av avsondrethet og isolation.

Den var en bevægelse av de nederste folkemasser, fremmed for alt paradevæsen, herskesyke og trang til berømmelse. — Den opstod ved Ruslands grænse, fjernt fra de store centrer og utfoldet sig indenfor den bekjendte, begrænsede rayon. Paa grund av sin isolation blev bevægelsen i sine dypeste hovedtræk ukjendt utenfor sit eget omraade. Den befandt sig næsten hele tiden i en utrolig haard og anstrenge- gende kampstilling, paa alle kanter omringet av fiender, næsten uten venner fra den ikke-arbeidende sfære, skaanselsløst undertrykt av det herskende partis blodige voldsfærd. Bevægelsen mistet over 90 pct. av sine bedste og mest aktive deltagere, og den hadde hverken tid eller mulighet, ei heller nogen trang til at samle og efterlate til efterkommerne sine ord, tanker eller bedrifter. — Dens dokumenter blev ikke spredt omkring og opbevart. Det er derfor ikke let at faa tak i dens inderste væsen. Paa samme maate som tusenvis av beskedne helter i den revolutionære epoke for altid vil forbli ukjendte, saaledes vil ogsaa Machno-bevægelsen i betragtelig grad forbli en ukjendt heltekamp i de ukrainske arbeidermassers historie. Indtil denne dag er bevægelsens vigtigste materiale ikke kommet frem i dagens lys. Og dersom skjæbnen ikke hadde været saa naadig at bevare i levende live nogen av bevægelsens deltagere, der har grundig kjend-

fordringsfuld artikel av en viss Gerasimenko i det historisk-literære tidsskrift «Istori i sovrjemennik» (Berlin 1922, pag. 151, artikel «Machno»), en artikel, hvori der føres tiltorvs saadanne skrøner at man skammer sig over at opholde sig baade ved forfatteren og tidsskriftet. Vi maa ogsaa nævne den anarkistiske presse. I det store og hele har den behandlet Machnobevægelsen med alvor, omtanke og ærlighet, fra helt andre sider og med helt andre formaal end de ovenfor omtalte forfattere. Dog findes der ogsaa i den anarkistiske presse ikke faa feiltagelser, som skyldes det forhold at forfatterne ikke aktivt har deltat i bevægelsen. De har derfor utelukkende skrevet om den efter hvad de har hørt eller læst.

skap til bevægelsen og har evnen til at fortælle sandheten om den, saa vilde dens historie forblit uskrevet.....

En saadan tingenes tilstand sætter den alvorlige læser og historiker i en usedvanlig vanskelig stilling: hvorledes skal han kritisk kunne skille ut sandheten i disse brogede og motstridende kilder, arbeider og materialer?

Det blir nødvendig med en gang at hjælpe læseren til at skille mellem klinten og hveten, mellem skallet og kornet. Det blir av vigtighet med en gang at fastslaa om han kan bruke nærværende arbeide som en frisk og ren kilde.

Derfor har spørsmålet om forfatteren og karakteren av hans arbeide i nærværende tilfælde saa væsentlig betydning.

Jeg var saa dristig at paata mig at nedskrive forordet til denne boken og i forordet belyse disse spørsmåal, idet jeg ved skjæbnens gunst tilhører de faa gjenværende deltagere i Machnobevægelsen, som i tilstrækkelig grad kjender til bevægelsen, bokens forfatter samt endelig de forhold hvorunder denne bok er skrevet.

* * *

Foreløbig tillater jeg mig en liten erklæring paa forhaand.

Man kan spørre mig (og faktisk spør man mig ofte) hvorfor jeg selv ikke skriver om Machnobevægelsen. Av mange grunde. Jeg skal nævne nogen av dem.

At fremstille begivenhetene og gi opplysninger om Machnobevægelsen kræver et langvarig, anstrengende og alsidig arbeide, og en saadan opgave var indtil nu, av mange grunde, umulig for mig. Det er aarsaken til at jeg indtil videre anser det nødvendig at avholde mig fra dette tema.

Machno-epopéen er altfor alvorlig, ophøiet og tragisk, altfor rik paa blod som er utgydt av dens deltagere, altfor dyp, sammensat og egenartet til at man skulde bedømme den og skrive om den overfladisk, f. eks. blot paa grundlag av meddelte, motstridende opplysninger. At fremstille den paa grundlag av dokumenter, det er fremforalt ikke vor sak, fordi dokumenter — døde ting — aldrig og fuldstændig gjen-

speiler det levende liv. At skrive paa grundlag av dokumenter blir en sak for fremtidige historikere, idet de ikke vil ha noget andet materiale at bygge paa. De samtidige bør holde sig mere strengt baade til saken og sig selv, da det væsentlig er til dem historien vil komme til at stille krav. — De bør avholde sig fra at dømme og skrive om begivenhetene forsaavidt de ikke har været direkte deltagere. I motsat fald risikerer de at stille selve begivenhetenes væsen, deres levende aand, i skygge, ja, hvad værre er, fordreie dem, samt bringe læseren og historikeren ut i endda større forvirring. — Derfor er det overordentlig viktig at bevægelsen skildres av en direkte deltager og øienvidne til begivenhetene. Jo fuldstændigere og dypere den personlige erfaring er, desto betydningsfuldere og mere presserende er et saadant arbeide. Hvis nu hertil kommer at en saadan deltager baade forføier over dokumenter og andre deltageres meddelelser, saa kan man tillægge hans fremstilling den største vekt.

Jeg skal tale om Machnobevægelsen i sin tid og paa rette sted. — Men jeg kan ikke skrive hele Machnobevægelsens historie, fornemmelig av den grund at jeg ikke har det fuldstændige, utførlige og alsidige kjendskap til emnet. Jeg tilbragte ca. et halvt aar i bevægelsen — fra august 1919 til januar 1920 — d. v. s. jeg iakttok den paa langt nær i hele dens utstrækning. Jeg traf Machno første gang i august 1919. Jeg tapte baade bevægelsen og Machno av syne, idet jeg blev arrestert i januar 1920 og kom endnu engang et par uker i berøring med bevægelsen i november samme aar, da Machno drev underhandlinger med sovjetmagten. Skjønt jeg paa denne maate saa meget til og oplevet meget i bevægelsen, saa er mit umiddelbare kjendskap til den ufuldstændig.

Derfor er det da jeg paa spørsmålet om hvorfor jeg ikke skriver om bevægelsen svarer: Fordi der findes en bedre kvalificert mand dertil end jeg.

Med denne bedre kvalificerte mand mener jeg da forfatteren av nærværende arbeide.

Jeg hørte om hans trofaste arbeide i bevægelsen. I 1919 arbeidet vi sammen der. Jeg visste at man omhyggelig sam-

let bevægelsens dokumenter og aktstykker til ham. Jeg visste at han utrættelig skrev dens hele historie. Jeg visste endelig at denne boken allerede var nedskrevet og at forfatteren tok skridt til at faa trykt den i utlandet. Og jeg mente at fremfor noget andet arbeide burde denne Machno-bevægelsens fuldstændige historie — utgis, da det var skrevet av en mand, som baade hadde deltatt i hele bevægelsen og som forføiet over en rik skat av materiale.

Der er mange som er fast overbeviste om at Machno er en «almindelig bandit» og anstifter av pogromer. Mange anser indtil denne dag Machno for en «eventyrer», de tror paa de ondskapsfulde og absurde historier om at han «aapnet fronten» for Denikin, «fraterniserte» med Petljura og «forenet» sig med Wrangel..... Siden bolsjevikene fik heldet med sig, gjentar mange den bakvaskelse, at Machno «hadde sat igang en kontrarevolutionær kulak-bevægelse», og at Machnos «anarkisme» bare var et naivt paafund av nogen anarkister, som listig brukte ham i sine egne formaals tjeneste.... Men Denikin, Petljura, Wrangel, det er bare livlige krigsepisoder: den holder de sig fast i og hoper op bjerge av løgne. Men Machnobevægelsen er paa langt nær uttømt med kampen mot de kontrarevolutionære generaler. Selve Machnobevægelsens væsen, dens indre gehalt, dens organisatoriske træk, er praktisk talt fuldstændig ukjendte.

Smaa, fragmentariske artikler og notiser, og andre partielle arbeider øver ingen virkning overfor en saadan tingenes tilstand. I forhold til et saa mægtig og mangeartet fænomen som Machnobevægelsen, gir saadanne artikler og arbeider altfor litet, de kaster ikke lys over hele billedet og drukner i avisflommen næsten uten at efterlate sig noget spor. For at rette et vellykket slag mot alle opdigtelser og skaffe en virkelig grundvold for den alvorlige interesse og ønske om kjendskap til emnet, er det uomgjængelig nødvendig i første række at beskrive bevægelsen mer eller mindre fuldstændig, hvorefter det er mulig med utbytte at gaa over til de enkelte spørsmåal og de enkelte detaljer.

Foreliggende arbeide viser sig at være en saadan fuld-

XIII

stændig fremstilling. Og dens forfatter var mere end nogen anden kaldet til at løse opgaven.

Man kan kun beklage at dette arbeide, i kraft av en række ugunstige omstændigheter, fremkommer betragtelig senere end ønskelig kunde være.*)

*

*

*

Det er karakteristisk at Machnobevægelsens første historiker kommer fra arbeiderstanden. Denne kjendsgjerning er ingen tilfældighet. Baade ideelt og organisatorisk benyttet bevægelsen sig av de kræfter, som selve arbeider- og bonde-massen kunde utfolde. Bevægelsen var hele tiden henvist til sig selv, og dens første historiker er fremgaat av bevægelsens egne rækker. Praktisk talt fandtes der heller ikke indenfor bevægelsen noget intellektuelt, teoretisk utdannet element.

Forfatteren, Peter Andrejevitsj Arsjinov er søn av en fabrikarbeider i Jekaterinoslav, selv arbeider — kleinsmed av profession. 17 aar gammel (1904) sluttet han sig til den revolutionære bevægelse. I 1905 arbeidet han som smed i jernbaneverkstedet i byen Kisil-Arvat (i Mellem-Asien) og traadte der ind i bolsjevikenes partiorganisation. I denne organisation begyndte han straks at spille en aktiv rolle og blev en av lederne og redaktørene av byens illegale arbeiderorgan «Molot» (Hammeren). I 1906 forlot Arsjinov — forfulgt av stedets politi — Mellem-Asien, og reiste til Ukraina, til byen Jekaterinoslav. Her blev han anarkist og begyndte at drive revolutionær propaganda blandt arbeiderne i byen. Aarsaken til hans overgang til anarkismen var bolsjevikenes minimalisme, som efter Arsjinovs overbevisning ikke svarte til arbeidernes virkelige interesser og som sam-

*) Før bokens fremkomst har forfatteren, forat de utenlandske kamerater og arbeidere hurtigst mulig skulde bli gjort bekjendt med enkelte fakta om Machnobevægelsen, trykt 2 artikler i utenlandske blade: «Nestor Machno» og «Machnobevægelsen og antisemitismen.»

XIV

men med de øvrige partiers minimalisme var aarsaken til at revolutionen 1905—1906 blev slaat ned.

I anarkismen fandt Arsjinov, efter eget utsagn, det samlede uttrykk for arbeidernes stræben efter frihet og likhet.

I aarene 1906—1907, da zarmagten spændte et net med militære standretter over hele Rusland, blev det brede massearbeide heft umuliggjort. Arsjinov svarte med flere ganger at begaa terroristiske handlinger.

Den 23. december 1906 sprængte han i den lille arbeiderby Amur, nær Jekaterinoslav, sammen med nogen kamerater, politistationen i luften. (Ved eksplosionen omkom tre kosakofficerer, politikommissæren og politibetjentene fra fangeavdelingen). Takket være den omhyggelige forberedelse av denne akt, blev hverken Arsjinov eller hans kamerater opdaget av politiet. I de følgende aar foretok Arsjinov flere attentater. En gang blev han grepet og fængslet; men det lykkedes ham ved en dristig flugt at undkomme.

Senere opholdt han sig omtrent 2 aar i utlandet, hovedsakelig i Frankrike; men i 1909 vendte han tilbake til Rusland hvor han i 1½ aar drev illegalt propagandistisk og organisatorisk arbeide for anarkismen blandt arbeiderne.

I 1910 blev han, idet han forsøkte at faa transportert vaaben og anarkistisk litteratur fra Østerrike til Rusland, arrestert ved grænsen av de østerrikske myndigheter og holdt fængslet i byen Tarnopol. Da han hadde sittet et aar der, blev han paa forlangende av den russiske forvaltning overgit til myndighetene i Moskva for forskjellige terroristiske handlinger. Han dømtes herfor til 20 aars tvangsarbeide.

Han blev sat i Butyrkifængslet i Moskva. Her traf han for første gang den unge Nestor Machno, som i 1910 var blit dømt til livsvarig strafarbeide for terroristiske handlinger. Machno hadde hørt om Arsjinov tidligere for hans arbeide sydpaa. De forblev begge to i fængslet og kom først ut ved revolutionen, i de første dager av mars 1917.

Efter sin befrielse reiste Machno til revolutionært arbeide i Ukraina, til sin fødeby Guljai-Polje. Arsjinov blev

igjen i Moskva og tok energisk del i arbeidet ved Moskva-føderationens anarkistiske gruppe.

Da Machno, efterat Ukraina var blit besat av tyskerne og østerrikerne, sommeren 1918 reiste til Moskva for at opholde sig der en stund og raadføre sig med kameratene om sakenes stilling, bodde han sammen med Arsjinov. Her blev de endnu mere intimt kjendt med hverandre og drøftet ivrig revolutionære og anarkistiske spørsmåal. Da Machno efter et 3—4 ukers ophold vendte tilbake til Ukraina, avtalte han med Arsjinov at de skulde vedlikeholde en regelmæssig forbindelse med hverandre. Han lovet ikke at glemme Moskva i tilfælde av at bevægelsen trængte penger. De talte ogsaa om nødvendigheten av at oprette en avis.... Machno holdt sit ord: han sendte penger til Moskva (som imidlertid ikke kom Arsjinov i hænde) og skrev ofte til Arsjinov. I brevene opfordret han Arsjinov til at arbeide i Ukraina, ventet og blev ærgerlig over at denne ikke kom.

Efter nogen tids forløp blev Machno omtalt i avisenes spalter som lederen av en temmelig sterk avdeling av partisaner.

I april 1919, fra begyndelsen av Machnobevægelsens utfoldelse, reiste Arsjinov til Guljai-Polje, og fra det øieblik opholdt han sig næsten hele tiden i Machnobevægelsens rayon, helt til dens opløsning i 1921. Her ledet han hovedsakelig det organisationsmæssige og det kulturelle opplysningsarbeide redigerte en tid Povstantsjestvoens avis «Putj k Svobodje» («Veien til frihet»). Han forlot rayonen i 1920 fordi bevægelsen opløstes. Ved denne tid mister han det til trykning færdige manuskript til bevægelsens historie. Efter sit fravær lykkedes det ham med megen møie at vende tilbake til rayonen, som paa alle sider var truet (av hvite eller røde) og opholder sig da der til begyndelsen av aaret 1921.

I begyndelsen av 1921, efterat bevægelsen fra sovjetmagentens side for tredje gang var blit ubarmhjertig slaat ned, reiste Arsjinov fra rayonen med det bestemte oppdrag at fullføre sit arbeide med Machnobevægelsens historie. Dette ar-

beide bragte han til en heldig avslutning under usedvanlig haarde livsforholde, delvis i Ukraina, delvis i Moskva.

Saaledes viser da forfatteren av nærværende arbeide sig at være en mand som mere end nogen anden er kvalificert for opgaven. Han har kjendt Nestor Machno i lang tid før han skrev ned begivenhetene, og han har iagttat bevægelsen paa nært hold og i de forskjelligste situationer. Han kjender desuten bevægelsens betydeligste deltagere. Han har selv været en aktiv deltager i den, selv gjennemlevet hele dens storhet og tragiske utvikling. Han forstod bedre end nogen anden bevægelsens drivfjær, dens søken efter nye organisationsformer, dens forventninger og haab. Han var vidne til dens titaniske kamp mot fiender, som anfaldt den fra alle kanter. Som arbeider blev han gjennemtrængt av bevægelsens sande aand, en mægtig bevægelse av de arbeidende masser — oplyst av anarkistiske idéer — gaaende ut paa at ta sin skjæbne i sin egen haand og i handlekraftig kamp bygge sit liv op fra nyt av. Som intelligent arbeider forstod han dypt at gjennemtænke bevægelsens væsen og nøiagtig stille den op mot andre kræfters, bevægelsers og retningers ideologi. Endelig fik han et omhyggelig kjendskap til alle bevægelsens dokumenter. Han kan som ingen anden ta kritisk standpunkt til alle meddelelser og alt materiale, kan skille det væsentlige fra det uvæsentlige, det karakteristiske fra det ubetydelige, hovedsak fra bisak.

Alt dette sætter ham istand til — paa trods av en hel række ugunstige omstændigheter, trods at han flere ganger mistet manuskriptene, materialerne og dokumentene — at forstaa sig paa og klarlægge en av de mest egenartede og betydningsfulde episoder i den russiske revolution.

* * *

Hvad skal man saa uttale om bokens enkelte deler? Det forekommer os, at den taler tilstrækkelig for sig selv i denne henseende.

Vi vil fremfor alt understreke at den blev skrevet for at gi den nøiagtigst mulige fremstilling av bevægelsen. Ingen tvilsom meddelelse fandt plass i den. Tvertimot, de fleste interessante og karakteristiske episoder som fandt sted, blev utelatt for at gjøre boken saa knap og koncis som mulig.

Utelatt blev likeledes enkelte momenter, træk eller begivenheter, fordi de ikke kunde bestyrkes ved nøiagtigere kjendsgjæringer.

Tapet av en hel række av de mest karakteristiske dokumenter er overhodet en stor mangel ved arbeidet. Arbeidet gik fire ganger tapt, og dette trykket forfatteren i en saadan grad at han tænkte paa at begynde arbeidet igjen helt fra nyt av. Kun bevistheten om nødvendigheten av at gi — om ikke en utførlig, saa dog en helhetsoversigt over Machnobevægelsen, foranlediget ham til paa nyt at gripe til pennen.

Det forstaar sig at boken om Machnobevægelsens historie maa utvides og fuldstændiggjøres ved nye kjendsgjæringer. Nærværende bok er bare det første alvorlige bidrag til at forstaa en av de mægtigste og lærerikeste bevægelser i historien.

* * *

Der kan strides om enkelte av forfatterens principielle standpunkter. De er imidlertid ikke bokens hovedelement og derfor ikke ført ut i sine yderste konsekvenser. Vi er ikke enige i at hans egenartene karakteristisk av bolsjevismen, som en ny herskerkaste der bevisst stræber efter politisk og økonomisk herredømme over arbeidermasserne, frembyr nogen synderlig interesse.

* * *

Selve Machnobevægelsens væsen er helt uttømmende forklart i boken. Navnet «Machnobevægelsen» opfattes av forfatteren i en usedvanlig vid betydning. Han forbinder med dette ord en forestilling om en specifik, fuldstændig egenartet og selvstændig, revolutionær klassebevægelse av arbeider-

dere, der efterhaanden kommer til bevissthet om sig selv og gaar ut paa historiens arena. Forfatteren betrakter Machnobevægelsen som et av de første og betydningsfuldeste fænomener i denne nye bevægelse og stiller den som saadan op mot de andre kræfter og bevægelser i revolutionen. Der ved understrekes den tilfældige betegnelse «Machnobevægelsen». Men bevægelsen vilde ha eksistert uten Machno, akkurat som de levende kræfter og de levende masser, som utgjorde og utfoldet bevægelsen, vilde ha eksistert uten Machno. Machno utviklet bare disse kræfter ved sit militære førertalent. Bevægelsens væsen vilde ha været det samme selv om bevægelsen hadde faat et andet navn, men dens karakter vilde ha traadt frem med en anden (større eller mindre) tydelighet.

Selve Machnos personlighet og den rolle han spillet i bevægelsen er meget klart fremstillet i boken.

Bevægelsens forhold til de forskjellige fiendtlige kræfter — til kontrarevolutionen, til bolsjevikene — er uttømmende skildret. De sider, som handler om de forskjellige heroiske øieblikke i bevægelsens kamp mot disse kræfter, griper og ryster læseren.

*

*

*

Der er intet at si om alle de historier om banditisme, antisemitisme og andre ting, som bevægelsen beskyldes for.

Naar Machnobevægelsen, — likesom ethvert andet menneskeverk, — hadde sine skyggesider, gjorde feilgrep og bommerter, saa var de — efter forfatterens utsagn — i sammenligning med bevægelsens store og positive væsen i den grad smaa og betydningsløse, at det overhodet er latterlig at nævne dem. Ved den mindste mulighet for en fri og positiv utvikling av bevægelsen, vilde de, uten nogen vanskelighet, ha været undgaat.

*

*

*

I boken skildres meget klart hvor let og naturlig bevægelsen omgik alle fordomme, nationale, religiøse og andre. Dette faktum er overordentlig interessant. Det viser til overflod hvor langt de arbejdende masser kan naa, naar de selv gjør revolutionen, naar de faar hel og fuld frihet til at handle.

Det største og vigtigste ved nærværende arbeide forekommer os at være :

1. Dets motvegt mot den opfatning at Machnobevegelsen kun er en egenartet krigsepisode, en forvoven partisanbevægelse. Ved ugjendrivelige fakta viser forfatteren hele feiltagelsen ved en saadan opfatning. Klart og tydelig, med fakta i hænderne, viser han os et billede av de brede arbeidermassers frie, dypt ideelle, skapende og organisatoriske bevægelse, mens de formerer sine militæravdelinger kun for det formaal at sikre sig det absolut nødvendige forsvar for sin revolutionære frihet.

2. Klart og tydelig er bevægelsens fuldstændige selvstændighet skildret: dens bevisste og energiske uafhængighetskamp mot utenforstaaende kræfter som vilde herske over den.

3. Klart og nøiagtig er Machnobevegelsens stilling til bolsjevismen og sovjetmagten fremstillet. — Mot alle bolsjevikenes løgner og undskyldninger er der rettet et tilintetgjørende slag. Alle deres forbryderske makinationer, hele deres løgnagtighet, hele deres kontrarevolutionære væsen fremvises i hele sin nakenhet. Det hadde været ønskelig at sette som epitafium over det angjældende kapitel i boken de ord, som engang undslap chefen for Tsjekaens hemmelige operative avdeling, Samsonov (i fængslet, da jeg blev indkaldt til «forhørsdommeren»). Paa min bemerkning om at jeg syntes bolsjevikenes fremgangsmaate overfor Machno i det øieblik de drev underhandlinger med ham var forrædersk fremfærd, replicerte Samsonov hissig: Det kalder De forræderi? Efter vor mening viser det at vi er dygtige politikere: «Da Machno var nyttig for os, forstod vi at gjøre

bruk av ham; men da vi ikke lenger hadde bruk for ham, forstod vi at likvidere ham.»

4. Mange brændende revolutionære betrakter anarkismen som en idealistisk fantasi og forsvarer bolsjevismen som den eneste mulige, uundgaaelige og uomgjængelige realitet under den sociale verdensrevolutions utvikling. — De negative sider ved bolsjevismen viser sig paa den maate uvæsentlige og vil finde sin historiske retfærdiggjørelse.

Denne bok vil tilføie denne opfatning et dødelig saar.

Den slaar fast paa en anskuelig maate to hovedpunkter :

1. De anarkistiske strømninger utfoldet sig i den russiske revolution i samme grad som den blev en egte, selvstændig bevægelse av arbeidermasserne, ikke som en «usund utopi av fantaster», men som den mest realistiske, konkrete revolutionære bevægelse av de samme masser.

2. Som saadan blev den bevisst, ubarmhjertig og nederdrægtig undertrykt av bolsjevismen.

De i denne bok fremlagte kjendsgjæringer viser tydelig, at den bolsjevikiske «realitet» i sit væsen er den samme som den zaristiske. — Disse fakta bekræfter dette konkret og uimotsigelig og stiller den bolsjevikiske «realitet» op imot den dype sandhet og «realitet» i anarkismen som arbeiderklassens egte, revolutionære ideologi og fratar bolsjevismen enhver mulighed for at bli retfærdiggjort av historien.

5. Boken gir et rikt materiale til omvurdering av mange anarkistiske værdier. Den bringer en til at tænke paa flere nye spørsmaal, den ruller op en række kjendsgjæringer, egnet til at gi en tydeligere løsning av mange ældre spørsmaal; endelig bekræfter den nogen forglemte sandheter, som det er meget nyttig atter og atter at se paa og tænke over.

*

*

*

Endnu en bemerkning.

Omendskjønt boken er skrevet av en anarkist, gaar dens betydning utvilsomt langt utenfor omraadet til en bestemt gruppe læsere.

For mange vil boken være en fullstendig og uventet aabenbaring. Paa mange vil den aapne øinene for begivenheter som foregaar rundt om. Mange vil ogsaa komme til at se disse begivenheter i ny belysning.

Ikke bare enhver oplyst arbeider og bonde, ikke bare enhver revolutionær, men ogsaa ethvert tænkende og interessert menneske bør med opmerksomhet læse denne bok, bør gjennemtænke de slutninger han maa trække av gjennemlæsningen og gjøre sig op en klar mening om bokens indhold.

Idag, da verden er svanger med begivenheter og jorden er fylt med kamp, idag, da revolutionen banker paa alle dører og forbereder enhver dødelig paa at bli revet med i dens hvirvel; idag, da det store oppgjør nærmer sig i hele sin bredde — ikke bare oppjøret mellom kapital og arbeide, mellom den gamle verden som har levet sit liv og den nye, men ogsaa mellom tilhængerne av de forskjellige oppfatninger om veie og maal i denne kamp; idag, da bolsjevismen larmer over jorden og ved vold, bedrag og bestikkelser hverver tilhængere; idag, da Máchno sitter fængslet i Varsjau og kanskje kun finder trøst deri at de ideer han kjæmpet for, ikke vil dø, men brede sig videre utover og vokse — idag maa enhver bok, som belyser veiene for den revolutionære kamp, findes paa hver mands bord.

Anarkismen er intet privilegium for de utvalgte, men en dyp og stor lære og verdensanskuelse, som ethvert menneske i vore dager bør kjende til.

La gaa at læseren ikke blir anarkist. At bli anarkist er ingen forpligtet til. Men kjende til anarkismen — det er nødvendig.

Mai 1923.

Volin.

FORFATTERENS FORORD.

Machnobevægelsen er et mægtig uttryk for russisk væsen og virkelighet. Ved dybden og mangesidigheten av sine ideer overgaar den enhver anden arbeiderbevægelse som er mig bekjendt. Dens faktiske materiale er uhyre stort. Men under de nuværende — kommunistiske — tilstande kan man ikke engang tænke paa at samle alt materiale til belysning av bevægelsen. Det blir en opgave for de kommende aar.

Arbeidet med Machnobevægelsens historie er av mig blit foretat fire ganger. I dette øiemed blev alt materiale som angaar bevægelsen omhyggelig samlet. Men alle fire ganger gik mit arbeide — halvfærdig — tapt sammen med det indsamlede materiale. To ganger blev det borte ved fronten — under krigsoperationene — og to ganger i min bolig — under husundersøkelser. Især blev værdifuldt materiale borte i januar 1921 i byen Charkov. Heri var samlet alt som fandtes ved fronten, i Machnos leir og i Machnos private arkiv: Machnos optegnelser, indeholdende en masse faktisk materiale, størsteparten av bevægelsens papirer og dokumenter, samtlige nummere av avisen «Putj k Svobodje» (Veien til Frihet), utførlige biografiske data om bevægelsens ansvarlige deltagere. I en nær fremtid at samle bare en del av det tapte materiale vilde ikke vise sig mulig. Av den grund mangler nærværende arbeide meget, yderst paa-krævet materiale.

Arbeidet blev første gang begyndt under krigen; senere maatte mit arbeide — paa grund av det røde politis interesse for det — skrives paa samme maate som fangene i de zaristiske fængsler skrev sine optegnelser til hverandre, d. v. s.

hvorsomhelst i hjørner eller skjult under border, i stadig fare for at bli overrasket av vokterne.

Naturligvis bærer mit arbeide av denne grund nødvendigvis et hastverkspræg og har mange lakuner. Imidlertid forlanger mine omgivelser at arbeidet skal utgis, selv paa denne ufuldstændige maate. Arbeidet er følgelig bare et første forsøk, men vil bli bearbeidet og fortsat. Men forat saa skal ske er det uomgjængelig nødvendig at faa samlet alt materiale om bevægelsen. Jeg retter derfor den bøn til alle de kamerater, som er i besiddelse av noget av dette materiale, at oversende det til forfatteren.

* * *

I dette forord ønsker jeg at si nogen ord til utenlandske kamerater. Mange av disse, som kommer til Rusland til en eller anden kongres, ser russisk virkelighet under ledelse av det herskende partis folk. De gaar omkring paa fabrikkene i Petrograd, Moskva og andre byer og faar rede paa forholdene i disse paa grundlag av det som det regjerende parti eller en dette nærstaaende gruppe finder formaals-tjenlig at fremvise. Dette slags kjendskap til russiske forholde har naturligvis ingen høi værdi. For at lære russiske forholde at kjende er det uomgjængelig nødvendig enten at reise ut paa landet i egenskap av almindelig jordbruksarbeider, eller ta plads i en fabrik som arbeider, motta den økonomiske og politiske pajok (ration) som kommunistmagten utdeler til folket, gjøre krav paa arbeidets hellige rettigheter, og dersom disse ikke indrømmes, kjæmpe for dem, og kjæmpe revolutionært, fordi revolutionen er arbeidets høieste ret; kun da faar den dristige øie paa det virkelige Rusland og ikke det sam stilles til skue. — Og da vil den historie som er fortalt i denne boken ikke forekomme ham uventet. Han vil med forfærdelse og dyp rystelse faa se at arbeidernes rettigheter i Rusland nu trampes under føtter, og han vil lære at forstaa heroismen i Machnobevægelsen, forsvarende disse rettigheter.

Jeg tror at enhver tænkende proletar, som bekymrer sig

XXIV

om sin klasses skjæbne, vil være enig i at kun paa denne vis vil man lære at forstaa russiske forhold. Alt det som hittil i almindelighet er blit praktisert i Rusland av de utenlandske delegationer i det øiemed at studere russiske forhold er vrøvl, selvbedrag, ørkesløs anvendelse av tid.

Mai 1923

P. Arsjinov.

Første kapitel.

DEMOKRATIET OG ARBEIDERMASSERNE I DEN RUSSISKE REVOLUTION.

Vi kjender ingen revolution i verdenshistorien som er gjennomført av det arbeidende folk i dets egen interesse. Med det arbeidende folk mener vi byens industriarbeidere og den fattige bondestand som ikke eksploaterer fremmed arbeidskraft. Uagtet bønder og arbeidere i alle store revolutioner utgjorde den viktigste kraft og bragte utallige ofre for revolutionens sak, saa pleiet ikke lederne, ideologene og organisatorene av revolutionens former og maal at være arbeidere og bønder, men utenforstaaende, et for arbeiderklassen fremmed element, i regelen folk fra mellemlassen, som vaklet mellem den hendøende epokes herskende klasser og proletariatet i byene og paa landet.

Dette element opstod og skjød frem paa ruinene av den gamle samfundsordning og det gamle regjeringssystem. Takket være dette elements fordelagtige klassestilling, dets krav paa magt i staten, indtok det i sit forhold til det hendøende politiske regime en revolutionær holdning og blev uten vanskelighet føreren for de underkuede arbeidermasser, føreren for massernes revo-

lutionære bevægelser. Men idet dette element organiserte revolutionen og ledet den under arbeidernes og bøndernes egne interessers flag, forfulgte dette element altid sine snevre gruppe- eller standsinteresser, og hele revolutionen blev forsøkt gjennomført med det formaal at sikre gruppens herredømme i landet. Saaledes var det i den engelske revolution. Slik var det i den store franske revolution. Saadan var det i den franske og tyske revolution i 1848. Slik var det i en hel række andre revolutioner, naar by- og landproletariatet, stridende for friheten, forblødde, mens førerne forføiet over frugtene av deres ofre og anstrengelser og bak folkets ryg utnyttet revolutionens opgaver og formaal overensstemmende med sine gruppeinteresser.

Under den store franske revolution gjorde arbeidermasserne store anstrengelser og ofre for dens heldige gjennomførelse. Men var de politiske ledere av denne revolution sønner av proletariatet og kjæmpet de for proletariatets ideer? Paa ingen maate! Danton, Robespierre og Camille Desmoulins og en række andre revolutionsførere var egne representanter for det daværende liberale bourgeoisi. De kjæmpet for en bestemt bourgeoisi-type av samfunnsforholdene, der ikke hadde noget tilfælles med de franske folkemassers revolutionære ideer om frihet og likhet. De blev betragtet og betragtes indtil nu som den store revolutions almindelig anerkjendte førere. Hvorledes var det efter den franske revolution i 1848: fik arbeiderklassen, som hadde git revolutionen 3 maaneders heroiske anstrengelser, nød, savn og ofre den «sociale republik», som lederne hadde lovet dem? Av dem fik arbeiderklassen sociale slavekaar og masse-mord, nedskytning av 50 tusen Pariser-

arbeidere, da disse forsøkte at reise sig mot sine bedrageriske førere.

I alle tidligere revolutioner lykkedes det arbeiderne og bønderne bare at *markere* sine viktigste bestræbelser, bare vise *tendensen*, der bestandig blev fordreiet og likvidert av de klokere, sluere og mere vidende «førere» av revolutionen. Det høieste arbeidermasserne opnaadde i disse revolutioner var et magert ben i form av forsamlings-, forenings- og trykkefrihet eller i form av at vælge sig en regjering. Men dette benet varte ikke længer end til den nye magt sat tryk i sadelen. Derefter førtes massernes liv ind i det gamle leie med retløshet, eksploatering og bedrag.

Kun i saadanne bevægelser som Stjenka Rjasins oprør eller som bøndernes og arbeidernes revolutionære opstandsbevægelse i vore dage, var folket selv bevægelsens herre og gav den form og indhold. Men disse bevægelser, som ialmindelighet møter daddel og forbandelser fra hele den «tænkende» almenhets side, har hittil aldrig seiret, og de skiller sig baade i form og indhold skarpt fra de revolutioner som ledes av politiske grupper eller partier.

Vor russiske revolution vil utvilsomt komme til at vise sig som en *politisk* revolution der tar folkets kræfter i bruk, men ikke vil virkeliggjøre folkets interesser. Efter de største ofre, lidelser og revolutionære anstengelser fra arbeidernes og bøndernes side, vil denne revolutions viktigste kjendsgjerning bestaa i det magtran en politisk mellemgruppe, den saakaldte socialistiske, revolutionære intelligens, socialdemokratiet, har begaat.

Om den socialistiske intelligens — den russiske og den internationale — er der skrevet meget. I alminde-

lighet roste man den, kaldte den bæreren av de høieste menneskelige idealer, forsvareren av den evige sandhet. Sjeldnere blev den dadlet. Men alt hvad der er skrevet om den — baade godt og ondt — har en væsentlig mangel: den nemlig at det var gruppen som kritiserte sig selv, roste eller dadlet. For arbeidernes og bøndernes selvstændige forstand er dette absolut ikke overbevisende, og kan ikke ha nogen betydning for forholdet mellem intelligensen og folket. Folket vil i dette forhold dømme efter fakta. Det virkelige, ugjendrivelege faktum i den socialistiske intelligens' liv er at den bestandig nød en privilegert social tilværelse. Da den hadde levet i privilegier, blev intelligensen ikke bare privilegert socialt, men ogsaa psykologisk. Hele dens aandretning fører uundgaaelig med sig en standsprivilegieaand.

Tar vi for os djekabristepoken, der var begyndelsen til intelligensens revolutionære virksomhet, og tar vi saa efter tur for os alle senere etapper i denne bevægelse, narodnikbevægelsen, narodnajakoljabevægelsen, marxismen og socialismen overhodet i alle dens avskyninger, finder vi overalt denne utprægede standsprivilegieaand. —

Hvorledes det nu end er med det sociale ideal paa utsiden, saa fører det ialfald privilegier med sig, for hvilke folket maa betale med sit slit og med opgivelse av sine retmæssige krav. Dette ideal har bare en begrænset gyldighet for arbeiderklassen. Men et samfundsideal, som ikke forekommer folket som den hele og fulde sandhet, viser sig for det som en løgn. En saadan løgn er navnlig for folket den socialistiske intelligens' ideologi. Denne kjendsgjerning forutbestemmer

det gjensidige forhold mellem folket og intelligensen. Folket vil aldrig glemme og aldrig tilgi denne intelligens at den paa bekostning av folkets ufrie arbeide og retløshet skapte sig sociale privilegier samt bestræbet sig for at ta med sig disse privilegier over i det fremtidige samfund.

Folket er en ting, men demokratiet og dets socialistiske ideologi er en anden ting, der med list og lempe litt efter litt nærmet sig folket. Naturligvis, enkelte heroiske naturer som Sofie Perovskaja, hævet sig over disse tarvelige privilegier, som er særegne for sicialismen ; men dette gjorde de fordi de forestillet sig bevægelsen ikke klasse-demokratisk, men psykologisk og etisk. De er blomster paa livets træ, en pryde for menneskeslegten. — Glødende av begeistring for sandheten gik de helt op i at tjene folket og ved sin smukke livsførsel fremhævet de endnu sterkere den socialistiske ideologis falske karakter. Folket vil aldrig komme til at glemme dem og vil for altid bære en stor kjærlighet til dem i sit hjerte.

Den russiske intelligens' forvirrede politiske bestræbelser i 1825 utviklet sig i løpet av et halvt aarhundrede til et legalt socialistisk statssystem, og intelligensen selv til en tydelig samfundsøkonomisk gruppe: socialdemokratiet. Forholdet mellem denne gruppe og folket bestemtes definitivt: folket vil ha borgerlig og økonomisk selvstyre, demokratiet søker at faa magten over folket. Forbindelsen mellem dem kan kun oprettholdes ved hjelp av vold, list og bedrag, men paa ingen maate i kraft av noget interessefællesskap. De er gjensidige fiender.

Selve statsidéen, idéen om tvangsstyre over mas-

serne, har altid udmerket saadanne individer som mangler likhetsfølelsen, men hos hvem det egoistiske instinkt hersker. De betragter menneskemassen som en materie der er blottet for vilje og initiativ, uduelig til selv at greie med de sociale saker.

Beständig var denne idé karakteristisk for privilegerte herskende grupper, der stod fjernt fra det arbeidende folk, patriarkiske stænder, krigerkaster, adelen, geistligheten, handels- og industribourgeoisiet o. s. v.

Det er ingen tilfældighet at nutidens socialisme har vist sig som denne idé's skinsyke tjener: den er en ny herskerkastes ideologi. Hvis vi med opmerksomhet betragter førerne og agitatorene for den nye stats-socialisme, saa vil vi faa se at hver av dem er fylt til randen av centralistisk tankegang, at hver av dem betragter sig som det centrum der skal lede og befale over masserne. Dette psykologiske træk i statssocialismen og hos dens tilhængere er en direkte fortsættelse av tidligere herskergruppers psykologi.

Det andet hovedfaktum i vor revolution bestaar deri at industriarbeiderne og arbeiderbønderne fortsætter at være i sin tidligere stilling som «arbeiderklasse», producenter, der faar sine ordrer av magten ovenfra.

Hele den nuværende saakaldte socialistiske opbygning som foregaar i Rusland, hele statsapparatet, hvormed landet forvaltes, dannelsen av de nye social-politiske forhold, det betyr altsammen intet andet end opprettelsen av et nyt klasseherredømme over producentene, en ny socialistisk herskermagt over folket. Planen for denne opbygning og dette herredømme var i løpet av et decennium blit utarbeidet og forberedt av lederne for socialdemokratiet. Indtil revolutionen var denne kjendt un-

der navn av kollektivismen. For tiden heter den sovjetsystemet.

Den sattes første gang ut i livet ved de russiske arbeideres og bønders revolutionære bevægelse. Som det første forsøk, foretat bare av en del av demokratiet, av dets mest aktive, initiativrike og mest revolutionære del, den venstre-kommunistiske fløi, spaltet det i den første tid, fordi det kom saa uventet paa de brede demokratiske masser og paa grund av forsøkets skarpe former, selve demokratiet i forskjellige, indbyrdes fiendtlige grupper. Nogen av disse grupper (mensjeviker, social-revolutionære o. a.) ansaa kommunismens indførelse i Rusland paa det daværende tidspunkt forhastet og risikabel. De fortsatte at haabe paa at faa statsmagten i landet paa saakaldt lovlig, parlamentarisk vei. Herved kom de i strid med sine kamerater tilvenstre, med kommunistene. Men denne strid var bare temporær, tilfældig og ikke alvorlig. Den var fremkaldt ved misforstaaelse, ubetænksomhet av den brede, mere frygtsomme del av demokratiet med en anden opfatning av den politiske revolution. Saasnart denne mere frygtsomme del av demokratiet indsaa, at kommunistssystemet ikke bare ikke vilde tilføre den nogen skade, men tvertimot aapne den smukke stillinger i den nye stat, ophørte alle stridigheter mellem de enkelte fiendtlige grupper av sig selv, og nævnte gruppe kom ind under kommunistpartiets ledelse.

En hel række grupper og partier hos os og i utlandet staar paa «sovjetplattformen». Store politiske ledere i forskjellige land, for kort tid siden hovedmænd i den 2den Internationale og indtil da fiendtlig stemt overfor bolsjevismen, samles nu i den kommunistiske

internationales skjød og kommer nu til arbeiderklassen med kommunistfanen og «proletariatets diktatur» paa læberne.

Men som i tidligere, store revolutioner, i hvilke arbeidere og bønder har kjæmpet, saa har ogsaa vor revolution skapt en række selvstændige bevægelser av arbeidere i deres kamp for frihet og likhet. En av disse bevægelser, den mægtigste og mest straalende, er Machnobevegelsen. I løpet av 3 aar banet den vei i revolutionen forat det arbeidende Rusland kunde naa sine ældgamle maal: frihet og uavhengighet. Trods de mest fortvilede forsøk fra kommunistmagtens side paa at knuse den, fordreie og tilsmudse den, fortsatte den at vokse, leve og utfolde sig. Den kjæmpet paa flere fronter i borgerkrigen, tilføiet av og til sine fiender alvorlige slag og bragte haab for revolutionen hos arbeidere og bønder i Storrusland, Sibirien og Kaukasien. Aarsaken til Machnobevegelsens heldige utvikling lar sig forklare derved at endel av de russiske arbeidere og bønder i nogen grad var bekjendt med andre nationers revolutionshistorie samt med sine forfædres revolutionære bevægelser og kunde støtte sig paa deres erfaringer. Dertil kom at der ut av arbeidermassernes kreds fremstod personligheter, der hadde forstaat at finde, formulere og rette massernes opmerksomhet paa de viktigste sider ved deres bevægelse, samt stille disse sider op mot demokratiets politiske erobringer og med værdighet, haardnakkethet og talent at forsvare dem.

Forinden vi gaar over til Machnobevegelsens historie er det paakrævet at man er opmerksom paa følgende.: Den russiske revolution kaldes ofte «oktober»-revolutionen. Derved blander man sammen to forskjel-

lige ting: de løsener, under hvilke massen gjennomførte revolutionen og resultatene av denne revolution.

Massen i oktoberbevegelsen 1917 gikk til handling under slagordene «Fabrikkene til arbeiderne! Jorden til bønderne!» I disse korte, men fundamentale slagord bestod massernes hele social-revolutionære program: avskaffelse av kapitalismen, av leiet arbeidskraft, statslig slaveri og organiseringen av et nytt samfund med selvstyre for producentene. Men dette program har oktoberbevegelsen ikke satt ut i livet. Kapitalismen er ikke ødelagt, den er bare omdannet. Utbytningen av fremmed arbeidskraft og av producentene foregår som før. Det nye statsapparat knækker ikke arbeidernes vilje i mindre grad end godseierne og de private kapitalister gjorde før. Paa denne maate kan den russiske revolution kaldes «oktober»-revolutionen i en meget snever betydning: nemlig i betydning av at kommunistpartiet har virkeliggjort sine egne særformaal.

Oktoberrevolutionen er bare en etappe i den russiske revolutions gang, akkurat som februar—mars 1917 ikke var andet end en etappe i vor revolution. Kommunistpartiet utnyttet oktober-bevegelsens revolutionære kræfter for sine egne planer og maal. Men for hele vor revolution var ikke denne handling av nogen nytte. Denne revolution rummer en række andre strømninger, som ikke er stanset med oktoberbevegelsen, men er gått videre, til virkeliggjørelsen av arbeidernes og bøndernes historiske opgaver, et frit samfund av samvirkende arbeidere. Den nuværende lange og haarde oktoberetappe maa gi plass for en revolutionær folkets etappe. I motsatt tilfælde vil revolutionen kun være et magtombytte.

Andet kapitel.

OKTOBERREVOLUTIONEN I STORRUSLAND OG I UKRAINA.

For at belyse den russiske revolutions gang maa man nødvendigvis opholde sig litt ved propagandaen og utviklingen av de revolutionære ideer blandt arbeidere og bønder i tidsrummet fra 1900—1917 og ved den forskjellige betydning av oktoberrevolutionen i Storrusland og i Ukraina.

Den revolutionære propaganda blandt arbeidere og bønder blev drevet av repræsentanter for to hovedretninger: statssocialismen og anarkismen. Statssocialismen propagertes av en række udmerket organiserte partier: bolsjeviker, mensjeviker, socialist-revolutionære samt nogen dermed beslegtede retninger. Anarkismen forføiet over nogen faatallige grupper, som ikke tilstrækkelig klart hadde forestillet sig sine opgaver i revolutionen. Den politiske propaganda og den politiske opdragelse blev næsten fuldstændig besørget av demokratiet. I sine politiske programmets og idealers aand drev det paa med massenes opdragelse. At tilkjæmpe sig en demokratisk republik, var dens programmæssige opgave; den politiske revolution skulde være midlet til denne opgaves gennemførelse.

Anarkismen derimot forkastet demokratiet som en av formene for statsstyre, den forkastet den politiske revolution, som kun er et middel til at befæste statsstyret. Opgaven for bønder og arbeidere saa den kun i den sociale revolution, som den propagerte for masserne. Kapitalismen skulde fuldstændig ødelægges, og et frit,

anarkistisk samfund av arbeidere skulde opbygges. Men da anarkismen kun forføiet over et yderst litet antal arbeidere, og da den ikke hadde noget konkret program for morgendagen, kunde den ikke utbrede og befæste sig blandt arbeidermasserne som uttryk for deres social-politiske syn. Dog, da anarkismen i sin propaganda-virksomhet henvendte sig til de aller viktigste sider ved de utbyttede klassers liv, fordi den aldrig hyklet for masserne, men lærte dem at kjæmpe for sine berettigede krav med — om nødvendig — livet som indsats, derfor skapte anarkismen blandt arbeiderne enkelte trofaste kampfæller og martyrer for den sociale revolution, dens ideer utholdt en mangeaarig forfølgelse av den zaristiske reaktion og bevartes i mange by- og landsbykampfællers sind som deres social-politiske ideal.

Socialismen, demokratiets egtefødte barn, har altid forføiet over sterke intellektuelle kræfter. Studenter, professorer, læger, advokater, journalister etc. var enten patente marxister eller sympatiserte i høi grad med marxismen. Takket være dens talrike kræfter med erfaring i politik, lykkedes det bestandig socialismen at sikre sig en betragtelig del av arbeiderne, endskjønt den stimulerte dem til kamp for demokratiets uforstaaelige og fordægtige idealer.

Dog, da revolutionen utbrøt i 1917 drev klasseinteressen og klasseinstinktet arbeiderne og bønderne direkte til deres maal: erobringen av jorden, fabrikkene og verkstedene.

Da denne tendens gjorde sig merkbar i masserne — og den viste sig længe før revolutionen i 1917 — forlot endel av marxistene, fornemlig deres venstre fløi, bolsjevikene, hurtig sin aapne, borgerlig-demokratiske

stilling, utkastet de slagord som stemte med arbeidernes krav og fulgte i revolutionsdagene efter de oprørske masser, idet de søkte at faa herredømme over denne bevægelse. Og atter lykkedes dette dem, takket være de intellektuelle kræfter og de socialistiske slagord som de bestak masserne med.

Vi har allerede nævnt ovenfor at oktoberrevolutionen fuldbyrdedes under to mægtige slagord: «Fabrikkene til arbeiderne! Jorden til bønderne!» De arbeidende masser opfattet disse løsener paa en enkel og likefrem maate, uten kommentarer. Hele landets industrivirksomhet skulde overgis til arbeidernes umiddelbare ledelse, jorden og jordbruket til bønderne. — Den retfærdighetens og selvvirksomhetens aand som laa i disse løsener, grep i den grad masserne, at en betydelig, den mest aktive del av dem, dagen efter revolutionen var beredt til at gaa igang med gjenopbygningen paa grundlag av disse løsener. I en række byer skred fagforbund og fabrikkomiteer til beslaglæggelse av bedrifter og varelagre, til fjernelse av bedriftslederne, til selvstændig fastsættelse av tariffer etc. — Men alle disse skridt møtte jernhaard motstand fra det kommunistiske parti, som allerede var i besiddelse av statsmagten.

Dette parti som hadde kjæmpet skulder til skulder med de revolutionære masser, opfanget disses radikaleste, ikke sjelden anarkistiske slagord, forandret pludselig sin optræden saasnart koalitionsregjeringen var styrtet og magten var kommet over paa dets hænder. Fra nu av var revolutionen for dette parti slut som massebevægelse av arbeidere under oktoberslagordene. Det arbeidende folks hovedfiender — industri- og jordbourgeoisiet — var slaat til jorden. Nedrivningspe-

rioden var forbi, det kapitalistiske styres magt brutt, nu begyndte den kommunistiske gjenopbygning, reisingen av det proletariske bygverk. Det revolutionære arbeide kan nu bare gjøres gjennom statens organer. En forlængelse av den tidligere tilstand i landet, da arbeiderne var herrer i fabrikker og verksteder, og bønderne forsøkte at organisere sin tilværelse uavhengig av den nye magt, fører med sig farlige konsekvenser, som kan ødelægge partiets herskende rolle. For alt dette maa der sættes en stopper ved alle mulige midler, om nødvendig ved hjelp av statens magtorganer.

Saaledes forholder det sig med forandringen i det kommunistiske partis virksomhet, saasnart det var kommet i besiddelse av magten.

Fra det øieblik begyndte det at gjøre en haardnakket motstand mot alle socialistiske forsøk fra arbeidernes og bøndernes side. Denne vending i revolutionen og denne byraakratiske plan for revolutionens videre utvikling, var et overmaade frækt skridt av partiet, som udelukkende skyldte de arbeidende masser sin stilling. Men slik var situationens logik at kommunistpartiet ikke kunde handle anderledes. Forøvrig vil ethvert politisk parti maatte handle saaledes, som i revolutionen stræber efter diktatur og magt. Indtil oktober forsøkte den høire fløi av demokratiet — mensjevikene og de socialrevolutionære — at lede revolutionen. Forskjellen mellem dem og bolsjevikene bestaar kun deri at de førstnævnte ikke forstod at organisere sin magt og faa masserne i sine hænder.

*

La os se hvorledes kommunistpartiets diktatur blev mottat av de arbeidende masser i Ukraina og i Stor-

Rusland. Revolutionen betød det samme for arbeiderne i Stor-Rusland og i Ukraina; men at bolsjevikpartiet tilrev sig herredømmet over revolutionen blev ikke motat paa samme maate begge steder. La os begynde med Stor-Rusland.

Baade før og efter revolutionen drev kommunistpartiet en utrættelig propaganda her blandt byenes industriarbeidere. Under zarismen, da partiet dannet venstre fløi av socialdemokratiet, forsøkte det at organisere dem til kamp for en demokratisk republik, at utdanne dem til en vordende armé til kamp for sine idealer.

Efter zarismens fald fulgte en meget vanskelig tid for arbeiderne og bønderne. I koalitionsregjeringen saa de en avgjort fiende. Derfor gav de sig ikke til at vente, men gik paa revolutionær vis igang med at virkeliggjøre sine krav, først 8 timersdagen og siden opprettelse av organer for produktion og konsumtion. Herunder viste kommunistpartiet sig som en udmerket organisert kampfælle. Sandt nok, partiet forfulgte herunder sine egne særformaal; men dette forstod ikke masserne. De saa kun den kjendsgjerning, at kommunistpartiet sammen med dem kjæmpet mot det kapitalistiske regime. Med hele sin organisatoriske kraft, med hele sin politisk-organisatoriske erfaring, ved hjælp av sine bedste arbeidere, drev kommunistpartiet sin propagandavirksomhet blandt arbeiderklassens og armeens bærme. Det anspændte alle sine kræfter for at gruppere masserne omkring sine slagord, sjakret demagogisk med de utbyttede massers vitaleste spørsmal, tok op bøndernes jordkrav, arbeidernes krav om frit arbeide og drev dem til et avgjørende sammenstøt med koalitionsregjeringen. Fra dag til dag stod kommunist-

partiet ved arbeiderklassens side, førte sammen med den en ustanselig kamp mot bourgeoisiet, ledet den henimot de avgjørende oktoberdage. Arbeiderklassen i Stor-Rusland blev følgelig vant til at betrakte kommunistpartiet som sin energiske stridsfælle i den revolutionære kamp. Dette forhold, samt den omstændighet at Ruslands arbeiderklasse næsten fuldstændig manglet revolutionære klasseorganisationer satte partiet let istand til at faa ledelsen av begivenhetene i sine hænder. Og da koalitionsregjeringen var styrtet av arbeiderklassen i Petrograd og Moskva, gik magten ganske enkelt over til bolsjevikene som lederne av revolutionen.

Derefter gik kommunistpartiet med hele sin energi igang med at organisere sin magt og likvidere arbeidernes og bøndernes massebevegelser. Takket være den store indflydelse partiet hadde erhvervet sig før oktoberperioden, lykkedes dette uten synderlig møie. Dog maatte partiet flere ganger efter magtovertagelsen knuse arbeidernes første forsøk paa egne produktions- og konsumtionsorganer, og adskillige landsbyer og flere tusen bønder blev tilintetgjort av kommunistmagten for sin ulydighet og for sine forsøk paa at greie sig uten den herskende magtgruppe. I Moskva og en række andre byer maatte kommunistpartiet — som i midten av april 1918 hadde opløst de anarkistiske organisationer og senerehen de venstre socialist-revolutionæres, — fortsætte med bruken av maskingeværer og andre vaaben hvorved det aapnet borgerkrigens porte ogsaa mot sine egne klassefæller. Paa grund av arbeidernes tillid til bolsjevikene, lykkedes det dem let og hurtig at faa masserne i sine hænder og stanse arbeider- og bonde-revolutionens videre utvikling for at erstatte den med

partiers forholdsregler. Hermed stanset da revolutionen i Stor-Rusland.

Helt anderledes forløp tingene i Ukraina. Kommunistpartiet hadde her ikke tiendeparten av de organiserte partikræfter, som det forføiet over i Stor-Rusland. Dets indflydelse her paa bønder og arbeidere var hele tiden ubetydelig. Oktoberrevolutionen foregik her betragtelig senere, i november, december 1917 og i januar det følgende aar. Indtil da var magten i hænderne paa det lokale, nationale bourgeoisie. I Stor-Rusland betød magtens overgang til sovjettene at kommunistpartiet tok tøilene. I Ukraina derimot, hvor partiet var uten magt og indflydelse, betød sovjettenes magt noget ganske andet. Sovjettene var forsamlinger av utvalgte arbeidere, uten reel magt til at undertrykke masserne. Som faktiske magthavere følte arbeiderne i fabrikkene og bønderne i landsbyen sig. Men denne magt blev knust, opløst, og over den hang den stadige trussel om at komme under diktaturet til et sterkt sammensveiset parti.

Under hele den revolutionære kamp hadde ikke arbeiderklassen og bondestanden i Ukraina omkring sig en slik standhaftig og ubøielig formynder som kommunistpartiet i Stor-Rusland. Derfor fandtes her i langt større grad en aandelig frigjorthet, som maatte komme til at vise sig i massernes revolutionsbevægelser.

En anden, endnu viktigere side ved den ukrainske bondestands og de ukrainske arbeideres liv, var *dagarbeidertraditionen*, som hadde holdt sig i Ukraina fra meget tidlige tider. Hvor meget end zarmagten fra Katharina II's tid bestræbet sig for at frarive det ukrainske folk ethvert spor herav — saa blev den dog bevaret helt op til vore dager, og blandt de ukrainske

bønder ytret den sig ved en haardnakket motstand mot enhver magt, som forsøkte at undertvinge dem.

Saaledes var den revolutionære bevægelse i Ukraina ledsaget av to fænomener som ikke fandtes i Stor-Rusland: fraværelsen av et sterkt politisk parti og den nævnte dagarbeidertradition.

Dette maatte uundgaaelig ytre sig i hvert træk av den ukrainske revolution. Paa den tid da revolutionen i Stor-Rusland uten synderlig møie var kommet indenfor kommuniststyrets ramme, foregik den kommunistiske erobring av Ukraina overmaade langsomt, sovjetapparatet dannedes mekanisk, hovedsakelig ved militærets bistand. Samtidig hermed fortsattes massernes selvstændige bevægelse, fortrinsvis bøndernes. Den hadde gjort sig tydelig merkbar allerede fra de første dager av marsrevolutionen. Den gik ut paa fullstændig at ødelægge det økonomiske slavesystem og isteden oprette et nyt paa basis av fælleseie av produktionsmidlerne og fordeling av jorden til de arbeidende bønder.

Ovenfor nævnte vi hvorledes arbeiderne fordrev de tidligere eiere fra fabrikkene og verkstedene og overlot ledelsen av produktionen til sine organer: fagforbund, fabrikkomiteer eller særlig oprettede arbeiderorganer. Bønderne fordrev godseierne og kulakkene fra jorden og fordelte den til bruk for arbeiderbønder.

Denne fremgangsmaate ved bøndernes og arbeidernes revolutionære virksomhet, fortsatte omtrent uhindret gjennom hele det første revolutionsaar og dannet en fast, bestemt linje i deres revolutionære optræden. Og hver gang denne eller hin politiske gruppe tilranet sig magten og forsøkte at forkludre denne av arbeiderne optrukne linje for sit revolutionære virke, traadte

masserne uvægerlig i opposition til den og bekjæmpet den paa et eller andet vis. Saaledes med bolsjevismen, som efter oktoberrevolutionen forsøkte at indføre sit autokratiske regjeringssystem i landet.

Hvad var det karakteristiske ved denne bevægelse ?

Ønsket om at virkeliggjøre sine egne klasseinteresser ; opnaa arbeidets frigjørelse og uafhængighet ; mistillid til ethvert samfund av ikke-arbeidende grupper.

Hvor meget end kommunistpartiet drev paa med sin spidsfindige dialektik for at bevise at det var arbejderklassens hjerne, at dets magt betydde arbeidernes og bøndernes herredømme, saa maatte det dog staa klart for enhver arbeider og bonde, som ikke hadde mistet sin klassefølelse og sit klasseinstinkt, at de blev puffet væk fra sine egentlige opgaver i revolutionen, at kommunistpartiet fratok dem enhver uafhængighet og enhver form for selvstyre.

Arbeidernes fulde selvstyre var den dypeste strømning i massernes bevægelse. Kommunistpartiets herskervirksomhet knuste uten skaansel denne bevægelse. Dette aapnet efterhaanden de arbeidende klassers øine for kommunistpartiets sande natur.

I den første tid innskrænket arbeiderne sig til at ignorere det nye styre. Den uventede okkupation av Ukraina av de tysk-østerriske tropper satte arbeiderne i en fuldstændig ny situation og gav støtet til en rask videreutvikling av den revolutionære bevægelse.

Tredje kapitel.

DEN REVOLUTIONÆRE BONDEREISNING
I UKRAINA. — MACHNO.

Brest-Litovsk freden som bolsjevikene avsluttet med den keiserlige tyske regjering, aapnet Ukrainas porte paa vidt gap for tyskerne og østerrikerne. De etablerte sig i landet som dets fuldstændige herrer. De blandet sig ikke bare i landets militære, men ogsaa i dets politiske og økonomiske liv. Deres maal var at sikre sig landets forraad av levnetsmidler. For at opnaa dette paa en mere fuldstændig og smertefri maate for sig selv, gjenoprettet de i landet godseiernes og adelens magt, som folket hadde styrtet, med hetman Skoropadskij som uindskrænket hersker. Okkupationshæren blev systematisk vildledet av officerskorpset med hensyn paa revolutionen. Officerene fremstillet situationen i Ukraina og Stor-Rusland som raa og blinde kræfters spil, ødelæggende ordenen i landet og terroriserende hele den skikkelige arbeiderbefolkning. Derved optændte de et voldsomt hat mot de oprørske bønder og arbeidere, og gav herved paaskuddet til okkupationsarmeens direkte røverfærd i landet. Den førte bort alt: korn, kvæg, fugl, egg, raastoffer o. s. v. og alt dette i en saadan maalestok at den med nød og neppe greiet at transportere det bort. Hvor tysk-østerrikerne kom over proviantlagre, skyndte de sig med at føre dem bort, fylgte tog efter tog, hundrevis, tusenvis av jernbanevognen og sendte dem bort. Der hvor bønderne gjorde motstand mot dette røveri, hvor bønderne vægret sig for at gi bort sine arbeidsprodukter for ingenting, blev de uten videre skutt ned.

Tysk-østerrikernes okkupation av Ukraina er et mørkt blad i landets revolutionshistorie. Ved siden av okkupationsarmeens aapne røverfærd og magtovergrep, indbefatter den ogsaa den sorte godseierreaktion. Hetmanens regime betød den fuldstændige tilbakevenden til den tidligere tilstand, den betød ødelæggelsen av arbeidernes og bøndernes revolutionære erobringer.

Naturligvis gav denne nye situation et mægtig støt til en hurtig gjenoplivelse av den bevægelse, som allerede tidligere hadde vist sig blandt bønderne, under Petljura og bolsjevikene. Overalt, men spesielt i landsbyene, reiste bønderne sig til forbitret kamp mot gods- eiernes og tyskernes og østerrikernes herredømme. Hermed begyndte en ny revolutionær bevægelse blandt Ukrainas bønder, en bevægelse som blev kjendt under navnet den revolutionære *Povstantsjestvo*. Enkelte har ment at søke aarsaken til denne revolutionære bondeopstand utelukkende i den tysk-østerriske okkupation og hetmanens herredømme. Men dette er ikke alt og er ikke den fulde sandhet. Bondeopstanden har sin rot i den russiske revolution, den er de arbeidende bønders forsøk paa at føre revolutionen helt til ende, til arbeiderklassens virkelige frigjørelse og uavhengighet. Tysk-østerrikerne og godseiernes reaktion paaskyndet bare denne bevægelses tilsynekomst.

Bevægelsen antok hurtig store dimensioner. Overalt reiste bønderne sig mot godseierne, myrdet eller fordrev dem, bemægtiget sig jorden og inventaret, uten at bekymre sig om okkupationsarmeens brutale repressalier. Bønderne i de oprørske landsbyer blev i massevis skutt og deres eiendomme opbrændt. Dette skedde i juni, juli og august 1918.

Da var det at bønderne, som haardnakket holdt fast ved sin bevægelse, begyndte at optræde i samlede grupper mot sine fiender. Denne bøndernes optræden begyndte omtrent samtidig paa forskjellige kanter av landet med væbnede overfald paa godseierne og deres drabanter. Disse grupper bestod av 20—50—100 velbevæbnede, beredne bønder. De overfaldt godsene, dræpte eierne og forsvandt. Disse overfald, som daglig fandt sted i landets forskjellige deler, rammet godseierreaktionen i dens inderste, forberedte dens fald og bøndernes seir.

Vi maa her merke os at denne bevægelse, denne Povstantjestvo, *utelukkende var bøndernes egen bevægelse uten noget som helst førerskap av en politisk organisation*. Denne form for aktion satte bønderne istand til selv at bestemme over bevægelsen og føre den til seier for sig. Under hele kampen med hetmanen og godseierne, i denne kampens tungeste øieblik, stod bønderne alene ansigt til ansigt med sine organiserte, bevæbnede og forbitrede fiender. — Dette fik — som vi senere skal se — den største indflydelse paa hele denne revolutionære bondeopstands karakter.

Dens viktigste træk bestod deri, at den helt til slut forblev en klassebevægelse og ikke kom under noget partistyre eller nogen nationalistisk ledelse. Den var et egte uttryk for bøndernes egne interesser, og det var hele tiden bønderne selv som ledet bevægelsen. De var stolte herav, de følte kræfter i sig for sin store opgave.

Godseiernes forbitrede repressalier stanset ikke bevægelsen, tvertimot, de bidrog bare til at bevægelsen grep videre om sig og blev almindelig. Bønderne sveisedes sammen og ved selve bevægelsens gang skaptes en

almindelig, fælles plan for deres revolutionære aktion. Dette maa ikke forstaaes derhen at den ukrainske bondestand blot en eneste gang sluttet sig sammen i én gruppe som handlet under én ledelse. Om en saadan enhet kan der kun tales i betydning av en ensartet revolutionær optræden. Men praktisk, organisatorisk sluttet bønderne sig sammen distriktsvis, og mindre grupper av revolutionære bønder sluttet sig sammen i større afdelinger. I Syd-Ukraina var det rayonen Guljai-Polje som tok initiativet til en fælles optræden. Der tok den ikke blot sigte paa bøndernes selvforsvar, men hadde hovedsagelig til maal fuldstændig at tilintetgjøre godseiernes reaktion. Den vilde av de revolutionære bønder skape en virkelig organisert magt, som kunde være istand til at opta kampen med hvilkesomhelst kontrarevolutionære kræfter og forsvare friheten og territoriet for det revolutionære folk.

Den største rolle i arbeidet for denne fællesoptræden og likeledes i arbeidet for en almindelig gjenoplivelse av den revolutionære bondeopstand i Syd-Ukraina, spillet den gruppe som lededes av bonden Nestor Machno. Fra bevægelsens første dager og til tidspunktet for dens høieste anspændelse, da bønderne beseiret godseierne, spillet Machno en saa altoverskyggende rolle i bevægelsen, at hele det territorium hvor bevægelsen foregik og dens mest heroiske øieblikke blev knyttet sammen med hans navn. Derfor, da bønderne triumferte over den kontra-revolutionære Skoropadskij, men rayonen blev truet av Denikin, blev Machno det centrale midtpunkt for millioner bønder i flere guvernementer. Dog var det ikke alle steder bondeopstanden bevarte sit revolutionære væsen og ivaretok de virkelige klasseinteresser. Paa

den tid, da den i Syd-Ukraina heiste anarkismens sorte banner og slog ind paa veien til de arbeidende massers frigjørelse og selvstyre, kom den efter hetmanens fald i de vestlige og nordlige deler av Ukraina under indflydelse av elementer, som var fremmede og fiendtlige overfor den, nemlig de demokratiske nationalister (tilhængere av Petljura). I over 2 aar tjente de oprørske bønder i Vest-Ukraina som støttepunkt for Petljuras tilhængere, som under det nationale flag forfulgte det stedlige liberale bourgeoisis interesser. Bondereisningen i guvernementene Kijev, Volhynien og Podolien og deler av guvernementet Poltava søkte ikke efter at virkeliggjøre sine egne historiske opgaver, sine organisatoriske kræfter, men kom under ledelse av arbeiderklassens fiender og blev paa denne vis et blindt redskap i deres hænder.

En helt anden karakter antok den revolutionære Povstantsjestvo i Syd-Ukraina. Her utskilte den alle ikke-arbeidende elementer, frigjorde sig fra nationale, religiøse og politiske fordomme i klassekampen, hævdet fast de virkelige klassekrav til by- og landproletariatet og førte i disses navn en forbitret kamp mot arbeiderklassens virkelige fiender.

Machno.

Vi har allerede nævnt at Machno spillet den største og avgjørende rolle i den bondeopstandsbevægelse som foregik paa det vældige omraade i Syd-Ukraina. Vi skal nu følge hans virke i bevægelsen i den første periode, d. v. s. til hetman Skoropadskijs fald. Indledningsvis vil vi gi nogen korte biografiske opplysninger.

Machno — Nestor Ivanovitsj — er bonde, født den

27. oktober 1889 og opvokset i landsbyen Guljai-Polje i distriktet Aleksandrovsk i guvernementet Jekaterinoslav, som søn av en fattig bondefamilie. Da han var 11 maaneder gammel mistet han sin far og blev sammen med 4 smaa brødre henvist til moderens omsorg. Allerede fra sit femte aar maatte han paa grund av familiens fattigdom tjene som gjæter, idet han passet landsbybøndernes kjør og faar. I 8 aar gik han paa stedets elementærskole. Han gik paa skole om vinteren og var gjætergut om sommeren. Da han som 12 aars gut var færdig med skolegangen, drog han avsted for at søke arbeide andre steder. Han arbeidet hos de tyske kulaker og hos adskillige godseiere som almindelig arbeider. Allerede dengang, som 14—15 aars gut, næret han et sterkt hat til de eksploaterende, og drømte om hvorledes han skulde kunne gjøre op regningen med dem for sig selv og de andre, hvis han nogensinde skulde faa anledning dertil. Senere hen arbeidet han som metalstøper paa en fabrik i sin landsby.

Indtil sit 16 aar hadde han ikke hat nogen befatning med politikken. Hans revolutionære og sociale anskuelse dannedes i en liten kreds av fattige landsbyproletarer som han selv. Revolutionen i 1905 kastet ham med en gang ut av denne lille kreds, ut i de store revolutionære begivenheters og handlingers strøm. Ved denne tid var han 17 aar gammel, fuld av revolutionær begeistring, rede til hvilket som helst skridt i kampen for de arbeidende massers frigjørelse. Efter et kortvarig bekjendtskap med politiske organisationer, traadte han ind i de anarkistiske kommunisters rækker og blev fra det øieblik en utrættelig forkjæmper for den sociale revolution.

Den russiske anarkisme paa den tid hadde to konkrete opgaver foran sig: 1. at avsløre det politiske be- drag som de socialistiske partier med marxistene i spid- sen hadde ført masserne ind i og 2: vise arbeiderne og bønderne veien frem til den sociale revolution. Inden- for rammen av disse opgaver fandt Machno et ut- strakt virksomhetsfelt, og han tok del i mange farefulde episoder i den anarkistiske kamp.

I 1908 faldt han i hænderne paa zardomstolen, som dømte ham til døden ved hængning for deltagelse i an- arkistiske komplotter og terroristiske handlinger. Denne dom blev imidlertid paa grund av hans mindreaarighet forandret til strafarbeide paa ubestemt tid. Machno til- bragte hele tiden i Butyrkifængslet i Moskva. Hvor tungt og haapløst fængselslivet end var, anstrengte Machno sig for at gjøre sig opholdet der nyttig ved at arbeide paa sin selvutvikling og viste i denne henseende en haardnakket utholdenhet. Han lærte sig russisk grammatik, beskjæftiget sig med matematik, russisk literatur, kulturhistorie og politisk økonomi. Fængslet var den eneste skole hvor Machno erhvervet sig histori- ske og politiske kundskaper, der senerehen tjente ham som en kraftig hjelp i hans revolutionære virk- somhet. Livet og livets kjendsgjæringer blev den an- den skole, som tilfulde lærte ham at forstaa mennesker og sociale begivenheter.

I fængslet mistet Machno endnu som ganske ung helsen. Haardnakket og ute av stand til at slaa sig til ro med personlighetens fuldstændige retløshet, træt- tet han stadig med fængselsmyndighetene og sat derfor bestandig i uopvarmet celle, hvorved han paadrog sig tu- berkulose. For brud paa disciplinen sat han i 9 aar —

indtil indespærringens sidste dag — lænket paa hænder og føtter, indtil endelig Moskvaproletariatet reiste sig og han blev sat paa frifot den 2. mars 1917 sammen med de øvrige politiske fanger.

Efter at være kommet ut av fængslet, begav Machno sig ufortøvet til Guljai-Polje, hvor bønderne kom ham imøte med særlig sympati. I hele landsbyen var han den eneste som hadde sittet indespærret for politiske forbrydelser og som hadde vendt hjem fra revolutionen. Han blev derfor helt ufrivillig gjenstand for bøndernes varme følelser. Han var nu ikke lenger nogen grønn, umoden ungdom, men en prøvet kjæmper med et langt fængselsophold bak sig, en utpreget personlighet med en bestemt opfatning av den sociale kamp.

Under opholdet i Guljai-Polje gik han ufortøvet igang med det revolutionære arbeide. Fremfor alt arbeidet han med at organisere sin landsbys og omegns bønder: han danner faglige sammenslutninger av bønder og jordarbeidere, organiserer en arbeiderkommune og likeledes det lokale bondesovjet. Han vilde sammenveise og organisere alle bønder saa fast at de en gang for alle kunde fordrive hver eneste tilhænger av liv-egenskapet og selv bygge op sit hus. Under Kerenskiaden og oktoberdagene var han formand for rayonens bondelag, dens jordkomite, formand i metalarbeidernes og træforædlingsarbeidernes fagforening og tilslut formand i Guljai-Poljes arbeider- og bondesovjet.

I midten av august 1917 sammenkaldte han som formand i sovjettet alle rayonens godseiere og selveiende bønder, avkrævet dem en opgave over deres jordareal og eiendommenes inventar og gjorde et bestemt fradrag i arealet og inventaret. — Derpaa holdt han et foredrag

— først paa et møte i distriktssovjettet og efterpaa i rayonkongressen. I sit foredrag foreslog han at godseiernes og kulakkenes jordareal blev innskærket til samme størrelse som de arbeidende bønders. Rayonens jordkomité bestemte saa efter hans forslag at gods-eiernes og kulakkenes jordeiendomme med deres levende og døde inventar blev at fastsætte efter arbeiderbondebrukets norm. — Efter Guljai-Polje-rayonens eksempel blev lignende bestemmelser vedtat paa mange distriktsmøter av bønder i guvernementene Jekaterinoslav, Taurien, Poltava, Charkov og andre.

I denne tid blev Machno sjælen i bondereisningen i sin rayon. Han fratok godseierne den bestemte del av jorden og inventaret, og hvor det var paakrævet tok han ogsaa deres liv. Derved paadrog han sig et dødelig hat fra de lokale jordgodsbesidderes side, likeledes fra de rikes og bourgeoisiets organisationer.

Da Ukraina blev okkupert av tysk-østerrikerne fik Machno i opdrag av Guljai-Poljes revolutionskomité at opsætte og utdanne bonde- og arbeiderbataljoner til kamp mot tyskerne og Centralradaen. Ved denne tid var det lokale bourgeoisi, som følte sig styrket ved tysk-østerrikernes ankomst, paa jagt efter Machnos hode, saa han blev nødt til at holde sig skjult. For at hævne sig blev der sat fyr paa huset til Machnos mor og en ældre bror, Emeljan, som var krigsinvalid, blev skutt.

I juni 1918 ankom Machno til Moskva for at raadføre sig med nogen ældre anarkister angaaende retningslinjene for arbeidet blandt Ukrainas bønder. Men ved denne periode i den russiske revolution viste anarkistene sig yderst svake og litet motstandsdygtige. Han

fant kun utilfredsstillende anvisninger og raad og reiste tilbake til Ukraina med sine egne formeninger.

Allerede længe hadde denne tanke modnet i hans sind: organisere den talrike bondestand som selvstendig historisk magt, bringe den fra gammel tid ophopede revolutionære energi til utfoldelse og med hele denne gigantiske styrke gaa til angrep paa de bestaaende sociale forhold paa landet. Nu var dette øieblik kommet. Han befandt sig i Moskva og læste avisenes meddelelser om den ukrainske bondeopstands talrike bedrifter. Det var vanskelig for ham at holde sig i ro, og det var med de største sjælelidelser at han gjennomlevet hver unyttig dag i Moskva. — Endelig tok han sig ved en gammel aandsfælles og medfanges hjelp sammen og reiste til Ukraina, til Guljai-Polje. Reisen var forbunden med de største vanskeligheter, da han hvorsomhelst kunde risikere at falde i hetman Skoropadskijs agents hender. Et sted var det med nød og neppe han slap fra det med livet, idet han blev grepet av de tyske myndigheter med en kuffert anarkistisk literatur. Machnos redningsmand var en bekjendt av ham, en jødisk indvaaner av Guljai-Polje, som maatte lægge ut en stor sum penger til hans befrielse. Paa veien til Ukraina mottok han et forslag fra bolsjevikene om at overta ledelsen av det revolutionære arbeide i en bestemt del av Ukraina og lede dette arbeide i deres navn. Det er unødvendig at si at Machno ikke engang tok dette forslag under overveielse, da han jo arbeidet i en retning som var stik motsat bolsjevikenes.

Machno var paanytt i Guljai-Polje — denne gang fast besluttet paa enten at gaa til grunde eller virkeliggjøre bondestandens seir samt ikke mere at forlate

sin rayons omraade. Efterretningen om hans tilbakekomst løp hurtig fra landsby til landsby. — Machno ventet ikke et øieblik med at henvende sig aapent til de brede bondemasser — ved møter og ved literatur —, idet han ansporet dem til hensynsløs kamp mot tyskerne og geistligheten, understreket skarpt at arbeidermassene nu ikke maatte slippe sin skjæbne ut av sine egne hender. Hans oprop spredtes utover landet og forberedte masserne paa store begivenheter.

Selv skred Machno øieblikkelig til verket. Hans første opgave bestod i at danne en bevæbnet revolutionær avdeling av en saadan størrelse at den kunde muliggjøre den uhindrede agitation og propaganda utover landet og samtidig kunde gaa angrepsvis tilverks mot bøndernes fiender. Denne avdeling blev hurtig dannet. I landsbyerne fandtes tilstrækkelige mængder av udmerket soldatmateriel rede til handling. Der manglet bare en dygtig organisator. Som saadan viste Machno sig egnet i fortrinlig grad. Avdelingens viktigste pligter var: 1. at føre det mest energiske propagandistiske og organisatoriske arbeide blandt bønderne og 2. føre den skaanselløseste kamp med bondestandens fiender. Som basis for bondestandens virke blev det princip anerkjendt at enhver godseier, som hadde forfulgt bønderne, enhver russisk eller tysk officer, organer for bøndernes fiender, skulde slaes ned. Desuten skulde hver den ryddes av veien som hadde deltatt i undertrykkelsen av de fattige bønder og arbeidere.

Efter en 2—3 ukers forløp blev avdelingens virke gjenstand, ikke bare for det lokale bourgeois forførelse, men ogsaa for de tysk-østerrikske myndigheters. Den hurtighet hvormed den bevæget sig fra sted til

sted var det mest karakteristiske ved dens taktik. Takket være rayonens store utstrækning og avdelingens lynsnare bevægelser, viste den sig netop der hvor man mindst av alt ventet det, og i løpet av kort tid hadde den ved ild og sværd gjort det av med hele rayonens bourgeoisie.

Vartaen blev urolig. Urolig blev ogsaa de tysk-østerrikske myndigheter. De sendte en række bataljoner for at knuse og fange Machno. Dog forgjæves. Machnos avdeling bestod av ryttere, som var vant til at ride helt fra barneaarene. De hadde friske hester stationert langs veien, og det viste sig ganske umulig at faa fat i dem, idet de i løpet av et døgn foretok ridt, som var absolut umulige for almindelige kavaleriavdelinger. Og ofte, likesom for at spotte og gjøre sig lystig over sine motstandere, viste Machno sig snart i centrum av Guljai-Polje, snart i Pologa, hvor bestandig de største avdelinger av tysk-østerrikerne befandt sig, snart paa andre steder hvor militær var samlet, dræpte de officerer som faldt i hans hænder og forsvandt derpaa i god behold uten at efterlate sig det mindste spor.

Eller dengang da man hadde omringet ham i en bestemt landsby og Machno med en liten avdeling trængte ind i fiendens leir, forklædt som Vartaens soldater, fik rede paa fiendens planer og positioner og sammen med en fiendtlig avdeling drog ut for at fange Machno og underveis tilintetgjorde denne avdeling!

I forholdet til de tysk-østerrikske og magyarske hæere fulgte bønderne den linje at tilintetgjøre officersstanden. men la de menige soldater slippe fri. Før man satte dem paa frifot, foreslog man dem at reise hjem, fortælle sine landsmænd om de ukrainske bønders kamp

samt arbeide for den sociale revolution. I dette øiemed blev de forsynt med literatur, undertiden ogsaa med penger. Kun den soldat som blev grepet i voldsfærd mot bønderne blev straffet. Denne optræden overfor de fangne soldater øvet en sterk indflydelse paa dem i revolutionær retning.

I denne periode av sin revolutionære virksomhet viste Machno sig ikke bare som organisatoren og føreren for bønderne, men i like grad som den strenge folkets hevner. Paa kort tid blev hundreder av godseierreder ødelagt, tusenvis av folkets aktive fiender og undertrykkere naadesløst knust. — Hans forvovne og beslutsomme handlekraft, hans lynsnare bevægelser og evne til at skjule sig, umuligheten av at fange ham, gjorde ham til en skikkelse som var gjenstand for bourgeoisiets frygt og hat og bondestandens hele sympati og stolthet. Hertil kom hans makeløse dristighet, hans hensynsløse viljekraft, hans skarpsindighet og sunde bondehumør.

Dog var alt dette ikke det viktigste, det mest karakteristiske ved ham.

Hans kampmot, hans ledelse av bondeopstanden i den første tid var bare de første tegn paa et militært og organisatorisk talent. Vi skal senere se, hvilken kolossal militær kraft og hvilken prægtig organisator han blev for de oprørske bønder.

*

Machno var dog ikke bare den fremragende militære fører, men ogsaa en fortrinlig agitator. Utrættelig sammenkaldte han møter i rayonens talrike landsbyer og holdt paa disse foredrag om de revolutionære

bønders opgaver. Han forfattet ogsaa flyveblade, som blev utdelt blandt bønder, arbeidere, de østerrikske og tyske soldater, til Don- og Kubankosakkene og andre.

«At seire eller dø», skrev han i et av sine første oprop, «se det er hvad der venter Ukrainas bondestand i dette historiske øieblik. Men vi kan ikke alle dø, vi er for mange til det, vi er menneskeheten, — følgelig skal vi seire. Men vi kommer ikke til at seire derved, at vi ved at følge fortidens eksempel overgir vor skjæbne til en ny regjering; men derved at vi tar vor skjæbne i vor egen haand og bygger vort liv ved vor egen vilje og vor egen ret.» Saaledes talte Machno til de brede bondemasser, og paa kort tid blev han centret for de revolutionære bønders enhetsbestræbelser. Næsten i hver landsby dannet bønderne sine hemmelige, lokale grupper, sluttet sig til Machno, underkastet sig ham i alt og rettet sig efter hans befalinger.

De revolutionære bondeavdelinger begyndte at slutte sig til Machnos avdeling for at opnaa en fællesoptræden. Nødvendigheten av en enhetlig optræden og en fælles ledelse indrømmedes overalt, og overalt indsaa man at det bedste vilde være at slutte sig sammen under Machnos førerskap. Til denne slutning kom slike store og selvstændige avdelinger som avdeling Kurilenko, som hadde operert i rayonen Berdjansk, avdeling Sjtsjus og avdeling Petrenko—Platonov, som hadde operert i rayonene Dibrivsk og Grisjinsk. Disse sluttet sig efter eget initiativ til avdeling Machno. Paa denne maate foregik sammenslutningen av de forskjellige avdelinger i Syd-Ukraina til en armé paa helt naturlig maate, i kraft av situationens krav og massernes ønsker.

Ved denne tid, i september 1918, fik Machno tilnav-

net «*batjko*» (lille far), fører for de revolutionære bønder i Ukraina. Dette skedde under følgende omstændigheder. — De lokale godseiere, som hadde skjult sig i de store centrer, kulakkene og de tyske myndigheter, hadde besluttet at tilintetgjøre Machno, koste hvad det koste vilde. Godseierne dannet en speciel frivillig avdeling av sine og kulakkenes sønner med den særlige oppgave at bekjempe Machno. Den 30. september omringet denne avdeling sammen med tysk-østerrikerne Machno i rayonen Michailovka og stillet ut sterke militæravdelinger paa alle veier. Machnos avdeling bestod av 30 mand med et maskingevær. Han var nødsaget til at trække sig tilbake og lavere mellom de talrike fiender. Da han var kommet til Dibrivskiskogen, befandt han sig i en meget vanskelig stilling. Tilbaketogsveien var besat av fienden. At slaa sig gjennom med avdelingen var umulig, og at redde sig alene var under hans revolutionære værdighet. Og ingen i avdelingen vilde i det øieblik være gaat med paa at la sin fører i stikken for at redde sig enkeltvis. Efter nogen fundering besluttet Machno sig til at ride tilbake igjen den følgende dag til landsbyen Michailovka. Da de hadde arbeidet sig ut av skogen, møtte de nogen bondekoner, som fortalte dem, at der var en masse fiender i nærheten, og at de maatte skynde sig avgaarde i motsat retning. Trods kvindernes meddelelser, drog de avsted i retning av Michailovka. De red forsiktig henimot landsbyen. Machno med noen kamerater drog ut paa rekognosering og fik paa kirkepladsen øie paa en stor ansamling av fiender forsynt med ca. 10 maskingeværer, flere hundrede kavalerister med sine opsadlede hester, opstillet gruppevis. Intet tilbaketog var mulig. Med den for ham egne ro og beslutsom-

het, henvendte Machno sig da til sin afdeling og sa: «Vel, mine venner! Her er det altsaa at vi straks skal dø — — —». Det var et alvorlig øieblik. De 30 mand saa bare en vei foran sig — veien henimot fienden, som bestod av omtrent 1000 velbevæbnede soldater. De forstod at dette betød enden. De var alle sterkt bevæget, men tapte allikevel ikke motet. I dette øieblik henvendte en av afdelingens medlemmer, Sjtsjus, sig til Machno og sa: «Fra nu av skal du for os alle være «batjko», og vi sværger at vi vil dø sammen med dig for vor store sak.»

Derpaa avla hele afdelingen ed paa at den aldrig vilde forlate de revolutionære bønders rækker samt betragte Machno som lederen av hele den revolutionære bondebevægelse. Saa gjorde de sig færdig til angrep. Sjtsjus med 5—7 mand fik i opdrag at ride ut til siden og angripen fienden i flanken. Machno selv med resten av afdelingen drog mot fiendens front. Under høie hurrarop kastet de sig voldsomt over fienden, trængte ind i fiendens centrum idet de brukte sine sabler, geværer og revolvere. Overfaldet hadde en forbløffende virkning. Den intet anende fiende blev med en gang kastet overende, begyndte en panisk flugt, idet den forsøkte at redde sig gruppe- eller enkeltvis, latende vaaben og hester i stikken. Machnos folk forfulgte den saa de ikke fik anledning til at samle sig og gaa over til motangrep. Fiendens nederlag var fuldstændig.

Stedets bønder og tililende avdelinger av Povstansjestvoen feiret høitidelig heltene. Med hel samstemmighet vedtokes forslaget om at betragte Machno som fører for Ukrainas revolutionære bønder.

To dage efter denne begivenhet blev landsbyen be-

leiret av en masse tysk-østerrikske soldater og avdelinger av godseierne og kulakkene. Omkring 5. oktober begyndte tyskerne at beskytte landsbyen med tungt artilleri, og da den var blit tilstækkelig ødelagt av beskytningen, sendtes der mot den infanteriavdelinger som foretok henrettelser og satte ild paa byen paa alle kanter. To dage brændte Michailovka og i to dage var bøerne gjenstand for kulakkenes og tyskernes hevn.

Dette sveiset bare i endnu høiere grad rayonens bønder sammen og stimulerte dem end yderligere i revolutionær retning.

Massen av bønderne traadte dog ikke ind i de revolutionære bønders militæravdelinger, men befandt sig ikke desto mindre i den intimeste forbindelse med dem. Bønderne forsynte avdelingene med proviant, leverte hester og furage, bragte mat tilskogs naar det var nødvendig, opsporet og sendte videre til avdelingene underretning om fiendens bevægelser, forsøkte ved egne kræfter at virkeliggjøre en eller anden bestemt revolutionær opgave, kjæmpet skulder til skulder med avdelingene i løpet av 2—3 aar og vendte derefter tilbake til sit arbeide.

Karakteristisk for dette forhold er besættelsen av Guljai-Polje av Machnos folk umiddelbart før hetmanens fald og ødelæggelsen av de tysk-østerrikske hæere. Machno holdt byen besat med en liten avdeling. Østerrikerne sendte tropper mot byen. En hel dag holdt Machno stand uten hjelp, men blev saa nødt til at opgi byen. Henimot aften kom imidlertid nogen hundrede bønder fra omegnen ham til hjælp, hvorved det lykkedes ham at holde stand mot østerrikerne. Da dagen brøt frem gik bønderne tilbake til sine gaarder, da de

frygtet for forræderi av en eller anden landsbybonde, som kunde faa øie paa dem om dagen i Machnos avdeling. Om dagen blev saa Machno nødt til at trække sig ut av landsbyen paa grund av fiendens numeriske overlegenhet. Om aftenen foretok han saa igjen angrep, idet han gav bønderne besked om, at saasnart det begyndte at bli mørkt skulde de komme ham til hjælp. Paany rykket han frem og fordrev ved bøndernes hjælp østerrikerne. Saaledes fortsatte det 3—4 dage, indtil Guljai-Polje endelig blev besat av Machnos folk.

En saadan levende forbindelse var der overalt mellem Machnos revolutionære militæravdelinger og den brede bondestand. Denne forbindelse hadde den største betydning, idet den gav den revolutionære Povstantsjestvo karakteren av en almindelig bondebevægelse.

Fjerde kapitel.

HETMAN SKOROPADSKIJS FALD.

PETLJURATIDEN. — BOLSJEVISMEN.

Godseiernes kontrarevolution i Ukraina var ubetinget en kunstig ting, som ved voldelige midler kaldtes tillive av den tyske og østerrikske imperialisme. Ikke en eneste dag vilde de ukrainske godseiere og kapitalister ha kunnet holdt sig i Ukraina i det stormfulde aar 1918, hvis de ikke hadde faat støtte av den tyske arme. De tysk-østerrikske og magyarske hære som okkuperte landet, tallet ikke mindre end ca. $\frac{1}{2}$ million mand, muligens endnu flere. Hele denne masse soldater blev plan-

mæssig fordelt over Ukraina, — den største mængde naturligvis i de rayoner som var mest revolutionære og mest urolige. Fra den aller første dag av deres fiendtlige indfald i landet, ivaretok de helt og fuldt de kontrarevolutionæres interesser og optraadte overfor de arbeidende bønder som seirherrer i et undertvunget land.

Paa denne maaten maatte den ukrainske bondestand under hele kontrarevolutionen ikke blot kjæmpe mot denne, men ogsaa mot hele massen av de tysk-østerrikske okkupationstropper. Trods denne støtte kunde kontrarevolutionen ikke en eneste gang staa støt paa sine ben, men begyndte at svigte efterhvert som bondeopstanden tok til. Ogsaa de tysk-østerrikske hæere blev splittet tilslut ved støtene fra den revolutionære Povstantsjestvo paa den ene side og under indflydelse av de politiske omveltninger i Østerrike og Tyskland paa den anden. Da de tapte sin betydning og blev kaldt tilbake til hjemlandet, syntes hele den ukrainske kontrarevolution likesom at være forsvundet i luften. Dens dage og timer var dermed talte. Dens svakhet og frygt-somhet viste sig saa stor at den ikke engang viste det mindste spor til motstand. Hetmanen forsvandt ganske enkelt til de mindst farefulde steder, hvor den tyske imperialisme atter kaldte ham tilbake til kunstig liv. Men endnu tidligere end hetmanen flygtet godseierne.

Fra dette øieblik begyndte tre hovedretninger at virke i Ukraina. De var indbyrdes meget forskjellige. Det var Petljura-bevægelsen, bolsjevismen og Machno-bevægelsen. Enhver av dem kom i tidens løp i et uforsonlig, fiendtlig forhold til de to andre. For at gi en nøiagtigere fremstilling av Machno-bevægelsens karakter, maa vi si nogen ord om Petljurabevægelsens sociale

oprindelse. Det var en bevægelse av det nationale, ukrainske burgeoisi, som forsøkte at befæste sit politiske og økonomiske herredømme i landet. Republikken Frankrike eller Schweiz forekom den at være den ønskelige politiske statsform. Bevægelsen var paa ingen maate social, men utelukkende politisk og nationalistisk. Det løfte som bevægelsen hadde paa sit program om at forbedre arbeidernes kaar, viste sig kun at være en indrømmelse til den revolutionære situation, et flag under hvilket den lettere kunde naa sit maal.

Allerede fra Mars-revolutionens første dager dukket der op et brændende spørsmål for det liberale bourgeoisie i Ukraina: spørsmålet om national adskillelse; den liberale intelligens og de dannede kredser i Ukraina sluttet sig hertil. Bevægelsens ledere viet med en gang alvorlig opmerksomhet paa de ukrainske soldatmasser som stod ved fronten og i ryggen av denne. De blev organiserte efter sin nationalitet i specielle ukrainske regimente.

I mai 1917 blev der av bevægelsens ledere organisert et krigsraad, blandt hvis medlemmer der dannedes en almindelig krigskomite, som blev det ledende organ for hele bevægelsen. Senerehen fik denne komité navn av Rada. I november 1917, paa en fællesukrainsk kongres, blev den omdannet og utvidet til Centralradaen, parlament for Ukrainas demokratiske republik. Paa den maate dannedes der i Kerenski-perioden en ny regjering, der begyndte at befæste sin magt i hele landet. Dette var Petljura-bevægelsen, som hadde faat sit navn efter Petljura, en av bevægelsens mest aktive ledere.

Petljuras herredømme i Ukraina grep om sig og befæstedes, og dette var et haardt slag for bolsjevikene,

som allerede hadde faat magten i Storrusland og forsøkte at utstrække den ogsaa til Ukraina. Deres stilling i Storrusland uten Ukraina vilde fra første stund være meget vanskelig. De sendte derfor i hui og hast sine hærmasser til Kijev. Fra 11.—25. januar 1918 var Kijev gjenstand for en forbitret kamp mellem Petljuras folk og bolsjevikene. Den 25. januar besatte bolsjevikene Kijev, og forsøkte derfra at utstrække sit herredømme over hele Ukraina. Petljuraregjeringen og bevægelsens politiske kræfter evakuerte til landets vestlige del, idet de protesterte mot bolsjevikenes besættelse av Ukraina.

Denne gang forblev dog bolsjevikene ikke længe i Ukraina, kun 2—3 maaneder, og i mars—april 1918 trak de sig tilbake til Storrusland efterat de hadde rensset Ukraina for tysk-østerrikerne. Herav benyttet Petljura sig: hans regjering vendte tilbake til Kijev i bolsjevikenes sted. Republikken blev denne gang ikke kaldt demokratisk, men den nationale ukrainske republik. Denne republiks regjering — som ogsaa enhver anden regjering — støttet sig fremfor alt paa hæren, og paa kongressen i Kijev spurte den overhodet ikke efter folkets ønsker. Idet den benyttet sig av situationen, drog den simpelthen ind i landet og erklærte sig som national regjering. Den beviste dette ved en flittig anvendelse av bajonettens magt.

Denne gang blev dog ikke Petljura og hans tilhængere længe ved roret. Tysk-østerrikerne, som hadde økkupert Ukraina, fandt det fordelagtigere at ha med Ukrainas tidligere herrer — generalene og godseierne — at gjøre end med Petljura. Efterat de hadde samlet tilstrækkelig militær, fjernet de ganske enkelt Petljuras

regjering, og erstattet den med hetman Skoropadskij som enehersker. Fra dette øieblik begynder godseiernes og generalenes reaktion i Ukraine. I forhold til denne reaktion indtok Petljura politisk en revolutionær stilling. Han ventet paa at reaktionen skulde bli knust for atter at kunne ta magtens tøyler. Imidlertid blev Petljura fængslet og gik derefter ut av den politiske arena. Men slutten paa Skoropadskijs reaktion var allerede rykket nærmere ved de haarde slag fra de ukrainske bønders væbnede opstand. Dette var Petljuras folk opmerksom paa, og endnu før hetmanens endelige fald, hadde de begyndt at organisere sin magt paa forskjellige steder i Ukraina og formere militæravdelinger. Forholdene begunstiget i høi grad dette. I bondestanden sydet og gjæret det, og hundretusener av revolutionære bønder ventet bare paa tegnet til at gaa paa. Fremdeles befandt hetmanen sig i Kijev, men en række større byer i Sydukraina var i hænderne paa Petljuras tilhængere. Her i provinsen dannedes centralorganet for Petljuras magt — Direktoratet. — Petljuras tilhængere skyndte sig med at utvide og konsolidere sin magt mens de andre sterke prætendenter til magten, hovedsakelig bolsjevikerne, var fraværende. I december 1918 flygtet Skoropadskij, og samtidig rykket Direktoratet med Petljura i spidsen ind i Kijev.

Ophidselsen blandt befolkningens masser var stor. Petljuras folk forsøkte at stille sig i centret av denne reisning i egenskap av nationens forkjæmpere. Paa kort tid hadde de magten i den største del av Ukraina. Kun i syd, i Machnobevegelsens rayon, hadde de intet held med sig; tvertimot møtte de motstand og blev tilføiet alvorlige slag. Men i alle landets store centrer

triumferte de efterat de stolt hadde heist sit flag. — Det ukrainske bourgeois herredømme begyndte tilsynelatende at befæstes og komme i orden. Men dette viste sig at være en feiltagelse.

Den ene magt stod neppe fast paa benene før der viste sig tegn til opløsning. Millioner bønder og arbejdere, som hadde gaat sammen med Petljura for at knække Skoropadskij, begyndte nu at forlate ham i massevis, idet de forsøkte at finde en støtte for sine nationale interesser og krav. Hovedmassen samlet sig i landsbyene, hvor de indtok en fiendtlig holdning til det nye styre. Mange sluttet sig til Machnobevegelsen. Petljura mistet paa denne maate ved begivenhetenes gang likesaa hurtig sin støtte som han tidligere uventet og raskt hadde faat tilslutning. Hans program kunde bare finde tilslutning blandt de revolutionære masser en kort tid. Ved denne tid viste sig nordpaa den krigeriske bolsjevisme, dreven i alle klassekampagationens finesser og fast bestemt paa at faa magten i Ukraina. Akkurat en maaned efterat Petljuras Direktorium hadde forladt Kijev, rykket bolsjevikhæren ind. Fra denne tid hadde bolsjevikerne paa nyt magten i størstedelen av Ukraina.

Bolsjevismen, — dens klassenatur.

I 1. kapitel har vi allerede nævnt, at hele den saakaldte socialistiske opbygning, hele det statslige sovjetapparat hvormed landet forvaltes, de nye social-politiske forhold, med andre ord alt det som bolsjevikerne har ført ind i den russiske revolution, kun er virkeliggjørelsen av socialdemokratiets ideer, befæstelsen av dets klassestyre i landet. Bønder og arbejdere, hvis navn milli-

oner ganger blev misbrukt under hele den russiske revolution, var kun den bro paa hvilken den nye kaste — den herskende fjerdestand — trængte sig frem til magten.

I den russiske revolution 1905 led denne stand nederlag. Efterat den hadde faat ledelsen over arbeiderbevægelsen, hadde den til hensigt at virkeliggjøre sine ideer ad politisk vei; idet den begyndte med det for alle kjendte minimumsprogram hadde i den første tid til hensigt at styrte det zaristiske regime og indføre republikansk styresæt i landet. Den vilde skride til erobringen av regjeringsmagten ad parlamentarisk vei som tilfældet er med demokratiene i Vest-Europas stater og i Amerika. Som bekjendt led denne plan et fuldstændig nederlag i Rusland i 1905, fordi den ikke fandt den nødvendige støtte fra arbeidernes og bøndernes side. Enkelte har feilagtig tilskrevet dette nederlag zarismens hensynsløse og raa kraft. Aarsaken til dette nederlag ligger dog dypere — i selve revolutionens karakter.

Allerede i 1900—1903 brøt der ut en række streiker i Syd-Rusland, derefter i landets nordlige og andre deler. Bevægelsen hadde imidlertid ikke nøiagtig formulert sine oppgaver og krav, men dens karakter var social, klassemessig. — Socialdemokratiet nærmet sig denne bevægelse utenfra og forsøkte at lede den ind paa en ren politisk kampvei. Takket være sine talrike, udmerket organiserte partier, som hadde bemægtiget sig hele den politiske propaganda, lykkedes det dem at fjerne fra bevægelsen alle dens vitale sociale løsener og erstatte dem med demokratiets politiske slagord. Under disse sidste foregik revolutionen i 1905. Men hovedsakelig av den grund at revolutionen foregik under disse for fol-

ket fremmede slagord, utholdt den nederlaget. Revolutionen i 1905 mislykkedes ikke derfor at zarismen viste sig for mægtig, men derfor, at den paa grund av sin snevert-politiske karakter ikke fik tak i folkets store masser. Den fik tak i en del av byproletariatet; bondestanden kom neppe engang i bevægelse. Zarismen, som hadde vist sig beredt til indrømmelser, la hurtig roret om da den blev opmerksom paa tingenes tilstand og slog den halvt gjennemførte revolution til jorden. Det revolutionære demokrati, som hadde ledet bevægelsen, flygtet til utlandet, Men en slik lærepenge som revolutionens resultater kunde ikke foregaa uten at efterlate spor. Denne lærepenge skrev bolsjevismen, demokratiets venstre fløi, sig bak øret. Den forstod at om en ren politisk revolution kunde der ikke være tale i Russland, at det sociale spørsmaal var det avgjørende for masserne, og at en seirrik revolution kun var mulig som en social bevægelse av arbeidere og bønder rettet mot ødelæggelsen av det gamle samfunds økonomiske og politiske regime.

Den imperialistiske krig 1914—18 styrket bare denne revolutionære retning. Krigen blottet fuldstændig demokratiets sande aasyn og viste at monarki og demokrati hørte sammen og at begge var folkets røvere og mordere. Hvis der indtil revolutionen hadde været tilstede nogetsomhelst grundlag for en ren politisk revolution, saa dræpte den imperialistiske krig selve tanken om en saadan revolution.

Over hele verden hadde der allerede længe foregaaet en adskillelse av samfundet i to fiendtlige leire: kapital og arbeide, — og en utviskning av politisk meningsforskjel blandt de eksploaterende herreklasser. Ødelæggel-

sen av kapitalen som grundlag for en likelig fordeling var den tanke som grep massene saasnart de fæstet blikket paa revolutionen. Overfor de tidligere oprørsforsøk var de absolut likegyldige. Dette var forholdet i Rusland og nøiagtig likedan var det i Vest-Europa og i Amerika. Ikke at se dette og ikke at dra lærdom herav var ensbetydende med ikke at forstaa de objektive fakta.

Bolsjevismen forstod denne side av saken og forandret hurtig sit politiske program. Den saa den kommende masserevolution i Rusland, rettet mot selve samfundets grundpiller: jordkapitalen, industri- og handelskapitalen, — og den trak herav sine slutninger. Naar forholdet var dette og naar en vældig eksplosion i Rusland var uundgaaelig, saa maatte demokratiet virkeliggjøre sine historiske oppgaver paa grundlag av denne. Det burde nyttiggjøre sig folkets revolutionære kræfter, stille sig i spidsen for bourgeoisie's tilintetgjørelse, bemægtige sig herredømmet i landet og opføre sin herskerbygning efter statssocialistisk mønster. Dette gjennomførte ogsaa bolsjevismen med held under massernes revolutionære bevægelse før og i oktoberdagene. Hele deres øvrige virke under revolutionen vil kun bli virkeliggjørelsen i detaljer av demokratiets statsmagt.

Utvilsomt er bolsjevismen et fænomen av historisk, russisk og international karakter. Den er et fænomen ikke bare av social, men ogsaa psykologisk art. Den fremviste en talrik række egenskaper: den var stridslysten, herskesyk, fremmed for enhver slags offentlig og moralsk sentimentalitet og lot sig ikke stanse i bruken av hvilkesomhelst midler i kampen for sine egne interesser. Den skapte ogsaa en hertil nøiagtig svarende leder. Lenin er ikke bare partiets fører, — nei, han er noget meget viktigere, — han er fører for en

bestemt psykologisk type mennesker. I ham er denne type fuldstændigst og kraftigst virkeliggjort, ham følger verdensdemokratiets elite og dets mest aggressive krigerske kræfter. Bolsjevismens viktigste psykologiske træk viser sig i dens stædige fastholden av sin egen vilje og dens voldsomme undertrykkelse av andres, en fuldkommen undertrykkelse av personligheten til en mekanisk gjenstand. I disse træk er det ikke vanskelig at opdage den gamle herskermoral. Og faktisk aapenbarer bolsjevismen sig under hele den russiske revolution utelukkende ved disse herskergebærder. I bolsjevismen findes ikke en antydning til det som skal karakterisere en kommende ekte social revolution av det arbeidende folk: trangen til at arbeide, til ikke at spare sig, at arbeide med al kraft, liketil selvforglemmelse for folkets sande vel. Alle dens anstrengelser, undertiden storartede og utholdende, gik ut paa dannelsen av magtorganet, som i sit forhold til folket benyttet det gamle styres trudsler og brutalitet.

Vi skal opholde os litt ved de forandringer som bolsjevismen indførte i arbeidernes og bøndernes liv, i overensstemmelse med den kommunistiske ideologi.

Nationaliseringen av industrien, jorden, av husrum i byene og av handelen samt stemmeret til arbeidere og bønder er grundtankene i den rene bolsjevikiske kommunisme. Faktisk blev «nationaliseringen» til et fullstendig statsherredømme over alle former av nationens liv. Ikke bare gjordes industrien, transporten, opdragelsen produktionsorganer osv. til statens eiendom, men hele arbeiderklassen, hver enkelt arbeider, hans slit og energi, arbeidernes og bøndernes faglige og kooperative organisationer kom under statens herredømme. Staten

er alt, den enkelte arbeider intet. Det er bolsjevismens første bud. Men staten er personificert i dens embedsmænd og faktum er at disse er alt, arbeiderklassen ingenting.

Nationaliseringen av industrien som rev arbeiderne ut av hænderne paa de enkelte kapitalister, overløt dem til en ufølsom kapitalistisk driftsherre hvis navn er staten. Forholdet mellem arbeiderne og denne nye herre er nøiagtig det samme som tidligere mellem kapital og arbeide, kun med den forskjel at den kommunistiske driftsherre — staten — ikke blot eksploaterer arbeiderne, men ogsaa straffer dem, saaledes at begge disse funktioner — eksploateringen og straffeilæggelsen — forenes hos denne alene. Fremdeles arbeides der for dagløn og arbeidet har karakteren av avhengighet av staten. De faglige sammenslutninger har mistet sine naturlige rettigheter, og er omdannet til organer for partiopsyn med de arbeidende masser. Utarbeidelsen av tariffer, fastsættelse av arbeidslønnen, bestemmelse om opsigelse av arbeiderne, den almindelige ledelse av bedriftene osv., alt dette er en rettighet for partiet, dets organer eller agenter. Fagforbundenes eneste rolle heri og paa andre omraader av produktionen bestaar kun idette: de har kun at sætte sin underskrift under partiets færdige forordninger, mot hvilke der ikke kan protesteres og med hvilke der ikke kan foretas forandringer.

Det er klart at vi i alt dette ganske enkelt har at gjøre med et surrogat for privatkapitalisme, med statskapitalisme. Den kommunistiske nationalisering av industrien betyr at produktionen ledes av en eneste kulak, staten, og at arbeidernes vilkaar er fullstændig avhengig av den. Dette er i hovedsaken paa

ingen maate nogen forbedring av arbeiderklassens kaar. Den almindelige arbeidspligt (for arbeiderne vel at merke!) og militariseringen av arbeidet, det er aanden fra de nationaliserte fabrikker. La os ta et eksempel. I august 1918 begyndte arbeiderne ved de tidligere Prochorovskijfabrikker i Moskva at protestere og true med opstand paa grund av den utilstrækkelige arbeidsløn og det strenge politiregimente i fabrikken. De sammenkaldte nogen møter for at drøfte hvilken fremgangsmaate de skulde bruke, fordrev fabrikkomiteen, som hadde vist sig som en particelle, og tok med sig endel av de producerte varer som delvis betaling for sit arbeide. Medlemmene av tekstilforbundets centralstyre avsa følgende dom, efterat arbeiderne hadde vægret sig for at underhandle med dem: Prochorovskijarbeidernes optræden kaster en skygge paa sovjetmagtens autoritet; en mere paagaendende optræden fra arbeiderne vil komme til at blamere sovjetmagten i øinene paa andre bedrifters arbeidere. Dette kan ikke tillates; derfor skal fabrikken lukkes, arbeiderne avskediges, paa fabrikken tilforordnes en kommission, som skal organisere en haard disciplin og indkalde nye kadrer av arbeidere. Saaledes gik man ogsaa frem. Nu kan man spørre: Hvem er disse folk — en 3—4 mand — som egenmægtig bestemmer over mange tusen arbeideres skjæbne? Er de sat paa sine poster av massen, og har massene forlenet dem med en saadan magt? Aldrig i verden! Det er partiet som har utnævnt dem og deri ligger deres magt. Det anførte eksempel er bare et av tusen, og gir et udmerket billede av arbeiderklassens retsstilling i den nationaliserte industri.

Men, hvad blir der saa igjen til arbeiderne og deres

organisationer? Ynkkelig litet: retten til at gi sin stemme til denne eller hin deputert i sovjettene, som fullstendig er underordnet partiet.

Paa landet er arbeidernes stilling stort set værre. Bønderne dyrker jorden til de tidligere godseiere, fyrster og øvrige eidsbesiddere. Men dette gode fikk de ikke av kommunistmagten, men av revolutionen. I aarevis hadde de forsøkt at komme i besiddelse av jorden og i 1917 var det endelig lykket dem endnu før sovjetmagten var dannet. Naar bolsjevismen gikk sammen med bønderne for at ta jorden fra godseierne, saa skjedde det for at seire over jordbourgeoisiet. Men herav maa man ikke dra den slutning at den fremtidige kommunistmagt interesserte sig for at forsyne bønderne med jord. — Tvertimot! Sovjetmagts ideal er at lægge ogsaa jordbruket under en eneste driftsherre: staten. Sovjetjordbruk, som dyrkes av arbeider- og bondeleilendinger, det er den driftsform, som kommunistmagten stræber efter at realisere over hele landet. Herom har bolsjevismens ledere uttalt sig skarpt og tydelig en god stund efter de første revolutionsdage. I nr. 13 av «Den kommunistiske Internationale» (pag. 2435—2445, russisk utg.), er der i anledning av revolutionens jordspørsmål git detaljerte forordninger om organisering av statsjordbruket. I denne resolution blev det sagt at til organiseringen av den kollektive (d. v. s. statskapitalistiske) drift av jorden var det nødvendig at gaa frem gradvis og med stor forsigtighet. Dette er fuldt forstaaelig. Paa kort tid at bringe mange millioner bønder ut av det gamle forhold som selvstændige jordbrukere til statsleilendinger vilde medføre en stor fare, som kunde føre den kommunistiske stat ut i katastrofen. Kommunistmagts fremgangs-

maate paa landet bestod utelukkende i tvangsinndrivelse av bøndernes produktion og kamp mot bøndernes bevægelser.

Bøndernes politiske rettigheter. De innskærker sig til fuldstændig avhængighet av landsby- og distrikts- sovjettene, som helt og holdent staar under partiets herredømme. Andre rettigheter har bønderne ikke. Istedendfor rettigheter kan vi konstatere en høist eklatant retløshet.

Det statlige sovjetapparat som er dannet paa den maate at alle ledende traade i dette apparat befinner sig i demokratiets hænder, utgir sig løgnagtig for proletarietets avantgarde. Til hvilket omraade av statsforvaltningen vi end vender vore blikke, vil vi overalt paa de ledende poster finde netop denne uforanderlige, ufølsomme demokrat.

Hvem er lederne av avisene, tidsskriftene og bokforlagene? Politikere, som er utgaat fra privilegerte demokratiske kredser.

Hvem skriver og fører ordet i slike centralorganer som «Isvestija» og «Den kommunistiske Internationale», organer som prætenderer til ledelsen av verdensproletariatet? Utelukkende sterkt sammensveisede grupper av den demokratiske intelligens.

Hvem leder de politiske organer, som er dannet — hvad deres navner ogsaa viser — ikke i arbeidernes interesse, men i politikens, i regjeringens interesse? I hvis hænder befinner partiets centralkomité, «Sovnar-kom»¹⁾, «Btsik»²⁾ etc. sig? Helt og holdent i hænderne paa saadanne, som er opdrat i en politisk atmosfære,

1) Folkekommissærernes raad.

2) Den alrussiske centraleksekutivkomité.

fjernt fra arbeiderne, og som uttaler navnet proletariat paa samme maate som popen uttaler det intetsigende navn Gud. I hvis hænder befinner sig endelig landets økonomiske organer, som f. eks. Det øverste national-økonomiske raad «Sovnarchos» samt de mindre glavki'er og centrer?

Vi ser paa denne maate at hele den social-demokratiske gruppe har bemægtiget sig de vigtigste ledende stillinger i staten.

Menneskehetens historie kjender intet eksempel paa at en bestemt social gruppe, der har sine klasseinteresser og sin klasses taktik, er kommet de arbeidende klasser til hjælp. Nei, bestandig har saadanne grupper nærmet sig folket i den hensigt at faa herredømme over det. Den demokratiske gruppe danner ingen undtagelse fra denne almindelige sociale lov. Tvertimot: de bekræfter den paa den fuldstændigste og mest avgjørende maate.

Naar der i den kommunistiske stat findes arbeidere i enkelte ledende stillinger, saa er det bare for at gi den demokratiske magt et skin av folkelighet og cementere og styrke betydningen av den statsbygning som er under opførelse. Deres rolle er sekundær, de er eksekutører av partiets beslutninger. De besnæres av privilegier og hverves blandt de saakaldte «bevisste arbeidere», d. v. s. arbeidere, som kritikløst har antat marxismens og den socialistiske intelligens' dogmer.

Arbeiderne og bønderne i den kommunistiske stat blir sosialt undertrykt, økonomisk eksploatert og er politisk rettløse. Men dette er ikke alt. Da bolsjevismen har slaat ind paa veien til fuldstændig statscentralisation, har den ogsaa været nødt til at lægge sin haand over arbeidernes aandelige liv. I virkeligheten vil det

være vanskelig at finde et land, hvor arbeidernes frie tankevirksomhet er saa absolut undertrykt som i den kommunistiske stat. Under paaskudd av kampen mot bourgeoisiets og de kontra-revolutionæres ideer er hele den ikke-kommunistiske presse slaat ned, selv om denne presse er uttryk for brede masser av proletariatets meninger. Ingen kan høilydt uttale sine meninger. Paa samme maate som landets økonomiske liv er ordnet efter bolsjevismens program, saaledes blir ogsaa folkets aandelige liv presset ind i dette programs former. Proletariatets tanke og aand skal formes efter partiets vilje. Enhver motstand mot dette aandelige tyranni regnes for skadelig, kontrarevolutionært.

Men dette er endnu ikke det hele. En slik karikatur av revolution og dens perspektiver som det bolsjevikiske diktatur, kunde ikke foregaa uten protester fra massernes side. Disse protester førte ikke til lettelser i det politiske tryk, men tvertimot til at det blev øket. Regjeringens terror begyndte, og den forvandlet hele Rusland til et gigantisk fængsel, hvor frygtsomhet blev til en dyd og løgnen en pligt. Knuget av det politiske tryk, skræmt av magthavernes terror løi de voksne, løi ungdommen, løi barn paa 5—7 aar.

Det spørsmaal reiser sig nu: hvorledes er der i den kommunistiske stat fremkommet slike umulige tilstande — sociale, politiske og moralske? Er socialdemokratiet muligens ikke bedre end sine forgjængere: det kapitalistiske bourgeoisie? Muligens ønsker det ikke engang at indrømme de skinfriheter, hvormed det europæiske og amerikanske bourgeoisie opretholder en tilsynelatende likhet i sine stater? Saken er anderledes. Skjønt demokratiets klasse førte en selvstændig tilværelse, var den

materielt set helt til sidste øieblik som en tigger. Takket være denne omstændighet kunde den fra de første dager av sin politiske fremtræden ikke optræde med den fasthet og enighet, som gir herskerklassene deres privilegerte, materielle stilling. Demokratiet hadde bare dannet en krigersk partiavdeling med kommunistpartiet i spidsen, og denne avdeling blev i et tidsrum av over 3 aar nødt til at anvende sine kræfter i det kolossale arbeide at bygge op en ny stat. Da den ikke hadde nogen virkelig støtte hos nogen av samfundets klasser, det være arbeidere, bønder, adelen eller bourgeoisiet (ja selv demokratiet, som var økonomisk uorganisert, kunde ikke engang komme i betragtning) saa maatte kommunistpartiet faktisk ta sin tilflugt til terror og almindelig voldelig undertrykkelse. Man vil nu forstaa hvorfor kommunistmagten saa aapent og hurtig forøket og styrket embedsstanden og armeens officerer, det nye bourgeoisii. Dette bourgeoisii er aldeles uundværlig for bolsjevikerne, da det er deres eneste virkelige støtte i kampen mot arbeidermasserne.

Man kan nu spørre hvorledes denne for arbeidermasserne saa fremmede og fiendtlige gruppe greiet at faa ledelsen av folkets revolutionære kræfter, tilrane sig magten og konsolidere sit herredømme?

Der er to aarsaker til dette: den opløsningstilstand masserne befandt sig i i revolutionsdagene, deres uorganiserte tilstand, samt at de lot sig ta ved næsen av de socialistiske slagord.

De fagorganisationer av arbeidere og bønder som eksisterte indtil 1917 manglet revolutionær élan. Massernes revolutionære fremtræden skyldtes ikke disse organisationer, stemningen blandt masserne vokset dem

over hodet og rev dem med sig. Arbeidernes og bøndernes umaadelige masser stod foran en social revolution under utfoldelse, uten at ha nogen støtte og ledelse i egne klasseorganisationer. Men ved massernes side virket det glimrende organiserte socialistiske parti, bolsjevikpartiet. Sammen med arbeiderne og bønderne tok det aktiv del i ødelæggelsen av industri- og jordbourgeoisiet, stimulerte masserne hertil og hævdet at denne revolution skulde bli den sociale — den sidste — revolution, der skulde føre de utbyttede ind i socialismens og kommunismens frihetsrike! For de brede masser, som ikke var drevne i politik, lød dette selvindlysende klart. Kommunistpartiets deltagelse i ødelæggelsen av det kapitalistiske regime forskaffet det en uhyre tillid blandt masserne. Aandsarbeidernes klasse, der hadde været bæreren av demokratiets idealer, var altfor faatallig til at masserne nogensinde skulde kjende til deres eksistens. Da derfor bourgeoisiet var slaat til jorden, saa masserne ingen utenom sig selv som kunde indta bourgeoisiets plads. Denne plads indtok imidlertid massernes tilfældige og bedragerske fører — bolsjevismen —, specialist i politisk demagogi.

Bolsjevikerne eksploaterte uten samvittighetskrupler arbeidernes og bøndernes revolutionære stræben efter frihet, likhet og social uavhengighet og satte med fint mesterskap sovjetmagten i disse ideers sted.

Paa mange steder oppfattet arbeiderne i de første dager av oktoberrevolutionen ideen om sovjetmagten som ensbetydende med sit lokale, fællesøkonomiske selvstyre.

Arbeidernes ulykke bestod deri at de oppfattet socialismens og kommunismens slagord helt og fuldt og

uten omsvøp, slik som folket alltid oppfatter ideerne om sandhet, retfærdighet og godhet. Imidlertid viste sandheten i disse slagord sig kun som et ydre lokkemiddel, som et smukt løfte, der sætter folkets sjæl i svingning. Den viktigste av disse læresætninger er — som ogsaa i andre statssystemer — den, at en liten men udmerket organisert gruppe av parasitter bemægtiger og tilgædegjør sig folkets kræfter og folkets arbeide.

I den nvirvel av begivenheter som foregik i Rusland og Ukraina, i massen av politiske, militære og andre hændelser, oppfattet ikke folkets brede masser i førstningen klart det faktum at en ny utbyttermagt hadde tatt tøilerne. Dette kommer derav at der maa gaa nogen tid forinden magterobringen kan vise sig i hele sin utstrækning.

I den store franske revolution, da feudalismen — konge- og adelsmonarkiet — blev avgjørende slaat, trodde masserne at de foretok denne vældige ødelæggelse for sin egen frihet, og at de ledende politiske partier i denne kamp var deres venner og hjelpere. Men efter nogen aars forløp opdaget det arbeidende folk at der kun var foregaaet et magtskifte, at kongen og adelens plads var indtatt av en ny hersker- og utbytterstand — industri- og jordbourgeoisiet. Saadanne historiske fakta kræver en betraktelig tid forinden de brede masser ser og oppfatter dem i deres fulde utstrækning.

*

I hovedtrækkene har vi nu fremstillet bolsjevismens politiske og sociale væsen, dens faktiske indre gehalt. Efter halvandet aars diktatur hadde bolsjevismen fullstændig vist hvad den var. Denne sandhet gik først op for enkelte grupper av arbeidere og bønder, men derpaa

for de brede masser. Da saa hetman Skoropadskij var knust, var det at denne unge, herskesyke magt med ubøielig beslutsomhet stræbet efter magten i Ukraina, koste hvad det koste vilde.

Under Skoropadskijs regime hadde bolsjevikerne ikke i selve Ukraina tilstrækkelige kræfter til at organisere et raskt magtkup i det øieblik hetmanen faldt.*) Næsten alle deres stridskræfter stod i Storrusland, hvorfra de fulgte nøie med i begivenhetene i Ukraina, idet de ventet paa det øieblik da det vilde være mulig at rykke ind i landet og utrope sin magt. I byen Kursk i Storrusland var der allerede paa forhaand færdigdannet en regjering med Pjatakov, Kviring og andre i spidsen. Hvor vaakent et øie de end hadde med Ukraina, lyktes det dem ikke at gripe ind i det øieblik Skoropadskij faldt, og magten gik først over til Petljuras tilhængere. Men denne omstændighet foranlediget dem til med desto større energi at gaa frem med militær magt. Atmosfæren var revolutionær, situationen til det yderste floket ved de revolutionære bønders bevægelse. Petljuras tilhængere lot seks uker gaa uten at gjøre noget. Det

*) Sandt nok, under hetmanens regime forsøkte bolsjevikerne at danne avdelinger av sin egen type, som skulde arbeide efter partiets direktiver. En saadan avdeling var Kolosov's i rayonen Pavlograd. Men disse avdelinger var temmelig faatallige, — de druknet i de oprørske bønders masse, som var helt uavhengig av ethvert parti. Men tilstedeværelsen av disse partiavdelinger forgiftet dog atmosfæren indenfor den revolutionære Povstantsjestvo. Kolosovs avdeling generte dog kun i ringe grad Machnos arbeide, — de samarbeidet tvertimot ofte.

som fremforalt var fornødent var at handle og handle hurtig. Bolsjevikene handlet, og de handlet hurtig.

Da den bolsjevikiske regjering, som hadde opholdt sig i Kursk, flyttet til Charkov (der først var blit befriet og besat av anarkisten Tsjerdnjakov's Povstantsjevstvo-avdeling) og skred til opprettelsen av et borgerlig magtcentrum, rykket dens divisioner ind i allerede befridde rayoner i Sydukraina, hvor der ved militærets hjelp dannedes organer for kommunistmagten. Vi sa: *befridde rayoner. Ti faktum er at hele Ukrainas omraade, fra guvernementet Kursk til det Asovske hav og Sortehavet, allerede var befriet for hetmanens herredømme av bøndernes revolutionære milits.* Efter hetman Skoropadskijs fald var disse avdelinger delvis vendt tilbake til landsbyene, delvis hadde de begit sig avsted til stranden ved det Asovske hav, hvorfra en ny kontrarevolutionær general, Denikin, rykket frem.

Næsten overalt i Ukraina fandt bolsjevikene stillingen helt tilrettelagt for sig. Der hvor de støtte sammen med Petljuras folk, blev disse slaat og deres stillinger besat av bolsjevikene. Det avgjørende sammenstøt mellem bolsjevikene og Petljuras folk fandt sted i rayonen Kijev, som hadde været centret for Petljuras tilhængere siden Direktoret hadde tat ophold der. Her hadde de ogsaa koncentrert alle sine tropper. I slutten av januar 1919 gik bolsjevikene til almindelig angrep paa Kijev. Den nationale ukrainske republikks regjering flygtet som sedvanlig til Ukrainas vestgrænse. Bolsjevikene tok saa statsmagten.

Vi maa her tilslut gjøre opmerksom paa at overalt hvor bolsjevikene satte sig fast — baade der hvor de slog Petljuras hæere og fordrev dem, og der hvor

rayonen allerede var befriet av bønderne — at bolsjevikenes herredømme kun fastholdtes ved militærets hjælp. De dannede arbeider- og bondesovjet omgjordes til parti-politiske révolutionskomiteer. Og revolutionskomiteerne blev ganske enkelt til militære divisioner.

Femte kapitel.

MACHNOBEVÆGELSEN.

Den revolutionære Povstantsjestvobevægelse av bønder og arbejdere i Ukraina havde i begyndelsen karakteren av et fraadende hav. I hele det vældige ukrainske bassin var alt i et eneste oprør. Masserne dræpte gods-eierne, magtens tidligere repræsentanter, eller fordrev dem fra deres områder. Den nedbrytende side ved bevægelsen var den fremherskende. Dette var ikke andet end man maatte vente. Der havde endnu ikke vist sig nogen klar, bestemt plan for opbygningen av et frit samfund av arbejdere og bønder. Først efterhaanden, eftersom bevægelsen udviklet sig, viste den sig og antok fast form. Fra det øieblik de forskjellige strømninger kom ind under Machnos ledelse blev der fasthet og enhet i optræden. Fra det øieblik blev bevægelsen en klart uttrykt social bevægelse, som havde sin bestemte ideologi og sin bestemte plan for opbygningen av det nationale liv. Dette var den vigtigste og høieste periode i den revolutionære Povstantsjestvos liv, Machnoperioden.

De karakteristiske, specifikke sider ved denne bevægelse var: dyp mistillid til samfundets ikke-arbejdende og privilegerte grupper; mistillidsforhold til politiske

partier; negativ indstilling overfor hvilkensomhelst organisations diktatur over folket; forkastelse av statsprincippet; fuldstændig lokalt selvstyre av det arbeidende folk. Den konkrete og elementære form for dette selvstyre skulde være frie arbeidersovjetter av bønder og arbeidere. «Frie» betyr at de skulde være fuldstændig uavhengige av hvilkensomhelst central magt. «Arbeider»sovjet betyr, at de skulde bygges op paa grundlag av arbeidet, kun opta arbeidere og tjene deres interesser og vilje, samt helt utelukke politiske organisationer. Med denne fane var det Machno og hans tilhængere drog ut i den sociale kamp.

Machnobevægelsen opstod i en stormfull tid, — sommeren 1918, — da det sydet og kokte i hele bondestanden. Fra Machnobevægelsens første dag og helt til sidste slut, befandt den sig ikke en eneste dag i fredstilstand. Paa grund av denne sin skikkelse og utvikling, slog den ind paa en dobbelt vei: den bestræbet sig for at faa sine viktigste ideer til at fæste rot hos de brede masser, og den maatte samle og styrke sine militære kræfter. Fra det øieblik da alle revolutionære militæravdelinger var forenet til én armé, optraadte de under en fælles, fast og enhetlig ledelse. Den militære situation i Ukraina førte til at alle de bedst organiserte kræfter indenfor bevægelsen sluttet sig til denne armé. Denne blev da ganske av sig selv paa samme tid baade bøndernes bevæbnede selvforsvar og lederen av hele deres bevægelse, deres revolutionære avantgarde. Den angrep de kontrarevolutionære bønder, utarbeidet en plan for dette angrep, gav øieblikkets løsener. Den var dog aldrig en magt, som var sig selv nok. Stadig laante den revolutionære ideer fra de brede masser og be-

skyttet deres interesser. Og bondestandens masser paa sin side betragtet arméen som det vigtigste ledende organ i alle livets forhold.*)

Machnobevægelsens stilling til statsmagten, til de politiske partier, til de ikke-produserende grupper indtok ogsaa bondestanden. Og omvendt: de fattigste bønder og de fattigste arbeideres sorger og tanker blev ogsaa Machnobevægelsens. Paa denne maate, ved denne gjensidige indflydelse, foregik Machnobevægelsens udvikling. Den blev hurtig et mægtig, socialt fænomen i Ruslands liv.

*

I oktober og november 1918 førte Machnos avdelinger overalt angrepskrig mot hetman Skoropadskijs avdelinger. Ved denne tid var de tysk-østerrikske hæere, under indflydelse av de politiske begivenheter i hjemlandet, fuldstændig opløste og hadde mistet sin energi og kraft. Herav benyttet Machno sig. Han traadte i forbindelse med de dele av disse hæere, som stillet sig sympatisk til revolutionen. Disse avdelinger lot sig avvæbne, og Machno benyttet da deres vaaben. Hvor tysk-østerrikerne ikke gav sig med det gode, fordrev Machno

*) Karakteristiske er i denne forbindelse følgende episoder fra denne tid. Flere ganger hadde bønderne i forskjellige landsbyer i Priasov stanset provianttog og kontrollert dokumentene. Hvis man herunder ikke saa nogen skrivelse fra Machnobevægelsens arméstaber, saa maatte togene staa i paavente av forklaring fra disse. Naar der kom ordrer fra bolsjevikenes organisationer om at sende dem brød, saa svarte bønderne paa mange steder ganske enkelt, at hvis dette skedde med samtykke fra Machnos organisation, saa skulde de faa brødet gratis.

dem med magt. Efter en 3 dages haard kamp indtok Machno som vi husker Guljai-Polje. Her konsoliderede han sig definitivt og organiserede armeens hovedstab. Overalt følte man at hetmanens herredømme snart var slut, og bondeungdommen kom i massevis til Machno. Ved denne tid bestod hans armé allerede av nogen regimenter infanteri og kavaleri samt et batteri og en mængde maskingeværer.

Ingen av hetmanens avdelinger befandt sig i rayonen. Vartaen flygtet ved synet av bondemilitsens usedvanlige størrelse. Men hetmanen opholdt sig fremdeles i Kijev. Machno rykket da med sine avdelinger nordover, indtok flere vigtige positioner, trængte helt frem til Pavlograd, men vendte saa vestover i retning av Jekaterinoslav. I denne rayon støtte han sammen med dele av Petljuras hær.

Petljuras tilhængere, som hadde tat magten i en hel række byer, ansaa sig som landets retmæssige herrer. Av de fleste bondeavdelinger hadde de dannet en hær og derefter beordret almindelig mobilisering, med det formaal at danne en regulær statsarmé. Machnobevægelsen ansaa de kun som en episode i den almindelige ukrainske revolution og haabet at bringe den under sin ledelse og indflydelse. De sendte Machno en række politiske spørsmåal: hvad han tænkte om Petljurabevægelsen og dens herredømme, hvorledes han tænkte sig Ukrainas politiske opbygning, om han ikke fandt det ønskelig og formaalstjenlig at samarbeide med dem i kampen for et uafhængig Ukraina? Machnos og hans stabs svar var kort. Petljurabevægelsen var efter deres mening det ukrainske bourgeois nationalistiske bevægelse, hvormed de revolutionære bønder og arbei-

dere ingenting vilde ha at gjøre. Ukraina burde bygges op paa arbeidsprinsippet og bøndernes og arbeidernes uavhengighet av enhver politisk magt. Ikke enighet og fællesskap, men kun kamp kunde der være mellem Machnobevegelsens folkebevægelse og Petljurabevegelsens bourgeoisibevægelse.

Straks efterpaa rykket Machno mot Jekaterinoslav for at fordrive Petljuras folk derfra. De sidstnævnte forføiet over betydelige militære kræfter. De kunde desuten, beskyttet av elven Dnjepr, anse sig usaarlige i denne by. Machnos avdelinger stod i Nisjne-Dnjeprovsk. Der befandt sig en bykomité av det kommunistiske parti, som forføiet over lokale, bevæbnede kræfter. Machnos personlighet var kjendt viden om som en fortjent revolutionær helt og en talentfuld militær fører. Kommunistkomitéen foreslog Machno at paata sig kommandoen over deres avdelinger. Dette forslag aksepterte Machno.

Som ofte baade før og senerehen, grep Machno til en krigslist. Idet han lot sine tropper bestige et jernbanetog, kjørte han det, idet han utstyret det som et arbeidstog, over Dnjeprbroen ret ind i byen. Risikoen var stor. Fik Petljuras folk rede paa krigslisten, bare nogen minutter før toget stanset, vilde Machnos folk bli tilintetgjort. Men netop denne risiko gjorde seiren mulig. Toget kjørte helt til stationen, hvor de revolutionære tropper uventet blev sat av; de besatte stationen og den nærmeste del av byen. I selve byen foregik en voldsom kamp, som endte med Machnos seir. Imidlertid kom byen nogen dager senere, paa grund av manglende aarvaakenhet fra Machnos garnisons side, atter i hænderne paa Petljuras folk. Under tilbaketog

blev der i Nisjne-Dnjeprovsk foretat to attentater mot Machno. Begge mislykkedes fordi bomberne ikke sprang. Machnos armé trak sig tilbake til rayonen Sinjelnikov. Fra dette øieblik dannedes der paa nordvestgrænsen av Machnos rayon front mellom Machnos og Petljuras tropper. De sidstnævnte, som for størstedelen bestod av opprørske bønder, der med magt var blit mobiliserte,, oppløstes imidlertid hurtig ved berøringen med Machnos tilhængere. Paa kort tid blev denne front likvidert, og det vældige omraade var befriet for enhver herskermagt og militærbesættelse.

Statstilhængerne bekjæmper folkefriheten. De hævder at uten magten vil folket miste fællesskapsfølelsen, solidaritetsfølelsen. Dette er imidlertid bare tull. Saa-dant kan sies av lediggjængere, av magttilbedere, av folk som staar arbeiderne fjernt, av bourgeoisamfundets blinde tænkere. Folkets frigjørelse betyr i virkeligheten ikke at folket forvildes og utarter, men at situationen kan bli vanskelig for dem som lever av folkets arbeide og suger dets hjerteblod. Folkets frigjørelse fører til at *de* gaar tilgrunde som har levet av folkets slaveri. Ved folkets fuldkomne frigjørelse begynner det først at leve og kraftig utvikle sig. Bønderne i rayonen Guljai-Polje beviste dette til evidens. I et tidsrum av over 6 maaneder — fra november 1918 til juni 1919 — levet de uten nogensomhelst ydre politisk magt, og ikke blot mistet de ikke fællesskapsfølelsen indenfor sin kreds, men utviklet tvertimot en ny, høiere form for solidaritet: den frie arbeiderkommune og det frie arbeidersovjet.

Da godseierne var fordrevet, befandt jorden sig i bondestandens hænder. Imidlertid forstod mange av bønderne at dette ikke var nok og at alt ikke var gjort med at rive til sig jord og slaa sig til ro med det. — Livets bitre lære viste dem at de paa alle kanter var omgitt av fiender og at de maate forsvare sig i fællesskap.

Paa flere steder begyndte bønderne at organisere en kommunal fælleshusholdning. Den første frie kommune dannedes i landsbyen Pokrovsk og fik navnet Rosa Luxemburg. I begynnelsen bestod den av nogen ganske faa mennesker; men senere naadde den et antal av over 300. Denne kommune blev dannet av de fattigste bønder i landsbyen og udmerket sig ved at enhver parti-aand var helt borte. Den blev ikke opbygget paa noget magtgrundlag og fik efterhaanden stor indflydelse paa stedets bønder. Kommunistmagten forsøkte vel at blande sig op i kommunens indre liv, men blev avvist. Kommunen kaldte sig en fri arbeiderkommune som ikke ønsket nogen fremmed magt over sig.*)

7 verst fra Guljai-Polje var der en kommune som samarbeidet med den. Disse utgjorde én kommune og

*) Den 9.—10. juni 1919, da bolsjevikene overalt trængte ind i Machno's rayon, blev denne kommune ødelagt av bolsjevikenes tropper. Kamerat Kirjakov og andre ledere av kommunen blev stillet utenfor loven. Nogen dager senere kom Denikins tropper til landsbyen Pokrovsk og ødela kommunen totalt. Kirjakov, bøndernes hengivne revolutionære forkjæmper, blev skutt av dem paa offentlig sted.

kaldtes likefrem Kommune nr. 1. 20 verst fra denne var kommune nr. 2. Paa en række andre steder opstod lignende kommuner. Disse kommuner omfattet et mindretal av befolkningen, hovedsakelig saadanne som ikke hadde nogen fast og sikker erhvervskilde. De bestod av de allerfattigste bønder.

Kommunerne blev ikke dannet paa grundlag av nogen kaprice eller noget tidligere eksempel, men fremstod udelukkende fordi de utfyldte et savn hos bønderne. Dette var derimot ikke tilfældet med kommunistpartiets kunstige kommuner, hvor der i almindelighet arbeider et tilfældig samlet element, som har faat sig overlatt jord og grund. De støtter sig til statsmagten og lever av arbeidet til det folk som det nævnte element skulde lære at arbeide. Nei, de var kommuner av arbeidende bønder, opdraget i og vænnet til arbeide, som forstod at vurdere baade sit eget og andres arbeide. I disse kommuner *arbeidet* bønderne først og fremst, idet de stræbet efter at sikre sin tilværelse ved daglig arbeide. Ethvert medlem av disse kommuner fandt her den nødvendige moralske og materielle støtte. I disse kommuner gjennemførtes princippene solidaritet og brorskap. Alle, mænd, kvinder og ungdom, var forpligtet til at arbeide likt efter sin evne. Organisationsarbeidet blev overlatt til en eller to kamerater, som, naar de var færdige med dette, gjorde andet arbeide sammen med kommunens øvrige medlemmer. Utvilsomt fik kommunene disse karaktertræk, fordi de opstod i en kreds av arbeidende mennesker.

Disse spirer til fri kommunisme utgjorde ikke paa langt nær bøndernes hele fælles-økonomiske virksomhet. De var bare grundlaget, de ledende principper. Den

politiske situation krævet av bønderne fælles anstrengelser paa et andet tilgrænsende omraade. Det var ikke bare nødvendig at bønderne sluttet sig sammen indenfor denne eller hin landsbys omraade, de maatte ogsaa slutte sig sammen indenfor de yjesder (distrikter) og guvernementer, som utgjorde den frie rayon. —

Det var paakrævet at faa en fælles avgjørelse i alle spørsmaal vedrørende bønderne og oprette ansvarlige organer for varetagelsen av fælles-interesserne. Bønderne nølet da heller ikke med at danne saadanne organer. Slike organer blev bøndernes og arbeidernes rayonkongresser. I den tid Machno-rayonen var fri, avholdtes der 3 slike kongresser. Paa disse kongresser lykkedes det bønderne at finde former for samarbeide, de tilegnet sig et videre samfundssyn og fastsatte de økonomiske og politiske opgaver som forelaa. Paa den første rayon-kongres som fandt sted i landsbyen Michailovka den 23. januar 1919, rettedes bøndernes væsentlige opmerksomhet paa den truende fare fra Petljura og Denikin.

Petljuras tilhængere organiserte en ny statsmagt i landet. Under det falske løsen at de forsvarte landet, gjennomførte de almindelig mobilisering og viklet paa denne maate det revolutionære folk ind i et nyt slaveri. Den revolutionære bondestand i hele Priasov besluttet en energisk kamp mot denne fare. De dannet nogen avdelinger og kommissioner, som de sendte avsted til Direktoriets rayon, for der at gjøre de brede masser opmerksom paa den nye demokratiske magts løgnvirksomhet, samle dem til motstand mot denne magt, stimulere dem til at unddra sig mobilisering og fortsætte motstanden indtil denne magt var slaat ned.

Denikin viste sig som en endnu større fare for den frie rayon. Han førte overhodet krig mot den russiske revolution i alle dens former og var en forkjemper for *den* kontrarevolutionære retning, som vilde gjenoprette det styrtede monarki. Denne kontrarevolution stak sit hode frem efter zarismens fald saasnart adelen litt efter litt kom til besindelse igjen. Generalene Kornilov, Krasnov, Aleksejev, Koltsjak og Denikin var førerne for den almindelige monarkistiske kontrarevolution i Rusland. De var allesammen levende stykker av det styrtede monarki. Selv om mange av dem anvendte demokratiske slagord, talte for sammenskaldelsen av en grundlovgivende forsamling, saa gjorde de dog dette bare av taktiske hensyn. De gjorde nogen temporære indrømmelser og haapet paa denne maate hurtigere at muliggjøre monarkiets gjenopstaaen. Enhver antydning til republikansk sindelag var dem absolut fremmed.

Bøndernes og arbeidernes anden rayon-kongres traadte sammen tre uker efter den første, den 12. februar 1919, i Guljai-Polje. Her diskuterte man den fare som truet den frie rayon fra Denikins side. Dennes armé bestod av et utvalgt kontrarevolutinært element: zarofficerer og kosakavdelinger. Bønderne forstod fuldt ut at der vilde bli kamp mellom dem og Denikin. De tok derfor ufortøvet forholdsregler forat styrke sit forsvar. Machnos armé bestod ved denne tid av ca. 20,000 frivillige. Mange av dem var yderst utmattet, da de i løpet av 5—6 maaneder hadde været i stadig kamp. Imidlertid styrkedes Denikins hær hurtig og hang som en frygtelig trussel over den frie rayon. Som følge herav besluttet den anden rayonkongres av

bønder og arbejdere at organisere en frivillig mobilisering i rayonen. Mobiliseringen skulde være frivillig, grundlagt paa det enkeltes samvittighed og godvilje. Kongressens beslutning om mobilisering havde bare den hensigt, at kongressen ved sin autoritet understreket nødvendigheden av at tilføre Povstantsjestvo-armeen friske kræfter.*)

Saasnart kongresbeslutningen om frivillig mobilisering var blit kundgjort blandt bønderne, skulde hver landsby sende til Guljai-Polje masser av frivillige, som hadde uttalt ønsket om at gaa til Denikins front. Der meldte sig et uhyre antal av saadanne frivillige. Imidlertid fandtes der i rayonen ikke tilstrækkelig utrustning, og derfor lykkedes det ikke i ret tid at formere nye avdelinger. Dette fik en skjæbnesvanger betydning for rayonen, da Denikin i juni 1919 foretok et almindelig angrep. Men herom skal vi tale nedenfor.

For at skape en fælles ledelse i kampen mot Petljura og Denikin, og likeledes for varetagelsen av kommunens indre fællesopgaver og overholdelse av kongressenes forskjellige bestemmelser, blev der paa den 2den kongres dannet et krigsrevolutionært rayonsovjet. Paa denne kongres møtte repræsentanter fra 32 distrik-

*) Enkelte medlemmer av armeen, ja endog enkelte bønder, erklærte senere denne mobilisering for at være en pligt for alle over ti aar. Efter deres mening avspeilet kongressens beslutning viljen hos hele rayonens arbeidende befolkning. Selv om bestemmelsen uttryktes i form av et ønske, saa skulde den opfyldes helt og fuldt. Men dette var en vildfarelse. Kongressens bestemmelse om mobiliseringen var blot ment som en almindelig opfordring til frivillig at slutte sig til armeen.

ter i guvernementene Jekaterinoslav og Taurien samt fra Povstantsjestvoavdelinger. Dette sovjet omfattet alle distrikter i den frie rayon, og skulde, efter kongressens bestemmelse, behandle og avgjøre alle saker av politisk og militær karakter. Det blev hele bevægelsens høieste organ. Men dette sovjet var ikke paa nogen maate noget magtorgan. Det hadde bare utøvende myndighet. Dets rolle var at utføre kongressenes bestemmelser og forordninger. Det kunde naarsomhelst opløses av kongressen.

Efterat dette rayonsovjet var dannet, kom der et intenst liv i rayonens virksomhet. I alle landsbyer drøftedes og avgjordes spørmaal som gjaldt hele rayonen. Hovedspørmaalene var: Krigssituationen, matforsyningsspørmalet og spørmalet om det lokale selvstyre. Vi har allerede talt om krigsforanstaltningene. Spørmalet om matforsyningen til hele rayonens befolkning løstes imidlertid ikke. Løsningen av dette spørmaal i hele dets omfang blev behandlet paa den 4de rayonkongres den 15. juni 1919, som imidlertid av sovjetmagten blev erklært ulovlig. Herom mere nedenfor. Hvad angaar Povstantsjestvo-armeen, saa paatok bønderne sig at forsyne den. I Guljai-Polje blev der dannet et centralorgan for armeens forsyning. Dit bragtes proviant og furasje som derfra dirigertes til fronten.

Med hensyn til organer for fællesforvaltningen, fastholdt bønderne og arbeiderne tanken om frie arbeidersovjetter. Til forskjjel fra bolsjevikene og andre socialisters politiske sovjetter, skulde bøndernes og arbeidernes sovjetter være organer for det fælles-økonomiske selvstyre. Hvert saadant sovjet skulde være eksekutivorganet for de lokale arbeideres vilje.

Paa grund av den militære situation i rayonen vanskeliggjordes i høieste grad dannelsen av disse organer, og fuldstændig førtes de ikke nogen gang ut i livet.

De almindelige bestemmelser angaaende bøndernes og arbeidernes frie sovjetter lykkedes det først at faa trykt i 1920. Indtil da blev der git almindelige retningslinjer for disse sovjetter i «Deklarationen» utarbeidet av Machnoarméens krigsrevolutionære sovjet, i kapitlet om de frie sovjetters struktur.

Paa denne maate ser vi hvorledes den brede bondestand og endel av arbeiderne, efterat de hadde befriet sig fra Skoropadskijs og andre magters herredømme, med megen omtanke og dygtighet skred til det store arbeide: at skape grundlaget for en ny tilværelse; hvorledes de omringet av fiendtlige kræfter raskt og sikkert tok forholdsregler for at beskytte sin frie rayon. Proklamationen av en række frie arbeiderkommuner, dannelsen av organer for det fælles-økonomiske selvstyre, var bøndernes og arbeidernes første skridt i retning av at bygge op et frit og uafhængig liv. Der er ingensomhelst tvil om at hele arbeidermassen, hvis den hadde forblit uantastet, vilde ha gaat frem paa denne vei, vilde ha bragt meget sundt, selvstændig og klokt ind i dette arbeide og paa denne maate lagt fundamentet for et virkelig frit samfund av arbeidende mennesker.

Men allerede rykket der ind i rayonen arbeidets og frihetens ældgamle fiende — magten. Fra nord kom bolsjevikenes statsarmé og fra sydøst general Denikins armé.

Denikins tropper rykket først ind. Allerede da bøn-

derne kjæmpet mot hetman Skoropadskij og særlig i de første dage efter hans fald, trængte fra Don og Kuban enkelte kontra-revolutionære avdelinger tilhørende general Schkuro indi Ukraina og naadde frem til Pologa og Guljai-Polje. Dette var den første trussel mot den frie rayon fra den nye kontrarevolutions side. Machno's avdelinger rettet naturligvis sine kræfter mot denne fiende. Ved denne tid bestod Machnos hær av nogen regimenter kavalleri, udmerket organiserte. Infanteriet i Machno's armé var et merkelig, egenartet fænomen. Dette infanteri dirigertes akkurat som kavaleriet ved hjelp av hester; de red imidlertid ikke, men blev befordret i lette fjærvogne, i Syd-Ukraina kaldt «tatsjanki.» Kjørende i enkelt eller dobbelt række, blev dette infanteri i almindelighet befordret i hurtig trav sammen med kavalleriet og tilbakela i gjennemsnit 60—70 verst om dagen, og naar det var nødvendig, endog fra 90—100 verst.

Denikin, som læste om den forvirrede situation i Ukraina, om Petljuradirektoriets kamp med bolsjevikene, haapet uten synderlig møie at besætte størsteparten av Ukraina og ialfald i den første tid føre sin front frem til guvernementet Jekaterinoslavs nordlige dele. Imidlertid støtte han paa Machno-armeens kraftige og udmerket organiserte armé. Efter nogen kampe maatte Denikins tropper trække sig tilbake i retning av Don og det Asovske hav. I løpet av kort tid var hele strækningen fra Pologa og til havet rensed for fienden. Machno's avdelinger besatte en række viktige knutepunkter samt byene Berdjansk og Mariupol. Fra denne tid (januar 1919) dannedes her den første front mot Denikin, en front paa hvilken Machno-arméen i løpet av

6 maaneder utholdt de kontra-revolutionæres angrep. Den havde en længde av over 100 verst, fra Mariupol østover og nordøstover.

Kampen paa denne front antok en haardnakket og bitter karakter. Denikins tropper efterlignet Machno og gik over til angrep med smaa avdelinger. Med enkelte kavalleriavdelinger trængte de langt ind i rayonen, foretok ødelæggelser, brændte og dræpte, forsvandt og viste sig saa paanyt igjen paa et andet sted, hvor de foretok lignende ødelæggelser. Under disse overfald led udelukkende den fastboende arbeiderbefolkning. Denikins avdelinger hevnet sig paa den fordi den støttet Povstantsjevstvoen. De forsøkte paa denne maate at hidse op befolkningen mot revolutionen. Under disse overfald led ogsaa den jødiske befolkning, som i lange tider hadde levet i rayonen Priasov i selvstændige kolonier. Denikins avdelinger fôr haardt frem mot jøderne under disse overfald og forsøkte paa kunstig vis at fremkalde en anti-semistisk bevægelse, som kunde være et gunstig paaskud for deres angrep paa Ukraina. Under disse kontra-revolutionære overfald udmerket særlig general Schkuro sig.

Imidlertid, i løpet av over 4 maaneder kunde Denikin, tiltrods for sit utsøkte soldatmateriel og den brutalitet hvormed han fôr frem, ikke slaa Povstantjestvoens tropper, fylt til randen som de var av revolutionær begeistring. Meget ofte blev ogsaa general Schkuro tilføiet saadanne slag av Machnos tropper, at kun en hurtig retræt paa 80—120 verst til Taganrog og Rostov reddet ham fra fuldstændig katastrofe. Machnos tropper var paa denne tid ikke mindre end 5—6 gange ved Taganrogs mure. Denikins officerers

brutalitet og hat til machnoistene antok urolige former. Fangerne blev underkastet alle arter av tortur, fratat utrustningen, ja det hændte at man brændte dem levende paa glødende blik.

I løpet av denne 3—4 maaneders kamp kom Machnos militære talent klart tilsyne. Endog hans fiender, Denikins folk, maatte yde ham sin anerkjendelse som en talentfuld militær fører. Dette forhindrede imidlertid ikke general Denikin i at love en halv million rubler til den som dræpte Machno.

Den revolutionære Povstantsjestvo var et forsøk fra arbeidermasernes side paa at sætte ut i livet de tanker som den russiske revolution ikke hadde virkeliggjort. Den var en organisk fortsættelse av arbeidernes og bøndernes massebevægelse i oktober 1917 og var gjennomtrængt av denne bevægelses aand og den dybeste følelse av solidaritet med arbeidere av alle nationaliteter og i alle land.

La os nævne følgende karakteristiske faktum. I begyndelsen av 1919 kastet Machnos avdelinger efter en række kampe Denikins tropper tilbake til det Asovske hav og tok som bytte omtrent hundrede vogner korn og anden proviant. Machnos og stabens første tanke var at sende denne trofæ til de hungrende arbeidere i Moskva og Petrograd. Denne tanke blev hilst med begeistring av Machnos tilhængere. De 100 vognladninger blev saa sendt til Petrograd og Moskva, ledsaget av en delegation, som fik en varm mottagelse av Machnos sovjet.

* * *

Bolsjevikenene trængte ind i Machnobevægelsens rayon betragtelig senere end Denikins tropper. Machnos

avdelinger hadde allerede kjæmpet med disse sidste i løpet av 3 maaneder, hadde fordrevet dem fra rayonen og ført frontlinjen østenfor Marinpol. Først etterpaa var det at den første bolsjevikkdivision rykket ind med Dybenko i spidsen.

Machno selv og den revolutionære Povstantsjestvo var ukjendte ting for kommunistene. Hittil hadde man i den kommunistiske presse — i Moskva og i provinsen — fremstillet Machno som en dristig revolutionsmand, der lovet meget for fremtiden. Hans kamp, først med hetman Skoropadskij, derpaa med Petljura og Denikin, hadde gjort de mest fremtrædende bolsjevikkiske ledere gunstig stemt overfor ham. Det forekom dem utvilsomt at Machnos revolutionære avdelinger, som hadde kjæmpet mot saa mange forskjellige kontrarevolutionære kræfter i Ukraina, vilde slutte sig til den røde armé. De hadde derfor, uten at ha gjort sig bekjendt med Machnos virke paa stedet, rost ham i sine partiaviser. I denne aand fandt det første møte sted mellem den bolsjevikkiske militærkommando og Machno. (Mars 1919). Man foreslog ham at han hurtig skulde slutte sig til den røde armé med sine avdelinger forat man med fælles kræfter kunde faa bugt med Denikin. De aandelige og politiske særegenheter ved bevægelsen blev betragtet som ganske selvfølgelige, der paa ingen maate kunde forhindre en enig optræden for den fælles sak. — Disse særegenheter skulde ikke antastes.

Machno og hans stab forstod meget vel at kommunistmagtens ankomst vilde føre med sig en ny trussel mot den frie rayon og bety borgerkrig paa en anden kant. Men en saadan krig ønsket hverken Machno, arméstaben eller rayonsovjettet. Den kunde faa en

fordærvelig indflydelse paa hele den ukrainske revolutions skjæbne. Hovedsagelig tok man i betragtning at der fra Don og Kuban trængte frem en organisert, aapen kontrarevolution, hvormed der ikke kunde føres anden samtale end vaabnenes. Faren fra denne kant vokset med hver dag. Blandt Machnos tilhængere haabet man at faa kampen med bolsjevikene begrænset til det aandelige omraade. Gik dette haab i opfyldelse, var de ganske rolige for sin frie rayon, da de revolutionære idéers kraft, bøndernes revolutionære instinkt og mistro til fremmede, vilde være de allerbedste forsvarsmidler for rayonen. Den almindelige mening blandt Povstantsjestvoens ledere var den, at man med alle kræfter maatte angripe den monarkistiske kontrarevolution, og efter dennes ødelæggelse ordne forholdet til bolsjevikene til en aandelig uoverensstemmelse. — Paa denne maate kom foreningen istand mellem Machno og den røde armé. Nedenfor vil vi faa se at Machno-bevægelsens ledere tok feil, naar de haabet paa at faa bolsjevikene bare som aandelige motstandere. De tok ikke med i betragtning at de hadde at gjøre med de mest fuldstændige tilhængere av statsmagt og statsvang. Men feiltagelser, som ikke fører til undergang, er nyttige. Og *denne* feiltagelse kom Machnos folk til nytte.

Povstantsjestvo-arméen gik ind i den røde armé paa følgende betingelser:

- a. dens indre organisation skulde forbli som før,
- b. den skulde godkjende de av kommunistmagten utnævnte kommissærer,
- c. den skulde underkaste sig den røde overkommando bare i operative saker,

- d. arméen skulde kun anvendes paa fronten mot Denikin,
- e. arméen skulde motta utrustning og underhold paa like fot med den røde armés avdelinger,
- f. arméen skulde fortsætte at kalde sig Den revolutionære Povstantsjestvo og forbeholdt sig sine sorte faner.

Machnos armé var bygget op paa 3 hovedprincipper: paa frivillig tjeneste, valgprincippet og selvdisciplin.

Frivillig tjeneste betydde, at arméen bare skulde bestaa av revolutionære, som frivillig var gaat ind i den.

Valgprincippet betydde at chefene for alle arméens avdelinger, medlemmer av arméens stab og sovjet, overhodet alle befalingsmænd med ansvarsfulde stillinger i arméen, skulde vælges og faa sin myndighet av de tilsvarende avdelinger eller sammenslutninger av alle avdelinger i arméen.

Selvdisciplin betydde at alle retningslinjer for arméens disciplin skulde utarbeides av kommissioner, valgte av de menige soldater, stadfæstes av fællesforsamlinger av arméens avdelinger samt overholdes under strengt ansvar av hver eneste mand, menig eller kommandant.

Ved tilslutningen til den røde armé opretholdtes alle disse principper i Machno-arméen. Den fik først benævnelsen 3die brigade, blev derefter omdøpt til «Første ukrainske revolutionære Povstantsjestvo division», og fik tilslut navnet «Ukrainas revolutionære Povstantsjestvoarmé (Machnoister)». Den politiske side ved overenskomsten blev ikke nævnt. Overenskomsten

var utelukkende militær. Takket være denne omstændighet fortsatte rayonens liv, dens sociale og revolutionære utvikling, at gaa som før, d. v. s. under utfoldelse av arbeidernes selvvirksomhet og uten at de tillot nogen fremmed magt at trænge ind i rayonen. Nedenfor skal vi se hvorledes dette tjente som det eneste paaskud til bolsjevikenes bevæbnede angrep paa rayonen.

Efterat rayonsovjettet var dannet i februar 1919 tømredes rayonen fast sammen. Idéen om de frie arbeidersovjetter spredtes utover til de fjerneste landsbyer. Under de givne forhold skred bønderne langsomt til dannelsen av disse sovjetter, men overalt fastholdt bønderne tanken, idet de følte, at de stod paa et sundt grundlag, og at det kun paa dette grundlag var mulig for dem at bygge op et frit liv i fælles arbeide. Netop ved denne tid opstod i hele sin størrelse det spørsmål: at etablere en direkte forbindelse med de nærmestliggende byers industriarbeidere. Denne forbindelse maatte komme istand, uten formidling av statsorganer, direkte med arbeiderklassen i byene, med bedriftene og arbeidernes faglige organisationer. Denne forbindelse var absolut paakrævet for at styrke og videreutvikle revolutionen. I rayonen forstod man at en saadan forbindelse vilde medføre kamp med det herskende parti, som ikke godvillig vilde gi slip paa sit tak over masserne. Dog medførte ikke dette nogen større fare, da en forening av arbeiderne og bønderne let vilde gi hvilkensomhelst herskesyk magt koldt vand i blodet.

Navnlig ved en saadan forbindelse av landsbyene med byene blev det mulig at styrke og føre revolutionen videre. «Arbeider, gi os haanden», det var Guljai-

Poljes revolutionære bønders ord til arbeiderne i byene. For bønderne i den befriede rayon var dette klart og greit. Hos sig selv var de absolut frie; de kunde frit og selvstændig forføie over sit liv og sit arbeides produkter. I samme stilling ønsket naturligvis bønderne at se byenes arbeidere, og naar de nærmet sig arbeiderne ønsket de at undgaa alle slags politiske, statslige og andre uproduktive organer, som de hadde hat mere end nok av tidligere. De ønsket at arbeiderne ogsaa skulde nærme sig dem direkte.

Saaledes stod spørsmålet i rayonen om forbindelsen med byenes arbeidere. Det blev overalt indgaaende drøftet og behandlet, blev et løsen for Povstantsjestvo-rayonen. Det er klart at en rayon med saadanne løsener ikke var det rette sted for politiske partier. Da de trængte ind med planer om at bygge op en ny statsmagt, blev de i almindelighet møtt med kulde, ofte med spot. Bønderne trængte ikke partienes reglementer. Kommunistmagten, som fra forskjellige kanter var begyndt at trænge ind i rayonen, gik det ikke bedre med.

I førstningen trodde den at den kunde suge Machno-bevægelsen op i bolsjevismens rækker. Dette viste sig at være et daarlig indfald. Den revolutionære bonde-masse gik haardnakket sin egen vei. Bolsjevikenes statsorganer blev fuldstændig ignorert. At bønderne jaget væk de ekstraordinære kommissioner blev en dagligdags foreteelse. Ikke en eneste gang bestemte kommunistmagten sig til at organisere nogen av sine organer i Guljai-Polje. Paa andre steder blev disse organer foranledning til blodige sammenstøt mellem be-

folkningen og kommunistmagten. Stillingen for denne sidste blev noget vanskelig i rayonen.

Bolsjevikerne begyndte da at drive en organiseret kamp mot Machnobevægelsen.

Først optraadte deres presse. Den begyndte haardnakket at kalde Machnobevægelsen en kulak-bevægelse, dens løsener kontrarevolutionære, dens handlinger skadelige for revolutionen.

Trudslene begyndte at hagle ned over Machnobevægelsens ledere, baade i bolsjevikeravisenes spalter og fra de centrale magthavere. Rayonen blev blokert. Alle revolutionære arbeidere som begav sig ut av eller ind i Guljai-Polje blev grepet paa veien. Machnoarméens forsyning med vaaben og ammunition blev formindsket 5—6 gange. Ut av dette kunde der ikke komme noget godt.

Den 10. april 1919 indkaldte det krigs-revolutionære sovjet den 3die rayonkongres av arbeidere og bønder. Kongressen skulde bestemme øieblikkets opgaver samt den videre utvikling av det revolutionære liv i rayonen. Til kongressen kom delegerte fra 72 voloster, repræsenterende en masse paa over 2 millioner mennesker. Kongressens arbeide foregik yderst livlig. Desværre er vi ikke i besiddelse av noget referat av kongressens arbeide. Herav vilde man ha kunnet se, hvordan folkemassen forsiktig og prøvende søkte sine livsformer og sine veie i revolutionen. Kort før kongressens avslutning mottok den et telegram fra divisionschef Dybenko, hvori kongressens organisatorer erklæretes utenfor loven og selve kongressen — kontrarevolutionær.

Dette var det første aapne anslag av bolsjevikerne

mot den frie rayon. Hele kongressen forstod fuldt ut æts betydning og vedtok en harmfylt protest mot dette attentat. — Kongressens protest blev øieblikkelig trykt og spredt omkring i rayonen blandt bønder og arbeidere. Nogen dage senere gav rayonens krigsrevolutionære sovjet et værdig svar til kommunistmagten, idet den gjorde opmerksom paa hvad rayonen Guljai-Polje betydde i revolutionen og hvem der i virkeligheten var kontrarevolutionær. Dette svar karakteriserer like typisk begge sider, og vi gjengir det derfor *in extenso*. Svaret lyder:

KONTRAREVOLUTIONÆR?

«Kamerat» Dybenko karakteriserer den kongres som blev sammenkaldt i Guljai-Polje den 10. april iaar som kontra-revolutionær og erklærer dens organisatorer utenfor loven. Likeledes erklærer han at der overfor disse organisatorer vil bli tat de haardeste repressive forholdsregler. — Vi skal ordret gjengi hans telegram:

«Fra Novoaleksejevka. Nn. 283. 10. april. Kl. 22,45. Kamerat Batjko-Machno, divisionsstab Aleksandrovsk. — —

Alle kongresser som sammenkaldes i den ifølge min ordre opløste krigsrevolutionære stabs navn vil bli betraktet som aapne kontra-revolutionære, og de som sammenkalder saadanne kongresser vil utsætte sig for de mest repressive forholdsregler, like til at bli erklært utenfor loven. Jeg befaler at der uopholdelig tas forholdsregler mot at saadanne kongresser avholdes i fremtiden. Divisionschef Dybenko.»

Før han erklærte kongressen for kontra-revolutionær, har «kamerat» Dybenko ikke bemøiet sig med at bringe paa det rene: i hvis navn og hvorfor kongressen blev sammenkaldt, og som følge herav erklærer han at kongressen er sammenkaldt i den opløste Guljai-Polje'ske krigsrevolutionære stabs navn. I virkeligheten heter den eksekutivkomiteen for det krigsrevolutionære sovjet. Eksekutivkomiteén, som var ophavsmand

til kongressens sammenkaldelse, vet derfor ikke om det er den «kamerat» Dybenko erklærer utenfor loven.

Skulde dette være tilfælde, saa tillat os, «Deres Høitstaaenhet», at meddele Dem av hvem og i hvilket øiemed denne kongres (ifølge Deres mening aapen kontra-revolutionær) blev sammenkaldt. Den vil da muligens ikke forekomme Dem saa skrækkindgydende som De gjør den til.

Kongressen blev som ovenfor sagt, sammenkaldt av eksekutivkomitéen for Guljai-Poljes krigs-revolutionære sovjet til sammentræden den 10. april iaar i Guljai-Polje (som den centrale landsby). Den kaldtes Guljai-Poljes 3die rayonkongres. Den blev sammenkaldt forat man kunde drøfte de videre retningslinjer for det krigs-revolutionære sovjets virksomhet. (De ser, «kamerat» Dybenko, at der allerede er avholdt 3 slike «kontra-revolutionære» kongresser). Men nu er spørsmålet: hvem sammenkaldte og hvorfor sammenkaldtes rayonens krigs-revolutionære sovjet? Hvis De, «kamerat» Dybenko, ikke kjender til dette, saa skal vi gjøre Dem bekjendt med sakens sammenheng. Rayonens krigsrevolutionære sovjet blev dannet ifølge beslutning paa den 2den kongres, der avholdtes 12. februar iaar. Som De ser er det allerede en lang tid siden. (De glimret dengang ved Deres fraværelse). Den blev sammenkaldt for at skaffe soldater til fronten og gjennomføre en frivillig mobilisering, fordi fienden trængte frem fra alle kanter og fordi vore avdelinger, som bestod av de første frivillige, var helt utilstrækkelige til at holde en bred front. Av sovjettropper fandtes der ingen i rayonen, og rayonens befolkning ventet heller ikke nogen hjelp fra den kant, men ansaa det for sin pligt at forsvare sig selv. Netop av denne grund blev Guljai-Poljes krigsrevolutionære sovjet dannet, som, ifølge beslutningen paa den 2den kongres, skulde ha én representant fra hver volost. Ialt bestaar den av representanter fra 32 voloster i guvernementene Jekaterinoslav og Taurien.

Om dannelsen av det krigsrevolutionære sovjet vil der bli gitt nærmere forklaring nedenfor; men vi har nu at gjøre med spørsmålet: hvem indkaldte den anden rayonkongres. Den anden rayonkongres i Guljai-Polje blev sammenkaldt paa

initiativ av en gruppe paa 5 mand, valgt paa første kongres. Den anden rayonkongres traadte sammen den 12. februar, og til stor forbauselse blev ikke de som sammenkaldte den erklært utenfor loven, da der paa den tid ikke fandtes en saadan helt som vilde antaste folkets ret. Hvem indkaldte saadan den første rayonkongres? De, «kamerat» Dybenko, er tydeligvis en grønskolling, naar det gjælder spørsmålet om den revolutionære bevægelse i Ukraina, og vi maa da gi Dem nogen rent elementære oplysninger om den revolutionære bevægelse i Ukraina. Naar De har faat disse oplysninger, er der vel haab om at De vil forbedre Dem en smule.

Den første rayonkongres fandt sted den 23. januar iaar i den første Povstantsjestvo-leir i landsbyen Michailovka, og bestod av repræsentanter fra voloster, som laa tæt op til fronten. Ved den tid var sovjethærene et eller andet sted langt, langt borte. Ved den tid var rayonen avskaaret fra hele verden: paa den ene side av Denikins tropper, paa den anden av Petljura, og paa den tid tilføiet kun nogen faa avdelinger av de revolutionære bønder med Batjko—Machno i spidsen Denikin og Petljura det ene nederlag efter det andet. I landsbyene benævntes ikke de forskjellige organisationer og offentlige institutioner likt. Paa et sted hadde man Sovjet, paa et andet Narodnaja Uprava (Folkeforvaltning), paa et tredje Krigsrevolutionær stab, paa et fjerde Semskaia Uprava (Jordforvaltning) o.s.v. o.s.v., men allesammen var de gjennomtrængt av revolutionær aand, og for at styrke fronten, for at faa istand et eller andet fællesorgan for rayonen, sammenkaldtes rayonkongressen.

Det var altsaa ingen som sammenkaldte den, den fremstod ganske spontant ved befolkningens tilslutning. Paa kongressen opstod spørsmålet om hvorledes man skulde rive sine brødre ut av Petljuras rækker, da de med tvang var blitt mobiliserte. Man besluttet at vælge en delegation paa 5 medlemmer, der fik i opdrag at reise til Petljura-Direktoriets armé, for der at fortælle de mobiliserte brødre at de blev ført bak lyset, og at de maatte gaa ut av denne armé. Denne delegation blev ogsaa paalagt at sammenkalde en kongres paa et bredere grundlag naar den kom tilbake, forat faa

hele rayonen rensset for de kontrarevolutionære bander. Da de delegerte vendte tilbake, sammenkaldte de den anden rayonkongres, utenfor alle partier, enhver magtgruppe og enhver lov, fordi De, «kamerat» Dybenko, og lignende «lovkyndige» befandt Dere uendelig langt borte, og heltene, førerne for Povstantsjestvo-bevægelsen ikke stræbet efter at faa herredømmet over det folk, som ved egen kraft hadde kastet slavelænkerne av sig, samt ogsaa fordi denne kongres ikke blev erklært for kontrarevolutionær og de som sammenkaldte den utenfor loven.

La os saa vende tilbake til rayonsovjettet. Efter dannelsen av Guljai-Poljes krigsrevolutionære sovjet, er sovjetmagten trængt igjennem. Men derfor hadde ikke rayonsovjettet nogen ret til at la de saker ligge som det ifølge resolution paa den anden kongres hadde faat i opdrag at utføre. Det maatte derfor utføre de mottatte opdrag, ikke vike til side, da det krigsrevolutionære sovjet ikke er et organ som gir, men utfører ordrer. Sovjettet fortsatte derfor at arbeide efter evne, og arbeidet fortsattes bare i revolutionær retning. Efterhaanden begyndte sovjetmagten at lægge hindringer iveien for sovjettets arbeide, og kommissærene og andre av sovjetmaktens protegéer begyndte at betrakte sovjettet som en kontrarevolutionær organisation. Nu besluttet medlemmene av sovjettet at indkalde den 3die rayonkongres til den 10. april iaar i Guljai-Polje, for at drøfte sovjettets videre virksomhet eller om muligens kongressen fandt det nødvendig at ophæve det. Og kongressen traadte sammen. Paa kongressen møtte ikke kontrarevolutionære, men de som først reiste oprørsfanen i Ukraina, den sociale revolutions fane, til enig, fælles kamp mot alle undertrykkere. Paa kongressen møtte representanter fra 72 voloster i forskjellige guvernementer og fra nogen militsavdelinger, og de fandt alle at rayonsovjettet var helt uundværlig, kompletterte det med en eksekutivkomité, og gav denne i opdrag at gjennomføre en frivillig mobilisering i rayonen. Kongressen blev ikke litet forbauset over telegrammet fra «kamerat» Dybenko, som erklærte kongressen for «kontrarevolutionær», siden denne rayon var den første som reiste oprørsfanen. Kongressen

vedtok derfor en kraftig protest mot telegrammet.

Saaledes er, «kamerat» Dybenko, sakens sammenheng, og den vil antagelig aapne Deres øine. Tænk Dem om! Har De, et enkelt menneske, nogen ret til at kalde over en million mennesker kontrarevolutionære, som med sine barkedede næver kastet slavelænkerne væk og nu efter bedste skjøn bygger op sit liv paa et nyt grundlag?

Nei! Hvis De er en opriktig revolutionær, saa pligter De at hjelpe folket i kampen mot undertrykkerne, i arbeidet med at bygge op et nyt, frit samfund.

Kan der eksistere love git av nogen mennesker, som kalder sig revolutionære, der tiltar sig ret til at erklære det endnu mere revolutionære folk utenfor loven?

Kan det være tillatt og klokt at vedta voldslove i landet mot det folk, som netop har kastet alle lovmakere og alle love overbord?

Eksisterer der en lov ifølge hvilken en revolutionær har ret til at anvende de haardeste straffeforholdsregler mot den revolutionære masse han kjemper for?

Kan folkets revolutionære masse tie, naar den revolutionære fratar det den erhvervede frihet?

Hvis interesser skal en revolutionær forsvare: partiets eller det folks, som med sit blod sætter revolutionen i bevegelse?

Guljai-Poljes krigsrevolutionære sovjet staar uavhengig av ethvert partis indflydelse og er bare avhengig av det folk som har valgt det. Derfor er sovjettet forpligtet til at sette ut i livet det som folket har git det i oppdrag at utføre; men det hindrer ingen av de venstre-socialistiske partier at propagere sine idéer. Og derfor, hvis bolsjevismens idé finder gjenklang i arbeidermasserne, saa vil det krigsrevolutionære sovjet — som fra bolsjevikisk standpunkt er aapent kontrarevolutionær — bli erstattet med en mere revolutionær, bolsjevikisk organisation. Men indtil da maa De ikke blande Dem op i vore saker og øve nogen vold mot os!

Hvis De, «kamerat» Dybenko og folk som De, ogsaa fremtidig vil føre en politik som hittil, og hvis De tror at den er god og veloverveiet, saa fortsæt De bare Deres

skitne geschæft. Erklær utenfor loven alle initiativtagere til rayonkongressene og de kongresser som sammenkaldtes dengang, da De og Deres parti residerte i Kursk. Erklær alle dem for kontrarevolutionære, som først reiste oprørsfanen, den sociale revolutions fane, i Ukraina, dem som uten Deres tilladelse og uten at være i den haarfineste overensstemmelse med Deres program slog ind paa den revolutionære vei. Erklær alle dem utenfor loven som sendte sine repræsentanter til rayonkongressene, av Dem titulert kontrarevolutionære. Erklær likeledes utenfor loven alle de faldne kampfæller, som uten Deres billigelse tok del i Povstantsjestvo-bevægelsen for at beiri hele det arbeidende folk. Erklær alle de revolutionære kongresser, som er sammenkaldt uten Deres autorisation, for kontrarevolutionære og ulovlige, men vit, at sandheten seirer over magten og at sovjettet ikke undlater paa trods av alle trusler at utføre de forpligtelser som er det paalagt, da det hertil ikke har nogen ret.

Guljai-Poljes krigsrevolutionære sovjet.

Formand: Tsjornoknisjnyj.

Sekretær: Karabet.

Medlemmer: Koval, Petrenko, Dotsenko o. a.

* * *

Efter dette var spørsmålet om Machno-bevægelsen i de høieste bolsjevikiske kredse avgjort og klart. Selvom bolsjevikenes officielle presse ogsaa tidligere hadde git en fordreiet fremstilling av bevægelsen, saa begyndte den nu systematisk at sværte den, med overlæg løgnagtig at tillægge den alt slags vrøvl og alle slags gemenheter. Følgende eksempel gir et godt billede av bolsjevikene i denne henseende. I slutten av april eller i begynnelsen av mai 1919 sendte general Schkuro, som var blitt vildledet av en fangen machnoist, et brev til Machno, hvori han roste Machnos militære talent i høie

toner og beklaget at dette talent hadde slaat ind paa den feilagtige, revolutionære vei. Han foreslog ham derfor at forene sig med Denikin for at redde det russiske folk. Dette brevet blev oplæst paa et stort møte av machnoister, som i høi grad moret sig over den kontrarevolutionære generals naivitet og dumhet, da det røbet at generalen ikke engang kjendte til den revolutionære abc i Rusland og Ukraina. Brevet blev oversendt Machno-bevægelsens organ «Putj k Svobodje» for at det kunde bli trykt og ledd ut. Men hvad gjør bolsjevikene? De tar brevet ut av Machnos avis, trykker det i sine egne aviser, og opplyser med uhyrlig skamløshet at dette brevet er blit opsnappet av dem, mens det var underveis, og at der mellem Machno og Schkuro paagaar forhandlinger om sammenslutning, ja at et saadant forbund allerede er kommet istand. Bolsjevikenes hele aandelige kamp mot Machno-bevægelsen foregik paa denne vis.

* * *

Fra midten av april 1919 blev Machno-rayonen omhyggelig undersøkt av kommunistregjeringens spidser. Den 29. april ankom kommandanten paa sydfrenten, Antonov, til Guljai-Polje, forat bli kjendt med Machno selv, den machnoske front og stemningen indenfor Povstantsjestvoen. Den 4.—5. mai ankom L. Kamenev med de ledende mænd i Charkov-regjeringen. Kame-nevs optræden var i det ydre meget venskabelig, lot intet tilbake at ønske. Han hilste de forsamlede bønder og machnoister som helter, der ved sine anstrengelser hadde reddet rayonen fra hetmanen, og frelst den fra Petljura og Denikin. Det saa ut som om bønder-

nes revolutionære selvvirksomhet fandt den mest levende tilslutning hos Kamenev. Imidlertid førte han i en officiel samtale med Machno, medlemmer av staben og rayonsovjettet et sprog som ingenlunde gav uttrykk for nogen sympati med de arbeidende massers selvvirksomhet. Spørsmålet om rayonens krigsrevolutionære sovjet blev ogsaa behandlet. Dettets eksistens ved siden av sovjetmagten fandt Kamenev absolut utilladelig, og foreslog at dette sovjet skulde oppløses

Som man kunde vente av en statstilhænger, blandet Kamenev sammen to forskjellige organer — republikkens krigsrevolutionære sovjet og arbeidermassenes krigsrevolutionære sovjet, valgt av massene direkte som deres eksekutive. Det første sovjet kunde naturligvis oppløses meget let: ved ordre fra partiets sentralkomité. Det andet sovjet kunde imidlertid ikke oppløses av andre end masserne selv, som selv hadde dannet det. At oppløse sovjettet uten massernes samtykke kunde naturligvis en kontrarevolutionær magt gjøre, men absolut ingen revolutionær.

Svaret som Kamenev fik gik i denne retning. Svaret var ham meget ubehagelig, og det fremkaldte en varm diskussion. Tiltrods herfor tok Kamenev, i likhet med Antonov, ved sin avreise en varm avsked med machnoistene, uttrykte sin tak og alle gode ønsker, kysset hjertelig Machno og hævde at machnoistene og bolsjevikene kunde og burde arbeide sammen.

Var nu de bolsjevikiske folkekommissærers besøk i Guljai-Polje i virkeligheten saa venskapelige som man skulde tro ifølge deres varme ønsker, eller skjulte der sig ikke allerede under folkekommissærenes venlige ydre et uforsonlig hat til Povstantsjestvo-rayonen? Det sid-

ste er det sandsynligste. Begivenheter som inden kort tid fandt sted i rayonen viste, at tanken om militært angrep paa den frie rayon allerede længe hadde været næret inden bolsjevikenes kreds. Antonovs og Kame-nevs besøk i Guljai-Polje kan man betrakte som bolsjevikenes omhyggelige rekognosering før deres angrep paa rayonen. Efter deres besøk forandredes ingenting i bolsjevikenes optræden overfor Machno-bevægelsen. Bolsjevikenes presseagitation tok ikke av; tvertimot, den blev kraftigere. Løgn og opspind, det ene mere skammeligg og avskyelig end det andet, ophørte ikke at utspredes om Machno-bevægelsen. Alt tydet paa at bolsjevikene forberedte arbeiderne og rødearmisterne paa et længe forberedt, væbnet overfald paa den frie rayon. En maaned i forveien var der fra bolsjevikisk hold gjort et forsøk paa at snigmyrde Machno. Kommandanten for et regiment var blit bestukket av bolsjevikene, og han hadde paatat sig deres «opdrag»: falde over Guljai-Polje naar Machno befandt sig der, fange ham og staben. Sammensværgelsen blev opdaget av Machno selv, da han befandt sig i Berdjansk og om nogen minutter skulde reise til Guljai-Polje. Det lykkedes Machno i ret tid at avvende den fare som truet byen og hans stab derved, at han var i besiddelse av et aeroplan med hvilket han fløi avstanden fra Berdjansk til Guljai-Polje paa to timer og nogen minutter. Hovedmændene for sammensværgelsen blev saa pludseligg grepet og henrettet.

Ofte blev Machno av kamerater, som arbeidet i bolsjevikiske institutioner, advaret mot at reise paa indbydelse til Jekaterinoslav eller Charkov, da enhver officiel indbydelse kunde bety en fælde, et anslag mot hans liv. Med ett ord, hver ny dag viste med stor

tydelighet at striden om den aandelige indflydelse paa den ukrainske revolution vilde bolsjevikerne avgjøre med vaaben. Grigorjevs oprør tvang dem imidlertid til i nogen tid at glemme forholdet til Machno-bevægelsen.

Sjette kapitel

MACHNOBEVÆGELSEN. (Fortsættelse).

GRIGORJEVS OPRØR. — BOLSJEVIKENES FØRSTE ANGREP PAA GULJAI-POLJE.

Den 12. mai 1919 ankom der til Machnos hovedstab, som befandt sig i Guljai-Polje, et telegram med følgende indhold:

«Førræderen Grigorjev har opgit fronten. Militær ordre er ikke utført; han har vendt sine vaaben mot os. Det avgjørende øieblik er inde; enten gaar De sammen med de alrussiske bønder og arbeidere — eller De aapner fronten for fienden. Ingen vakling er længer mulig. Send mig øieblikkelig meddelelse om Deres troppers stilling og send ut oprop mot Grigorjev; kopi av samme til mig, adresse Char-kov. Uteblivelse av svar betragtes som krigserklæring. Stoler paa Deres, Arsjinovs, Veretjelnikovs og de andres revolutionære æresfølelse. Kamenev. Nr. 277. Revolutionær krigskontrollør Lobje.»

Den utvidede stab sammen med repræsentanter for det krigsrevolutionære sovjet drøftet telegrammets fremstilling av begivenheten, derpaa selve begivenheten og kom til følgende slutning: Grigorjev er en tidligere zarofficer; kort før hetman Skoropadskijs fald

befandt han sig i Petljuras rækker, hvor han ledet store avdelinger av revolutionære bønder, som hadde stillet sig til disposition for Petljura. Da Petljuras armé blev opløst under indflydelse av klasseomsætnin- gene inden samme, gik Grigorjev med alle sine avde- linger over til bolsjevikene, som ved denne tid rykket ut av Central-Rusland. Han optraadte da sammen med bolsjevikene mot Petljura, idet han hadde sikret sig en viss autonomi og handlefrihet for sine avdelinger. I guvernementet Cherson hadde han spillet en betyde- lig rolle under likvideringen av Petljuras herredømme. Han besatte Odessa. Senere hadde han med sine av- delinger holdt en front i retning av Bessarabien.

Grigorjevs avdelinger stod baade i organisatorisk og i aandelig henseende tilbake for Machnobevegelsens. De utviklet sig ikke, stod hele tiden paa et begyn- delsesstadium. Da den revolutionære Povstantsjestvo- bevægelse begyndte, var de gjennomtrængt av revolu- tionær aand; men søkte ikke de historiske arbeidsopga- ver og den klare sociale opfatning fra de revolutio- nære bondekredse de var utgaat fra, slik som Machno- istene gjorde. Disse avdelinger hadde ikke noget be- stemt socialt ideal, og derfor kom de snart under ind- flydelse av Petljura, snart av Grigorjev, snart av bol- sjevikene.

Selv hadde Grigorjev aldrig været revolutionær. I hans optræden, da han stod i Petljuras rækker, og senerehen, i den røde armés rækker, var der meget av eventyreren. Han var fortrinsvis krigeren, som følte sig tiltalt av folkets revolutionære begeistring. Han hadde en smule medfølelse med de undertrykte bønder; men dertil var han herskesyk, hadde en het-

mans frækhet, og var besjælet av nationalfølelse og anti-semitisme. Hvad hadde hindret ham fra at angripe bolsjevikene? Dette kjendte Machnos stab intet til. Der var vægtige grunde for at anta at bolsjevikene selv hadde provocert ham til at angripe dem, forat de kunde likvidere hans autonome revolutionære bondeavdelinger, som, skjønt de ikke forfulgte Machnoistenes selvstændige revolutionære maal, dog ved sin form og i sit indhold var fiendtlig stemt overfor bolsjevismens idé. Hvorledes det nu end forholdt sig hermed, saa var Grigorjevs optræden overfor bolsjevikene i machnoistenes øine ingen revolutionær optræden, kun en militær og politisk, der fortjente fuldstændig foragt. Dette blev særlig tydelig, da Grigorjev utgav sin «Universal», som gjorde sig til talsmand for nationalt fiendskap mellem de arbeidende masser. Det eneste i hele bevægelsen som efter machnoistenes mening fortjente opmerksomhet og medfølelse, var de revolutionære bondemasser, som Grigorjev ved bedragersk fremfærd hadde faat med sig paa sit politiske eventyr.

Dette var den slutning som machnoistene kom til ved bedømmelsen av Grigorjevs bevægelse. I overensstemmelse med denne opfatning begyndte Machnos arméstab at reagere overfor begivenhetene. Der blev først sendt følgende redegjørelse til fronten:

«Mariupol. Machno-arméens feltstab. Kopier til alle befalingsmænd ved krigsavdelingene, alle kommanderende ved regimentene, bataljonene, kompaniene og pelotonene. Bedes oplæst i alle avdelinger tilhørende Machnoarméen. Kopi til Kamenev, Charkov.

Ta de mest energiske forholdsregler for at holde fronten. Paa ingen maate tilladelig at svække den ydre revolutionære front. Vor æresfølelse og værdighet som revolutionære

tvinger os til at bli revolutionen og folket tro, og uoverensstemmelsen mellom Grigorjev og bolsjevikerne kan ikke paa nogen maate bevæge os til at svække fronten, hvor hvitegardistene anstrenger sig for at slaa sig igjennem og undertvinge folket.

Saalænge vi ikke har beseiret hovedfienden ved den hvite Don, saalænge vi ikke ved vore vaaben har tilkjæmpet os friheten, maa vi forbli ved fronten og kjæmpe for folkets frihet, men ikke paa nogen maate for magthavere og politiske charlataner.

Brigadekommandant Batjko—Machno.

Medlemmer av staben (underskrifter).

Samtidig hermed sendte staben følgende telegram til Kamenev:

«Charkov. Til den spesielt befuldmægtigede for sovjetet til republikkens forsvar Kamenev. Kopi Mariupol. Feltstaben»

Efter mottagelsen av telegrafiske opplysninger fra Dem og Rosjtsjin*) om Grigorjev, gav jeg øieblikkelig ordre om at fronten skulde holdes, og at man ikke maatte vike en tomme fra de mot Denikin og det øvrige kontrarevolutionære kobbelt indtatte stillinger. Herved har jeg bare gjort min revolutionære pligt mot arbeiderne og bønderne i Rusland og hele verden. Jeg kan opplyse Dem om at jeg og min front forblir tro mot arbeider- og bonderevolutionen, men ikke mot voldsorganer som Deres kommissærer og ekstraordinære kommissioner, der behandler befolkningen efter eget forgodtbefindende. Hvis Grigorjev aapnet fronten og satte sine tropper i bevegelse for at gripe magten, saa var det forbrydersk færd og forræderi overfor folkets revolution, og jeg deler helt ut Deres mening herom. Men for øieblikket har jeg ingen sikre opplysninger om Grigorjev og den bevegelse

*) Samtidig med telegrammet fra L. Kamenev mottok man et telegram adressert til Machno fra Grossmann-Rosjtsjin (sovjetanarkist), der omhandlet den samme begivenhet.

som knytter sig til hans navn; jeg vet ikke hvad han gjør og hvilke hensigter han har, og derfor vil jeg ikke sende ut noget oprop mot ham før jeg faar nærmere forklaring. Som revolutionær anarkist erklærer jeg at jeg ikke paa nogen maate kan støtte hverken Grigorjevs eller nogen andens magtran. Jeg vil for det første med mine kamerater i Povstantsjestvoen jage bort Denikins bander og samtidig søke at dække os i ryggen ved vore frie sammenslutninger av arbeidere og bønder, som selv har magten. Slike organer for vold og tvang som de ekstraordinære komitéer og kommissariater, — produkter av partidiktaturet — der anvender vold endog overfor anarkistiske foreninger og den anarkistiske presse, vil av os bli møtt med energisk motstand.

Brigadekommandant Batjko-Machno.

Medlemmer av staben (underskrifter).

Formand for Kultur- og Undervisn.avd. Arsjinov.

Samtidig hermed blev der av medlemmer av staben og det krigsrevolutionære sovjet nedsat en kommission, der blev sendt til Grigorjev-rayonen for at avsløre Grigorjev i de revolutionære bønders øine og bevæge dem til at slutte sig til machnoistene. Grigorjev hadde imidlertid besat Alexandrija, Snamenka, Jelisavetgrad og var ankommet til Jekaterinoslav, hvilket fremkaldte stor uro blandt de medlemmer av kommunistmagten som opholdt sig i Charkov. Sovjetstyret betragtet rayonen Guljai-Polje med bange anelser. Enhver nyhet derfra, ethvert telegram fra Machno blev med begjærlighet grepet og trykt i sovjetpressen. Denne frygt var intet andet end frugten av sovjetembetsmændenes tølperagtighet, idet de hadde sat det rygte i om løp, at den revolutionære anarkist Machno pludselig hadde angrepet dem sammen med Grigorjev. Machnobevægelsen hadde altid indtat en principiel stil-

ling, hadde latt sig lede av den sociale revolutions idealer, idéen om et frit samfund av arbeidende mennesker. Den kunde derfor ikke forene sig med enkelte bolsjevikiendtlige retninger bare paa det grundlag at de bekjæmpet bolsjevismen. Tvertimot, Grigorjevbevægelsen betød en fare for de arbeidende massers frihet, og derfor var den efter Machno'istenes mening en likesaa fiendtlig bevægelse som bolsjevismen. Derfor sluttet Machno-bevægelsen sig ikke til en eneste bevægelse, rettet mot bolsjevikene, men kjæmpet med enestaaende heroisme og store ofre baade mot bolsjevikene, Petljura, Grigorjev, Denikin og Wrangel, idet den betragtet alle disse bevægelser som forsøk fra herskesyke grupper side paa at undertrykke og eksploatere arbeidermassene. Endog forsøk fra enkelte venstre-socialrevolutionære grupper paa at faa istand en fælles kamp mot bolsjevikene blev avvist med den begrundelse, at den venstre-socialrevolutionære bevægelse — som en politisk bevægelse — i sit væsen var ganske det samme som bolsjevismen, d. v. s. statens undertrykkelse av folket ved det socialistiske demokrati.

Grigorjev selv forsøkte flere gange at slutte forbund med Machno. Men av alle de telegrammer han sendte til Guljai-Polje, kom bare ett frem. Dette hadde følgende indhold: «Batjko! Hvad finder du ved kommunistene? Slaa dem ned. Ataman Grigorjev.» Dette telegrammet forblev naturligvis ubesvaret; men da staben efter 2—3 dages forløp fik besked fra den utsendte kommission, kunde den fælde en endelig dom over Grigorjev. Den sendte da ut følgende oprop mot ham. Det lød:

HVEM ER DENNE GRIGORJEV?

«Kamerater arbeidere! Da vi for et aar siden begyndte den skaanselsløse kamp mot tyskerne og østerrikerne, mot hetmanen Skoropadskij og senere mot Petljura og Denikin, visste vi godt hvad vi gik til, og fra første stund kjæmpet vi under den fane som bærer indskriften: **A r b e i d e r n e s f r i g j ø r e l s e m a a v æ r e a r b e i d e r n e s e g e t v e r k !** Denne kamp førte os til talrike seire for en dyp tanke; vi jaget tyskerne bort, slog Skoropadskij, gav ikke Petljuras smaabourgeois tid til at befæste sit herredømme, og vi skred til skapende arbeide paa den jord som var befriet av os. Samtidig hermed anmodet vi stadig folkets brede masser om at følge nøie med i de begivenheter som foregik rundt om. Vi gjorde opmerskom paa at bedragere var paafærde overalt, og at de bare avventet det beleilige øieblik for at gripe magten og sætte sig fast paa folkets ryg. — Nu træder en ny bedrager frem, nemlig Ataman Grigorjev, som, idet han skriker op om folkets nød, slit og undertrykkelse, faktisk vil indføre det gamle røversystem, under hvilket folkets arbeide vil bli utbyttet, nøden vokse, slaveriet befæstes og retten trædes under føtter. Vi maa derfor ta vore forholdsregler mot Grigorjev.

Grigorjev er en gammel zar-officer. I de første dage av den ukrainske revolution kjæmpet han sammen med Petljura mot sovjetmagten, gik saa over til bolsjevikene, bekjemper nu sovjetmagten. Han er overhodet en fiende av revolutionen. — Hvad sier Grigorjev? I sit organ «Universal» sier han at Ukraina regjeres av folk som korsfæstet Kristus. Kamerater! Hører Dere ikke i disse ord en opfordring til jødepogromer? Merker Dere ikke ataman Grigorjevs forsøk paa at skjære over forbindelsen mellem det revolutionære Ukraina og det revolutionære Rusland? Grigorjev taler om de barkede næver, om den hellige arbeidsmand o.s.v. Men hvem taler ikke i disse tider om arbeidets ophøiethet og om folkets lykke? Endog hvitegardistene, som øver vold mot os og vore hjem, sier at de kjemper for det arbeidende folk.

Vi vet imidlertid hvad slags «lykke» vi har ivente, naar disse herrer faar magten over os.

Grigorjev sier at han kjemper mot kommissærene, for sovjettenes hele og fulde magt. I sin «Universal» skriver han: «Jeg, ataman Grigorjev, . . . befaler herved: vælg selv Eders kommissærer.» Idet han erklærer at han er imot blodsutgydelse, beordrer han samtidig mobilisering, sender kurerer til Charkov og Kijev og skriver: «Jeg ber om at min ordre maa bli utført, — alt det øvrige skal jeg gjøre selv.» -Hvad er dette? Folkets hele og fulde magt? Endog zar Nikolai mente at hans magt var folkets magt. Eller tror ataman Grigorjev at hans ordrer ikke vil bli magt-anvendelse overfor folket og at hans kommissærer ikke vil bli kommissærer, men engler? Kamerater! Føler Dere ikke hvorledes en bande eventyrere, den ene efter den anden, har forsøkt at fange Dere ind, bringe forvirring ind i Deres revolutionære rækker og umerkelig sætte sig fast paa Deres ryg. Vær paa vagt! Forræderen Grigorjev tilføier revolutionen et vældig slag indenfra og hjælper derved bourgeoisiet paa benene igjen. Ved at benytte Grigorjevs pogrom-virksomhet som paaskud, rykker nu Petljura mot os fra Galizien og Denikin fra Don. Det ukrainske folk vil bli meget ulykkelig, hvis det ikke øieblikkelig slaar ned disse indre og ydre eventyrere.

Kamerater arbeidere, bønder og povstantsi! Mange av Dere vil stille sig det spørsmåal: hvorledes vil det gaa med de mange revolutionære kamerater som med ære har kjempet for revolutionen, men nu ved Grigorjevs forræderi befinner sig i hans rækker? Skal vi betrakte dem som kontrarevolutionære? Nei. Disse kamerater er ofre for et bedrag. Vi er sikre paa at deres sunde, revolutionære instinkt vil si dem at Grigorjev fører dem bak lyset, og vi haaper at de vil forlate hans rækker for atter at stille sig under revolutionsfanen.

Vi maa her gjøre opmerksom paa at de grundlæggende aarsaker til Grigorjevs bevægelse ikke ligger i selve Grigorjevs person, men i de kaotiske tilstande som har hersket i Ukraina i den senere tid. Da bolsjevikerne trængte ind, op-

rettet de sit partidiktatur hos os. Som statspartiet opprettet det bolsjevikiske parti overalt sine statsorganer for ved disse at lede det revolutionære folk. Alt skulde underordnes disse organer og leve under disse organers aarvaakne øine! Enhver motstand, protest eller selvstændig handling blev kvalt av tsjekaen. Saaledes fremstod en situation, hvorunder hele det arbeidende og revolutionære folk kom til at staa under opsigt og ledelse av personer, som stod arbeiderne fjernt, og som hadde hang til vold og egenmægtig handlemaate overfor folket. Saaledes fremstod kommunistdiktaturet over folket. Dette vakte forbitrelse, protest og fiendtlige stemninger mot de eksisterende tilstande. Herav benyttet Grigorjev sig. Grigorjev er en forræder mot revolutionen og en fiende av folket; men det bolsjevikiske parti er ikke i mindre grad en fiende av arbeiderne. Dets uansvarlige diktatur frembragte en sterk forbitrelse i massene. Herav benytter Grigorjev sig nu. Senere kommer vel en anden eventyrer. Idet vi gjør opmerksom paa at Grigorjev er en fiende av revolutionen, maa vi samtidig lægge skylden for denne bevægelses fremkomst over paa bolsjevikene.

Vi minder paanyt arbeidsfolket om at det kun ved sine egne kræfter kan jage væk de voldsmand og undertrykkere som omgir det. Intet magtbytte kan hjelpe folket hertil. Bare gjennom sine egne frie organisationer kan det redde den sociale revolution og opnaa fuldstændig frihet og likhet. Død og fordærvelse over folkets forrædere og fiender! Ned med racehatet! Ned med provokatørene! Leve arbeidernes og bøndernes almindelige forbund! Leve en fri verdenskommune av arbeidere!

Underskrevet av stabskollegiet ved Machnohæren. Medlemmer av staben: Batjko-Machno, A. Tsjubenko, Michalev-Pavlenko, A. Olchovik, I. M. Tsjutsjko, E. Karpenko, M. Pusanov, V. Sjarovskij, P. Arsjinov, B. Veretjelnikov.

Hertil sluttet sig:

Medlemmer av eksekutivkomitéen for arbeider- og bonde-sovjettet og delegater fra byen Aleksandrovsk: Andrjusjtsjenko, Schplot, Gavrilov o. a.

Dette oprop blev i et vældig antal eksemplarer spredt omkring blandt bønderne og ved fronten og trykt særskilt i machnoistenes organ «Putj k Svobodje» samt i det anarkistiske blad «Nabát». (Alarm).

Grigorjevs eventyr var bare en forbigaaende episode. Det førte til nogen jødepogromer, hvorav en i landsbyen Jelisavetgrad antok et frygtelig omfang. Som følge av disse pogromer, forlot de revolutionære bønder snart Grigorjev. Bønderne vilde ikke understøtte ham længer, da de saa at han ikke hadde noget program og noget maal for sin bevægelse. Grigorjev blev staaende igjen med nogen tusen mand og befæstet sig i distriktet Aleksandrija i guvernementet Cherson. Dette Grigorjevs eventyr foraarsaket ikke desto mindre adskillig uro blandt bolsjevikene. Men saasnart de kom paa det rene med rayonen Guljai-Poljes stilling til Grigorjev, trak de et lettelsens suk. Sovjetmagten begyndte overalt at utbasunere at Machnobevægelsen stillet sig fiendtlig overfor Grigorjevs oprør. Den benyttet sig herav til en bred agitation mot Grigorjev. Machnos navn stod stadig i sovjetpressens spalter. Hans telegrammer blev gjengit i deres aviser. Han blev feiret som den virkelige vogter av bøndernes og arbeidernes revolution. De brukte ham endog som skræmsel mot Grigorjev, idet de fabrikerte den historie at Grigorjev paa alle kanter var omringet av Machnos tropper, at han snart vilde bli tat tilfange og fuldstændig tilintetgjort.

Denne rosende omtale av Machno varte imidlertid ikke længe og var bare hykleri fra bolsjevikenes side. Saasnart faren fra Grigorjev var over, begyndte bol-

sjevikene sin tidligere agitation mot Machnobevægelsen paanyt.

Trotsky, som ved denne tid ankom til Ukraina ansløgte tonen for denne agitation: Povstantsjestvoen var, sa han, en bevegelse av de rike kulakker som forsøkte at sikre sig magten i landet. Alle machnoistenes og anarkistenes taler om arbeidernes frie anarkistiske samfund var intet andet end spilfægteri. Machnoistene og anarkistene vilde bare oprette sit anarkistiske herredømme, d. v. s. de rike kulakkers herredømme. (Se avisen «B Putji» nr. 51, Trotskijs artikkel: Machnobevægelsen). Samtidig med denne bevisst løgnagtige agitation blev rayonen næsten fuldstændig blokert. Med store vanskeligheter lykkedes det revolutionære arbeidere at komme ind i rayonen, arbeidere, hvis sympatier for den uafhængige og frie rayon drev dem til at søke derhen fra fjerne steder i Rusland — fra Ivanov-Vosnesensk, Moskva, Petrograd, fra Volga, Ural og Sibirien. Den daglige avsendelse av ammunition og nødvendig utrustning til fronten ophørte fuldstændig. Kort tid efterpaa, og samtidig med Grigorjevs oprør, ankom Grossman-Rosjtsjin fra Charkov. Man fortalte ham om den vanskelige stilking ved fronten paa grund av mangelen paa ammunition og utrustning. Rosjtsjin blev sterkt rystet over denne meddelelse, og lovet at han i Charkov skulde gjøre hvad han kunde forat der uopholdelig kunde bli sendt den nødvendige utrustning til fronten. Mere end to uker gik; men ingen ammunition kom, og stillingen ved fronten blev katastrofal. Og dette paa en tid da Denikins hær paa denne front blev betragtelig forsterket med kubanske kosakregimenter og kaukasiske formationer.

Var bolsjevikene fuldt opmerksom paa hvad de gjorde, og forstod de følgerne av sine handlinger for den situation som opstod i Ukraina?

Gjennem sine handlinger beviste de at de var fuldt opmerksom herpaa. Blokaden gjennomførte de bare for at reducere rayonens militære kraft til nul. Det er lettere at kjæmpe med en ubevæbnet end med en bevæbnet. Povstantsjestvoen, som var engagert paa den vanskelige front mot Denikin, vilde lettere kunne bli avvæbnet naar den var uten patroner end naar den hadde tilstrækkelig forsyning med patroner. Men paa samme tid tok de heller ikke i betragtning situationen i Donets-rayonen. De kjendte ingenting til Denikin og hans militære styrke. De hadde heller ingen anelse om Denikins nærmeste planer. Imidlertid dannedes der i Don, Kuban og Kaukasus store, udmerket utdannede militæravdelinger til det almindelige angrep paa revoutionen. — Da Denikin i de første fire maaneder hadde møtt en haardnakket motstand i Guljai-Polje-rayonen, kunde han ikke paa noget andet sted alvorlig gjenopta angrepet, da denne rayon dannet en alvorlig trussel mot hans venstre flanke under hans fremrykning nordover. Alle general Schkuros angrep i løpet av fire maaneder hadde ikke fjernet denne trussel. Med desto større energi forberedte derfor Denikin sig paa en almindelig fremrykning med nye kræfter og forsterkninger. Hvor store disse var visste ikke machnoistene. Bolsjevikene kjendte heller ikke til det, eller rettere sagt: de ønsket ikke at vite det, da de gik helt op i at forberede kampen mot Machnobevægelsen.

Faren for den frie rayon og dermed for hele den ukrainske revolution viste sig paa denne maate fra to

kanter. Guljai-Poljes krigsrevolutionære sovjet besluttet derfor — idet det fuldt forstod den situation som vilde indtræ — at sammenkalde en ekstraordinær distriktskongres av bønder, arbeidere, povstantsi og røde-armister fra guvernementene Jekaterinoslav, Charkov, Taurien, Cherson og Donets. Denne kongres skulde sammenkaldes paa grund av den dødelige fare som truet fra Denikins kontrarevolution, og fordi sovjetmagten var ute 'av stand til at fjerne denne fare; denne kongressen skulde bestemme arbeidermassenes oppgaver og praktiske forholdsregler for at møte denne fare. —

Det krigsrevolutionære sovjets oprop til Ukrainas arbeidermasser i anledning denne kongres lyder saaledes:

BEKJENDTGJØRELSE OM SAMMENKALDELSE AV DEN
FJERDE EKSTRAORDINÆRE KONGRES AV BØNDER,
ARBEIDERE OG POVSTANTSJESTVO-DELEGATER.

Telegram nr. 416.

Til alle ujest-, volost- og landsbyeksekutivkomitéer i guvernementene Jekaterinoslav, Taurien; til alle Povstantsjestvo-avdelinger i 1ste ukrainske Povstantsjestvo-division (Machno-ister) og alle avdelinger av den røde armé, som befinner sig indenfor nævnte omraade.

Eksekutivkomitéen for det krigsrevolutionære sovjet har paa sit møte den 30. mai overveiet den situatíon som er ífærd med at danne sig ved fronten som følge av de hvitegardistiske banders angrep. Den har likeledes overveiet sovjetmagtens almindelige politiske og økonomiske stilling, og er kommet til den slutning at en bedring kun er mulig ved de arbeidende massers eget initiativ, ikke ved nogen enkelte personers eller partiets hjelp. Eksekutivkomitéen har derfor besluttet at indkalde en ekstraordinær kongres til sam-

mentræden den 15. juni (ny stil) 1919 i landsbyen Guljai-Polje. Repræsentationsregler 1) av hvert tredje tusen arbeidere og bønder vælges én representant; 2) den revolutionære militz og den røde armé vælger én representant fra hver avdeling (regiment, division etc.); 3) fra Batjko-Machnos divisionsstaber — 2 representanter, fra brigadestabene — 1 representant fra hver; 4) fra ujesd-eksekutivkomitéerne — 1 representant fra hver fraktion; 5) partiorganisationer i ujesdene som staar paa sovjetplatformen sender hver én representant.

Bemærkning: a) Valg paa representanter fra arbeiderbønder og arbeidere maa foregaa paa almindelige møter i landsbyen, volosten, fabrikkene eller bedriftene. b) Valgene maa absolut ikke foregaa paa isolerte møter av medlemmer av sovjettene og fabrikkomitéerne.

Dagsorden: a) Referat av eksekutivkomitéen for det krigsrevolutionære sovjet; b) øieblikkets situation; c) betydningen, formaalet og opgavene for rayonen Guljai-Poljes sovjet, bestaaende av representanter for arbeidere, bønder, den revolutionære militz og den røde armé; d) reorganiseringen av rayonens krigsrevolutionære sovjet; e) den militære stilling i rayonen; f) matforsyningsspørsmålet; g) jordspørsmålet; h) den finansielle situation; i) om forbund mellem arbeiderbønder og industriarbeidere; j) beskyttelse av den offentlige orden; k) om oprettelse av retspleie i rayonen; l) eventuelt.

Eksekutivkomitéen for det krigsrevolutionære sovjet.

Guljai-Polje, 31. mai 1919.

Efter denne bekjendtgjørelse begyndte bolsjevikkens almindelige anvendelse av militærmagt mot Guljai-Polje-rayonen.

Paa den tid da Povstantsjestvo-arméen segnet under presset fra kosaklavinnene, faldt bolsjevikkene med nogen regimenter ind i rayonen fra nord, grep og henrettet paa stedet enkelte deltagere i Machnobevegelsen, ødela rayonkommunene eller lignende organisationer.

Den avgjørende rolle i denne optræden spillet utvilsomt Trotskij, som ved denne tid ankom til Ukraina. Det er ikke vanskelig at forstaa hvilke følelser der opstod i hans sjæl, da han i nogen afstand fik se den frie rayon, hørte hvad folket sa, læste dette folks aviser, hvori han ganske enkelt blev kaldt «tsjinovnik».*) Trotskij som hadde truet hele anarkismen i Rusland med sin «jernkost», blev som følge herav grepet av vildt og blindt raseri, karakteristisk for statstilbedere av hans type. Alle hans «prikaser» (ordrer) der blev rettet mot Machnobevegelsen var gjennomtrængt av denne følelse.

Med en paagaenhet uten like skred Trotskij til ødelæggelsen av Machnobevegelsen.

Først sendte han som svar paa Guljai-Poljes krigsrevolutionære sovjets oprop følgende ordre (prikas):

ORDRE NR. 1824 FRA REPUBLIKKENS REVOLUTIONÆRE KRIGSSOVJET. 4. JUNI 1919. CHARKOV.

Til alle krigskommissærer og eksekutivkomitéer i ujesdene Aleksandrovsk, Mariupol, Berdjansk, Bachmutsk, Pavlograd og Cherson.

Guljai-Poljes eksekutivkomité i forbindelse med Machnos brigadestab forsøker at indkalde til sammentræden den 15. juni en sovjet- og Povstantsjestvo-kongres fra de nævnte ujesder. Nævnte kongres er helt rettet mot sovjetmagten i Ukraina og mot sydfrontens organisationer, hvori brigaden Machno indgaar. Resultatet av kongressen kan kun bli et nyt skjændig oprør av samme slags som Grigorjevs og at fronten vil bli aapnet for hvitegardistene, for hvilke brigaden Machno utvilsomt vil trække sig tilbake paa grund av dens befalingsmænds evneløshet og forræderiske færd.

*) Tsjinovnik-embedsmand. Foragtelig navn paa zardømmets autokratiske embedsmænd. N. J.

1. Nævnte kongres forbydes og maa ikke i noget tilfælde avholdes.

2. Hele arbeider- og bondebefolkningen maa saavel mundtlig som skriftlig gjøres opmerksom paa, at deltagelse i kongressen vil bli betragtet som høiforræderi mot Sovjetrepublikken og sovjetfronten.

3. Alle repræsentanter til nævnte kongres vil øieblikkelig bli arrestert og stillet for den ukrainske armés krigsrevolutionære tribunal.

4. Arrester alle som utdeler Machnos og Guljai-Polje-eksekutivkomitéens oprop.

5. Nærværende ordre træder i kraft telegrafisk og maa bekjendtgjøres overalt, slaaes op paa alle offentlige steder og tilstilles eksekutivkomitéerne i alle voloster og landsbyer, overhodet alle repræsentanter for sovjetmagten og likeledes alle kommanderende og kommissærer ved militæravdelingene. Formand i Republikkens krigsrevolutionære sovjet Trotskij. Øverstbefalende Vatsjetis. Medlem av Republikkens krigsrev. sovjet Aralov. Charkovdistriktets krigskomité Kosjkarev.

Dette dokument er klassisk. Enhver som beskjæftiger sig med studiet av den russiske revolutions historie skulde forpligtes til at lære det utenad. Med hvilket skarpsyn og med hvilken gjennomtrængende forståelse hadde ikke Guljai-Poljes revolutionære bønder halvanden maaned i forveien i sit bekjendte svar til Dybenko (citert ovenfor) avvist hele denne ordre! Man vil huske de spørsmaal som i dette svar blev rettet til bolsjevikene.

«Kan der findes love git av enkelte personer, der kalder sig revolutionære, som har ret til at erklære det mere revolutionære folk utenfor loven?»

Paragraf 2 i Trotskijs ordre gir det tydelige svar at saadanne love kan eksistere, og at denne ordre er en saadan lov.

«Eksisterer der en saadan lov, — spørres der videre — efter hvilken en revolutionær har ret til at ta de strengeste straffeforholdsregler overfor den revolutionære masse han kjæmper for, fordi folkets masse uten autorisation skaffet sig en bedre frihet og likhet end den revolutionære lovet?»

Det andet punkt i Trotskijs ordre svarer bejaende herpaa: ordren erklærer i dette punkt allerede paa forhaand hele arbeider- og bondebefolkningen for høiforrædere, hvis de fordrister sig til at ta del i sin egen frie kongres.

«Maa en repræsentant, ifølge revolutionens lov, skytes, fordi han vil bringe til utførelse de instrukser han har faat av det revolutionære folk som har valgt ham?»

Punkt 3 og 4 i Trotskijs ordre uttaler, at ikke bare repræsentanter, som forsvarer den revolutionære masses instruks, men ogsaa repræsentanter, som netop er valgte, men endnu ikke har mottat nogen instruks fra den revolutionære masse, skal arresteres og skytes (at stille dem for armeens krigsrevolutionære tribunal betyr at skyte dem, hvad der ogsaa blev gjort med Kostin, Polunin, Dobroljubov o. a., som blev stillet for arméens tribunal anklaget for at ha adlydt Guljai-Polje-rayonens krigsrev. sovjet).

Hele ordren viser sig at være et saadant eklatant angrep paa de arbeidende massers rettigheter, at yderligere kommentarer til den er overflødige.

Ophavsmanden til hele Guljai-Polje-bevægelsen, til alle revolutionære forholdsregler, beskyldte Trotskij Machno for at være. Han bemøiet sig ikke engang med at faa bragt paa det rene at kongressen ikke blev

indkaldt av Machnos brigadestab og ikke av Guljai-Poljes eksekutivkomité, men et av disse helt uafhængig organ, nemlig rayonens krigsrevolutionære sovjet. Det er karakteristisk at Trotskij allerede i denne ordre sender ut beskyldninger mot Machnos befalingsmænd for forræderi ved at paastaa «at de bestandig trækker sig tilbage for hvitegardistene». Inden faa dage skulde han og hele sovjetpressen skrike op om machnoistenes aapning av fronten mot Denikin.

Vi har allerede gjort opmerksom paa at denne front kom istand netop ved de revolutionære bønders anstrengelser og ofre. Den blev dannet i et heroisk øieblik i deres liv, i det øieblik nemlig da rayonen befriedes for alle magthavere. Fronten blev deres aarvaakne skildvagt og beskytteren av deres frihet. I over 6 maaneder utholdt de revolutionære bønder paa denne front et av de mest haardnakkede angrep av den monarkiske kontrarevolution, bragte som offer flere tusen av sine bedste sønner, mobiliserte alle kræfter indenfor rayonen og forberedte sig med al kraft paa at forsvare sin erhvervede frihet mot kontrarevolutionens almindelige angrep. Denne front bestod hovedsagelig av Povstantsjestvoens egne tropper, hvad jo ogsaa Kame-nevs tidligere citerede telegram angaaende Grigorjevs oprør tilfulde viser. I telegrammet henvendte Kame-nev sig til Machno med anmodning om at han skulde opgi ham Povstantsjestvo-afdelingens stilling paa Denikins front. Det er klart at naar han henvendte sig til Machno med en saadan anmodning, saa var det fordi han i Charkov, hvor han dengang opholdt sig, ikke kunde faa de nødvendige oplysninger selv i krigskommissariatet eller hos frontkommandoen. Endnu mindre

kjendte Trotskij til Denikin-fronten, da han kom til Ukraina. Men Trotskij trængte en formel undskyldning for sin forbryderske fremfærd mot det revolutionære folk, og han erklærte derfor med uhyrlig kynisme og frækhet, at den kongres som blev indkaldt til sammentræden den 15. juni kun var rettet mot avdelingene paa sydfrenten. Følgende hadde fundet sted: Bønderne hadde av alle kræfter tat fat paa at styrke sydfrenten, anmodet alle som var istand til at bruke vaa-ben at begi sig som frivillige til fronten mot Denikin, og paa samme tid skulde disse revolutionære bønder ha lavet en hemmelig sammensværgelse mot denne selv-samme front! Man skulde tro at den slags paastande maatte komme fra aandssvake mennesker. Men nei, de kom nok fra sunde folk, men fra saadanne som var vant til at optræde overfor folket med grænseløs kynisme.

Paa den anførte ordre fra Trotski, som sovjetmagten ikke sendte til Machnos armestab, og hvorom Machnoistene tilfældigvis fik høre en to—tre dage senere, svarte Machno med et telegram, hvori han uttalte ønsket om at fratræde stillingen som overbefalingsmand i betragtning av den umulige situation som var i anmarsj. Beklageligvis er vi ikke i besiddelse av dette telegram.

Trotskijs ordre traadte i virksomhet telegrafisk. Alle telegrammets punkter gjennemførte bolsjevikene ved militærets bistand. Møter av arbeidere i Aleksandrovska hvor man behandlet opropet til Guljai-Polje rayonens krigs-rev.-sovjets oprop, blev splittet med magt og stillet utenfor loven. Bønderne blev truet med at bli skudt eller hængt. Paa forskjellige steder i rayonen blev en række personer arrestert, blandt dem Kostin,

Polypin, Dobroljubov o. a., anklaget for at ha uddelt nævnte oprop. De blev stillet for tribunalet og henrettet. Foruten den nævnte ordre, sendte Trotskij en række ordrer til den røde armes avdelinger, idet han opfordret dem til fuldstændig at tilintetgjøre Machno-bevægelsen.

Utenom dette sendte han ut en hemmlig ordre om ved hvilkesomhelst midler at arrestere Machno samt medlemmene av staben og overgi dem til det krigs-rev. tribunals dom, d. v. s. henrette dem. —

Ifølge et utsagn fra en ansvarlig person, der hadde kommandoen over nogen divisioner av den røde arme, samt likeledes fra andre personer, der indehadde høie militære stillinger i sovjetarmeen, blev Trotskijs politik overfor Machno-bevægelsen fremstillet omtrent i følgende form: Det er bedre at opgi hele Ukraina til Denikin, end at gi Machno-bevægelsen anledning til at utvikle sig videre. Denikin, som staar i spissen for en aapen kontrarevolutionær bevægelse, kan ødelægges ved klassekampagitation. Machno-bevægelsen, som arbeider blandt de fattigste klasser, kan reise disse klasser mot os.

Nogen dage efter disse begivenheter gjorde Machno staben og det krigs-rev. sovjet opmerksom paa, at bolsjevikene førte væk nogen av sine regimenter fra Grijsjinsk-distriktet, hvorved de satte Denikin istand til at trænge ind i Guljai-Polje-rayonen fra siden. — Det er faktisk at kosakavdelingene ikke trængte ind i rayonen fra Povstantsjestvo-fronten, men fra venstre flanke hvor den røde armes avdelinger stod. Som følge herav blev machnoistene, som indtok en linje Mariupol—Kutjeini-

kovo—Taganrog, omgaaet av Denikins tropper. Disse trængte med vældige kræfter ind i hjertet av rayonen.

Ovenfor nævnte vi, at bønderne rundt omkring i rayonen avventet Denikins generalangrep; de forberedte sig paa dette angrep idet de bestemte en frivillig mobilisering fra 10 aars alderen. — Allerede i april hadde bønderne i de forskjellige landsbyer sendt til Guljai-Polje en mængde friske tropper. Imidlertid fandtes der ikke vaaben og utrustning i rayonen. De gamle avdelinger ved fronten manglet endog patroner og ofte gik de til angrep paa Denikins hær bare med det formaal at faa fat paa patroner. Bolsjevikene som hadde lovet at sende vaaben og ammunition til machnoistene, skred allerede i april til at blokere og sabotere rayonen med hensyn til forsyning med disse ting. Derfor lykkedes det ikke i tide at stille op friske avdelinger, skjønt der var frivillige nok. Rayonen maatte nu betale herfor.

Guljai-Poljes bønder dannet paa meget kort tid et regiment, der skulde forsvare landsbyen. Det maatte bevæbnes med de elendigste vaaben, økser, spyd, enkelte rifler, haglegeværer etc. De rykket mot kosaklavinen, idet de forsøkte at stanse den. 15 verst fra Guljai-Polje, i nærheten av landsbyen Svjatoduchovka, i ujesden Aleksandrovska, støtte de sammen med overlegne kræfter av Don- og Kubankosakker. De kjæmpet med rasende heltemot; men de faldt næsten alle sammen med sine befalingsmand, B. Veretjelnikov, en tidligere arbeider ved Putilovverkene som hørte hjemme i Guljai-Polje. Den vældige kosakbølge angrep saa Guljai-Polje, som blev besat den 6. juni. Machno med armestaben og en liten avdeling med et batteri hadde

trukket sig tilbake til jernbanestationen i Guljai-Polje, der laa 7 verst fra landsbyen; henimot aften maatte ogsaa den opgis. Dagen efter, da Machno hadde samlet alle de overlevende, gik han atter til angrep og fordrev Denikins tropper fra landsbyen. Da en ny bølge kosakker førtes frem, blev han paanytt tvunget til at opgi byen.

Vi maa gjøre opmerksom paa at bolsjevikerne, som hadde sendt en række ordrer mot machnoistene, i de første dage indtok en loyal holdning overfor dem, som om intet skulde ha hendt. Dette var bare en taktisk manøvre, som hadde til hensikt desto sikrere at faa ledelsen over bevægelsen. Den 7. juni sendte de til Machnos forføining et pansertog, bad ham holde ut til det yderste, samt lovet ham forsterkninger. Der kom ogsaa virkelig i løpet av dagen til stationen Gjautsjur, der laa 20 verst fra Guljai-Polje, nogen avdelinger av den røde arme sammen med krigskommissær Mesjlaug, Vorosjilov o. a. Der blev oprettet forbindelse mellem den røde hærs og Povstantsjestvoens kommandoer, slik at der dannedes en slags fælleskommando. Mesjlaug, Vorosjilov befandt sig sammen med Machno paa pansertoget og ledet derfra i fællesskap operationerne. Imidlertid var Vorosjilov i besiddelse av Trotskijs ordre om at arrestere Machno, alle ansvarlige ledere av Machnobevægelsen, avvæbne Povstancesjestvoens avdelinger og skyte ned alle som gjorde motstand. Vorosjilov valgte imidlertid et mere beleilig øieblik til dette. Machno blev itide underrettet og hadde overveiet hvad han vilde gjøre. Den bedste maate at ordne saken paa fandt han at være at gaa av som kommandant paa Povstantsjestvo-fronten. Dette meddelte han staben, idet

han hævdet at det nyttigste han for øieblikket kunde gjøre var at delta i armeen som almindelig menig. Saaledes handlet han ogsaa. Han skrev et motivert andragende til den høieste sovjetkommando. Det lød:

«14. armés stab Vorosjilov. Charkov, formand i det krigs-rev. sovjet Trotskij. Moskva Lenin, Kamenev.

I forbindelse med Republikkens krigs-rev. sovjets ordre nr. 1824 sendte jeg til staben for 2. armé og til Trotskij et telegram, hvor jeg anholdt om at bli befriet for de mig paalagte pligter. Jeg anholder nu paanyt herom, idet jeg finder det nødvendig at gi følgende forklaring paa mit andragende. Tiltrods for at jeg sammen med den revolutionære bondemilits udelukkende førte kampen mot Denikins hvitegardistiske bander og bare indgav folket kjærlighet til frihet og selvstændighet, har hele den officielle sovjetpresse, og likeledes den bolsjevikiske partipresse, utspreddt om mig løgnagtige beskyldninger, uværdige for en revolutionær. — Man fremstillet mig som en bandit, som en mand av Grigorjevs type, som en der lavet sammensværgelser mot sovjetmagten i den hensigt at indføre det kapitalistiske regime. Saaledes har Trotskij i avisen «V Putji» i en artikkel med titelen «Machnobevegelsen» stillet spørsmålet: «Mot hvem kjemper machnoister?» og i sin artikkel forsøkt at bevise at machnoistene faktisk bekjemper sovjetmagten. Ikke med et eneste ord nævner han den hvitegardistiske front med en længde av 100 verst, hvor Povstantsjestvoen i over 6 maa-neder har bragt utallige ofre. — I den omtalte ordre nr. 1824 fremstilles jeg som en der forbereder sammensværgelser mot sovjetmagten og laver oprør paa Grigorjevs manér.

Jeg mener det er arbeidernes og bøndernes ukrænkelige ret (en ret de har tilkjæmpet sig ved revolutionen) at sammenkalde kongresser for at drøfte og avgjøre saavel sine private som offentlige saker. — Naar derfor centralmyndighetene forbyder denslags kongresser og erklærer dem ulov-

lige (ordre nr. 1824) saa er det et frækt anslag mot det arbeidende folks ret. —

Jeg er fuldt opmerksom paa den centrale statsmagts forhold til mig. Jeg er absolut overbevist om at denne magt betrakter hele Povstantsjestvobevægelsen uforenelig med sin herskervirksomhet. Paa samme maate betrakter centralmagten Povstantsjestvoens forhold til mig og den overfører hele hatet til denne bevægelse paa mig. Som bevis herfor kan tjene Trotskijs ovennævnte artikkel, hvor han i forbindelse med bevisste løgne ogsaa fremfører personlige og fiendtlige beskyldninger mot mig.

Den av mig nævnte fiendtlige, og i den senere tid endog krigerske optræden av centralmagten mot Povstantsjestvoen fører uundgaaelig til at der opstaar en indre front, at arbeidermasser som tror paa revolutionen vil komme til at staa mot hverandre. Mig forekommer en saadan situation at være den største, den mest utilgivelige, forbrydelse mot det arbeidende folk, og jeg føler mig forpligtet til at gjøre hvadsomhelst for at forhindre en saadan eventualitet. Den bedste maate at undgaa den paa mener jeg er at jeg træder tilbake fra min stilling som kommandant. — Jeg haaper at centralmagten herefter vil ophøre med at mistænke mig for sammensværgelser rettet mot den, og at den vil indta en alvorlig, egte revolutionær holdning til Ukrainas Povstantsjestvo, der er et levende, aktivt barn av massernes sociale revolution. Jeg haaber at den ikke vil betrakte bøndernes revolutionære bevægelse som en fiendtlig ting og behandle denne bevægelse, som den hittil har gjort, paa en tvetydig, mistænkelig maate, akkorderende om hver patron, den nødvendige utrustning og de nødvendige vaaben, hvilket har medført at Povstantsjestvoen har lidd uhyre tap av folk og revolutionære omraader. Dette kunde let ha været undgaaet hvis sovjetmagten hadde indtat en anden holdning til bevægelsen. — Jeg anholder om at mit andragende indvilges.

Stationen Gjautsjur, 9. juni 1919, Batjko-Machno.»

Ved denne tid gik de Povstantsjestvoavdelinger som hadde opholdt sig i Mariupol tilbake til Pologia og Aleksandrovsk. Til disse sluttet Machno sig ganske uventet, idet han hadde reddet sig ut av bolsjevikenes klør, da han opholdt sig ved stationen Gjautsjur. Chefen for Machnoarméens stab, Oserov, medlemmer av staben Michalev-Pavlenko, Burbyg og noen mænd fra det krigsrev. sovjet, blev straks efterpaa paa forrædersk maate grepet av bolsjevikene og henrettet. Dette var begynnelsen til henrettelserne av mange andre machnoister, som samtidig var faldt i bolsjevikenes hænder.

Machnos stilling hadde været yderst vanskelig. Han maatte enten fuldstændig forlate sine avdelinger, med hvilke han hadde gjennomlevet de haardeste timer i den ukrainske revolution, eller opfordre dem til kamp mot bolsjevikene. Dette sidste forekom ham imidlertid paa grund av Denikins hovedangrep umulig. Machno klarte sig ut av disse vanskeligheter med den for ham karakteristiske skarpsindighet og sit revolutionære instinkt. Han henvendte sig til sine tidligere avdelinger i et oprop, hvori han belyste den situation som var opstaat, bekjendtgjorde sin fratrædelse fra stillingen som kommandant, og bad avdelingene om at holde fronten mot Denikin med sin tidligere energi uten at være bedrøvet over at de midlertidig skulde staa under kommando av bolsjevikstaber.

Størsteparten av machnoistene forblev i sine stillinger under kommando av røde officerer og paa samme vilkaar som soldatene i den røde armé.

Men samtidig blev kommandantene i Povstantsjestvoens regimenter indbyrdes enige om at avvente det beleilige øieblik, da de alle paanyt kunde forenes under

Machnos kommando uten derved at skade den ytre front (dette øieblik blev som vi nedenfor skal se, fastsat med forbausende nøiagtighet).

Efter dette hadde Machno med en mindre kavaleriavdeling skjult sig.

Povstantsjestvoens regimenter som nu blev kaldt røde regimenter under kommando av sine tidligere befalingsmænd, — Kalasjnikov, Kurilenko, Klein, Der-mendsji o. a. — fortsatte at føre kamp mot Denikins tropper og sinket disses angrep paa Aleksandrovsjk og Jekaterinoslav.

Helt til sidste stund kjendte ikke de bolsjevikiske ledere til omfanget av Denikins invasion. Helt til nogen dage før Jekaterinoslav og Charkov blev indtat, erklærte Trotskij at Denikin ikke betød nogen fare, og at stillingen i Ukraina var sikker. Rigtignok varte det ikke længe før han erklærte at han efter at ha sat sig nærmere ind i sakenes stilling, var blit nødt til at opgi sin tidligere paastand om at stillingen var sikker. Han fandt nu at Charkovs stilling var særdeles farefuld. Jekaterinoslav faldt i slutten av juni. Inden halvanden —to uker faldt ogsaa Charkov.

Bolsjevikene var ikke optat av angrepet og heller ikke forsvaret av Ukraina, men udelukkende med evakueringen av landet. Alle den røde armés avdelinger blev anvendt til dette formaal. Opgivelsen av Ukraina foregik i bokstavelig forstand uten kamp.

Og da det var klart for alle at bolsjevikene opgav Ukraina, idet de forsøkte at føre bort flest mulige av den mandlige befolkning og alt transportabelt jernbanemateriel, fandt Machno at det øieblik var kommet da han kunde ta initiativet i kampen mot kontrarevolu-

tionen og handle i egenskap av en selvstændig revolutionær magt baade mot Denikin og bolsjevikene. Povstantsjestvoens avdelinger, som midlertidig hadde staat under den røde kommando, fik parolen at de skulde feie de røde befalingsmænd tilside og gruppere sig under Machnos overkomando.

Syvende kapitel.

MACHNOISTENES STORE TILBAKETOG OG DERES SEIER.

GRIGORJEVS ENDELIGT. — KAMPEN VED PERE- GONOVKA. — ØDELÆGGELSEN AV DENIKINS HÆR. — FRIHETSÆRAEN.

Vi har allerede nævnt at Machno, idet han forlot sin stilling som kommandant over den revolutionære bondemilits, trak sig tilbake med en liten kavaleriavdeling i nærheten av Aleksandrovsk. Paa trods av at bolsjevikene stræbet ham efter livet ved fronten i rayonen Gjautsjur, lykkedes det ham offisielt at overgi kommandoen over Povstantsjestvo-divisionen til den nye brigadekommandant, som netop var indtruffet fra bolsjevikene. Denne overgivelse av sin myndighet foretok Machno for klart, aapent og direkte at forlate sin kommandostilling for at bolsjevikene ikke skulde ha den mindste grund til at beskyldte ham for noget der angik divisionens saker. I alt dette var der en god portion humbug, som Machno blev nødt til at gaa med paa, men som han skilte sig fra med ære.

Ved denne tid faldt Denikin med frygtelig kraft over den brede arbeiderbefolkning. De flygtende bønder reddet sig, idet de saa hen til Machno som sin leder og redningsmand. Til Machno kom ogsaa et stort antal revolutionære bønder, som var spredt omkring i rayonen. I løpet av et par ukers tid dannedes der omkring Machno en fuldstændig ny revolutionær Povstantsjestvo-avdeling. Med denne avdeling og med nogen avdelinger av den gamle revolutionære milits, begyndte Machno at sinke Denikins fremrykning, idet han langsomt trak sig tilbake under seig motstand.

Denikin som hurtig rykket frem i Ukraina, hadde hele tiden sin opmerksomhet rettet mot Machno, idet han erindret hvilke kolossale anstrengelser og ofre Machno hadde kostet ham den foregaaende vinter. Mot Machno opstillet han hovedmassen av sin hær, som bestod av 12—15 regimenter kavalleri og infanteri. Men dette var ikke en kamp som bare var rettet mot Machnos armé. Næsten alle landsbyer i Machnorayonen som blev besat av Denikins tropper, blev plyndret og hærjet. Bønderne blev plyndret, mishandlet og dræpt. Officersstanden hevnet sig paa dem for deres deltagelse i revolutionen.

Samme dag som Denikins tropper besatte Guljai-Polje, skjød de ned en masse bønder, befolkningen blev plyndret, hundrevis av vogner lastet med det røvede gods dirigertes av kosakkene til Don og Kuban. Næsten alle jødiske kvinder i landsbyen blev voldtat. Efter Machnos hær kom tusenvis av bondefamilier med sit bohove og sine husdyr. Der dannet sig et vældig træn som strakte sig over hundre verst. Dette var i sandhet den store folkevandring, et vældig «rike paa hjul,» som

fulgte umiddelbart efter arméen vestover. Under tilbaketog drog denne vældige masse av flygtninger til forskjellige steder i Ukraina. De fleste av dem mistet for alltid hus og hjem, mange var det ogsaa som mistet livet.

Machno befæstet sig først ved Dnjepr i nærheten av byen Aleksandrovsk og holdt i nogen tid stand ved Kitsjkasskij-broen. Derpaa maatte han paa grund av fiendens numeriske overlegenhet gaa tilbake til Dolinska, og derfra til Jelisavetgrad. Ved denne tid tapte sovjethærene sin selvstændige betydning i Ukraina. Endel av dem blev overført til Stor-Rusland, de øvrige begyndte at indta en vaklende holdning, da de var gjennomtrængt av mistillid til befalet.

For Machno var nu det gunstige øieblik inde til at overføre dem til sine rækker.

Hans opmerksomhet blev imidlertid paa denne tid rettet paa noget andet.

Allerede længe hadde der paa den ukrainske revolutions himmel vist sig en mørk skygge, som Machno hele tiden ikke hadde tapt av syne. Denne mørke skygge var Grigorjev.

Grigorjevs avdelinger hadde efter de første sammenstøt med sovjetmagten trukket sig tilbake til guvernementet Cherson og førte der guerrillakrig med bolsjevikene. De avdelinger som stod under hans indflydelse beløp sig til nogen tusen mand. Disse avdelinger foretok overfald paa smaaavdelinger av den røde armé, avvæbnet dem, indtok endel mindre steder og ødela jernbanene. Dette sidste praktiserte de mere end noget andet.

Grigorjev viste sig som en meget dreven fører av

gurillakampe. I rayonen Snamenka, Aleksandrija og Jelisavetgrad var det snarere han end bolsjevikene som hadde magten. Grigorjev førte ikke kampen mot sovjetmagten av revolutionære motiver, men kun av personlige, og derfor kontrarevolutionære. Da han ikke hadde nogensomhelst slags bestemt ideologi, sluttet han sig til det som var nærmest: først til Petljura, derpaa til bolsjevikene, saa paanyt til Petljura og endelig til Denikin.

Grigorjev var utvilsomt en kontrarevolutionær eventyrer, men rayonen og massen, som han hadde ledelsen over, var revolutionær. Machno besluttet at faa disse over til sig. Dette kunde kun gjøres ved med magt at fjerne Grigorjev og hans stab. Machno besluttet med den for ham egne resoluthet offentlig at avsløre og dræpe Grigorjev. Bolsjevikene, som i løpet av nogen maaneder hadde staat i kampforhold til Grigorjev, fandt ikke paa noget bedre end at love en halv million rubler til den som dræpte Grigorjev, og halvparten av denne sum for hodet til hver av hans medhjelpere (bekjendtgjørelse fra sovjetmagten, trykt i juni 1919 i en række ukrainske aviser). Den revolutionære bonde Machno besluttet i kraft av revolutionær nødvendighet offentlig og revolutionært at avsløre Grigorjev. For at faa en passende anledning hertil, foreslog Machno Grigorjev og hans avdelinger at de skulde slutte sig sammen, likesom for at forene alle bonde-revolutionære kræfter. Den 29. juni 1919 blev der i landsbyen Sentov nær Aleksandrija i guvernementet Cherson paa Machnos initiativ sammenkaldt en kongres av povstantsi fra Jekaterinoslav, Cherson og Taurien. Ifølge arbeidsprogrammet skulde kongressen fastsætte

de øieblikkelige opgaver for hele Povstantsjestvoen i Ukraina, Der kom en masse bønder og povstantsi, Grigorjevs og Machnos avdelinger — ialt ca. 20,000 mand. Som indledere var opført Grigorjev, Machno og en række andre tilhængere av begge retninger. Først optraadte Grigorjev. Han opfordret bønderne og militæravdelingene til med al kraft at jage bolsjevikene ut av landet, og for at opnaa dette, ikke vike tilbake for at søke samarbeide med hvilkesomhelst retninger. Grigorjev hadde intet imot at forene sig med Denikin for at faa jaget bolsjevikene ut. Senere, sa han, naar bolsjevismens aak var kastet av, vilde folket selv forstaa hvorledes det skulde indrette sig. Denne erklæring blev skjæbnesvanger for Grigorjev. Efter Grigorjev talte Machnoisten Tsjubenko og Machno, som hævdede at kampen mot bolsjevikene kun var revolutionær i det tilfælde at den førtes i den sociale revolutions navn. Et forbund med folkets værste fiender — med generalene — vilde være et forbrydersk eventyr og kontrarevolutionær handlemaate. Til en slik kontrarevolutionær handlemaate opfordrer Grigorjev; følgelig er han en fiende av folket. Derefter krævet Machno i alle kongresdeltagernes nærvær at Grigorjev skulde gi et øieblikkelig svar i anledning den frygtelige pogrom som i mai maaned 1919 foregik i landsbyen Jelisavetgrad og — «Saadanne døgenigter som Grigorjev vanærer hele Povstantsjestvobevegelsen i Ukraina, og han har intet at gjøre i de ærlige revolutionære arbeideres rækker,» saaledes avsluttet Machno sin anklage mot Grigorjev. Grigorjev saa at saken tok en for ham farlig vending. Han grep til vaaben. Men det var for sent. Semjen Karetnik, Machnos nærmeste medhjælper, saaret Grigorjev i

benet med nogen skud fra sin Colt-revolver. Idet Machno ropte «Død over atamanen!» skjøt man Grigorjev ned. Grigorjevs nærmeste omgivelser, medlemmer av hans stab, forsøkte at komme ham tilhjælp, men blev skutt ned av en gruppe machnoister. Alt dette foregik i løpet av 2—3 minutter for kongressens øine.

Kongressen var til en begyndelse noget ophidset over begivenheten, men efter Machnos, Tsjubenkos og andre machnoisters foredrag, godkjendte kongressen det passerte som en historisk nødvendighet. Det blev ført til protokols at Machnoistene tok ansvaret for det passerte og dets følger paa sig. Alle partisanavdelinger som hadde staat under Grigorjevs ledelse, blev ifølge kongressens beslutning tilsluttet Machnoarméen.*)

* * *

Vi har allerede nævnt at de faa sovjetavdelinger som hadde slaat sig ned i forskjellige dele i Ukraina, var grepet av mistillid til sit befall. I sovjetmagtens skammelige flugt fra Ukraina saa de et forræderi mot revolutionen. Machno viste sig som landets eneste centrale revolutionære haap. Alle de som i Ukraina ønsket at kjæmpe for revolutionen, rettet sine øine paa ham. Ogsaa de avdelinger av den røde armé som var blit igjen i Ukraina, smittedes av denne følelse. I slutten av juli gjorde bolsjevikenes krimske avdelinger oprør og begyndte at slutte sig til Machno. Oprøret blev organisert av endel av Machnos befallings-

*) Kongressens protokoller samt referatene av Machnos og Grigorjevs taler gik sammen med andre dokumenter tapt i 1920 under krigsoperationene.

mænd, som tidligere hadde været i den røde armés rækker, av mænd som Kalasjnikov, Dermendsji og Budanov. Fra Novyi Bug og helt til Pomosjtsjnaja kom store avdelinger av den røde hær, der medbragte som fanger til Machno sine tidligere kommandanter — Kotsjergin, Dybets o. a. Sammenslutningen kom istand paa et litet sted som het Dobrovelitsjkovka, guv. Cherson, i begyndelsen av august 1919. For bolsjevikerne var dette oprør et voldsomt slag, der reducere deres militære stilling i Ukraina til nul.

Rayonen Pomosjtsjnaja, Jelisavetgrad og Vosnesensk var de første støttepunkter hvor Machno gjorde holdt og begyndte at reorganisere de militæravdelinger som hadde sluttet sig til ham fra forskjellige kanter. Her dannet han 4 brigader infanteri og kavalleri, en særlig artilleridivision og et maskingeværregiment — tilsammen ca. 15,000 mand. Enkelte kavallerisotnier paa 150—200 sabler, som hele tiden hadde befundet sig hos Machno, var ikke medregnet heri. Med disse kræfter gik saa machnoistene til angrep paa Denikin. Kampen antok den mest forbitrede karakter. Gang paa gang blev Denikins tropper kastet fra 50—80 verst tilbake mot øst. Under kampene tok machnoistene tre eller fire pansertog, blandt hvilke det største blev kaldt «Det uovervindelige». Men forsterket med friske kræfter presset de paanyt machnoistene mot vest. De hadde en betragtelig numerisk overlegenhet og var langt bedre utrustet end Machnos tropper. Imidlertid fandtes der i Machnos hær næsten ikke patroner. Av tre angrep paa Denikins tropper maatte to foretas udelukkende i den hensikt at faa tak i patroner. Desuten maatte machnoistene ogsaa

’kjæmpe mot en bolsjevikisk gruppe som trak sig tilbake fra Odessa nordover. Paa grund herav maatte rayonen Jelisavetgrad—Pomosjtsjnaja—Vosnesensk opgis og tilbaketog fortsættes.

Tilbaketog foregik under uophørlige kampe. Den gruppe av Denikins tropper som hadde forfulgt Machno, udmerket sig ved den yderste haardnakket-
het og seighet. Særlig tapre var Denikins officersregimenter — 1ste simferopolske regiment og 2det lavinske regiment. Machno som tok del i kampene mot disse regimenter, blev begeistret for deres standhaftighet og dødsforagt. Denikins kavalleri fortjente den høieste ros. Efter Machnos mening var dette et kavalleri som virkelig fortjente navnet. Den røde armés talrike kavalleri som dannedes senerehen, var snarere et kavalleri i navnet end i gavnet. Aldrig indlot det sig i nærkamp, og indlot sig først da med fienden, naar den var blit beskytt med kanoner eller maskingeværer. Ikke en eneste gang under borgerkrigen indlot det røde kavalleri sig i sabelkamp med Machnos kavalleri, skjønt det var Machnos helt overlegent i numerisk henseende. Noget ganske andet var Denikins kosakregimenter og kaukasiske kavalleriregimenter. De indlot sig altid i sabelkamp og kastet sig i strak gallop mot fienden uten at bry sig om at kanonild og maskingeværer decimerte deres rækker. Ikke desto mindre hændte det at dette ypperlige kavalleri ofte trak det korteste straa i de haarde kampe mot machnoistene. I de dagbøker som efter kampene faldt i machnoistenes hænder, nævnte hyppig lederne for Denikins regimenter at kampen mot Machnos kavalleri og artilleri var det vanskeligste og værste ar-

beide de hadde under hele felttoget. Fra midten av august 1919 begyndte denne gruppe at trænge haardt paa Machno, idet den forsøkte at omringe ham fra flere kanter. Machno indsaa at det mindste feilgrep fra hans side kunde bety en katastrofe for hele arméen. Han søkte derfor omhyggelig at finde det øieblik da han kunde gaa til en avgjørende kamp mot fienden. I nordlig retning var Denikin allerede kommet i nærheten av Kursk. Machno benyttet sig av denne situation, idet han forstod at jo længere de rykket frem i denne retning, desto sikrere vilde han kunne tilføie ham et tilintetgjørende nederlag i ryggen. Imidlertid blev han nødsaget til at trække sig endnu længer vestover paa grund av motpartens overlegne militære kræfter. I anden halvdel av august blev den gruppe av Denikins hær som hadde tvunget Machno til retræt vestover, forøket med en anden gruppe som ankom fra Odessa og Vosnesensk. Situationen forværredes. Machnoistene opgav derfor rayonen, efterat de hadde sprængt sine pansertog i luften. Tilbaketoget fortsatte langs sideveie fra landsby til landsby. Denikins tropper opgav dog ikke forfølgelsen. Deres maal var ikke bare at slaa, men fuldstændig ødelægge Machnoarméen.

Dette tilbaketog, som foregik under daglig kamp, fortsatte mere end en maaned, indtil Machnoarméen ankom til byen Uman som var besat av Petljuras tropper. Disse befandt sig i krigstilstand med Denikin. Og her opstod av sig selv det spørsmaal: Hvorledes skulde man forholde sig til disse tropper? Skulde man kjæmpe mot dem, eller skulde man slaa ind paa en anden vei? Ved denne tid hadde Machnoarméen omtrent 8,000 saarede, som manglet det mest nødvendige

lægetilsyn. De hang som en klamp om foten paa Machnoarméen, hemmet dens bevægelser og militære operationer. Efterat spørgsmaalet var belyst fra alle sider, blev det besluttet at foreslaa Petljuras tropper militær nøitralitet. Fra Uman ankom ved denne tid til Machnos leir en delegation fra Petljura, som la frem det syn deres egen militærkommando hadde paa situationen. Det gik ut paa at da Petljuras tilhængere allerede befandt sig i kamp med Denikin, vilde de helst undgaa militære sammenstøt med Machnoistene. Dette var ogsaa efter machnoistenes ønsker. Der blev derfor utarbeidet en endelig overenskomst, ifølge hvilken begge partier forpligtet sig til at indta en streng gjensidig nøitralitet, uten hensyn til det politiske standpunkt hver av partene indtok. Petljuras tilhængere paatok sig desuten at sørge for alle de saarede i Machnoarméen og anbringe dem paa hospitaler.

Naturligvis forstod baade Machno og de andre i armeen, at denne nøitralitet bare var en fiktion; de forstod ogsaa at et forbund mellem Denikin og Petljura ikke kunde komme istand i en haandevending. For machnoistene gjaldt det at vinde tid, at faa et pusterum paa en eller to uker, og dette opnaadde de ved denne overenskomst. — Faktisk var denne overenskomst mellem machnoistene og Petljuras tilhængere intet forræderi mot machnoistene. — Man indtok et kameratslig forhold til de brede masser indenfor Petljuras omraade; men man fortsatte at drive den tidligere revolutionære agitation mot lederne av Petljurabevægelsen. — Netop ved denne tid utsendte machnoistenes krigsrevolutionære sovjet en brochure, betitlet: «Hvem er denne Petljura », hvor han blev fremstillet som en beskytter

av de besiddende klasser og kun fortjente at de arbeidende masser ødela ham. — En god del av Petljuras tilhængere tilhørte ifølge tradition og følelse Machno-bevægelsen, og hadde ikke machnoistene ved denne tid været saa hårdt trængt av Denikins regimenter, saa hadde utvilsomt en god portion av Petljuras folk sluttet sig til dem.

Machnoistenes mistanke om at Petljuras tilhængere vilde slutte forbund med Denikin for i fællesskap at bekjempe dem, blev bestyrket. Ifølge overenskomst med Petljura, kunde machnoistene besætte et territorium paa 10 kvadratverst omkring landsbyen Tekutsje, nær Uman. Nord og vest for denne rayon befandt Petljuras tropper sig; i øst og syd var Denikins tropper. Dette punkt i overenskomsten vakte straks machnoistenes mistanke. Efter nogen dages forløp fik de ogsaa oplysning om at der paagik underhandlinger med Denikins overkommando om med fælles kræfter at omringe og tilintetgjøre Machno. — Der befandt sig paa dette tidspunkt — 24.—25. september — i Machnos ryg mot vest ca. 4—5 av Denikins regimenter.

Den 25. september om aftenen viste det sig at machnoistene var omringet av Denikins regimenter paa alle kanter. Denikins sterkeste kræfter stod paa den østre side. Uman var allerede faldt i Denikins hænder. Nu var øieblikket inde til hurtig handling. Hele Machnoarméens skjæbne stod paa spil.

* * *

Machnoistenes tilbaketog hadde i det hele været 4 maaneder og hadde strukket sig over 600 verst. Det

hadde foregåat under den største møie og besvær. Hæren var uten skotøi og uten klær. I en forfærdelig hete, i skyer av støv, overdængt med en uophørlig regn av kuler og granater, trak den sig tilbake fra sin rayon ind i det ukjendte fjerne. Men alle var besjælet av tanken paa seir over fienden og bar tilbaketogets byrde med utholdenhet. Undertiden hørtes fra de utaalmodigste utropene: «Tilbake! Til Dnjepr!» Men den bitre nødvendigheten drev dem stadig fjernere fra Dnjepr og deres hjemsted, den stolte rayon. Og paanyt maatte de med den største utholdenhet og viljesanspændelse, overøst med fiendens ild, trække sig videre tilbake med sin fører i spidsen. Tilbaketoget kunde fortsættes til Uman. Længer kunde de ikke trække sig tilbake, da fiendene befandt sig paa alle kanter. Her var det at Machno, med den for ham karakteristiske likefremhet, der allikevel vakte heltemotet i hans kamerater, meddelte at hele det foregaaende tilbaketog var et uundgaaelig strategisk skridt, og at selve kampen vilde begynde den næste dag, den 26. september.

Denikins tropper befandt sig i nordlig retning og paa andre fronter. Machno var gjennomtrængt av forvissningen om at skjæbnen vilde gi ham en gunstig leilighet til at tilføie den kontrarevolutionære Denikin et dødelig slag. Denne muliget hadde tat fast form hos ham. Det gjaldt blot for enhver pris at knuse Denikin her ved Uman, hvor han stod ret mot machnoistene. — Fra 25.—26. september dreiet Machnos avdelinger, som hele tiden hadde holdt retning mot vest, av mot øst og kom op i fronten av Denikins hovedkræfter. Den 25. september om aftenen foregik en kamp ved landsbyen Krutenko mellem 1ste brigade av

Machno-arméen og Denikins avdelinger. De sidste trak sig tilbake, idet de forsøkte at gruppere sig fordelagtigere og lokke motstanderen til at gaa paa. Machno forfulgte dem imidlertid ikke. Derved avlede disse avdelingers aarvaakenhet. De trodde at Machno-arméens tilbaketogsretning var den tidligere d. v. s. mot vest. Midt paa natten blev alle Machnos avdelinger, som befandt sig i nogen landsbyer, dirigert østover — mot fienden — som hadde opstillet sine hovedkræfter i nærheten av landsbyen Peregonovka, der var besat av machnoistene.

Mellem kl. 3 og 4 om morgenen begyndte kampen. Den fortsatte uten ophør, blev livligere og øket i heftighet. Ved 8-tiden om morgenen kjæmpedes der med den ytterste forbitrelse. Maskingeværene knitret som rasende. — Machno selv og hans avdeling hadde man ikke set siden om natten, da han var draget avsted for at omgaa fienden, og under hele slaget hadde man ikke mottat etterretninger fra ham. Ved 9-tiden om morgenen begyndte machnoistene at trække sig tilbake. Kampen foregik allerede i utkanten av landsbyen. Denikins kommando trak til sig resten av sine kræfter og overskylltet machnoistene med uophørlige ildbølger. Medlemmene av Machnos stab og de andre som befandt sig i centrum av landsbyen og var istand til at haandtere et gevær, drog ut i ildlinjen. — Det kritiske øieblik nærmet sig, da, som det syntes, kampen var over og dermed alt forbi. I centrum av landsbyen lød den foruroligende befaling, at alle, ogsaa kvinder, skulde ta geværene og gjøre sig færdig til gatekamp. Men maskingeværenes knitring og hurraropene fjernet sig efterhaanden, det blev stillere og stillere, og endelig

forstod de som var igjen i landsbyen at fienden var kastet tilbake og at kampen foregik i betraktelig avstand. Kampens utfald var blit avgjort ved Machnos uventede tilsynekomst. I det øieblik da machnoistene med vilje begyndte at trække sig tilbake og kampen foregik i utkanten av landsbyen var Machno med sin avdeling kommet frem fra siden ut av en steil kløft. Uten at si et ord, bare med et hensynsløst viljesuttrykk i ansigtet, hadde han sammen med sin avdeling i strak galop styrtet sig mot fienden og trængt ind i dens rækker. Som ved et trylleslag forsvandt træthet og motløshet hos de retirerende machnoister. «Batjko er foran! Batjko er med i kampen!» lød det fra hele massen. Og med ti-dobbelt energi gik alle frem paanyt efter den avholdte fører, der som det syntes kastet sig ind i døden. Der blev et frygtelig haandgemæng. Hvor standhaftig det 1ste simferopolske officersregiment end kjæmpet, blev det dog slaat og begyndte hastig at trække sig tilbake. Efter dette regiment flygtet andre regimenter og tilslut trak alle Denikins avdelinger sig tilbake henimot elven Sinjucha. De forsøkte at sætte over elven og befæste sig paa den anden side.

Machno forstod udmerket situationen og skyndte sig med at utnytte seiren fuldt ut. Han sendte hele sit kavalleri og artilleri i fuld karriere efter de flygtende Denikinavdelinger. Selv red han med sit hurtigste kavalleriregiment avsted for at avskjære fienden tilbaketoget. Forfølgelsen fortsatte 12—15 verst. I det øieblik da Denikin tropper naadde frem til elven, blev de indhentet av Machnos kavalleri. Nogen hundrede av dem omkom i elven. Størstedelen lykkedes det imidlertid at komme over elven; men de blev omringet av

Machno. Denikins stab som befandt sig paa den anden side av elven sammen med et regiment der stod i reserve blev overrasket og omringet. Av alle de avdelinger som i den sidste halvanden maaned haardnakket hadde forfulgt machnoistene, lykkedes det bare nogen faa at komme bort. 1ste simferopolske regiment og andre regimenter blev fuldstændig tilintetgjort. Veien laa i en strækning paa 2—3 verst bestrødd med faldne fiender. Hvilket trist syn dette end var for mange, saa var det jo ikke andet end den naturlige følge av tvekampen mellem Denikins tropper og machnoistene. Under hele machnoistenes lange tilbaketog var opgaven for Denikins tropper helt at ødelægge Machno. Hadde Machno gjort den mindste feil, vilde resultatet ha været arméens fuldstændige tilintetgjørelse.

* * *

Blandt Stor-Ruslands bønder lever følgende sagn om Pugatsjev. Da han efter sit oprør var faldt i hænderne paa magthaverne, sa han til de omstaaende herrer: «Jeg har bare skræmt Dere med mit oprør. Men bare vent litt, ikke længe efter mig vil der komme *enkost*; den vil feie Dere alle væk.» En saadan historisk folkets kost var Machno under hele sin revolutionære virksomhet i Povstantsjestvoen og i særlig grad i den periode da Denikin blev tilintetgjort.

Efterat Denikins avdelinger var slaat sendte Machno øieblikkelig sine avdelinger avsted i 3 retninger. Som en kjæmpemæssig feiekost drog han omkring i landsbyene, smaastedene og byene og feiet væk ethvert

spor av eksploatering og slaveri. Godseiere, kulakker, landspolitiet, geistligheten, sognefogder og officerer som hadde skjult sig — alle faldt som ofre paa Machnobevægelsens vei. Fængsler og politistationer, symboler paa folkets slaveri, blev ødelagt. Enhver som hadde vist sig som en plageaand overfor arbeidere og bønder blev dræpt. Særlig dræptes i denne tid mange godseiere og storkulakker. Dete viser bl. a. hvor meget bolsjevikenes dumme og bevisst løgnagtige rygter om Machnobevægelsen som en kulak-bevægelse er værd. I virkeligheten er forholdet det at hvor Machnobevægelsen fremstod søkte og fandt kulakkene bestandig beskyttelse under sovjetmagtens vinger.

Arméens bevægelse tilbake til Dnjepr foregik med fantastisk hurtighet. Dagen efter at Denikins avdelinger var slaat ved Peregonovka, befandt Machne sig over 100 verst fra kampstedet. Med sin sotni befandt han sig desuten adskillige verst foran sine andre avdelinger. Endnu en dag og machnoistene hadde besat Dolinskaja, Krivoi-Rog og var naadd frem til Nikopol. Endnu en dag i galop og trav og Kitsjkasskij-broen over Dnjepr var besat og byen Aleksandrovsj indtat. — Som ved en troldom laa det solbeskinnede syden foran dem. Ingen kjendte til deres gjennombrud ved Uman eller hadde nogen forestilling om hvor de befandt sig. Denikins folk hadde ikke tat nogen forholdsregler, men laa i sin sedvanlige letargi. Machnoistene faldt derfor over fienden som et uveir, uventet. Efter Aleksandrovsj blev Pologi, Guljai-Polje, Berdjansk, Melitupol og Mariupol besat. I løpet av halvanden uke blev hele Syd-Ukraina rensed for Denikins tropper og embedsmænd.

Machnoistenes besættelse av Syd-Ukraina — hoved-

sagelig rayonen Priasov — var dog stadig truet av fremstøt fra Denikin. I rayonen Mariupol—Volnovacha fandtes hovedbasisen for Denikin-arméens forsyning. — Ved indtagelsen av Berdjansk og Mariupol fandtes store mængder projektiler. I Volnovacha fandtes hele stabler med saadanne. Skjønt denne by endnu ikke var tat av machnoistene (den blev senere indtat efter 5 dages kamp), var den dog ikke til nogen nytte for Denikin. da hele rayonens vigtigste jernbanelinje var i machnoistenes hænder. De bakerste av Denikins avdelinger, som besørget tilførselen fra denne rayon, blev tilintetgjort. Paa denne maate faldt hele denne vældige artilleribasis i hænderne paa machnoistene og fra denne tid av kunde derfor Denikin ikke sende et eneste projektil enten mot nord eller mot nogen anden front.

Denikin sendte derfor øieblikkelig mot Machno avdelinger som stod i reserve ved Taganrog; disse avdelinger blev ogsaa slaat, og Machnoavdelinger begyndte at trænge frem mot det indre av Donets-bassinet og nordover. Omkring 20. oktober indtok machnoistene Jekaterinoslav og en række steder som laa i nærheten av denne by. Da erfarte Denikins tropper sakenes virkelige stilling. Det gik op for dem at kampcentret var flyttet fra nord mot syd, — at kampen vilde bli avgjort der. — General Maj-Majevskij sa i en henvendelse til kosakkene: Øieblikket for en direkte fare for vor jord er inde. Fienden trænger sydover idet han truer vore hjem. Vi maa skynde os derhen for at forsvare vor jord. (Tale av Maj-Majevskij, trykt i en av Denikins aviser).

I betragtning av denne sakenes stilling dirigerte

Denikin fra nordfronten sine bedste kavalleri-avdelinger mot syd, ind i Guljai-Polje rayonen. Disse avdelinger stod under kommando av Mamontov og Schkuro.

Det var imidlertid forsent. Hele omraadet fra breddene ved Sortehavet og det Asovske hav til Charkov og Poltava var i bevægelse. Takket være friske kræfter og en mængde panserbiler begyndte Denikins tropper at fordrive Machnoavdelinger fra enkelte steder — fra Mariupol, Berdjansk og Guljai-Polje. Men dette betød bare at Machno besatte Sinelnikov, Pavlograd, Jekaterinoslav og en række andre steder. I løpet av oktober og november antok kampen en forbitret karakter, og herunder blev Denikin paanyt tilføiet nogen vældige nederlag. I særlig grad gik det ut over kosak-avdelingene — tsjetsjentsene*) o. a. De mistet i disse maaneder flere tusen mand. I slutten av november erklærte tsjetsjentsene kategorisk at de ikke længer vilde kjæmpe med Machno. De forlot egenmæktig sine stillinger og Denikins armé og drog hjem til Kaukasus. — Saaledes begyndte hans armes almindelige opløsning.

I kampen med machnoistene i Syd-Rusland led Denikins tropper fuldstændig nederlag, og herved forbedtes deres endelige sortie av den russiske revolution.

I overensstemmelse med den historiske sandhet maa vi her si at æren for at ha slaat Denikins kontra-revolution høsten 1919 hovedsakelig tilfalder Machnoistene. — *Uten gjennombruddet ved Uman og den paafølgende ødelæggelse av Denikins etappelinjer, hans artilleribasis og forraad av alle slags, vilde Denikins tropper ha indtat Moskva antagelig i december 1919.*

*) Tsjetsjentser, folkestamme i Kaukasus.

Den røde armés kampe med Denikin i nærheten av Orel*) hadde liten betydning. I realiteten var Denikins tilbaketog allerede begyndt tidligere — i forbindelse med ødeleggelsen av hans bakre tilførselslinjer. Hans senere militære operation hadde hovedsakelig til formaal efter evne at muliggjøre et ordnet tilbaketog og føre bort forraadene. Hele veien fra Orel og Kursk til breddene ved det Asovske hav og Sortehavet kunde den røde armé tilbakelægge uhindret. Dens marsj ind i Ukraina og Kaukasus foregik — likesom efter hetman Skoropadskijs fald — langs veie der var rensset for fienden.

* * *

Den militære situation krævet i denne tid næsten alle machnoistenes kræfter, og forhindret i høieste grad det indre skapende arbeide. Men ogsaa paa dette omraade la machnoistene for dagen selvstændig initiativ og virkekraft. Fremfor alt forsøkte machnoistene overalt at komme den nye makt eller partiet i forkjøpet med sit initiativ. Naar de trængte ind i denne eller hin by gjorde de altid opmerksom paa at de ikke repræsenterte nogen makt, at deres militære kræfter ikke betød tvang overfor nogen, men kun hadde til hensigt at bevare arbeidernes frihet. Bøndernes og arbeidernes frihet var hos dem selv og derfor kunde den ikke antastes. Paa alle omraader av sit liv skulde de selv indrette sig som de fandt nødvendig. Men machnoistene kunde hjelpe dem med sine raad, enkelte kulturelle

*) Uttal. : Arjol (med tryk paa sidste stavelse).

arbeidere eller med sin militære styrke, men paa ingen maate foreskrive dem noget.*)

Aleksandrovsjk og den omliggende rayon var det første sted hvor machnoistene satte sig fast i nogen længere tid. De henvendte sig her til de brede arbeidermasser og sammenkaldt dem til en konferanse i byen. — Konferansen fandt sted. — Paa konferansen blev hele rayonens stilling i militær henseende fremstillet og fremsat forslag om at bringe orden i byens liv, paa fabrikkene og i bedriftene ved hjælp av arbeidernes og arbeiderorganisationenes egne kræfter paa arbeidets og likhetens grund. Arbeiderne hilste dette forslag med begeistring; imidlertid fik de ikke arbeidet saa raskt fra haanden, da de følte sig urolige og usikre over frontens nærhet, der indgav dem en følelse av at deres arbeide kunde bli frugtesløst og forgjæves. — Spørsmålet om at organisere livet paa grundlag av arbeidernes selvbestemmelse blev belyst og debattert av massen, som stod fast paa dette grundlag. Jernbanefolkene gjorde i denne retning begyndelsen. De dannet en jernbanekomite, overtok rayonens jernbaner, utarbeidet tog-ruter, bestemmelser om befordring av passagerer, betalingssystemer etc. Proletariatet i Aleksandrovsjk begyndte systematisk at danne organer for arbeidernes selvstyre.

*) I enkelte byer ansatte machnoistene kommandanter. Disses opgave var at tjene som mellemed mellem : Machnoavdelingen i byen og befolkningen, at holde befolkningen underrettet om de av arméens forholdsregler, som berørte befolkningens liv. De hadde hverken nogen borgerlig eller militær magt og hadde intet med den fredelige befolknings offentlige liv at gjøre.

Straks efter arbeidernes konferanser kom der istand en rayonkongres av bønder og arbeidere. Paa kongressen mødte over 200 repræsentanter, hvorav 180 var bønder, de øvrige arbeidere. Kongressen behandlet spørsmalene:

1) Kampen mot Denikin, rekrutteringen og underholdet av Povstantsjestvo-arméen, og

2) spørsmålet om den indre gjenopbygning.

Kongressens arbeide varte en uke under usedvanlig deltagelse fra repræsentantenes side. Hertil bidrog den særlige situation. Først og fremst var det en stor begivenhet for bønderne at machnoistene var vendt seirrike tilbake til den hjemlige rayon. De hadde næsten alle hat et familiemedlem med i armeen. Men dertil kom et endnu viktigere moment: kongressen traadte sammen under absolut frihet. Den vilde ikke vite av nogetsomhelst tryk utenfra. Og endelig hadde kongressen en udmerket arbeider-indleder, anarkisten Volin, som til bøndernes forbauselse viste sig som en udmerket tolk for deres tanker og haap. — Ideen om de frie sovjetter, der arbeidet sammen med de lokale arbeideres vilje; forbund mellem bønderne og byarbeiderne paa grundlag av gjensidig bytte av arbeidsprodukter; ideen om at bygge op samfundet paa princippene om likhet og ingen hersker, — alle disse ideer, der blev behandlet i Volins foredrag, var ogsaa bondestandens levende tanker. Paa anden vis tænkte den sig ikke revolutionen og den revolutionære gjenopbygning.

Paa kongressens første dag forsøkte repræsentantene for politiske partier at bringe en splittelsens aand ind i arbeidet; men dette blev fordømt av hele kongressen, og det videre arbeide foregik i helt venskabelig aand.

Kongressens sidste dage antok karakter av et vak-
kert digt. Kongressens resolutioner vedtoges under en-
tusiastisk bifald. Alle var gjennemtrængt av tillid til
egen kraft, og til revolutionens magt — — —. En
virkelig følelse av frihet hersket i kongressalen. En-
hver hadde den fulde forstaaelse av den store sak, for
hvilken det var værdt at gi de sidste kræfter og for
hvilken det ikke var nogen ulykke at dø. — Blandt
bønderne var der mange gamle mennesker, og de sa, at
dette var den første kongres hvor de ikke blot følte sig
frie, men som brødre overfor hinanden og at de aldrig
kunde komme til at glemme den. Det er neppe heller
sandsynlig at nogen av kongressens deltagere vil glem-
me den. — Hos mange, om ikke hos alle, vil denne
kongres forbli i erindringen som en smuk drøm, da
den virkelige frihet nærmet sig menneskene og gav dem
mulighet for at leve som hjertelige venner.

Kongressens bestemmelser dreiet sig først om at ut-
vide og styrke armeen. Det blev besluttet at hele den
mandlige befolkning til og med 48 aar skulde træde
ind i armeen. — Dette skulde ske frivillig; men saa
fuldstændig som mulig, paa grund av den farlige stil-
ling rayonen stod i. — Armeens underhold skulde og-
saa efter kongressens beslutning hvile paa bøndernes
frivillige tilførsler, paa krigsbytte og rekvisition hos de
velstaaende befolkningslag. Med hensyn til den indre
gjenopbygning, saa fastsatte kongressen her som ledende
princip at overlate dette til det arbeidende folk uten
nogensomhelst anvendelse av tvang.

Idet de drog hver til sit understreket bønderne
kraftig at det var uomgjængelig nødvendig og av stør-
ste vigtighet at kongressens bestemmelser blev opfyldt.

Kongressens resolutioner utlevertes til representantene og blev av disse spredt omkring i landsbyene. — Utvilsomt vilde der inden 3—4 uker kunne spores reelle resultater av kongressens arbeide paa de forskjellige steder, og den følgende kongres av arbeidere og bønder vilde stimulere større masser til arbeide. Men en slem fiende — magten — lurder altid paa arbeidermassernes frihet. Det lykkedes ikke kongresdeltagerne at komme tilbake til sine hjemsteder, da mange av disse var blit besat av Denikins tropper. Visstnok var denne besættelse kortvarig, den var fiendens sidste krampetrækninger, men den stanset i dette viktige øieblik bøndernes skapende arbeide. Og i betragtning av at en ny magt trængte frem fra nord — bolsjevismen — der stod like saa fiendtlig til massernes frihet, saa tilføiet disse besættelser arbeidernes sak stor skade: efter den 1ste rayonkongres lykkedes det ikke at indkalde den 2den, ja, det lykkedes ikke engang at sætte 1ste kongres' bestemmelser ut i livet.

I byen Jekaterinoslav, der var blit besat av Povstantsjestvoarméen under kongresdagene, var betingelsen for denne indre videre samfundsopbygning endnu mindre gunstig. De fra byen fordrevne Denikin-tropper var det lykkes at sætte sig fast paa den motsatte — venstre — bred av Dnjepr, og i løpet av en hel maaned bombarderte de daglig byen fra sine talrike pansertog. Hver gang der paa initiativ av Machno-arméens avdeling for kultur og opplysning fandt sted arbeiderkonferanser, aapnet Denikins avdelinger, der udmerket godt kjendte til disse konferanser, en heftig artilleriild og splittet konferansen. Et alvorlig, systematisk arbeide paa dette omraade blev derfor umuliggjort. Det lykke-

des bare at faa avholdt nogen møter i centrum av byen og i utkantene. Ikke desto mandre utgav Machnoistene daglig sin avis «Putj k Svobodje», som nogen tid efter skjøt ut en knop: en dagsavis paa det ukrainske sprog «Sjlyak do volje» (Veien til frihet)*)

* * *

I hele den befriede rayon var machnoistene den eneste organisation der besat reel magt ved hvis hjælp de kunde diktere motparten sin vilje. — Men aldrig benyttet de denne magt for at opnaa politisk herredømme eller indflydelse. Mot den militære motstander, mot dem som sammensværgtet sig mot bønderne og arbeiderne, mot statsapparatet og fængslerne var arméens kraft rettet.

*) Et av bolsjevikenes mest søkte argumenter mot machnoistene var det, at disse sidste, da de opholdt sig i Jekaterinoslav, ikke indførte noget positivt nyt i byen. Men herunder skjuler bolsjevikene fra massernes øine to usedvanlig vigtige omstændigheter. Først: Machnoistene var intet parti, ingen magt. I Jekaterinoslav opholdt de sig i egenskap av en krigsrevolutionær avdeling, der beskyttet byens frihet. Som saadan hadde de ingen pligt paa sig til at utføre revolutionens positive program. Dette var den lokale arbeiderbefolknings sak. Paa dette felt kunde machnoistene være til største nytte ved at hjelpe arbeiderbefolkningen med sine raad, sit initiativ, sine organisatoriske evner — hvad de ogsaa gjorde. For det andet glemmer bolsjevikene byens stilling: saa længe machnoistene befandt sig der, var byen i beleiringstilstand. Der var ikke en time, da man ikke kunde vente at bli beskyttet av Denikin. Dette hindret arbeiderne, men ikke machnoistene, i netop da at skride til at organisere livet paa grundlag av selvstyre.

Fængslerne er symbolet paa folkets slaveri. De blev bestandig bygget for folket, for bønder og arbeidere. I aartusener har bourgeoisiet i alle land indespærret de oprørske masser i fængslerne eller latt dem dø paa bøddelens blok. I vor tid, i den kommunistiske og socialistiske stat, fyldes fængslerne hovedsakelig av byens og landsbyens proletariat. Et frit folk vil de ikke vite noget av. Saalænge der eksisterer fængsler er folket ikke frit. Fængslerne er arbeidernes evige trussel, de er et attentat paa hans samvittighet og vilje, symbolet paa hans slaveri. Saaledes betraktet machnoistene fængslerne. I overensstemmelse hermed ødela de overalt fængslerne hvor de kom over dem. Fængslet i Berdjansk blev jevnet med jorden under vældig tilstrømning av folket, som tok energisk del i ødelæggelsen. Fængslerne i Aleksandrovsj, Krivoi-Rog, Jekaterinoslav og en række andre steder blev revet ned eller antændt av machnoistene. Arbeiderbefolkningen hilste disse handlinger med begeistring.

Med den allerstørste tilfredsstillelse kan vi her bemerke at machnoistene fuldstændig virkeliggjorde principene: tale-, trykke- og samvittighetsfrihet. I alle byer og paa alle steder der besattes av machnoistene blev alle forbud ophævet mot pressen og de politiske organisationer. — Pressen blev erklært fri for alle, organisationer og sammenkomster likeledes. I den korte tid av halvanden maaned da machnoistene opholdt sig i Jekaterinoslav, fremstod der paa dette sted 5 eller 6 aviser som tilhørte forskjellige politiske retninger: de høire-socialist-revolutionæres organ «Narodovlastie» (Folkets herredømme), de venstre-socialist-revolutionæres «Snamja Vosstanija» (Oprørsfanen), bolsjevikenes organ

«Svjesda» (Stjernen) o. a. Imidlertid kunde man ikke forlate sig paa bolsjevikenes aapne organisation og frie presse. Først og fremst av den grund at de selv kvalte arbeidernes organisations- og trykkefrihet, og for det andet av den grund at deres lokalavdelinger tok direkte del i det forbryderske angrep paa Guljai-Polje i juni 1919 og følgelig maatte svare herfor. For imidlertid ikke at lægge nogen skygge paa de store principper talefrihet og organisationsfrihet, indrømmet man dem, i likhet med de andre politiske retninger, alle de rettigheter som er indskrevet paa den proletariske revolutions fane.

Det eneste machnoistene hemmet bolsjevikene, de venstre-socialist-revolutionære og de øvrige statstilhængere i var at oprette magtorganer som de revolutionære komiteer. Efterat machnoistene hadde besat byene Aleksandrovsk og Jekaterinoslav skred bolsjevikene øieblikkelig til dannelse av revolutionære komiteer for gjennem dem at oprette sin magt over befolkningen. I Aleksandrovsk kom endog medlemmer av revolutionskomiteen til Machno og foreslog ham at de skulde dele indflydelsesfæren i byen mellem sig, d. v. s. de foreslog ham at han skulde beholde den militære indflydelse og overlate dem fuldstændig handlefrihet paa det politiske og offentlige omraade. Machno raadet dem til at forsvinde, at befatte sig med ærlig arbeide og truet med at ødelægge alle revolutionskomiteer, hvis de tok nogen slags voldelige forholdsregler mot den arbeidende befolkning. Et lignende svar fik revolutionskomiteen i Jekaterinoslav. I denne henseende var Machnoistene fuldstændig konsekvente og standhaftige. De forsvarte fuldstændig tale-, trykke- og organisationsfrihet og tok

samtidig de kraftigste forholdsregler mot saadanne politiske organisationer som med vold vilde paaføre de arbeidende masser sin vilje og sin magt. Og da kommandanten for tredje Krimiske Povstantsjestvoregiment Polonskij i november 1919 optraadte i en saadan organisation blev han henrettet paa stedet sammen med de andre medlemmer av denne organisation.

I forbindelse med trykke- og organisationsfriheten skrev machnoistene :

1. «Alle socialistiske politiske partier, organisationer og retninger tilsikres uten undtagelse fuldstændig frihet til at propagere sine opfatninger, ideer og meninger, saavel mundtlig som skriftlig. — Ingen indskrænknings i den socialistiske tale- og trykkefrihet er tillatt og ingen forfølgelser i denne retning maa finde sted.

B e m e r k n i n g. Meddelelser av militær karakter tillates kun trykt naar de kommer fra redaktionen av den revolutionære Povstantsjestvos hovedorgan «Putj k Svobodje».

2. Idet der indrømmes alle politiske partier og organisationer fuldstændig frihet til at propagere sine ideer, gjør Povstantjestvo-arméen (Machnoistene) samtidig opmerksom paa, at forberedelse, organisation og paanøden av politisk magt over det arbeidende folk (der intet har at gjøre med den frie propaganda av disse partiers ideer) ikke i noget tilfælde vil bli tillatt.

Machnoarméens krigs-revolutionære sovjet, Jekaterinoslav 5. novbr. 1919.»

Under hele den russiske revolution var Machno-bevægelsen den eneste som fuldstændig virkeliggjorde denne frihet paa revolutionens forskjellige omraader. Hvor vanskelig end stillingen var i Aleksandrovsk og specielt i Jekaterinoslav, der daglig blev beskutt av Denikins pansertog, saa var dog i dette vanskelige øieblik

arbeiderne i begge disse byer for første gang i sin historie virkelig frie, kunde tale om hvad de vilde og slik som de vilde. Dertil hadde de den store mulighet selv at indrette sit liv efter eget skjøn og ved sin egen ret.

En maaned forblev machnoistene i Jekaterinoslav. Men det lykkedes dem i denne tid at vise at friheten ligger hos arbeiderne selv, at den begynder at springe frem og utfolde sig da, naar der indenfor arbeidernes kreds hersker likhet og magten er fjernet.

Ottende kapitel

MACHNOISTENES FEILGREP. — BOLSJEVIKENES ANDET ANGREP PAA POVSTANTSJESTVO- RAYONEN.

Den kraftutfoldelse machnoistene la for dagen i kampen mot Denikins tropper var kolossal. Deres heltemot i den aarelange kamp maatte alle se. I hele den store befriede rayon var machnoistene de eneste som frembragte nogen revolutionær begeistring i landet og forberedte den denikinske kontrarevolutions grav. Saaledes opfattet byenes og landsbyenes masser de begivenheter som hadde fundet sted.

Dette skapte hos mange machnoister en overbevisning om at de nu var helt sikret mot bolsjevikenes provokationer ved bøndernes og arbeidernes bestemte holdning; de var overbevist om at den røde armé, der var paa marsj sydover, nu klart vilde indse det kommunistiske partis bakvaskelse av Machnobevægel-

sen. De trodde at ved et eventuelt nyt bedrageri og ved provokationer fra partiets side vilde den røde armé ikke gi efter, men tvertimot slutte sig til machnoistene ved første leilighet. Ja endnu mere: enkelte machnoisters optimisme gik saa vidt at de ansaa det helt utrolig, at kommunistpartiet vilde risikere en ny sammensværgelse mot den frie rayon i betragtning av de brede ukrainske massers holdning.

I overensstemmelse med saadanne stemninger indenfor machnoistenes leir foregik deres militære og revolutionære virke. De innskærket sig til at besætte dele av Dnjepr- og Donetsrayonen og forsøkte ikke at rykke frem og befæste sig i nordlig retning, idet de mente at møtet med den røde armé, naar denne rykket frem, vilde vise paa stedet hvilken taktik man maatte anvende i forholdet til den.

Paa den anden side var endel av machnoistene av den mening at man ikke utelukkende maatte beskjæftige sig med bevægelsens militære side, selv om ogsaa den var revolutionær. De mente at hovedopmerksomheten maatte rettes paa arbeidet blandt de arbeidende masser, som skulde stimuleres til arbeidet med den revolutionære gjenopbygning. Bonde- og arbeiderkongresser, mente de, var de nærmeste praktiske opgaver for dagen. Paa grundlag av saadanne kongresser skulde det revolutionære arbeide gjøres, idet revolutionen maatte føres ut av den bolsjevikiske blindgate.

Machnoistenes optimisme og deres mening om fremfor alt at drive positivt arbeide i rayonen var sunde nok, de stod bare ikke i samklang med den virkelige situation i Ukraina, og følgelig gav de ingen positive resultater.

Med hensyn til bolsjevikene, saa vilde de aldrig og ikke under nogen omstændighet gaa med paa at en saadan bevægelse som Machnobevegelsen skulde faa eksistere frit og aapent. Det vilde stride mot selve bolsjevismens natur. Uten hensyn til arbeidernes og bøndernes opfatninger og meninger vilde bolsjevikene ved første givne leilighet ta skridt til bevægelsens fuldstændige tilintetgjørelse. Følgelig skulde machnoistene, som befandt sig i centret for begivenhetene i Ukraina, allerede paa forhaand ha sikret sig mot en saadan eventualitet. Men deres bestræbelser rettet sig hovedsagelig paa fredelig, positivt arbeide — et arbeied som trængtes og var revolutionært nok — men det var ikke det arbeide som var det mest paatrængende nødvendige i den specifikke situation som dannedes i Ukraina fra 1918. Ukraina blev flere gange besat av tyskerne og østerrikerne, av Petljura, Denikin og bolsjevikene. I 1919 blev Povstantsjestvo-rayonen fra ende til anden hjemsøkt av kosakhærene; i løpet av 4 maa-neder hadde disse kosakavdelinger først trængt frem gjennem rayonen nordover og senere — efter nederlaget — den motsatte vei under plyndring og ødelæggelse. Efter kosakkene kom talrike røde tropper som gjorde elendigheten endnu mer fuldkommen.

Paa denne maate var Povstantsjestvo-rayonen fra sommeren 1919 i en slik situation at det revolutionære massearbeide var helt umuliggjort: det var som om en kjæmpemæssig rasp, bestaaende av bajonetter, hadde gaat over landet fra nord til syd og tilbake igjen og visket ut hvert eneste spor av massenes sociale gjenopbygning. Under slike forhold kunde machnoistene væsentlig bare vise sig fra den militære side, idet de hele tiden laa i kamp med fiendtlige kræfter.

Ødelæggelsen av Denikins kontrarevolution høsten 1919 var en av Machnobevegelsens viktigste opgaver i den russiske revolution. Denne opgave utførte machnoistene fuldstændig. Men denne opgave var ikke hele den historiske mission, som den russiske revolution hadde pålagt machnoistene i denne periode. Efterat landet var blit befriet for Denikin, trængte det at bli beskyttet mot nye fiender. Uten denne beskyttelse vilde de revolutionære muligheter og arbeidsopgaver som laa foran machnoistene naarsomhelst kunne bli tilintetgjort av bolsjevikenes statsarméer, som hurtig trængte ind i Ukraina efter de flygtende Denikin-tropper.

I den gruppe av historiske opgaver som forelaa for Machnobevegelsen høsten 1919 var ogsaa den at skape en revolutionær armé av en saadan størrelse, at den kunde beskytte det revolutionære folks frihet — ikke bare indenfor den indesluttete rayon, men paa hele det ukrainske territorium, hvor bønderne hadde gjort opstand.

Under den forbitrede kamp med Denikin var dette ingen let opgave, men historisk nødvendig og samtidig fuldstændig mulig, da størstedelen av Ukraina sydet i oprør og psykologisk grupperte sig omkring machnoistene. Til Machnobevegelsens rayon sendtes ikke bare Povstantsjestvo-avdelinger sydfra, men ogsaa fra Nord-Ukraina, f. eks. divisionen Bibik, som hadde indtat Poltava. Endog fra Storrusland kom rødearmistiske avdelinger, som under Machnobevegelsens banner vilde kjæmpe for den sociale revolution. Vi kan nævne den store avdeling av røde soldater under kommando av Ogarkov, som kom fra guvernementet Orlov for at slutte sig til Machno. Underveis hadde den ofte kjæmpet med

bolsjevikiske og Denikin-tropper, og ankom i slutten av oktober 1919 til Jekaterinoslav, hvor der befandt sig machnoister.

Machnobevægelsens fane reistes uvilkaarlig over hele Ukraina. Der trængtes bare de nødvendige organisatoriske forholdsregler forat hele denne mægtige militære kraft kunde samles til en eneste kraftig, revolutionær folkehær, der vilde ha været istand til at holde alle usurpatorer borte fra det revolutionære territorium.

En saadan armé, der hadde forsvaret det revolutionære territorium, og ikke bare den snevre Machno-rayon, vilde ha været det mest knusende argument overfor bolsjevikene, som forsøkte at lægge alt ind under sig.

Begeistringens over den vundne seir og sorgløsheten hindret machnoistene i at danne en saadan hær i ret tid. Paa grund herav maatte machnoistene, da den røde armé rykket ind i Ukraina, slutte sig sammen i den snevre rayon Guljai-Polje. Dette var et stort militært feilgrep som bolsjevikene benyttet sig av. Det fik ogsaa tunge følger for machnoistene og hele den ukrainske revolution i den nærmest paafølgende tid.

* * *

Tyfusens som raste over hele Rusland, angrep ogsaa Machnoarméen. Allerede i oktober var ca. 50 % av den syk. Som følge herav maatte byen Jekaterinoslav opgis i slutten av november, paa en tid da der fra nord rykket en sterk gruppe av Denikin-tropper med general Slasjtsjev i spidsen mot byen. Disse tropper

trak sig tilbage til Krim, og deres midlertidige besættelse av Jekaterinoslav hadde ingen betydning.

Machnoistene hadde paanyt slaat sig ned i en række byer i rayonen: Melitupol, Nikupol, Aleksandrovsk. I denne sidste by opholdt staben sig. Der hadde længe gaat rygter om at den røde armé nærmet sig. Machnoistene tok ingen forholdsregler mot et mulig sammenstøt med den, da de var overbevist om at møtet med de røde tropper vilde forløpe venskabelig.

Omkring den 20. oktober ankom nogen divisioner røde tropper til rayonen Jekaterinoslav og Aleksandrovsk. Møtet mellem machnoistene og den røde armé var hjertelig og kameratslig. Der blev sammenkaldt et almindelig møte, og her rakte soldatene i begge arméer hverandre haanden, idet de erklærte at de bare hadde en eneste fiende: kapitalen og kontrarevolutionen. Nogen avdelinger av den røde armé erklærte at de vilde gaa ind i Machno-arméens rækker.

Imidlertid ankom der til overkommandoen for Machno-arméen fra 14de røde armés krigsrevolutionære sovjet ordre om at Povstantsjestvo-arméen skulde dirigeres til den polske front. Det var klart for alle at dette var det første skridt fra bolsjevikenes side til et nyt angrep paa machnoistene. At dirigere denne armé til den polske front betød at rive bort hovednerven i den revolutionære Povstantsjestvo. Dette gjorde bolsjevikene for uhindret at kunne drive sit spil i den opsætsige rayon. Dette indsaa machnoistene klart. Desuten ophidset denne ordres form machnoistene: hverken 14de armé eller nogen anden formation av den røde hær stod i noget forbund med Machno-arméen; mindst av alt kunde de gi ordrer til Pov-

stantsjestvo-arméen, som helt alene hadde baaret den tunge kamp med kontrarevolutionen paa sine skuldre.

Povstantsjestvo-arméens krigsrevolutionære sovjet svarte øieblikkelig paa 14de armés ordre. Dette svar gik ut paa følgende: Povstantsjestvo-arméen har mere end nogen anden vist sit revolutionære sindelag. Den vil bestandig forbli paa sin revolutionære post i Ukraina og ikke dra avsted til den polske front. Meningen med dette forstaar ikke armeen. Desuten er omtrent 50 % av arméens stridende angrepet av tyfus, tillikemed arméens stab og overkommanderende. Povstantsjestvo-arméens krigsrevolutionære sovjet finner 14de armés ordre utilbørlig og provokatorisk.

Dette svar lot machnoistene følges av en henvendelse til den røde armés soldater med opfordring til ikke at underkaste sig befalets provokation. Straks efter trak machnoistene sig tilbake til sine steder. De drog bort uhindret. Rødearmistene hadde absolut intet ønske om at angripe de bortdragende machnoister. Kun smaagrupper og enkelte personer som ikke stod bevægelsen nær, blev holdt tilbake av bolsjevikene.

Fra midten av januar 1920 blev Machno og hans armé av den ukrainske revolutionskomité paanyt erklært utenfor loven, fordi de hadde negtet at begi sig til den polske front. Fra denne tid begyndte en frygtelig kamp mellem machnoistene og kommunistmagten. Vi vil ikke kronologisk opholde os ved denne kamp som strakte sig over 9 maaneder. Vi vil bare nævne at den antok en skaanselløs karakter fra begge sider. Bolsjevikene hadde haabet paa de talrike røde avdelinger, der var udmerket bevæbnet og utrustet. Da der mellem den røde armés soldater og machnoistene hersket

et næsten broderlig forhold, saa sendte bolsjevikene øieblikkelig mot machnoistene den lettiske skytterdivision og en del av de kinesiske avdelinger, der var blinde redskaper for de bolsjevikiske magthavere.

* * *

I løpet av januar maaned var machnoistene fullstendig ute av stand til at gjøre noget paa grund av tyfusepidemien. Alle medlemmer av staben laa syke av tyfus. De fleste av arméens menige var ogsaa syke og var spredt omkring i landsbyene. Under disse omstændigheter maatte machnoistene lavere mellem de talrike fiender og hovedsakelig bekymre sig om Machno, som henlaa i bevisstløs tilstand. Bønderne var urolige for Machnos liv, og de viste sin fører en rørende omhu. De forstod alle at tapet av Machno var et tap for hele bondestanden, et uerstattelig tap. Og bønderne gjorde alt hvad der stod i deres magt for at forebygge et slikt tap. Man skulde ha set hvorledes de i Guljai-Polje og andre landsbyer bar Machno fra hytte til hytte for at skjule ham for de forfølgende bolsjevikiske tropper; man skulde ha set hvorledes de gang paa gang i kritiske øieblik, naar Machnos opholdssted var blit røbet, anstrengte sig for at bringe den hjelpeløse Machno til et andet sikrere sted; man maa ha set alt dette for at forstaa hvor høit de værdsatte ham og med hvilken fanatisk hengivenhet de beskyttet Machnos liv. Takket være denne enestaaende hengivenhet blev Machnos liv i bevægelsens mest kritiske øieblik reddet.

* * *

Paa trods av bolsjevikenes talrike tropper lykkedes det Machno med sine avdelinger alltid at holde sig utenfor rækkevidde. Imidlertid lykkedes det bolsjevikene at hindre rayonens frie utvikling, slik som den var begyndt i 1919. Og derpaa kunde de uhindret skride til massehenrettelse av bønderne.

Mange vil erindre hvorledes sovjetpressen under kampen med Machno lot trykke antallet av de machnoister som blev dræpt, tat til fange eller skutt. Men næsten bestandig var disse ikke medlemmer av Machnos armé, men bønder fra forskjellige landsbyer, som hadde indtat en sympatisk holdning til Machnobevægelsen. Naar røde tropper kom til en landsby var dette bestandig ledsaget av nedskytninger av bønder, enten fordi de var machnoister eller sympatiserte med Machnobevægelsen. Kommandantene for de forskjellige røde avdelinger indlot sig ikke i kamp med Machno selv, men benyttet denne raae, skammelige fremfærd for at ramme bevægelsen. Det var specielt 42. og 46. bolsjevikiske skytterbrigade som benyttet denne fremgangsmaate. Landsbyen Guljai-Polje som gang paa gang blev besat snart av bolsjevikene, snart av machnoistene, led mere end nogen anden landsby under dette. Naar bolsjevikene rykket ind i landsbyen eller naar de trak sig tilbake derfra, blev bestandig endel bønder grepet, som oftest paa gaten og ganske enkelt skutt. Hvilken som helst indbygger av Guljai-Polje kan fortælle rystende historier fra denne bolsjevikenes praksis. Efter en forsigtig beregning blev der i Ukraina i denne tid skutt eller lemlestet ca. 200,000 bønder og arbeidere. Et lignende antal blev sendt avsted til avsidesliggende steder i Rusland eller Sibirien.

Naturligvis kunde ikke machnoistene — det revolutionære folks revolutionære sønner — forbli passive tilskuere til en saadan uhyrlig vansiring av revolutionen. Paa bolsjevikenes terror svarte de med sine egne, endnu haardere slag. De retningslinjer for guerillakrig som machnoistene tidligere hadde anvendt mot hetman Skoropadskij, bragte de nu i anvendelse overfor bolsjevikene. Dette var naturligvis uundgaaelig. Der hvor machnoistene imidlertid uten kamp fik tak i røde avdelinger, blev disse avvæbnet og sendt avsted; de som erklærte sig villige til at gaa ind i Machno-arméen som frivillige blev antat. Med befalet og de kommunistiske partifunktionærer ved den røde armé blev der gjort kort proces, — med undtagelse av de faa personer som de røde soldater gik i forbøn for.

Sovjetmagten og dens agenter fremstillet ofte machnoistene som hensynsløse og brutale mordere, og de publicerte fortegnelser over røde soldater og partimedlemmer som var faldt som ofre for machnoistenes morderhaand. I disse meddelelser fortiet de bare hovedsaken: av hvilke aarsaker den røde armés soldater og partifunktionærene dræptes. Altid var disse folk krigs ofre, som i de fleste tilfælder arbeidet for sovjetmagten eller som sovjetmagten brukte til at genere machnoistene. Krig er krig, og den river bort menneskeliv paa begge de kjæmpende sider. Men machnoistene visste udmerket vel at de ikke kjæmpet mot de enkelte soldater i den røde armés masse men mot den bryske herre som ledet denne masse, og forføiet over den, en magt som kun værdsatte den enkelte røde-armists liv i samme grad som han forsvarte denne magt. Naar kampen var over la derfor machnoistene

overfor den røde armés soldater den samme følelse av brorskap og kameratskap for dagen som de følte i sit hjerte. Man maatte forbauses over den takt og den revolutionære æresfølelse hvormed machnoistene behandlet de røde soldater: ikke en eneste av disse soldater blev utsat for den mindste overløst naar de blev tatt til fange. Og dette foregik paa en tid, da de fangne machnoister øieblikkelig blev skutt av rødearmistene.

Helt anderledes forholdt machnoistene sig til den røde armés befalingsmænd og partiaristokratene. Disse blev betragtet som de virkelige ophavsmænd til alle de rædsler, som rayonen blev utsat for. Disse topfigurer knuste med fuldt overlæg folkets frihet og forvandlet hele Povstantsjestvo-rayonen til et aapent saar. Overfor disse optraadte machnoistene paa tilsvarende vis: naar de blev paagrepet blev de i almindelighet dræpt.

Bolsjevikenes terror overfor machnoistene bar alle tegn paa den slags terror som karakteriserer de herskende kaster. Hvis de fangne machnoister ikke blev skutt med en gang, blev de indsat i fængslene, pint og under pinsler tvunget til at fornegte bevægelsen, forraade sine kamerater og utføre spiontjeneste for bolsjevikene. Beresovskij — underkommandant ved 13. Povstantsjestvo-regiment — faldt i bolsjevikenes hender og blev agent for den specielle avdeling (tsjekaen); efter hans egne ord gik han med paa dette fordi han blev underkastet de skrækkeligste pinsler og tortur. Chefen for Machno-arméens opløste kommando, Tsjubenko, lovet bolsjevikene gang paa gang friheten, hvis han bare vilde yde den nødvendige bistand til at myrde Machno. At myrde Machno ved hjælp av en eller an-

den fangen machnoist var bolsjevikenes stadige tanke hele sommeren 1920. Vi skal her fremlægge et dokument, trykt av machnoistene i anledning et mislykket attentat av bolsjevikene paa Machnos liv.

EN FORRÆDERSK ORGANISATION AV BOLSJEVIKER FOR AT MYRDE BATJKO-MACHNO.

Fra forskjellige kilder er der i længere tid kommet oplysninger til de revolutionære ukrainske povstantsi's stab om at det herskende kommunistparti, der er ute av stand til at slaa machnoistene i aapen kamp med sine divisioner og regimenter, planlægger at myrde lederen av den revolutionære Povstantsjestvo, kamerat Nestor Machno, ved hjælp av leiede mordere.

Vi er i besiddelse av nøiagtige oplysninger om at der i denne hensigt er dannet en særlig gruppe ved den al-ukrainske tjseka, i spidsen for hvilken staar gamle medlemmer av ochranaen og bødlene Mantsev og Martynov. Til medarbeidere i gruppen hverves utelukkende tidligere overfaldsmænd, dømt til at skytes, men som for at bevare sit liv har erklært sig villig til at være medarbeidere i tsjekaen.

Der findes blandt disse provokatorer enkelte personer, som paa en eller anden maate har staat i forbindelse med den anarkistiske bevægelse. Saadanne personer er: Pjotr Sidorov, Petrakov (Tima-Ivan), fru Jermakov, Tsjaldon og Burtsev. Der gis ogsaa oplysninger om at der blandt provokatørene findes en individualist «Nikolai den høie», der ifjor utgav avisen «K Svjetu» (Mot lyset) i Charkov. Han er bedre kjendt under navnet Vasilij.

Denne gruppe provokatørers forræderi kjender ingen grænser. Da de kjender mange adresser og hemmelige kvarterer, trænger de ind til vore kamerater og foranstalter rene pogromer. Alle anarkister som de kjender, der staar fiendtlig til bolsjevismen, blir arrestert og skutt.

Dette smukke selskap har operert i Charkov og Odessa, men har nu forlagt sit virke til Jekaterinoslav, for derfra at sende ut medarbeidere til mord paa Batjko-Machno.

Sovjettet for de revolutionære povstantsi i Ukraina.
21. juni 1920.

Hele aaret 1920 og senere kjæmpet sovjetmagten mot Machnobevægelsen under merket: kamp mot banditismen. Den utfoldet en utrættelig agitation i denne retning, anvendte hele sin presse og sine øvrige propagandaorganer i denne løgnkampagne. Samtidig sendte den mot bevægelsen talrike skytter- og kavalleri-divisioner, og anstrengte sig til det ytterste for at knuse den. De fangne machnoister blev naadesløst skutt, deres slegtninger — forældre og hustruer — underkastet tortur, deres gods uvægerlig røvet, husene ødelagt o.s.v. Alt dette foregik i vældig maalestok. Der skulde en overmenneskelig viljekraft og heltemodige anstrengelser til at staa imot saadanne rædsler og ikke skride til repressalier av samme art. Men den revolutionære bondemasse tapte ikke et øieblik motet og slap ikke nogen gang sin revolutionære fane. For dem som iagttok den i denne tunge tid var dette et virkelig under og et bevis for hvor stor den arbeidende masses tro paa revolutionen var og dens hengivenhet for revolutionens begeistrende idé.

* * *

Hele vaaren og sommeren 1920 maatte machnoistene kjæmpe ikke bare med enkelte avdelinger av den røde armé, men i virkeligheten med hele det bolsjevikiske statsapparat i Ukraina og Storrusland. Arméen maatte

derfor gang paa gang trække sig undav for fienden, trække sig bort fra sin egen rayon og gjøre vældige avstikkere paa tusen verst. Den blev nødt til at trække sig tilbake til Don-området, snart til guvernementene Charkov og Poltava. Disse vældige marsjer blev utnyttet i propagandistisk øiemed: i hver by, hvor machnoistene opholdt sig en dag eller to, blev der drevet en ihærdig agitation for vældige tilhørerskarer.

Under disse arméens bevægelser, i juni—juli 1920, dannedes arméens og bevægelsens høieste organ: Sovjettet for de revolutionære povstantsi (machnoister) i Ukraina. Det bestod av 5 medlemmer, valgt og godkjendt av Povstantsjestvo-massen. Under sovjettet stod arméens 3 hovedavdelinger: den militære-operative, den kontrollerende-organisatoriske og kultur- og oplysningsavdelingen.

Niende kapitel.

MACHNOISTENES OVERENSKOMST MED SOVJETMAGTEN. — BOLSJEVIKENES TREDJE ANGREP.

I løpet av sommeren 1920 forsøkte machnoistene flere gange at gaa til angrep paa Vrangel. To gange drog de i kamp med sine avdelinger, men begge gange blev de angrepet i ryggen av røde tropper. De stod paa denne maate mellem dobbelt ild og blev tvunget til at trække sine avdelinger ut av ildlinjen og opsette angrepet paa Vrangel. Sovjetmagten sparte ikke paa konfekten for at sværte machnoistene. I alle

Ukrainas aviser skrek de op om Machnos forbund med Vrangel. Sommeren 1920 uttalte den befuldmægtigede i Charkovregjeringen Jakovlev i Jekaterineoslavsovjetets plenum at sovjetmagten var i besiddelse av dokumenter som beviste at Machno stod i forbund med Vrangel. Dette var en bevisst løgnagtig paastand. Sovjetmagten grep til en saadan fremgangsmaate for at avkjøle arbeidermasserne, som paa grund av Vrangels fremrykning og den røde hærs tilbaketog rettet sine blik mot Machno og høilydt nævnte hans navn.

Bolsjevikenes løgnagtige meddelelser om et forbund mellem Machno og Vrangel var der ingen arbeider eller bonde som trodde paa. Machno var altfor godt kjendt av folket, og folket kjendte paa samme tid godt til bolsjevikenes fremgangsmaate. Det er imidlertid mulig at Vrangel fæstet lid til det bolsjevikiske opspind; ti intet andet end indflydelse fra sovjetpressen, som dagstøtt skrev om forbundet mellem Machno og Vrangel, kan forklare det faktum at generalen sendte en kurer til Machno. Sandsynligvis var dette et forsøk fra Vrangel paa ihvertfald at sondere terrænet.

Vi fremlægger følgende dokument:

Protokol over møtet av befalet i Ukrainas revolutionære Povstantsjestvo-armé den 3. juli 1920 i Vremjevka, Mariupol ujesd.

§ 4. Skrivelse fra general Vrangel.

Mot slutten av møtet fremtraadte en utsending fra general Vrangel og fremla et brev med følgende indhold:

Til atamanen for Povstantsjestvoens hære Machno.

Den russiske armé*) kjemper utelukkende mot kommunistene for at hjelpe folket til at befri sig fra kommunen og kommissærene og sikre statens, godseiernes og andre pri-

*) D. v. s. Vrangels armé.

vatbesidderes jord for den arbejdende bondestand. Dette sidste er man allerede gaaet igang med.

De russiske soldater og officerer kjæmper for folket og dets lykke. Enhver som kjæmper for folket bør gaa haand i haand med os. Derfor maa Dere lægge al kraft i kampen mot kommunistene, idet Dere angriper dem i ryggen, hindrer transporten og derved samarbejder med os i den fuldstændige tilintetgjørelse av Trotskijs hære. Hovedkommandoen vil kraftig understøtte Dere med vaaben, utrustning og endog med specialister. Send en tillidsmand til staben med oplysninger om hvad Dere trænger mest. Vi maa ogsaa bli enige om en fælles plan for de militære operationer.

Stabschefen ved hovedkommandoen for de bevæbnede kræfter i Syd-Rusland generalløitnant Sjatilov.

General-kvartermester ved generalstaben generalmajor Konovalets.

18. juni 1920. Melitupol.

Kureren, Ivan Michajlov, 28 aar, oplyste at adjutant Slasjtsjev hadde betrodd ham brevet forat han skulde overbringe det til Batjko-Machno. Han oplyste videre at alle hos Vrangel var overbeviste om at Machno samarbeidet med Vrangel.

Popov*): «Vi har idag drøftet svaret til de røde og fundet det rigtig. Vi vil nu gi et passende svar til de hvite volds mænd.»

Machno: «Det eneste svar vi kan gi paa et saadant nederdrægtig brev er at fastslaa én ting: hvilkensomhelst kurer Vrangel sender os bør skytes og der bør ikke gis noget svar.»

Enstemmig besluttedes at henrette den tilsendte kurer og foreslaa sovjetet at publicere det overrakte brev og paa tryk gi et værdig svar paa det.»

*) Sekretær i Povstantsjestvoens revolutionære sovjet.

Vrangel's kurer blev med en gang skutt paa offentlig sted og begivenheten meddelt machnoistene i deres avis. Bolsjevikene kjendte udmerket godt til denne begivenhet, men ikke desto mindre fortsatte de ufor- skammet at utbasunere Machnos forbund med Vran- gel. Først efter machnoistenes militærpolitiske over- enskomst med kommunistmagten erklærte denne at Machno aldrig hadde staat i forbund med Vrangel og at sovjetmagten, som hadde hævdet dette tidligere, var ført vild ved feilagtige informationer og at machno- istene hadde henrettet Vrangels kurerer og ikke ind- latt sig i nogen slags forhandlinger med dem. (Se Charkov-avisen «Proletaren» og andre aviser i samme by omkring 20 oktober 1920.) Denne erklæring, i hvil- ken sovjetmagten avsløret sig selv, fremkom ikke som følge av en trang til at si sandheten, men kun som følge av at de blev nødt til at komme frem med sand- heten efterat de hadde indgaat en militær-politisk over- enskomst med machnoistene.

* * *

Fra midt paa sommeren 1920 begyndte Vrangel at ta initiativet i kampen. Han rykket sagte, men for- sigtig frem, idet han truet hele Donetsbassinet. I for- bindelse med den polske front betød han en alvorlig trussel mot revolutionen, og en tid antok denne trud- sel uheldsvangre dimensioner.

Machnoistene kunde ikke forholde sig passive til Vrangels bevægelse. De forstod klart at de straks maatte gaa til kamp mot Vrangel inden han skred til angrep paa revolutionen og satte sig fast. Alt hvad

man gjorde for at tilintetgjøre Vrangel vilde tilslut komme revolutionen til nytte. Men nu kommunistene? Deres diktatur var ikke mindre fiendtlig overfor arbeidernes frihet end Vrangels. Dog var der den forskjel mellem kommunistene og Vrangel at der paa de førstnævntes side stod masser der trodde paa revolutionen. Sandt nok, disse masser blev kynisk ført bak lyset av kommunistene, som utnyttet massenes revolutionære begeistring for sin egen magts bestaaen. Men disse masser som stilledes mot Vrangel trodde paa revolutionen, og denne kjendsgjerning betød meget. Efter raadslagning i Povstantsjestvoens revolutionære sovjet og i arméstaben blev det besluttet at føre hovedkampen mot Vrangel. Den brede masse av revolutionære bønder skulde øieblikkelig efterpaa si det avgjørende ord i denne anledning.

Ved at tilintetgjøre Vrangel vilde man efter stabens og sovjettets mening opnaa meget. For det første vilde man derved ha fjernet en stor fare for revolutionen. Den almindelige situation i Rusland vilde ogsaa bli klarere naar man fik jaget al denne brogede kontrarevolution bort. Arbeider- og bondemasserne vilde ha megen nytte av at situationen i hele Rusland blev klarere: den kunde derved lettere kaste et blik omkring sig, sette op fortidens facit, trække sine slutninger og konsekvenser og gi revolutionen ny kraft. Man besluttet endvidere at foreslaa for kommunistene at ophøre med den gjensidige kamp for i fællesskap at tilintetgjøre Vrangel. I sovjettets og kommandanten for Povstantsjestvo-arméens navn blev der allerede i juli og august 1920 sendt et telegram av saadant indhold till Charkov og Moskva. Der kom intet

svar. Kommunistene førte sin tidligere kamp mot machnoistene og fortsatte sin tidligere bevisste løgnkampanje mot dem. Men i september maaned, da Jekaterinoslav blev evakuert og Vrangel besatte Berdjansk, Aleksandrovsk, Guljai-Polje, Sinelnikov, ankom der til byen Starobelsk — hvor machnoistene befandt sig — en befuldmægtiget delegation fra kommunistpartiets centralkomité med kommunisten Ivanov i spidsen for at indlede underhandlinger om fælles kamp mot Vrangel. Underhandlingene foregik paa samme sted, i Starobelsk, og her blev de foreløbige betingelser for en militær-politisk overenskomst mellem machnoistene og sovjetmagten utarbeidet. Til endelig redaktion og sanktion blev de sendt til Charkov. I samme anledning og for at etablere et permanent forhold med staben paa sydfronten blev der av machnoistene sendt militære og politiske repræsentanter til Charkov med Kurilenko, Budanov og Popov i spidsen.

Mellem 10.—15. oktober blev betingelserne for overenskomsten endelig utarbeidet og godtat av de forhandlende parter. Overenskomsten lyder saaledes:

BETINGELSER FOR EN PROVISORISK MILITÆR-POLITISK OVERENSKOMST MELLE M SOVJETREGJERINGEN I UKRAINA OG UKRAINAS REVOLUTIONÆRE POVSTANTSJESTVO-ARME (MACHNOISTER).

Avsnit 1. Politisk overenskomst.

1. Befrielse av alle forfulgte og indstilling av enhver yderligere forfølgelse paa sovjetrepublikkens omraade av alle machnoister og anarkister undtagen saadanne som har ført v bnet kamp mot sovjetmagten.

2. Fuldstændig fri agitation og propaganda mundtlig og gjennem pressen for alle machnoister og anarkister for

deres idéer og principper, men under iagttagelse av den militære censur i militære saker. Til utgivelse av publikationer (bøker, tidsskrifter og aviser o.s.v.) ved machnoister og anarkister stiller sovjetstaten alt teknisk materiel til forføining.

3. Fri deltagelse i sovjetvalgene samt ret for machnoister og anarkister til at være medlemmer av sovjettene. Dertil indrømmes fri deltagelse i forberedelsen til neste eller 5te sovjetkongres i Ukraina, som skal sammentræde i december maaned 1920.

Ifølge fuldmagt av Ukrainas socialistiske sovjetrepublikks regjering. J. J a k o v l e v.

Befuldmægtigede for Ukrainas revolutionære Povstansjestvo-armés sovjet og overkommando: K u r i l e n k o. P o p o v.

A v s n i t II. M i l i t æ r o v e r e n s k o m s t.

1. Den revolutionære bondearmé av machnoister tar del i den republikanske armés kampe som en partisanarmé, der i sine operationer er underordnet den røde armés overkommando. Den beholder dog sin selvstændige organisation uten at anta principdene for den regulære røde armé.

2., Den revolutionære partisanarmé som befinner sig paa sovjets omraade langs fronten optar ikke i sine rækker saadanne elementer som vil desertere til partisanarméen.

A n m e r k n i n g. Avdelinger av den røde armé eller isolerte røde soldater, som kommer sammen med den revolutionære partisanarmé under operationene, skal atter forene sig med den røde armé naar de træffer paa denne.

Partisaner av machnoister, som endnu befinner sig i Vrangels ryg, samt den del av befolkningen som i disse deler av landet er traadt ind i partisanarméen, skal forbli i dennes rækker selvom de tidligere er mobiliserte til den røde armé.

3. For at kunne løse den opgave at tilintetgjøre en fælles fiende, den hvite armé, opfordrer den revolutionære

partisanarmé — der i forening med den røde armés kommando og den ukrainske sovjetregjeringen oppfordrer de arbeidende masser til fælles opmarsj — befolkningen til samtidig åt indstille alle fiendtligheter mot sovjetmagten og at staa den bi. Samtidig offentliggjør sovjetregjeringen den trufne overenskomst forat opgaven skal kunne løses.

4. Familierne til den revolutionære partisanarmés soldater som bor paa sovjetrepublikkens omraade, skal ha de samme rettigheter som soldatene i den røde armé og erhoder av den ukrainske sovjetregjering de tilsvarende dokumenter.

Kommandanten paa sydfronten: **F r u n s e.**

Medlemmer av sydfrontens krigsrevolutionære sovjet:
B e l a - K u n. G u s e v.

Befuldmægtigede for Ukrainas revolutionære Povstantsjestvoarmés sovjet og overkommando: **K u r i l e n k o. P o p o v.**

Fjerde punkt i den politiske overenskomst.

Repræsentantene for Machno-arméens sovjet og overkommando foreslaar sovjetmagten som supplement til de tre første punkter følgende fjerde punkt i den politiske overenskomst: .

I betragtning av at en av de viktigste sider ved Machno-bevægelsen er dens kamp for arbeidernes lokale selvstyre, foreslaar Povstantsjestvo-arméen et fjerde punkt i den politiske overenskomst: organisation i Machno-arméens rayon av den lokale bonde- og arbeiderbefolknings frie organer for økonomisk og politisk selvstyre, disse organers autonome og federative forbindelse med sovjetrepublikkenes statsorganer.»

* * *

Sovjetmagten tilbakeholdt i lang tid offentliggjørelsen av denne overenskomst under forskjellige paaskud. Machnoistenes representanter forstod allerede da at der var ugler i mosen. Helt klar blev hensigten med

tilbageholdelsen, da sovjetmagten foretok et nyt, uventet angrep paa machnoistene. Herom mere nedenfor.

Da machnoistene blev opmerksom paa sovjetmagtens manglende oprigtighet med hensyn til offentliggjørelsen av den opnaade overenskomst, stillet de spørsmålet skarpt op: før overenskomsten blev offentliggjort kunde Machno-arméen ikke foreta sig noget paa grundlag av denne overenskomst. Først efter pres fra machnoistenes side offentliggjorde sovjetmagten teksten til overenskomsten, dog ikke fuldstændig med en gang, men delvis, idet den begyndte med andet avsnit, militærspørsmålet — og først efter en ukes forløp det andet avsnit, der dreiet sig om det politiske spørsmål. Av denne grund blev overenskomstens mening tilsløret og kom bare til faa læseres kundskap. Hvad det fjerde punkt angaar, saa blev det utskilt av bolsjevikene, idet de meddelte at dette spørsmål maatte undergis speciel behandling i Moskva. Machnoistenes repræsentanter hadde gaat med paa at behandle dette punkt selvstændig.

Efter offentliggjørelsen, mellem 15.—20. oktober, rykket Machno-arméen mot Vrangels. Dens operationsdistrikt var rayonen Sinjelnikov, Aleksandrovsk, Pologi, Berdjansk — i retning av Perekop. Under de første kampe i rayonen Pologi—Orechov blev en stor gruppe av Vrangels hær slaat og ca. 4000 av hans soldater tat tilfange. Inden tre uker var nævnte rayon befriet for Vrangels tropper. I begyndelsen av november var machnoistene sammen med de røde avdelinger allerede rykket frem til Perekop.

Her maa vi nævne følgende vigtige træk: Saasnart det blev bekjendt at machnoistene rykket mot Vran-

gel sammen med de røde, blev stemningen blandt den lokale befolkning straks bedre. Vrangel var ugjenkaldelig dømt, og man ventet overalt hans fuldstændige nederlag hvilken dag det skulde være.

Machnoistenes rolle under rensningen av Krim for Vrangels tropper var følgende: Da de røde tropper stod ved Perekop, rykket machnoistene, i overensstemmelse med den operative ordre, noget tilvenstre for Perekop (en 25—30 verst) og begyndte at gaa over Sivasj-sundet, der ved denne tid hadde lagt sig. Først gik kavalleriet over under ledelse av Martsjenko — anarkist og bonde fra Guljai-Polje —, derefter maskingeværregimentet under Kosjin. Overgangen foregik under orkanagtig beskytning av motstanderen og kostet talrike ofre. Sammen med mange andre blev Kosjin i den første kamp haardt saaret og baaret ut av kamptummelen. De angripendes haardnakkede paa-gaaenhet og dristighet bragte imidlertid Vrangels tropper til at flygte. Semjon Karetnik, der kommanderte machnoistenes krimiske armé, dirigerte saa alle avdelinger direkte mot Simferopol, der blev indtat 13. eller 14. november. Samtidig hermed tok de røde tropper Perekop. Utvilsomt bidrog machnoistenes overgang over Sivasj og deres fremrykning ind i Krim meget til Perekops fald.

* * *

Overenskomsten mellem machnoistene og sovjetmagten gav rayonen efter en lang periode av uophørlig kamp nogen mulighet for at gaa igang med den sociale gjenopbygning. Vi sier med flid *nogen* mulighet, da der paa mange steder i rayonen foregik en frygtelig

kamp med Vrangels tropper. (Guljai-Polje f. eks. blev flere gange besat av Vrangels tropper og machnoistene under denne kamp). Men hertil kom at sovjetmagten holdt rayonen halvt i blokadetilstand og paa en maate paralyserte den lokale arbeiderbefolknings revolutionære forholdsregler. Dog forsøkte den mest aktive kjerne av machnoistene, der befandt sig i Guljai-Polje, at utfolde maksimum av energi i den sociale gjenopbygning. Hovedopmerksomheten blev rettet paa at skape frie arbeidersovjetter, der vilde kunne bli organer for bøndernes og arbeidernes lokale selvstyre. Til grund for saadanne sovjetter laa idéen om fuldstændig uavhengighet av enhver utenforstaaende magt.

Det første praktiske skridt i denne retning tok fortrinsvis indbyggerne av Guljai-Polje. I tiden fra 1.—25. november sammenkaldte de ikke mindre end 5—7 gange alle landsbyer til drøftelse av spørsmålet om disse sovjetter. Grundlaget for det frie sovjet i Guljai-Polje blev lagt i midten av november 1920; endelig kom det ikke istand, da et saadant fuldstændig nyt praktisk skridt fra arbeidernes side krævet baade tid og erfaring. I denne tid blev der av machnoistenes sovjet utarbeidet og trykt: «De viktigste bestemmelser for det frie arbeidersovjet».

Ikke mindre opmerksomhet viet arbeiderne i Guljai-Polje skolen. De talrike indfald av forskjellige arméer hadde været meget skadelig for skolens sak i rayonen. Lærerpersonalet som i lang tid ikke hadde mottat midler til livsophold, var spredt omkring og levet fra haand til mund. Skolebygningene stod forlatt og holdt paa at forfalde. Paa den tid da overenskomsten mellom machnoistene og sovjetmagten kom istand,

var spørsmålet om skolen meget brændende blandt massene. Dette spørsmål vilde machnoistene ha avgjort i intim forbindelse med arbeidernes selvstyre. Ogsaa skolespørsmålet, sa de, likesom alt det andet der sprang frem paa grundlag av de arbeidende folks behov, var en sak for den lokale arbeiderbefolkning. Den maatte selv direkte ta sig av barnas undervisning. Men dette var ikke alt. I folkets hænder blir skolen ikke bare en kilde til kundskap, men ogsaa et middel til opdragelse og utvikling av det frie menneske, og det bør hvert medlem av det frie arbeidersamfund være. Følgelig maa skolen fra første øieblik av arbeidernes selvstyre være uavhengig ikke bare av kirken, men ogsaa i samme grad av staten.

Ledet av denne tanke hilste bønderne og arbeiderne i Guljai-Polje med begeistring tanken om skolens adskillelse og fuldstændige uavhengighet av stat og kirke. I Guljai-Polje viste der sig tilhængere og propagandister for Francisco Ferrers frie skole, men ogsaa teoretikere og praktikere for idéen om en fælles arbeidsskole.

Den nye stilling skolespørsmålet var kommet i fremkaldte en livlig bevægelse blandt Guljai-Poljes indbyggere. De fleste kulturelle arbeidere fra bønderne gik igang med dette arbeide. Nestor Machno interesserte sig levende for sakens gang paa trods av at han ved denne tid hadde et frygtelig saar i benet. Han besøkte alle møter hvor dette spørsmål blev behandlet, og bad endog kompetente personer at holde nogen foredrag for ham — forelæsninger om den fælles arbeidsskoles teori og praksis.

Indbyggerne av Guljai-Polje gav uttryk for sin in-

teresse for skolesaken i følgende: Bønderne og arbeiderne i alle landsbyer forpligtet sig til at sørge for lærerpersonalets underhold. Dette lærerpersonal trængtes jo i alle landsbyens skoler (i Guljai-Polje var der nogen elementærskoler og to gymnasier). Der blev dannet en skolekommission av repræsentanter for bønder, arbeidere og lærere; denne kommission fik i opdrag at ordne med undervisningen og organisationen, men ogsaa med skolespørsmålets økonomiske side. Efterat princippet om skolens adskillelse fra staten var knæsat, antok man ogsaa en plan for fri undervisning i skolerne efter mønster av Francisco Ferrers frie skole. Der blev i forbindelse hermed av skolekommissionen utarbeidet en bestemt plan og gjort et stort teoretisk-organisatorisk, provisorisk arbeide, som vi desværre ikke er i besiddelse av.

Der blev endvidere i Guljai-Polje sat igang kurser for povstantsi som ikke kunde læse og skrive. Der fandtes tilstrækkelige kræfter til at overta denne undervisning.

Endelig blev der i Guljai-Polje sat igang kurser i politisk grámota (elementærkundskap) for povstantsi. Disse kursers formaal var at gi elevne et elementært kjendskap til historie, sociologi og beslegtede emner forat utfylde deres militære utrustning med den aandelige og skaffe dem en bedre opfatning av revolutionens opgaver og den revolutionære strategi. Lederne av disse kurser var povstantsi av arbeidere og bønder, de intelligenteste og mest belæste av disse. Disse kurser behandlet a) politisk økonomi, b) historie, c) anarkismens og socialismens teori og praksis, d) den storefranske revolutions historie (efter Kropotkin), e) den

revolutionære Povstantsjestvos historie i den russiske revolution o. a. Med lærerkræfter var det ikke rart, men takket være det alvor som lærerne gik til sin opgave med og den interesse tilhørerne la for dagen, gjorde disse kurser fra første stund sin store nytte og lovet at spille en betydelig rolle i bevægelsens videreutvikling.

Ogsaa teatret ofret machnoistene megen opmærksomhet paa. Endog før overenskomsten med bolsjevikene, da machnoistene laa i stadig kamp med sine talrike fiender, hadde de sine sceniske kræfter, som, naar den militære situation tillot det, opførte teaterstykker, snart for arméens soldater, snart for bønderne.

I Guljai-Polje findes en noksaa stor teaterbygning. Men kunstnere av profession fandtes der ingen av. Guljai-Polje greiet sig i almindelighet med de lokale amatørkræfter av bønder, arbeidere og landsbyintelligensen, d. v. s. lærerne og elevene. Endog under borgerkrigen var interessen hos indbyggerne av Guljai-Polje for teatret like sterk som før. Da overenskomsten mellem machnoistene og bolsjevikene kom istand og blokaden ifølge traktaten blev ophævet, fyldtes teatret daglig av arbeidere; som skuespillere optraadte folk fra arbeidernes leir, ja, der opførtes endog stykker som var skrevet av arbeidere. Machno-arméens afdeling for kultur og oplysning interesserte sig aktivt og direkte for teatret i Guljai-Polje og hele rayonen.

* * *

Ingen av machnoistene trodde paa at overenskomsten med bolsjevikene vilde bli varig. Paa grundlag av bolsjevikenes tidligere optræden ventet alle at over-

enskomsten vilde bli et nyt paaskud for bolsjevikene til at angripe Machnobevegelsen. Men de antok at overenskomsten vilde vare en 3—4 maaneder paa grund av den politiske situation. Og dette vilde ha stor betydning for et bredt anlagt propagandaarbeide i rayonen. En saadan propaganda trængtes høilig, og machnoistene brændte efter at faa bruke al sin opsamlede energi i dette arbeide. Paa grund av forholdene hadde machnoistene i den senere tid været omtrent avskaaret fra dette arbeide. De hadde til hensigt paa grundlag av overenskomsten at skildre for de brede masser aarsaken til uoverensstemmelsen mellem bolsjevikene og machnoistene og hvorfor det maatte komme til kamp mellem dem. Dette blev ogsaa paa det nærmeste opnaadd. Det fjerde punkt i den politiske overenskomst, hvori machnoistene forlangte av bolsjevikene at de skulde anerkjende arbeidernes og bøndernes ret til økonomisk og politisk selvstyre, hadde sovjetmagten avvist som uantagelig. Machnoistenes repræsentanter hadde imidlertid urokkelig krævet at bolsjevikene enten skulde underskrive dette punkt eller forklare hvorfor de ikke vilde gaa med paa det. Dette punkt bragte machnoistene frem til massenes aapne bedømmelse. I Char'kov behandlet anarkistene og machnoistene i sine foredrag dette punkt. I Guljai-Polje og dens omegn blev der spredt omkring brochurer som gav oplysning om dette spørsmal. I midten av november begyndte dette lille punkt, der var fremstillet i en 3—4 linjer, at vække massenes interesse, og tegnet til at bli centrum for deres opmerksomhet i en nær fremtid.

Ved denne tid var imidlertid Vrangel slaat. Uindviede vilde muligens ikke tillægge denne omstændighet

nogen betydning for overenskomsten mellem machnoistene og sovjetmagten, men machnoistene saa i denne begivenhet begyndelsen til overenskomstens ophør. Da der til Guljai-Polje kom telegram fra feltstaben om at Karetnik med Povstantsjestvo-arméen allerede hadde naadd Krim og var rykket frem for at erobre Simferopol, sa Machnos underkommandant, Grigorij Vasiljevskij: «Slut paa overenskomsten! Jeg skal vædde paa at inden en uke vil bolsjevikerne angribe os.» Dette blev sagt 15. eller 16. november, og den 26. november overfaldt bolsjevikerne forrædersk Machnos kommando og Machno-troppene paa Krim, angrep Guljai-Polje, grep Machnos repræsentanter i Charkov, dræpte eller arresterte alle anarkister i byen og opløste alle anarkistiske organisationer i hele Ukraina.

Sovjetmagten nølte ikke med at forklare alle disse forræderske angrep paa sin egen utsøkte maate: machnoistene og anarkistene hadde forberedt opstande mot sovjetmagten. Som slagordet for denne opstand skulde det fjerde punkt i den politiske overenskomst tjene. Endog tiden og stedet for opstanden var bestemt. Machno blev desuten beskyldt for at ha negtet at gaa mot den kaukasiske front, at han drev paa med mobilisering blandt bønderne, og at han forberedte arméen til kamp mot sovjetregjeringen; han blev videre beskyldt for at han istedenfor at kjæmpe mot Vrangel paa Krim, førte kamp mot den røde armé i dens ryg o.s.v.

Det er unødvendig at bemerke at alt dette var ren og skjær løgn. Heldigvis er vi i besiddelse av saadanne kjendsgjæringer at vi kan bevise disse beskyldningers løgnagtighet og konstatere faktum.

For det første. Den 23. november 1920 paagrep machnoistene i Pologi og Guljai-Polje 9 agenter for den 42. røde skytterdivisions kontraspionage. Disse agenter oplyste følgende: Efter ordre fra chefen for kontraspionage skulde de begi sig til Guljai-Polje og faa rede paa hvor Machno, medlemmene av staben, kommandantene og medlemmene av sovjettet opholdt sig. Naar saa de røde tropper rykket ind i byen skulde de utpeke opholdsstedene til de nævnte personer. Skulde disse personer ved den røde hærs ankomst flygte til et eller andet sted skulde de følge efter dem, ikke slippe dem av syne. Angrepet paa Guljai-Polje kunde efter de anholdte agents mening ventes 24. eller 25. november.

Paa grundlag herav blev der til Rakovskij og sydfrontens krigsrevolutionære sovjet sendt meddelelse om denne aapne sammensværgelse. Man forlangte: 1) øieblikkelig arrestation og fremstillen for krigsret av chefen for 42. division, chefen for divisionens stab og de andre deltagere i sammensværgelsen, og 2) til forebyggelse av misforstaaelser ikke la de røde avdelinger marsjere gjennom følgende steder: Guljai-Polje, Pologi, Takmatsjka og Turkenovka.

Charkovregjeringens svar var følgende: Sammensværgelsen maatte være den rene misforstaaelse; ikke desto mindre vilde sovjetmagten for at faa saken opklart nedsætte en kommission, og foreslog Machno-arméens stab at delegere to personer til denne kommission. Dette svaret blev git telegrafisk fra Charkov den 25. november. Morgenen efter var sekretæren i de revolutionære povstantsi's sovjet, P. Rybin, i telegrafisk forbindelse med Charkov i samme anledning.

Bolsjevikene svarte beroligende at saken med den 42. division skulde bli ordnet til machnoistenes tilfredshet. Samtidig meddelte de at spørsmålet om punkt 4 i den politiske overenskomst var i god gjænge. Denne samtale foregik pr. telegraf kl. 9 om morgenen. Imidlertid blev kl. 3 om morgenen den samme dag machnoistenes repræsentanter i Charkov grepet, og alle anarkister i Charkov og paa andre steder i Ukraina arrestert. Præcis to timer efter Rybins telegrafiske samtale med Charkov blev Guljai-Polje omringet av røde tropper paa alle kanter og beskytt med orkanagtig artilleri- og maskingeværild. Samme dag og ved samme klokkeslet blev machnoistenes armé paa Krim angrepet og medlemmene av Machno-arméens feltstab og kommandanten for Machno-arméen paa Krim, Semjon Karetnik, grepet og dræpt.

Utvilsomt var disse angrep og arrestationer omhyggelig forberedt, og forberedelserne hadde sikkert krævet $1\frac{1}{2}$ —2 uker.

Vi ser herav ikke bare sovjetmagtens forræderske angrep paa machnoistene, men ogsaa dens slue forberedelser, dens anstrengelse for at formindske machnoistenesaarvaakenhet, narre dem med ord om at der ingen fare var paafærde, forat sovjetmagten desto sikrere kunde naa sit maal.

For det andet. Dagen efter det uventede angrep paa Guljai-Polje — den 27. november — fandt machnoistene hos fangne rødearmister brochurer med titlene «Frem mot Machno» og «Død over Machnobevægelsen», utgit av den 4. armés politiske avdeling og udaterte. Efter rødearmistenes opplysning hadde de faat disse brochurer 15.—16. november. De opfordret til kamp

mot Machno for brud paa den militær-politiske overenskomst, for negtelse av at gaa mot fronten i Kaukasus, for opstand mot sovjetmagten o.s.v. Dette beviser tilfulde at alle de fremsatte beskyldninger mot Machno blev fabrikeret og trykt allerede paa den tid da Machno-arméén saavidt hadde rykket ind paa Krim og besat Simferopol og machnoistenes repræsentanter samarbeidet tillidsfuldt med sovjetmagten i Charkov.

For det tredje. I løpet av oktober—november, d. v. s. i de dage da den militær-politiske overenskomst netop var kommet istand, blev der to gange i Guljai-Polje gjort forsøk fra sovjetmagten paa at dræpe Machno ved leide mordere.

Vi kan tilføie hertil at der ingen ordre var kommet til Guljai-Polje — til arméens hovedstab — om at Povstantsjestvo-arméén skulde begi sig til den kaukasiske front. Machno hadde ved denne tid svære saar — en splintret fot — og hadde andet at bestille end at bekymre sig om bøkerne; disse protokoller befandt sig hos chefen for arméens stab, Belasj, og hos sekretæren i sovjettet Rybin, som gav meddelelse om hvert indkommet dokument paa sovjettets daglige møte.

Vi skal her nævne den ovenfor omtalte kjendsgjerning at sovjetmagten længst mulig utsatte offentligjørelsen av teksten til den militærpolitiske overenskomst. Man vil nu tilfulde forstaa, hvorfor den gjorde dette. For sovjetmagten var overenskomsten bare et militært skridt, der blot skulde gjælde en maaned eller to, indtil Vrangel var slaat. Saasnart dette var gjort vilde den øieblikkelig paanyt erklære machnoistene for banditer og kontrarevolutionære og under dette slagord bekjæmpe dem. Det laa følgelig ikke i bolsjevikenes

interesse at offentliggjøre og bringe til massenes bedømmelse den politiske overenskomst med machnoistene. De vilde helst holde overenskomsten skjult for de brede masser forat de, naar Vrangel var slaat, kunde fortsætte kampen mot machnoistene, som om intet var hændt, under det tidligere slagord: Kamp mot banditismen og kontrarevolutionen.

Dette er sandheten om bruddet paa den militærpolitiske overenskomst mellem sovjetmagten og machnoistene. Læg nøie merke til teksten i selve overenskomsten. Her viser sig klart to forskjellige tendenser: en statlig, der forsvarer magtens sedvanlige privilegier og prærogativer, og en folkelig-revolutionær, som forsvarer de krav som de ufrie og undertrykte masser fra tidernes morgen har rettet til magthaverne. Det er karakteristisk at hele første del av overenskomsten, som angaar de arbeidende massers politiske rettigheter, kun bestaar av krav som bare machnoistene hadde gjort sig til talsmænd for. Sovjetmagten indtok paa dette omraade tyranniets klassiske holdning, d. v. s. reducere machnoistenes krav, kjøpslog om hvert eneste punkt, idet de bestræbet sig for at gi saa litet som mulig av det, som er absolut nødvendig og bydende paakrævet i et frit folks liv: politiske rettigheter.

Vi skal ogsaa nævne at machnoistene, som betragtet kampen fra anarkistisk standpunkt, altid var motstandere av politiske sammensværgelser. I den revolutionære kamp gik de aapent frem, førte den blandt de brede arbeidermasser, fordi de mente at kun en saadan revolutionær kamp av massen kunde føre arbeiderklassen frem til seier; politiske sammensværgelser

derimot førte bare til magtbytte, og dette var mot selve Machnobevegelsens aand og væsen.

Sovjetmagtens overenskomst med machnoistene var derfor faktisk bare rettet mot Machnobevegelsens ødelæggelse saasnart Vrangel var slaat.

Dette fremgaar ogsaa tydelig av enkelte dokumenter fra selve sovjetmagten. Vi skal ta for os en ordre fra den øverstbefalende paa sydfrenten, Frunse, en ordre som fuldstændig karakteriserer bolsjevikene i deres forræderske angrep paa machnoistene, og samtidig fjerner alle de løgne som sovjetmagten i denne sak rettet mot anarkistene og machnoistene.

ORDRE TIL POVSTANTSJESTVO-ARMEENS KOMMANDANT MACHNO. KOPI TIL KOMMANDANTENE PAA SYDFRONTEN. NR. 00149 FELTSTAB, MELITUPOL.

23. NOVEMBER 1920.

I betragtning av at de militære operationer mot Vrangel nu er avsluttet og Vrangel er fuldstændig slaat anser sydfrentens krigsrevolutionære sovjet partisan-arméens opgave for avsluttet og foreslaar Povstantsjestvo-arméens krigsrevolutionære sovjet straks at skride til omdannelse av partisan-arméens avdelinger til regulære enheter i den røde armé.

Den militære situation kræver ikke længer at partisan-arméen bestaar som en speciel organisation. Tvertimot, tilstedeværelsen av avdelinger med særlig organisation sammen med den røde armé fører til absolut utilladelige optrin*) . . . , og sydfrentens krigsrevolutionære sovjet foreslaar derfor Povstantsjestvo-arméens krigsrevolutionære sovjet: 1) alle avdelinger av Povstantsjestvo-arméen som befinder sig paa Krim skal straks gaa ind i 4. armé, hvis krigsrevolutionære

*) Frunse anfører her nogen tilfælder av at machnoister skulde ha dræpt og avvæbnet rødearmister. Ved senere undersøkelser blev det bragt paa det rene at ingen machnoister hadde nogen andel heri.

sovjet det paaligger at sørge for Povstantsjestvoavdelingens reorganisation; 2) de i reserve staaende avdelinger blir likeledes at omdanne til regulære røde tropper; 3) Povstantsjestvo-arméens krigsrevolutionære sovjet maa ta alle forholdsregler for at oplyse troppene om nødvendigheten av de foreslaatte skridt.

Underskrevet av:

Den øverstbefalende paa sydfronten *Frunse*.

Medlem av det krigsrev. sovjet *Smilga*.

Chefen for arméens feltstab *Karatygin*.

Man maa erindre hvorledes overenskomsten mellom sovjetmagten og machnoistene kom istand.

Som ovenfor nævnt gik der forut for denne overenskomst foreløbige forhandlinger mellom machnoistene og en sovjetdelegation, der blev sendt specielt til machnoistenes leir i Starobelsk med kommunisten *Ivanov* som formand. Forhandlingene foregik først i denne by, men overførtes senere til Charkov, hvor Machnodelegationen sammen med de befuldmægtigede for sovjetmagten i løpet av 3 uker førte forhandlingene til overenskomsten blev avsluttet. Hvert punkt i denne overenskomst blev paa det omhyggeligste overveiet og drøftet av begge parter.

I sin endelige form blev overenskomsten godkjendt av de underhandlende parter, d. v. s. *av sovjetmagten og den revolutionære Povstantsjestvo-rayon* ved de ukrainske revolutionæres povstantsi's sovjet, og underskrevet av befuldmægtigede for begge disse parter.

Efter denne overenskomsts tanke skulde ikke et eneste punkt i overenskomsten bli forkastet eller forandret uten efter gjensidig overenskomst mellom sovjetmagten og de ukrainske revolutionæres sovjet, saa-

sandt der ikke blev begaaet brud paa overenskomsten av en av partene.

Første punkt i andet avsnit i overenskomsten uttaler:

«Den revolutionære bondearmé av machnoister tar del i den republikanske armés kampe som en partisanarmé, der i sine operationer er underordnet den røde armés overkommando. Den beholder dog sin tidligere organisation uten at anta principene for den regulære røde armé.»

Frunse kræver i sin ordre nr. 00149 av 23. november 1920 at Povstantsjestvo-arméen skal opløses og gaa ind i den røde armés avdelinger. Dette skal gøres fordi — som ordren sier — sovjetmagten «anser partisanarméens opgave for avsluttet med Vrangels tiltetgjørelse».

Ved denne ordre er der ikke bare gjort brud paa det ovenfor nævnte punkt 1 i overenskomsten angaaende det militære spørsmål, men paa hele den militærpolitiske overenskomst.

Den omstændighet at sovjetmagten gjorde dette, ikke i form av en forandring i den allerede eksisterende overenskomsts tekst, men i form av en hoven militær ordre, forsterket ved anvendelse av militær, viser tilfulde at for bolsjevikene hadde hele overenskomsten kun betydning som en militær fælde overfor machnoistene.

I tillæg til den nævnte ordre fik 4. røde armé, som befandt sig paa Krim, instruksjon om med alle disponible kræfter at gaa mot machnoistene, hvis de ikke underkastet sig ordren.

Frunses ordre uten nogen kommentarer gir et ud-

merket billede av tingenes nuværende stilling i Russland. Den foreskriver machnoistene at oppløse sin armé, forandre den til en almindelig røde armé-avdeling, — med andre ord: Machnobevægelsen skulde begaa selvmord. Man maatte forbauses over en saadan naivitet, hvis det bare hadde været naivitet.

Imidlertid skjuler der sig under den et fuldstændig overlagt, omhyggelig uttænkt skridt til Machnobevægelsens fuldstændige ødelæggelse. Vrangal var slaat. Machnoistene hadde gjort sin nytte. Øieblikket var gunstigst mulig til at tilintetgjøre dem. Følgelig skulde de nu ophøre at eksistere. Det var ordrens mening.

Tiltrods for dens oprigtighet var Frunses ordre løgnagtig. Saken var den at hverken arméstaben i Guljai-Polje eller Machnos repræsentanter i Charkov hadde mottat den. Machno fik først vite om den 3—4 uker efter angrepet, av aviser som tilfældig kom ham for øie. Dette er helt forklarlig. Bolsjevikene, som forberedte et uventet overfald paa machnoistene, kunde ikke i forveien sende dem en saadan ordre. Det vilde være at ødelægge hele planen. Ordren vilde øieblikkelig og paa alle steder ha bragt machnoistene paa benene, og overfaldet vilde ikke hat nogen chance for at krones med held. Dette forstod naturligvis sovjetmagten udmerket godt. De holdt derfor sine hensigter hemmelige til sidste øieblik. Senere, da overfaldene var gjort og bruddet var en fuldbyrdet kjendsgjerning, blev Frunses ordre trykt. Den blev først trykt den 15. december i Charkov-avisen «Kommunisten», men var dateret 25. november. Alle disse fif og knep blev benyttet i den hensigt at komme uforvarende over machno-

istene og slaa dem fuldstændig til jorden, for saa efterpaa at forsvare denne handling «med loven i haand».

Angrepet paa machnoistene foregik samtidig med arrestationen av anarkistene. Bortset fra den direkte kamp mot anarkismens idé, forsøkte bolsjevikene ved denne handling at kvæle alle protesterende røster, hindre enhver mulighet for at oplyse massene om begivenheten. Ikke bare anarkister blev arrestert, men ogsaa folk som tilhørte deres bekjendtskapskreds eller som hadde interessert sig for anarkistisk litteratur. I Jelisavetgrad blev der arrestert 15 unge gutter fra 15—18 aar. Skjønt guvernementsmyndighetene i Nikolajev uttrykte sin beklagelse over arrestationen av disse unge mennesker, idet de bemerket at man bare maatte arrestere «virkelige» anarkister og ikke barn, blev de dog holdt indesperret.

I Charkov antok arresteringen av anarkister en saadan karakter som man sandsynligvis ikke har set i Rusland i tidligere aar. I boligene til alle de lokale anarkister blev der lagt bakhold. Saaledes ogsaa i bokhandelen «Voljnoje bratstvo». Enhver som gik derhen for at kjøpe bøker, blev uventet grepet og ført til tsjekaen. Man grep personer som stod og læste i anarkistavisen «Nabát», der nylig var (legalt) utkommet og opslaat paa husvæggene. En stedlig anarkist, Grigorij Tsesnik, undgik tilfældigvis at bli arrestert. Da satte bolsjevikene hans kone i fængslet, et menneske som stod helt utenfor politisk virksomhet. Hun gjorde hungerstreik i fængslet med krav om at bli løslatt. Bolsjevikene erklærte kynisk, at dersom Tsesnik satte pris paa sin kone, saa burde han selv fremstille sig for dem. Tsesnik (der led av tuberkulose) kom virkelig ogsaa og blev sat i fængsel.

Vi har allerede nævnt at paa Krim blev hele Machno-arméens feltstab og dens overkommandant grepet. Kommandanten for kavalleriet, Martsjenko, blev omringet av avdelinger av 4. røde armé, men slog sig igjennem til Perekop og naadde 7. december, efter at ha redet nat og dag, Machnos gruppe. De traf sammen i den lille græske by Kermentsjik. Rygter om situationen paa Krim hadde allerede i flere dage naadd Machno-arméen. Endelig ankom 7. december ilbud med oplysning om at inden nogen timer vilde gruppen Martsjenko komme. Bevæget drog machnoistene i Kermentsjik heltene imøte i utkanten av landsbyen. Men da de i det fjerne fik øie paa den fremrykkende gruppe kavalleri snørtes deres hjerter sammen. Istedetfor det mægtige kavalleri paa 1500 mand, vendte kun en liten avdeling paa 250 mand tilbake. De forreste rækker red frem med Martsjenko og Taranovskij i spidsen.

«Jeg har den ære at rapportere at den krimiske armé er vendt tilbake», sa Martsjenko med let ironi. Alle smilte. «Ja, kamerater» — fortsatte han — «nu vet vi hvad slags folk kommunistene er.» Men Machno saa truende ut. Synet av det oprevne, næsten tilintetgjorte, berømte kavalleri rammet ham dypt. Han sa ikke et ord, men han forsøkte at skjule sin sindsbevægelse. Paa et møte som straks efter fandt sted blev der fortalt hvorledes angrepet paa Krim var foregaat: arméens overkommandant Karetnik var av bolsjevikenes overkommando blit sendt til Guljai-Polje i et fingert militært anliggende; men underveis var han blit grepet paa forrædersk vis; chefen for feltstaben Gavrilenko, medlemmene av staben og nogen kommandanter blev grepet under paaskud av at de blandet sig

op i arméens militær-operative saker. Alle de arresterede blev øieblikkelig skutt. Avdelingen for kultur og oplysning — som befandt sig i Simferopol — blev grepet uten nogen militære knep.

* * *

Da Guljai-Polje den 26. november blev omringet av røde tropper fandtes der i byen bare 150—200 mand kavalleri av Machnos specielle sotni. Med denne sotni slog Machno det røde kavalleriregiment, der rykket mot Guljai-Polje langs Uspjenovskij-veien, og kom ut av de røde troppers tette ring. Den første uke drev han paa med at organisere de forskjellige Povstantsjestvo-avdelinger som sluttet sig til ham fra forskjellige kanter, tillikemed endel avdelinger av den røde armé som var gaat over til ham. Der dannedes en avdeling paa 1000 sabler (kavalleri) og 1500 mand infanteri, hvormed han saa gik til angrep. Nøiagtig inden en uke hadde han besat Guljai-Polje, slog den der staaende 42. division og tok 6000 mand tilfange. Av fangene ønsket omtrent 2000 at gaa ind i Povstantsjestvo-arméen; de øvrige blev sendt avsted allerede samme dag. Tre dage senere tilføiet Machno de røde et endnu alvorligere nederlag ved landsbyen Andrejevka. Fra midt paa natten og indtil næste dags morgen kjæmpet han uophørlig med to røde divisioner, slog dem og tok mellem 8 og 10 tusen fanger. Disse blev akkurat som i Guljai-Polje sluppet løs. De frivillige blev igjen ved arméen. Derpaa tilføiet Machno den røde armé tre nederlag efter hinanden, ved Komar, Tsarje-Konstanti-

novka og Berdjansk. Den røde armés infanteri blev slaat og gav sig i massevis tilfange.*)

En tid trodde machnoistene at seiren vilde komme til at bli paa deres side. De trodde at det kun var nødvendig at slaa de to-tre betydelige røde grupper som rykket mot dem fra forskjellige kanter. Machnoistene mente at endel av rødearmistene da vilde gaa over til dem og resten rykke nordover. Men fra forskjellige steder fik de opplysninger fra bønderne om at bolsjevikerne i hver landsby opstillet regimenter, fortrinsvis kavalleriregimentet, og at der paa enkelte steder hobedes op vældige masser av røde tropper. Og virkelig blev Machno søndenfor Guljai-Polje, i landsbyen Fedorovka, omringet av nogen divisioner infanteri og kavalleri. Fra klokken 2 om natten til kl. 4 om

*) De røde fanger blev øieblikkelig sat paa frifot, idet man raadte dem til at reise hjem og ikke tjene som et undertrykkelsesmiddel i magtens hænder. Men paa grund av at machnoistene straks rykket videre, stod de løslatte fanger inden 5—6 dage atter i den røde armés rækker. Sovjetmagten opprettet særlige kommissioner, som specielt hadde at befatte sig med disse av machnoistene løslatte fanger. For machnoistene dannedes der paa denne maate en heksering, ut av hvilken de ikke kunde finde nogen fornuftig utgang. Sovjetmagtens fremgangsmaate var meget enklere: i overensstemmelse med forordning i deres «Specielle kommission for kampen mot machnoistene» blev alle fangne machnoister skutt paa stedet.

Til vor største beklagelse kan vi her ikke fremlægge et i denne forbindelse viktig dokument fra sovjetmagten, da det blev borte under krigsoperationene i 1920. Dette dokument var en ordre fra brigaden Bogutsjarskij, der blev slaat av machnoistene ved den græske landsby Konstantin 1920. Ordren gik ut paa følgende: for ikke at skape nogen «siklende politik» (d. v. s. gammelmandspolitik, forsonlighet) og la den bre sig blandt de røde soldater skulde alle machnoister straks henrettes paa det sted hvor de toges tilfange.

eftermiddagen kjæmpedes der ustanselig; endelig, da de forreste linjer var gjennombrudt, trak Machno sig tilbake i nordøstlig retning. Tre dage senere gjentok den samme historie sig i den græske landsby Konstantin: store masser av fiendens kavalleri og en orkanagtig kanonild fra alle kanter. Efter opplysninger fra fangne røde officerer fik Machno vite at 4 arméer opererte mot ham — to kavalleriarméer og to blandede. Videre fik han høre at den røde overkommando hadde til hensigt at angripe ham fra alle sider med sterke kræfter, som allerede hadde faat føling med hinanden. Disse opplysninger stemte med dem Machno hadde faat av bønderne og med Machnos egne iagttagelser og slutninger. Det blev klart at ødelæggelsen av en 2—3 grupper av den røde armé vilde bety litet mot de hærmasser som kastedes mot Machno. Spørsmålet gjaldt ikke længer at beseire bolsjevikene, men at hindre en katastrofe for Povstantsjestvo-arméen. Denne lille armé paa 3000 mand maatte daglig opta kamp mot motpartens 10—15 tusen mand. Under saadanne forhold maatte arméen uvægerlig gaa sin undergang imøte. De revolutionære bønders sovjet bestemte at arméen midlertidig skulde forlate den sydlige rayon, idet det gav Machno fuldstændig handlefrihet med hensyn til arméens bevægelser.

Machnos militære talent blev nu sat paa den haardeste prøve. Det saa fuldstændig umulig ut at slippe undav de hærmasser som fra alle kanter rykket mot machnoistene. Tre tusen revolutionære krigere var omringet av en hær paa 150 tusen mand. Machno tapte ikke et eneste øieblik motet og indlot sig i en heltedmodig kamp mot disse hære. Omringet paa alle

kanter av røde tropper, gik han paa som en fabelagtig gigant, idet han slog fra sig tilhøire og tilvenstre. Efterat han hadde slaat nogen grupper av den røde armé og tat over 20,000 røde tropper tilfange, vilde Machno — som om der ikke var noget fiendtlig at se foran sig — dra østover, til Odessa, hvor der, som nogen arbeidere i Jusovka meddelte ham, var sat op en mur av soldater mot ham. Han dreiet da pludselig vestover langs fantastiske veie som kun han kjendte til. Veiene var ødelagte og arméens bevægelse foregik paa lange strækninger over snebedækte marker. Men arméen lededes med en forbausende evne til at orientere sig i sneørkenen.*). Denne manøvre gjorde det mulig for Machno-arméen at undslippe de røde tropper, og samtidig slaa 2 brigader av 1ste kavalleri-armé ved landsbyen Petrovo i guvernementet Cherson. Dette kavalleri trodde at Machno befandt sig over 100 verst borte.

Disse bevægelser fortsatte nogen maaneder under uophørlige kampe, dag og nat.

Da machnoistenes armé kom til guvernementet Kijev hadde isen lagt sig. Arméen befandt sig i en saa bjergrik egn at den var nødt til at efterlate sig hele artilleriet, sine forsyninger og næsten alle tatsjanki (lette vogner). Ved denne tid sluttet der sig ogsaa til den vældige troppemasse der forfulgte Machno endnu to

*) Kart og kompas har under saadanne forhold (uten veie) liten betydning. De kan nok angi den rigtige retning, men kan samtidig føre en til steile avgrunde eller elve. Dette hændte aldrig under Machno-arméens bevægelser. Hemmeligheten ved machnoistenes forbausende bevægelser paa de veiløse stepper ligger i de ukrainske bønders nøie kjendskap til disse stepper.

kavalleridivisioner kosaktropper, der hadde opholdt sig paa vestgrænsen. Omkring machnoistene var klipper og bratte styrtninger, dækket med is. Man kunde bare rykke frem utaalelig langsomt. Og fra alle kanter sendtes artilleri- og maskingeværild. Ingen saa nogen chance til at redde sig ut av en slik situation. Men ingen ønsket heller feigt at flygte. Alle besluttet de at dø sammen, den ene efter den anden.

Usigelig tungt var det i det i denne tid at se den lille haandfuld povstantsi, omgit av klipper og steile skraaninger og utsat for en fiendtlig ild, men fylt med og gjennemtrængt av den faste beslutning at slaas til sidste mand, skjønt de alle var dødsens. Smerte, fortvilelse og tungsind maatte gripe en ved et saadant syn. Man kunde ønske at skrike ut til hele verden, at her fuldbyrdedes den nederdrægtigste forbrydelse, at her gik det mest heltemodige som folket ydet i en heltemodig epoke tilgrunde.

Machno gik ut av disse prøvelser med ære. Han rykket frem til Galitsien, derfra mot Kijev, satte saa ikke langt fra denne by tilbake over Dnjepr, rykket ind i guvernementene Poltava og Charkov, gik saa paa nyt mot nord til Kursk, overskred jernbanelinjen mellem Kursk og Bjelgorod og befandt sig da endelig i en mindre truet situation, idet han ved disse bevægelser hadde lagt de talrike røde kavalleri- og infanteridivisioner langt bak sig.

* * *

Imidlertid var ikke den machnoistiske gruppes heltemodige kamp med bolsjevikenes statsarméer hermed avsluttet. Sovjetkommandoen anstremgte sig til

det ytterste for at gripe og tilintetgjøre Machnobevægelsens kjernetropper. Fra alle steder i Ukraina samlet den tropper og kastet mot Machno talrike infanteri- og kavalleridivisioner. En dødbringende ildring fraadet omkring de heltemodige revolutionære og paa nyt begyndte det morderiske haandgemæng.

I et brev til en ven skildrer Machno i følgende ord slutten paa denne rystende, heroiske episode i Machnobevægelsens historie.

Han skriver*):

«Straks efter din avreise, kjære ven, indtok jeg byen Korotsja (guvernementet Kursk), delte ut nogen tusen eksemplarer av «De viktigste bestemmelser for det frie arbeidersovjet» og tok straks retningen gjennom Varpnjark og Donsjtsjin til Jekaterinoslavomraadet og Taurien. Daglig foregik en frygtelig kamp — paa den ene side med bolsjevikenes infanteriavdelinger, der forfulgte os hak i hæl, paa den anden med kavalleriavdelinger, som den bolsjevikiske hærledelse specielt hadde sendt mot mig. Du kjender imidlertid vort kavalleri: mot det kunde det bolsjevikiske kavalleri uten infanteri og panserautobiler intet utrette. Jeg hadde sandt at si store tap; men det lykkedes mig at rense veien foran mig for fiender uten at forandre marsjruten. Vor armé viste hver dag at den var en virkelig folkets armé, en revolutionær armé.

Vort specielle regiment mistet underveis i en av de alvorligste kampe 30 mand, de fleste kommandanter. Blandt dem var vor kjære, prægtige ven Trojan,

*) Dette brevet er skrevet efterat Machno allerede hadde forlatt russisk omraade.

som kommanderte dette regiment. En kule rammet ham dødelig. Sammen med ham faldt Apollon og mange av de andre prægtige og trofaste kamerater.

Idet vi nærmet os Guljai-Polje traf vi paa store friske Povstantsjestvo-avdelinger under kommando av Brova og Parchomenko. 1ste brigade av Budjonnij-arméens 4de divison under kommando av Maslak gik over til os. Kampen med bolsjevikmagten antok heretter en endnu frygteligere karakter.

I de første dage av mars blev Brova og Maslok av mig tildelt en særlig donsk gruppe og dirigert til Don og Kuban. Gruppen Parchomenko blev detachert og sendt avsted til rayonen Voronesj. Der blev ogsaa detachert en gruppe paa 600 mand kavalleri og et regiment infanteri under Ivanjuk til Charkov.

Ved denne tid blev vor bedste kamerat Vdovitsjenko saaret under en kamp. Som følge herav maatte han sammen med en liten avdeling begi sig til rayonen Novospasovka forat bli helbredet. Der blev han opdaget av en bolsjevikisk straffeekspedition, som skjøt ham og Matrosenko.*)

Selv foretok jeg ved denne tid en reise opover Dnjepr henimot Nikolajev og derfra tilbake igjen til min rayon, hvor jeg skulde træffe nogen av mine avdelinger. I Melitupol hadde den kommunistiske militærkommando sat op en fælde for mig. Tilbake til høire bred av Dnjepr var det ikke mulig at komme. Jeg maatte derfor sette mig tilhest for at lede kampen. Fra den ene avdeling trak jeg mig væk, den an-

*) Matrosenko var en revolutionær ukrainsk bonde med poetisk begavelse.

den tvang jeg med mine rekognoseringsavdelinger til at staa i kampstilling et døgn, og i denne tid foretok jeg en marsj paa 60 verst, slog i graalysningen den 8. mars den tredje del av bolsjevikenene og naadde rayonen Tokmak. Her beordret jeg Kurilenko i rayonen Berdjansk-Mariupol at overta ledelsen i rayonen Tokmak. Selv begav jeg mig gjennom Guljai-Polje til rayonen Tsjernigov, hvorhen der fra forskjellige ujesder var kommet bondedelegationer, der ønsket at tale med mig.

Underveis blev min gruppe, d. v. s. gruppen Petrenko med 1500 sabler og 2 infanteriregimenter, stan- set, og fra alle kanter beskytt av sterke bolsjevikavde- linger. Her maatte jeg igjen overta ledelsen av mot- angrepet. Motangrepet var seirrigt. Vi slog fienden fuldstændig, tok en masse fanger og et stort bytte. Men to dage efterpaa blev vi igjen angrepet av friske og sterke kræfter. De daglige kampe krævet av fol- kene en dødsforagt og et heltemot uten grænser. Un- der ropet «Vi vil leve frie eller dø» styrtet vore folk sig mot fienden og jaget ham paa flugt. Under et dumdristig motangrep blev jeg paa kloss hold rammet av en kule i laaret og faldt av hesten. Dette gjorde at vi trak os tilbake, idet en uerfaren person ropte «Batjko er dræpt».

Man bar mig 12 verst, uten at forbinde mig, paa en maskingevær-tatsjanka. Jeg var aldeles utmattet av blodtapet. Jeg kunde ikke staa paa benene, kunde ikke sitte opreist, jeg laa hen i en døs, pleiet og vogtet av Leva Sinkovskij. Dette var den 14. mars. Natten til den 15. mars sat alle gruppens kommandanter, med- lemmer av arméens stab med Belasj i spidsen omkring

mig og bad mig underskrive en ordre om at sende forsterkninger til Kurilenko, til Kosjin og andre, som selvstændig førte revolutionære bondeavdelinger i bestemte rayoner. Denne ordre havde til hensigt at sende mig med et særskilt regiment til en stille rayon, indtil jeg blev frisk og kunde sitte i sadelen. Jeg underskrev ordren og bemyndiget Sabudko til at detachere en let militær gruppe og i den opgivne rayon handle selvstændig uten at tape forbindelsen med mig. I graalysningen 16. mars var avdelingene allerede sendt avsted med undtagelse av det specielle regiment som blev igjen hos mig. Men ved denne tid kastet 9. røde kavalleridivision sig over mig og forfulgte os i løpet av 13. timer 180 verst. Ved landsbyen Sloboda, i nærheten av det asovske hav, byttet vi hester og rastet i 5 timer.

Den 17. mars i graalysningen rykket vi frem i retning av Novospasovka, og da vi hadde redet 17 verst, støtte vi paa friske bolsjevikiske kavalleriavdelinger som hadde forfulgt Kurilenko; men efterat haapt hans spor angrep de os. Efterat de hadde jaget os 25 verst, trængte de sig haardt indpaa os. Vi trængte imidlertid et pusterum og var absolut ikke oplagt til kamp den dag. Hvad skulde vi gjøre? Jeg kunde ikke sitte i sadelen, ikke sitte opreist i tatsjankaen, jeg laa utstrakt og saa hvorledes der bakenfor i nogen avstand foregik en ubeskrivelig kamp med sabler. Vore folk døde bare for min skyld, bare av den grund at de ikke vilde forlate mig. Men tilslut var det klart at det snart maatte bli slut baade paa mig og dem. Vor motstander var 5—6 gange sterkere end os og hans tropper gik haardere og haardere paa. Jeg saa hvorledes

nogen «Ljuisisti»*) klamret sig fast til mig paa tatsjankaen. Det var 5 mand under kommando av Misja fra landsbyen Tsjernigovka fra ujesden Berdjansk. Efterat de hadde hængt sig fast, tok de avsked med mig og sa: «Batjko, man trenger dig for at organisere bønderne. Den sak ligger os meget paa hjerte. Vi skal straks dø, men med vort liv skal vi redde dig og alle dem som tror paa dig og hjelper dig; glem ikke at fortælle vore forældre om dette.» En av dem kysset mig, og senere saa jeg ikke mere til dem. Leva Sinkovskij bar mig paa armene fra tatsjankaen hen til en bondevogn, som nogen av kameratene hadde faat fat paa. Jeg hørte bare knitringen fra maskingeværene og de eksploderende bomber, hvormed man sperret veien for bolsjevikene. Vi drog videre 3—4 verst og satte over en liten elv. Men Ljuisistene døde der.

Derpaa drog vi hen til dette sted, og bønderne i byen Starolubovka i ujesten Mariupol viste os ute paa marken en grav, hvori de hadde begravet vore Ljuisister. Idet jeg erindret alle disse jevne, ærlige bondekrigere, kunde jeg ikke holde taarene tilbake. Men jeg kan si dig, kjære ven, at dette paa en maate gjorde mig frisk. Samme dag henimot aften sat jeg igjen i sadelen og drog ut av denne rayon.

I april maaned sluttet jeg mig til alle mine avdelinger, og de som befandt sig i nærheten av mig gav jeg ordre om at gruppere sig i guvernementet Poltava. I mai maaned hadde jeg gruppert Kosjin og Kurilenko i guvernementet Poltava. Denne gruppe bestod av 2000 sabler og nogen regimenter infanteri. Det blev fattet beslutning om at dra til Charkov og fordrive de store jordbesiddere i det kommunistiske parti. Men

*) Maskingeværsoldater der var utrustet med maskingeværer av systemet «Ljuis».

disse sov ikke. De sendte mot mig over 60 panserbiler, nogen divisioner kavalleri og en hel armé infanteri. Kampen mot disse avdelinger varte i flere uker. En maaned efter disse kampe faldt Sjtsjus i en fegting i guvernementet Poltava. Han hadde i den senere tid været stabschef ved gruppen Sabudko og arbeidet meget godt og fortjenstfuldt.

Endnu en maaned senere døde Kurilenko. Ved vor armés overgang over en jernbanelinje dækket han arméen med sin gruppe. I en bondegaard blev han omringet av Budjonnijs kavalleri og dræpt.

Den 18. mai 1921 red Budjonnijs kavalleri fra rayonen Jekaterinoslav til Don for at slaa ned de opørske bønder, der blev ledet av vore kamerater Brova og Maslak, — kommandant for 1ste brigade av Budjonnijs armé, der med hele brigaden var gaat over paa vor side.

Vor blandede gruppe under ledelse av Petrenko-Platonov, ved hvilken jeg og hovedstaben befandt os, stod 15—20 verst fra den marsjrute som Budjonnij-arméen fulgte. Dette fristet Budjonnii, ti han visste at jeg altid befandt mig ved den blandede gruppe. Han beordret derfor chefen for panserbilavdelingene, som netop da var paa vei til Don for at kue bondeopstandene, at sætte av 16 panserbiler og omringe forstaden til byen Novo-Grigorjevka. Selv rykket Budjonnij med dele av 19. kavalleridivision over marker og veie og ankom til Novo-Grigorjevka tidligere end chefen for panserbilavdelingene, der maatte gjøre omveier om smaaelver og kløfter for at komme frem, hadde antat. Vore observationsposters aarvaakne øine hadde i ret tid bemerket dette og gjorde det mulig for os at forberede

os. Netop som Budjonnij rykket frem mot vor stilling kastet vi os imot ham og drev ham paa flugt.

Et frygtelig kampbillede oprulledes da for os. De røde avdelinger, der rykket mot os, bestod av tropper til det indre forsvar, der ikke hadde været sammen med os paa Krim og følgelig var ført bak lyset med at de skulde kjæmpe mot banditer, hvad der stimulerte deres stolthet: for banditer vilde de ikke gaa tilbake. Men vore venner følte at de kjæmpet for en retfærdig sak og ansaa det for sin pligt for enhver pris at slaa og avvæbne fienden.

Det blev en kamp som vi sjelden hadde hat hverken før eller siden. Den endte med Budjonnij's fuldstændige nederlag. Hans armé opløstes, de røde soldater deserterte fra den.

Senere detacherte jeg en avdeling av sibiriere under kommando av kamerat Glasunov, der blev udmerket utrustet og sendt avsted til Sibirien.

I begyndelsen av august 1921 læste vi i bolsjeviske blade om denne avdeling at den hadde vist sig i guvernementet Samara. Senere har vi ikke hørt mere til den.

Hele sommeren 21 laa vi stadig i kamp.

Tørke og misvekst i guvernementene Jekaterinoslav, Taurien, dele av Cherson og Poltava og ogsaa ved Don, hindret os i vore bevægelser. I Tsjernigovka-omraadet hadde kamerat Kosjin hele tiden ført kampen. Da vi traf ham overrakte han mig en hel pakke dokumenter fra bønderne i nævnte omraade. De lovet at gi os sin fulde støtte i kampen for de frie sovjetter.

Jeg selv sammen med gruppene Sabudko og Petrenko gjorde en reise paa Volga, bereiste hele Don,

traf sammen med mange av vore grupper, opprettet forbindelse mellom disse og med den asovske gruppe.

I begynnelsen av august 1921 blev det besluttet at jeg paa grund av mine alvorlige saar sammen med nogen av de andre kommandanter skulde dra til utlandet for at bli frisk.

Ved denne tid blev flere av vore bedste kommandanter saaret, Kosjin, Petrenko og Sabudko . . .

Den 13. august 1921 drog jeg med en kavallerisotni til breddene ved Dnjepr, og 16. august i graalysningen om morgenen satte vi i fiskefartøier over Dnjepr mellom Orlik og Kremetsjug. Den dag blev jeg seks gange saaret, men ikke alvorlig.

Paa vor marsj paa høire bred av Dnjepr traf vi mange av vore avdelinger; vi fortalte dem hvorfor vi drog væk, og fra alle lød det: «Reis avsted og bli frisk, Batjko, og vend paanyt tilbake for at hjelpe os.» Den 19. august støtte vi 12 verst fra Bobrinsk paa 7. røde kavalleridivision. At gaa tilbake vilde ha været farlig for os, da et kavalleriregiment hadde bemerket os og forsøkte at avskjære os tilbaketoget. Jeg bad derfor Sinkovskij at sette mig op i sadlen. Vi styrtet os mot fienden og rev en maskingeværavdeling over ende. Vi tok 13 maskingeværer og fortsatte videre.

Den 22. august hadde jeg en ny ængrelse: en kule traf mig under halsen paa høire side og gik ut av høire kind. Paany laa jeg paa tatsjankaen. Men dette paa-skyndet bare vor bevægelse. Den 26. august hadde vi en ny kamp med de røde, og under denne kamp mistet vi to av vore bedste kamerater og stridsmænd — Petrenko-Platonov og Ivanjuk. Jeg gjorde en foran-

dring i marsjruten, og 28. august 1921 overskred jeg Djestr. Jeg var — i utlandet.

* * *

Bolsjevikenes tredje angrep paa machnoistene fandt sted samtidig med deres angrep paa Ukraina. Deres opgave under dette felttog bestod i at de, saasnart Machno-arméen var slaat, skulde søke at faa magten over de utilfredse bønder, gjøre det umulig for dem at skape nogensomhelst slags revolutionær-partisanbevægelse eller formationer. De talrike røde arméer som var blit' frigjorte ved Vrangels nederlag, gjorde en saadan fremgangsmaate helt mulig. Gjennem alle opsætsige landsbyer i den gjenstridige rayon blev der ført røde divisioner, som tilintetgjorde bønderne efter anvisning av de lokale kulakker. Da Machno en uke efter bolsjevikenes forræderske overfald paa Guljai-Polje paanyt rykket ind i byen, omringet bønder og bondekvinder ham i massevis, og fortalte ham med sorg i hjertet at bolsjevikene dagen i forveien hadde skutt over 300 av stedets bønder. Guljai-Poljes befolkning hadde i den høieste spænding fra dag til dag ventet paa at machnoistene skulde rykke frem, hvorved de ulykkelige bønder vilde være blit reddet. Den samme massenedskytning opdaget machnoistene nogen dage senere i Novospasovka. I denne by blev der av Machno-arméens avdeling for kultur og opplysning registrert et tilfælde, da bloddrukne tsjekister hadde tvunget mødrene til at ta sine diebarn paa armene og derpaa med et skud dræpt baade moren og barnet. Saaledes blev der f. eks. gaat frem mot hustruen og diebarnet til en machnoist fra Novospasovka, Martynov. Barnet blev

dræpt med en geværkule, men moren blev bare saaret og forblev i live ved tsjekistenes uagtsomhet. Saadanne eksempler er der mange av. Lignende massenedskytninger av bønder foregik i Uspjenovka, i Pologi og andre steder.

Alle disse straffeekspeditioner blev ledet av den øverstkommanderende paa sydfrenten Frunse.

«Machnobevægelsen maa tilintetgjøres paa to maater», skrev han i en ordre til arméen paa sydfrenten før disse ekspeditioner begyndte. Og som en egte militær, der næret en sterk trang til at udmerke sig for sine foresatte, drog han ind i Ukraina med dragen sabel og spredte død og fordærvelse tilhøire og tilvenstre.*)

*) Vi skal nævne to tilfælder som er karakteristiske for bolsjevikene i denne tid.

Se r e d a. Bonde og machnoist fra guvernementet Jekaterinoslav. Partiløs. Var arméens kasserer og repræsenterte i mange tilfælder Machno, som han holdt av og beskyttet med enestaaende hengivenhet. Under overenskomsten mellem machnoistene og bolsjevikene i okt. 1920 blev han under kampen med Vrangel saaret av én kule som gik gjennem brystet og en anden som blev sittende fast. Da han absolut trængte en operation, reiste han til Charkov fuldt overbevist om at kommunistene vilde hjelpe ham i hans vanskelige stilling. I Charkov blev han ogsaa virkelig indlagt paa et hospital, men inden en uke, da bolsjevikene foretok sit almindelige overfald paa machnoister og anarkister, blev han fjernet fra hospitalet og i mars maaned 1921 skutt. Her er det paa sin plads at minde om følgende: Da Jekaterinoslav i oktober 1919 blev indtat, rørte machnoistene ikke paa nogen maate de av Denikins soldater og officerer som befandt sig paa hospitalet, idet de betragtet mord paa fiender som befandt sig paa hospitalene for en handling der var uværdig revolutionære. Da Denikins general Slasjtsjev (nuværende sovjetgeneral) en maaned senere tok Jekaterinoslav, dræpte han alle de machnoister som var paa hospitalene. Kommunistmagten gik endnu et skridt videre end Slasjtsjev: de skjød ned en mand som hadde kjæmpet paa deres egen front,

10de kapitel.

MACHNOBEVÆGELSENS OPFATNING AV NATIONALSPØRSMAALET. — JØDESPØRSMAALET.

Alt det som hittil er sagt om Machnobevægelsen viser at den var en bevægelse blandt de fattigste bønder og arbeidere, og det centrale i den gik ut paa at sikre arbeidets frihet ved massernes revolutionære selvvirksomhet.

Fra de første dage av dens tilblivelse omfattet bevægelsen de fattige av alle nationaliteter bosat i rayonen. Hovedmassen bestod dog av ukrainske bønder. Ca. 6—8 % var storrussiske bønder og arbeidere. Der-til kom endel grækere, jøder, kaukasiere og fattige folk av andre nationaliteter. De græske og jødiske kolonier som laa spredt omkring i rayonen Priasov, stod i direkte kontakt med bevægelsen. Blandt grækerne

var kommet til dem for at søke hjelp og som mente at hans liv var beskyttet ved den traktat, der var underskrevet av denne magt.

Bogusj. Anarkist, netop vendt tilbake fra Amerika sammen med andre anarkister som var forvist derfra. Da overenskomsten mellom machnoistene og bolsjevikene kom istand befandt han sig i Charkov, og da han hadde hørt saa meget om den legendariske Guljai-Polje, besluttet han at reise dit og gjøre sig kjendt med bevægelsen. Bolsjevikene la ingen hindringer iveien herfor, stillet endog til disposition for Machno-repræsentationen et lokomotiv og nogen vogner for at bringe kulturelle medarbeidere til Guljai-Polje. Imidlertid forblev Bogusj bare nogen dage i den frie Guljai-Polje rayon. Da bolsjevikenes traktatbrud skedde og kampen mellom dem og machnoistene begyndte, vendte han tilbake til Charkov. Her blev han arrestert og efter Tsjekaens ordre skutt i mars 1921.

Dette kan ikke bety andet end at bolsjevikene ikke ønsket at nogen av de personer skulde bli ilive som kjendte til sandheten om overfaldet paa machnoistene og kunde fortælle derom.

fremstod nogen udmerkede revolutionære befalingsmænd, og helt til sidste stund fandtes i arméen specielle græske avdelinger.

Da bevægelsen bestod av fattige mennesker, forenet ved arbeidets baand, var bevægelsen fra første stund gjennemtrængt av den dype følelse for broderskap mellem folkene, som kun kan eksistere hos de arbeidermasser som har lidt saa længe. I bevægelsens historie støttet den sig ikke en eneste gang paa nationale særegenheter. Hele dens kamp mot bolsjevismen førtes udelukkende for at sikre arbeidernes rettigheter og interesser. I Denikin, tyskerne og østerrikerne, Petljura, Vrangel og de franske landgangstropper (i Berdjansk) saa Machnobevægelsen først og fremst fiender av arbeiderne. I hvilkensomhelst fiendtlig invasion saa de hovedsagelig en trussel mot arbeiderne, og det spilte ingen rolle under hvilket flag denne invasion foregik.

I «Deklarationen» som blev utgit i oktober 1919 av arméens krigsrevolutionære sovjet, findes følgende i kapitlet om nationalitetsspørsmålet:

«Angaaende Ukrainas uavhengighet, saa forstaar vi hermed ikke en national uavhengighet à la Petljuras, men arbeidernes og bøndernes sociale uavhengighet som frie arbeidere. Med det ukrainske arbeidsfolks selvbestemmelsesret mener vi ikke selvbestemmelsesret for nationen som saadan, men vi mener hermed selvbestemmelsesret for arbeiderne som arbeidere.»

Angaaende spørsmålet om undervisningssproget i Machnorayonens skoler findes følgende:

«Til Machnoarméens avdeling for kultur og oplysning kommer forespørsel fra lærerpersonalet om hvilket sprog de skal undervise i i skolerne.

Den revolutionære Povstantsjestvo-bevægelse som fastholder den egte socialismes grundsætninger, kan ikke paa no-

get omraade og i nogen henseende øve vold mot det ukrainske folks egne ønsker og krav. Derfor kan ikke spørsmålet om undervisningssproget i skolerne avgjøres av vor armé, men bare av folket selv, av forældrene, lærerne og eleverne.

Det sier sig selv at alle forordninger i Denikins saakaldte «Specielle meddelelser» og likeledes i general Maj-Majevskij's ordre nr. 22, der forbyr morsmaalet i skolerne, fra nu av er ophævet, da de er paatvunget vore skoler.

For at fremme folkets aandelige utvikling, bør undervisningssproget være det som den lokale befolkning enes om. Folket selv, og hverken magthavere eller arméen, bør frit og selvstændig avgjøre dette spørsmåal.»

Machnoarméens avdeling for kultur- og opplysning.

(«Putj k Svobodje» nr. 10, 18. oktober 1919).

Vi ser paa denne maate at nationale fordomme ingen plads hadde i bevegelsen. Det samme var ogsaa tilfældet med religiøse fordomme. Som en revolutionær bevegelse av fattige by- og landarbeidere viste Machnobevægelsen sig som en principiell motstander av enhver religion og ethvert gudsbegrep. Det viktigste for bevegelsen var arbeidet og arbeiderens frihet.

Imidlertid forsøkte de som stod utenfor bevegelsen at diskreditere den. Baade i den russiske og i den utenlandske presse blev den ofte fremstillet som en snever partisanbevegelse, som stod fremmed for den internationale arbeidersolidaritets idealer og som la for dagen anti-semitiske følelser. Der findes intet mere feilagtig end saadanne løgnagtige opdigtninger. For at belyse denne side ved spørsmålet skal vi her fremføre enkelte fakta.

I Machno-arméen spillet jødiske revolutionære en stor rolle. Mange av disse hadde været i fængsel for

sin deltagelse i revolutionen i 1905 eller levet som emigranter i Vest-Europa eller Amerika. Blandt disse var:

Kogan. Meget indflydelsesrikt medlem av bevægelsens høieste organ, Guljai-Poljes krigsrevolutionære sovjet. Arbeider. Allerede før revolutionen hadde han av visse grunde forlatt fabriklivet og gaat over til jordbruket i en fattig jødisk jordbrukskoloni. Blev i kampen mot Denikin saaret. Mens han laa paa lasarettet blev han grepet av Denikins folk og dræpt.

L. Sinkovskij (Sadov). Befalingsmand i arméens ordonnans, og senere befalingsmand for et kavalleriregiment. Arbeider. Før revolutionen hadde han tilbragt over 10 aar i fængslet for politisk forbrydelse. En av de mest aktive deltagere i bevægelsen.

Elena Keller. Sekretær i arméens avdeling for kultur og undervisning. Deltager i den faglige arbeiderbevægelse i Amerika. Arbeiderske. En av organisatorene av konfederationen «Nabát».

Josef Emigrant (Gotman). Medlem av arméens avdeling for kultur og opplysning. Arbeider. En av de mest aktive deltager i den anarkistiske bevægelse i Ukraina. En av grundlæggerne og medlem av sekretariatet i «Nabát».

J. Alyi (Suchovol'skij). Arbeider. Medlem av ovennævnte kulturavdeling. Fængslet for politisk forbrydelse. En av grundlæggerne og medlem av sekretariatet i «Nabát».

Denne fortegnelse over jødiske revolutionære som har deltatt i bevægelsen paa forskjellige omraader, kunde betrægtelig forøkes, men paa grund av den fare de derved kunde utsættes for, undlater vi dette.

I bevægelsens rækker indtok den arbeidende jødi-

ske befolkning en helt solidarisk holdning. De jødiske arbeiderkolonier som for størstedelen laa spredt omkring i distrikterne Mariupol, Berdjansk, Aleksandrovsk o. a., tok den mest aktive del i bøndernes og arbeidernes rayonkongresser, og hadde paa disse, likesom i rayonens krigsrevolutionære sovjet, sine repræsentanter. —

I februar maaned 1919, efterat enkelte utslag av anti-semitisme hadde vist sig, foreslog Machno alle jødiske kolonier at organisere et selvforsvar og gav hver koloni de nødvendige geværer og patroner. Ved denne tid avholdt han i hele rayonen en række møter, hvor han opfordret masserne til kamp mot anti-semitismen.

Den jødiske arbeiderbefolkning forholdt sig til gjengjæld dypt solidarisk overfor Machnobevægelsen. Efter opfordring av rayonen krigsrevolutionære sovjet om at styrke arméen med frivillige, gav de jødiske kolonier et betragtelig antal saadanne til arméen.

I arméen fandtes et specielt jødisk batteri som blev betjent av jødiske artillerister og hadde et halvt kompani jøder som dækning. Dette batteri forsvarte under ledelse av jøden Schneider heltemodig Guljai-Polje mot Denikin i juni 1919. De faldt allesammen i denne kamp.

Indenfor en saa omfattende bevægelse som Machnobevægelsen kunde der naturligvis forekomme personer med anti-semitisk sindelag, men de var ikke et produkt av Povstantsjestvoen, men et produkt av russisk væsen, og de hadde ingen betydning for den hele bevægelse. Naar slike personer gik til anti-jødiske handlinger, fik de straks føle Povstantsjestvoens haarde haand.

Ovenfor har vi allerede nævnt hvorledes Grigorjev

og hans stab blev slaat ned, og vist at en av hovedgrundene hertil var hans delagtighet i jødepogromer.

Vi skal nævne nogen andre eksempler paa jødeforfølgelser som er os bekjendt:

Den 12. mai 1919 blev der i den jødiske landbrukskoloni Gorjka i distriktet Aleksandrovsk dræpt nogen jødiske familier, tilsammen ca. 20 mennesker. For at opklare saken nedsatte Machnos stab øieblikkelig en kommission, som bragte paa det rene at forbrydelsen var blit begaat av 7 bønder fra landsbyen Uspjenovka. Disse bønder hadde ikke sluttet sig til arméen. Da Machno umulig kunde la dem forbli ustraffet, blev de straks efter anholdelsen skutt. Senerehen blev det bragt paa det rene at dette tilfælde og andre lignende forsøk skrev sig fra forbindelse med Denikins avdelinger, som hadde trængt ind i rayonen, for ved disse handlinger at faa et gunstig paaskud for Denikin til at foreta et almindelig angrep paa Ukraina.

Den 4. eller 5. mai 1919 reiste Machno med nogen av sine befalingsmænd paa en kort tur fra fronten til Guljai-Polje, hvor Kamenev og enkelte medlemmer av Charkov-regjeringen ventet ham. Paa stationen Vjerchnij Tokmak fik han uventet øie paa en plakat med indskriften: «Dræp jødene, red revolutionen, leve Batjko-Machno».

«Hvem har sat op den plakaten?» spurte Machno.

Det viste sig at plakaten var slaat op av et medlem av bevægelsen, en personlig bekjendt av Machno, som hadde tat del i kampene mot Denikin og som i det hele var en bra mand. Han blev fundet og øieblikkelig skutt.

Machno reiste videre til Guljai-Polje. Hele dagen

og under hele konferancen med sovjetmyndighetene befandt han sig i en overordentlig trykket stemning paa grund av dette kjedelige tilfælde. Han indsaa at slike plakater kunde bringe stor ulykke over den jødiske befolkning og skade revolutionen, hvis han ikke skred ind hurtig og med haard haand.

Da Machno-arméen sommeren 1919 trak sig tilbage til Umalij, forekom der enkelte tilfælder av jødemassakrer inden arméen. Da man undersøkte disse tilfælder, viste det sig at ophavsmændene var de samme i alle tilfælder. De hadde tidligere gjort tjeneste i Grigorjevs avdelinger, som efterat Grigorjev var blit dræpt allesammen var gaat over til Machno-arméen. Efterat denne gruppe var blit avsløret, blev den fjernet fra arméen, tillikemed alle de tropper som hadde tilhørt Grigorjev, idet man ansaa dem for et upaalidelig element. Saaledes ser vi hvorledes Machnobevægelsen forholdt sig til anti-semitismen. De tilfælder av jødepogromer som viste sig paa forskjellige steder i Ukraina, hadde ingen forbindelse med Machnobevægelsen.

Der hvor den jødiske befolkning sluttet sig til Machno, fandt den en udmerket støtte mot anti-semitiske utslag. Jødebefolkningen i Guljai-Polje, Aleksandrovsk, Berdjansk, Mariupol og i de jødiske jordbrukskolonier, som laa spredt omkring i Donets-rayonen, kan fuldt ut bevidne at i Machnobevægelsen hadde de uforanderlige revolutionære venner, og at anti-semitiske handlinger fra de kontrarevolutionæres side, takket være machnoistenes bestemte og hensynsløse holdning, i denne rayon bestandig blev kvalt i fødselen.

Anti-semitismen eksisterer saavel i Rusland som i

andre lande. I Rusland og i dele av Ukraina fremkom den ikke som et resultat av revolutionen og Povstantsjestvo-bevægelsen, men som en arv fra fortiden. Machnoistene bekjæmpet den kraftig i ord og handling. Mens bevægelsens stod paa, utgav den en række skrifter, som opfordret massene til kamp mot dette onde. Det maa være tillatt at si at i kampen mot anti-semitismen i Ukraina spillet Machnobevægelsen en meget stor rolle. Vi er besiddelse av et oprop som blev trykt av machnoistene sammen med anarkistene i anledning nogen anti-semitiske utslag vaaren 1919. Disse stod utvilsomt i nær forbindelse med Denikins angrep paa revolutionen. Dette oprop lyder i utdrag som følger:

TIL ARBEIDERE, BØNDER OG POVSTANTSI!

Med de undertrykte mot undertrykkerne — alltid!

I de tunge reaktionsdage, da de ukrainske bønders stilling var fortvilet, var Dere de første som gjorde opstand som urokkelige, frygtløse forkjæmpere for den store sak at befri de arbeidende masser . . . Dette var det smukkeste og glædeligste øieblik i vor revolutions historie; ti Dere gik dengang mot fienden med vaaben i haand som bevisste revolutionære, besjælet av frihetens og likhetens store idealer . . . Men ind i Deres rækker begyndte der at snike sig negative, forbryderske elementer. Blandt revolutionære sange om den snarlige befrielse av arbeiderne, begyndte der at lyde tunge, hjerteskjærende skrik fra ulykkelige, fattige jøder . . . Paa den lysende revolutionære himmel viste der sig mørke pletter: det var størknede blodflekker fra fattige, jødiske martyrer, uskyldige ofre for reaktionen og klassekampen . . . Der blev begaaet skjændige handlinger. Der fandt jødepogromer sted.

Arbeidere, bønder og povstantsi! Dere vet at i fattigdommens skrækkelige avgrund findes arbeidere av alle nationaliteter: baade russiske, jødiske, polske, tyske; armenske

o.s.v. Dere vet at tusener av jødiske piker, folkets døtre, sælger og vanærer sig for kapitalen i likhet med kvinder av andre nationaliteter. Men paa samme tid vet Dere hvor mange ærlige, oprigtige jøder — revolutionære kampfæller — er døde for friheten i Rusland under hele vor frihetskamp . . . Revolutionen og vor æresfølelse som arbeidere forpligter os alle til at rope høit ut, saa alle reaktionens kræfter skal bringes til at skjælv, at vi fører kamp med en fælles fiende — med kapitalen og magten, som undertrykker arbeiderne. Vi maa forkynde overalt at vore fiender er utbytterne og undertrykkerne i de forskjellige land: den russiske fabrikant, den tyske driftsherre, den jødiske bankier og den polske godseier . . . Bourgeoisiet i alle land og alle nationaliteter har forenet sig til en frygtelig kamp mot revolutionen, mot arbeiderne i alle land og av alle nationaliteter.

Bønder, arbeidere og povstantsi! I dette øieblik da den internationale fiende — bourgeoisiet i alle land — falder over den russiske revolution og saar uenighet inden arbeidermassenes rækker forat undergrave revolutionen og rokke klassekampens hovedfundament — alle arbeideres solidaritet og enighet — maa Dere gaa til kamp baade mot de bevisste og ubevisste kontrarevolutionære, der vil ødelægge arbeidermassenes frigjørelseskamp mot kapitalen og magten. Det er Deres revolutionære pligt at utslette hvert spor av forfølgelser mot andre nationer og skaanselløst holde oppgjør med ophavsmændene til jødepogromer.

Veien til arbeidermassenes frigjørelse gaar gjennom et forbund mellem alle verdens arbeidere.

Leve arbeidernes internationale!

Leve den frie anarkistiske kommune!

Eksekutivkomitéen for Guljai-Poljes krigsrev. sovjet.

Den anarkistiske gruppe «Nabát».

Overkommandanten for Povstantsjestvo-arméen
Batjko-Machno.

Stabschef ved Povstantsjestvo-arméen
B. Veretjelnikov.

Landsbyen Guljai-Polje, mai 1919.

Bilag til kapitlet.

Ordre nr. 1.*)

Kommandanten for den revolutionære bondemilits i Ukraina Batjko-Machno.

Til alle kommandanter i infanteriet, kavalleriet og artilleriet. Til alle stabschefer og alle garnisonschefer. Til alle medlemmer av den revolutionære bondemilits.

1. Opgaven for vor revolutionære armé og hver enkelt medlem av denne armé bestaar i en ærlig kamp for den fulde frigjørelse av Ukrainas arbeidermasser fra enhver undertrykkelse. Derfor er hvert medlem av denne armé forpligtet til at huske paa og holde øie med at der ikke kommer ind i vore rækker saadanne personer som bak den revolutionære Povstantsjestvos ryg søker efter personlig fordel eller vil røve og plyndre den fredelige jødiske befolkning.

2. Enhver revolutionær povstanets maa huske paa at hans personlige fiender, som hans internationale, er medlemmene av det rike bourgeoisi enten de er russere, jøder, ukrainere eller andre. Det arbeidende folks fiender er likeledes de som opretholder bourgeoisiets uretfærdige system, saasom sovjetkommisærerne, medlemmene av straffeavdelingerne, de ekstraordinære kommissioner som drar omkring i byer og landsbyer og underkaster arbeidsfolket tortur, det arbeidsfolk, der ikke vil underkaste sig deres vilkaarlige diktatur. Repræsentanter for saadanne straffeavdelinger, ekstraordinære kommissioner og andre organer til at undertrykke folket er enhver povstanets forpligtet til at anholde og overlevere til arméstaben og i tilfælde av motstand skyte ned paa stedet.

3. Alle egenmægtige rekvisitioner og konfiskationer hos bønderne uten skriftlig fuldmagt fra chefen for forsyningen er paa det strengeste forbudt. Enhver povstanets skal hu-

*) Denne ordre blev utstedt i det øieblik alle Povstantsjestvoens kræfter blev samlet og organisert til én armé.

iske paa at egenmægtige rekvisitioner trækker til Povstantsjestvoens rækker rene erke-banditter, som kun stræber efter fordel og gir dem mulighed for — under den revolutionære bonde-reisnings maske — at begaa uærlige handlinger og bringe skam over vor revolutionære frigjøringsbevægelse.

Jeg opfordrer alle povstantsi-partisaner til selv at paase orden og ærlig spil i den revolutionære Povstantsjestvo, idet de bekjæmper enhver uretfærdighet saavel i sin kreds som ogsaa i forholdet til det av os forsvarede arbejdsfolk. Der maa ingen uretfærdighet finde sted i vor kreds. Der maa ikke komme nogen fornærmelser fra os mot nogen søn eller datter av det arbejdsfolk som vi kjæmper for. Og hver povstanets som begaar saadant bringer vanære over sig og paadrar sig folkets revolutionære armés straf.

4. I revolutionens og vor retfærdige kamps interesse er det nødvendig at der i alle avdelinger hersker den kameratslige disciplin. Under tjenstgjøringen maa der vises de kommandanter Dere selv har valgt agtelse og lydighet. Det kræver alvor i den sak som paahviler os. Vi skal ærefuldt føre den til seir; men dersom der ikke hersker disciplin inden vore rækker, vil vi uvægerlig gaa tilgrunde. Derfor paalægger jeg alle kommandanter som pligt sammen med arméens menige at indføre den strengeste disciplin i sin kreds og i sit arbeide.

5. Drukkenskap betragtes som forbrydelse. Som en endnu større forbrydelse betragtes det for en povstanets at vise sig i drukken tilstand paa gaten.

6. Under marsj fra en landsby til en anden maa hver povstanets være i fuldstændig militær beredskap. Forholdet til den fredelige befolkning i landsbyene og paa veiene maa fremfor alt være høflig og kameratslig. Husk, kamerater kommandanter og povstantsi, at vi er barn av det store arbeidende folk; hver arbeidsmand og arbeidskvinde er vor bror og søster. Den sak vi kjæmper for er en stor sak, som kræver av os utrættelige opofrelser, ædelmodighet, broderlig kjærlighet og revolutionær æresfølelse. Derfor opfordrer jeg alle povstantsi-revolutionære at være folkets oprigtige venner og

revolutionens sande sønner. Heri ligger vor styrke og garantien for vor seir.

Overkommandanten for Ukrainas revolutionære
Povstantsjestvo-armé

B a t j k o - M a c h n o.

Dobrovelitsjkovka, guvernementet Cherson 5 aug. 1919.

Ellevte kapitel.

MACHNOS PERSONLIGHET.

Machnobevægelsen er en revolutionær massebevægelse med dype historiske røtter i de fattigste lag av den russiske bondestands tilværelse. Selvom Machno ikke hadde vist sig, saa vilde bevægelsen allikevel ha traadt frem i dagen og fundet sin egenartede form. Fra de første revolutionsdage traadte den frem fra det russiske folks dyp paa forskjellige steder i landet. Den russiske revolution bar bevægelsen i sit skjød. Og denne bevægelse skapte en til opgaven glimrende egnet fører, *Nestor Machno*.

Vi kjender Machno i tre stadier av hans utvikling.

Det første er da han som ung revolutionær sitter indesperret i fængslet. I fængslet adskilte han sig ikke fra de andre ved noget særegent; han levet som de andre, bar lænker, sat i straffecelle o.s.v. Det eneste som henledet opmerksom paa ham var hans rastløshet. Han befandt sig i stadige stridigheter med fængselsmyndighetene og bombarderte fængslet med sine notiser. At skrive om politiske og revolutionære emner var hans lidenskap. Han likte ogsaa at skrive

vers, og drev det paa dette omraade længer end i pro-saen. En anarkists kald satte han høit i ære, og han kunde ikke tænke sig noget høiere og smukkere end den anarkistiske idéverden. Under den imperialistiske krig var han absolut fremmed for patriotisk begeistring. Kropotkins oprop, der understøttede den ene av de krigførende parter, bragte ham i et frygtelig oprør, men fik ham ikke til at vakle.

Det andet stadium i Machnos udvikling er tiden fra mars 1917 til sommeren 1918. I denne tid utfoldet han en feberagtig virksomhet i rayonen Guljai-Polje. Arbeidernes faglige sammenslutninger og bøndernes forbund, det første arbeider- og bondesovjet i Guljai-Polje var altsammen produkter av Machnos utrættelige arbeide i 1917. Blandt stedets bønder nød han i denne tid en uhyre popularitet.

Og endelig det tredje stadium, da han deltok i den revolutionære Povstantsjestvo.

I dette stadium, da han stod i spidsen for de revolutionære bønder, i denne sin revolutionære og militære virksomhet var det at han fandt sig selv helt.

Vaaren 1919, da vi første gang fik se ham i hans nye stilling som leder av den revolutionære Povstantjestvo, da var han allerede et fuldkomment nyt og forvandlet menneske.

Utvendig var han nok den samme, men indvendig var han blit en helt anden. Han glødet helt for sin sak. Al hans gjøren og laden røbet intelligens, viljekraft og skarpsindighet. Han var da helt optat av fronten mot Denikin. Den energi han la for dagen i denne henseende var kolossal. Uker og maaneder igjennem opholdt han sig ved fronten, i almindelighet i ild-

linjen, sammen med de andre kampfæller. Naar han opholdt sig i Guljai-Polje, var han hele tiden optat med stabsarbeide. Arbeidet i staben trak daglig ut til natte-timene, ofte endnu længere. Først efterat arbeidet var helt avsluttet, gik han til ro. Dagen efter var han allerede oppe ved 5—6-tiden, gik omkring i Guljai-Polje og banket paa ruten til de sovende medlemmer av staben. Dertil tok han daglig del i møter og forsamlinger, enten i Guljai-Polje eller i nærliggende landsbyer. Samtidig fandt han tid til at være tilstede ved bondebryllupper, hvortil ungdommen hadde indbudt ham allerede en 2—3 uker i forveien. Overfor bønderne optraadte han som en av dem, var opmerksom overfor dem og levet fuldstændig bondens enkle og fordringsløse liv.

I Ukraina gaar der om Machno blandt arbeidere og bønder en mængde legender, der fremstiller ham som en usedvanlig dristig, forslagen person, der altid har lykken med sig. Naar man betrakter Machno selv nøie, studerer hans handlinger, vil man overbevises om at han selv er mere legendarisk end alle legender om ham.

Machno er en mand hvis virke har historisk betydning. Tre aar av hans revolutionære kamp er fylt med stadige handlinger, den ene mere straalende end den anden.

Det centrale ved Machnos personlighet er hans ubændige viljekraft. Man skulde tro at denne lille mand bestod av et eller andet særlig haardt materiale. Han lot sig ikke stanse av nogen hindringer naar han først hadde paatat sig at overvinde dem. I de alvorligste øieblikke i hans liv, naar der skedde katastrofer

ved fronten eller naar hans nærmeste venner faldt for hans øine, var han fuldstændig uforandret, som om begivenhetene ikke angik ham. I virkeligheten led han i disse tilfælder mere end de andre; men han gav ikke noget ydre uttryk for det. Da bolsjevikene efter bruddet paa den militær-politiske overenskomst i november og december 1920 kastet sig med fire armékorps over Machno (de visste hvem de hadde at gjøre med og vilde ikke gjenta feilen fra foregaaende sommer), var han i en likefrem katastrofal situation. Machno mistet dog ikke i mindste maate sin aandelige balance. Hans ro var forbausende; han gav ingen agt paa den mængde projektiler, der rev hans avdelinger istykker, brød sig ikke om den fare der stadig truet fra de vældige røde arméer. For den utenforstaaende iagttager kunde denne Machnos koldblodighet se ut som et aandssvakt menneskes likegyldighet. Men det saa bare slik ut for dem som ikke kjendte ham. De som kjendte ham visste at denne hans ro var en tilskyndelse til hans folk om at beseire fienden.

Machnos handlekraft var den egte heltemodige handlekraft, forskjellig fra handlekraften hos en anden type mennesker, som lar andres rygge og andres arme handle beslutsomt for sig. I alle vanskelige situationer gik han selv i spidsen og satte først av alle sit liv paa spil. Enten han gik i kamp med et enkelt regiment eller hele arméen var med, var Machno altid foran, tilhest, hvis han var frisk, eller i en let kalechevogn hvis han var saaret. Dette var et syn man stadig kunde se.

I militær henseende var han utvilsomt et betydelig talent. Han og hans armé befandt sig ofte i næsten

utrolig vanskelige situationer. Men han var altid sin opgave voksen. Ødelæggelsen ved Uman av Denikins divisioner, der var ledet av erfarne generaler av fag, og den efterfølgende ødelæggelse av Denikins forbindelseslinje bakover, vil bli et historisk mindesmerke over Machnos militærtalent. Og han har sat sig flere slike mindesmerker.

Efter sin revolutionære og sociale anskuelse er Machno anarkistisk kommunist. Han er sin egen klasse — den retløse og underkuede fattigste bondestand — fanatisk hengiven.

Machno er meget forslagen. Dette træk ved ham som han har fra folket og som skriver sig fra bondens stilling, viste sig hos ham stadig. Han gjorde helt bruk av den hengivenhet og kjærlighet som han var gjenstand for baade i arméen og blandt de brede bondemasser. I denne kreds var han ogsaa overordentlig populær. «Vor Batjko», kaldte man ham. «Han tar gjerne en snaps sammen med os, er en god taler og er ikke ræd for at gaa i ildlinjen», sa soldatene. I disse ord ligger den bedste karakteristik av Machno som en folks søn. Han var bestandig folket inderlig forbunden. Der findes neppe i Rusland en mand som har nydt en saadan popularitet og en saadan levende kjærlighet blandt massene som Machno. Bønderne var i sit stille sind meget stolte av ham. Dog brukte han aldrig denne popularitet til at gjøre sig til av sin stilling; tvertimot, ofte ironiserte han med egte ukrainsk humor over den position han indtok.

Hos Machno merker man lederens bestemte, harde haand. Han er ingen magttilbeder av temperament, men utviste i stillingens medfør den uundgaelige

haardhet uten dog derfor at bringe ind i bevægelsen nogen magttilbedelse.

Det er bekjendt i hvor høi grad bolsjevikene breidte bønderne at de kaldte ham «Batjko». I tredje kapitel fortalte vi paa hvilken maate og under hvilke omstændigheder han fik dette tilnavn. Fra 1920 blev han ialmindelighet kaldt «smaaen», et navn som karakteriserte hans lille skikkelse.*)

I Machnos personlighet finder man det betydelige menneskes karaktertræk tydelig uttrykt: intelligens, viljekraft, dristighet, energi, aktivitet. Samlet gir disse træk et træffende billede av Machnos personlighet og særmerker ham endog inden de revolutionæres kreds.

Machno var imidlertid utilstrækkelig teoretisk rustet for sin opgave, hans historiske og politiske kundskaper var utilstrækkelige. Av denne grund magtet han ofte ikke de store revolutionære konstruktioner og generalisationer eller tapte dem rent av syne.

Den vældige, revolutionære Povstantsjestvobevegelse trængte sine sociale og revolutionære formler. Machno greiet paa grund av sine utilstrækkelige teoretiske kundskaper ikke altid disse. I betragtning av den position han indtok, kom disse hans mangler sterkt tilsyne i hele bevægelsen.

*) Fra 1920 skrev bolsjevikene meget om Machnos personlige forhold for at sværte ham. De beropte sig paa dagboken til hans kone, en viss Theodora Gajenko, som var blit tat tilfange under en kamp. Machnos kone heter Galina Andrejevna Kusmjenko. Hun har levet sammen med ham fra 1918. Hun har aldrig ført og aldrig mistet nogen dagbok om Machnobevegelsen. Følgelig er henvisningen til en saadan dagbok en gemen løgn fra bolsjevikenes side, som ikke undser sig for at gripe til falsknerier.

Vi er av den mening at dersom Machno hadde været i besiddelse av større kjendskap til historiske og social-politiske spørsmåal, saa vilde bevægelsen — istedenfor enkelte nederlag — hat en række utslaggivende seire, der vilde ha spillet en kolossal — muligens helt avgjørende — rolle for hele den russiske revolutions videre skjæbne.

Ved Machnos personlighet var der ogsaa et andet træk, som forringet hans sterke sider: den sorgløshet som han fra tid til anden kunde lægge for dagen. I de alvorligste situationer og under trykket av øieblikkets alvorligste krav kunde denne mand, som var saa fuld av energi og urokkelig fasthet, pludselig lægge for dagen en sorgløshet som absolut ikke passet til situationen, og ofret ikke dagens opgaver den opmerksomhet, som den almindelige situation bydende krævet.

Saaledes blev ikke machnoistenes seire over den kontrarevolutionære Denikin høsten 1919 fuldstændig utnyttet, ei heller blev den revolutionære bevægelse blandt bønderne utvidet til det mulige omfang, tiltrods for at betingelsene herfor laa meget gunstig an.

Men Machno vokste og utviklet sig sammen med den russiske revolutions vekst og utvikling. Med hvert aar blev han mere omtænksom. I 1921 var han en langt mere indsigtsfuld mand end han var i 1918—19.

Ved bedømmelsen av Machnos personlighet maa man ikke se bort fra de yderst ugunstige forhold som han hadde befundet sig i helt fra barnsben: hans omgivers næsten fuldstændige mangel paa utdannelse. Dertil kom at han selv ikke hadde nogen praktisk erfaring og praktisk retledning i social-revolutionær kamp. Tiltrods herfor utrettet Machno utrolige ting

i den russiske revolution, og historien vil med fuld ret henregne ham til denne revolutions fremtrædende skikkelser.

Til vor forundring er flertallet av de nulevende russiske anarkister, som gjør krav paa en ledende plads indenfor sit omraade, ute av stand til at se de fremragende egenskaper ved Machnos personlighet. Mange av dem betrakter ham gjennom bolsjevikiske briller, tar sit materiale fra sovjetagenturene, eller opholder sig ved enkelte bagateller.

Den mest fremtrædende undtagelse er *Peter Kropotkin*.

«Hils kamerat Machno fra mig og be ham passe godt paa sig selv; ti av mænd som han er der ikke mange i Rusland.»

Disse ord blev uttalt av Kropotkin i juni 1919, d. v. s. paa en tid da der i Centralrusland — utenom fordreiede opplysninger — ikke fandtes andet materiale om ham.

Kropotkins gjennomtrængende blik opdaget paa avstand og ved enkelte fragmentariske fakta i Machno den sterke, historiske handlingens personlighet.

Tolvte kapitel.

MACHNOBEVÆGELSEN OG ANARKISMEN.

Anarkismen bærer i sig to verdener, en filosofisk, en idéenes verden og en praktisk, handlingens verden. De er begge intimt forbundne med hverandre. Den kjæmpende arbeiderklasse fæster sig hovedsagelig ved

anarkismens konkrete, praktiske side. Hovedprincippet ved denne sidste side er princippet om de arbeidende massers skapende initiativ og at deres frigjørelse maa være deres eget verk. Herav følger av sig selv det princip, at det nye samfund skal være uten herrer, at arbeiderne skal styre sig selv. Men hittil har vi ikke under proletariatets kamp noget eksempel paa en anarkistisk massebevegelse i ordets strengt principielle betydning. Alle de bevægelser av arbeidere og bønder som hittil har fundet sted, har alle foregaaet indenfor rammen av det kapitalistiske system, med et større eller mindre anstrøk av anarkisme. Dette er helt forstaaelig og naturlig. Arbeiderklassen befinner sig ikke i ønskenes, men i realitetenes verden, hvor den daglig er under fiendtlige kræfters fysiske og psykiske indflydelse.

Forholdene i det nuværende samfund behersker de arbeidende masser paa alle sider, omgir dem som havets vand omgir havets fiske. De arbeidende masser kan ikke frigjøre sig helt fra disse forhold. Derfor vil naturligvis den av dem førte kamp uvægerlig paatrykke denne kamp forskjellige vilkaar og særegenheter som skriver sig fra det nuværende samfund. Aldrig vil denne kamp kunne føres i en færdig, fuldendt anarkistisk form og svare til de ideelle krav man stiller til den. En saadan fuldendt form er kun mulig i snevre, politiske kredse, og heller ikke her i praksis, men kun i planer og programmer. Den brede masse som begynder kampen, særlig en stor og vanskelig kamp, vil uundgaaelig i førstningen gjøre feil, aberrationer, og først under kampens gang gi striden en retning som er i overensstemmelse med det ideal der kjæmpes for.

Saaledes har det altid været, og slik vil det ogsaa gaa i fremtiden. Hvis vi ikke i den foregaaende, fredelige periode omhyggelig har forberedt arbeiderklassens organisationer, saa vil den avgjørende klassekamp, naar den bryter ut, ikke foregaa slik som oprindeligen planlagt: i enkelte tilfælder vil nogen stillinger maatte opgis, i andre vil man bli nødt til at indta nye stillinger paa grund av uforutseede feilgrep fra arbeidernes side, og kun efterhvert vil den vældige massebevægelse slaa ind paa den rigtige, principielle vei som fører til maålet.

Dette betyr nu slettes ikke at de forberedende organisationer og arbeiderklassens kraft er unødvendige. Tvertimot, et saadant forberedende arbeide er en absolut betingelse for arbeiderklassens seier. Man maa blot huske paa at dette forberedende arbeide paa langt nær er nok, at massebevægelsen i hvert øieblik kræver skarpsindighet og evnen til at orientere sig i enhver ny situation, med étt ord: den kræver en revolutionær klassestrategi, hvorav kampens utfald i betragtelig grad avhænger.

Anarkismens ideal er stort og rikt i sin mangesidighet. Allikevel har anarkistenes rolle i massenes sociale kamp været meget beskeden. Deres oppgave var at hjelpe massene til at holde den rigtige retning i kampen for at bygge op et nyt samfund. Om massebevægelsen endnu ikke var kommet ind i det avgjørende stadium, skulde de hjelpe massene til en klarere forstaaelse av den forestaaende kamp, dens oppgaver og maal, de skulde hjelpe dem til at organisere sine kræfter for det endelige oppgjør. Var bevægelsen kommet ind i den avgjørende fase, skulde de, uten at spille-

et minut, slutte sig til bevægelsen, hjælpe den til at frigjøre sig fra feil og aberrationer, støtte massene i deres første skapende handlinger, tjene dem med raad og daad og hele tiden paase at bevægelsen holdt sig paa den vei som førte til seier for de arbeide massers viktigste krav. Heri bestaar anarkismens viktigste, ja eneste opgave under revolutionen. Arbeiderklassen vil, idet den selv overtar kampen og den sociale gjenopbygning, utvilsomt ikke længer overlate det skapende initiativ til nogen anden. Den vil beherskes av den tanke at bygge op et samfund efter sit eget hode. Det er mulig at dette vil bli det anarkistiske samfund, men ogsaa dette samfund, opbygget av arbeiderklassen, vil bli et resultat av de befriede arbeidermassers egen kamp, av deres egen tanke og deres egen vilje.

Betragter vi saa Machnobevægelsen, saa vil vi med en gang støte paa de to viktigste sider ved denne bevægelse. Den var en bevægelse blandt de fattigste befolkningslag, en ekte proletarbevægelse: den opstod blandt massene, og det var disse samme masser som hele tiden understøttet den, holdt den ilive og gav bevægelsen dens retning. Denne bevægelse var ikke bare instinktiv, men fuldt bevisst; fra de første dage av dens fremkomst støttet den sig paa nogen uomtvistelig anarkistiske principper: paa princippet om arbeiderklassens ret til det fulde initiativ, dens ret til fullstendig økonomisk og politisk selvstyre, paa princippet om et samfund uten herskere og beherskede. Under hele sin utvikling fastholdt bevægelsen haardnakket og konsekvent disse principper. For disse princippers seier ofret bevægelsen mellom 200 og 300 tusen av folkets bedste sønner, avslog at slutte forbund

med enhver retning som bygget paa statsmagt, bar i 3 aar under uhørt vanskelige forhold og med en heroisme som er sjelden i historien den undertrykte menneskehets sorte fane, paa hvilken var indskrevet de arbejdende massers fulde og hele frigjørelse og absolutte likhet i det nye samfund.

I Machnobevegelsen har vi en anarkistisk massebevægelse av det arbejdende folk, ikke fuldstændig utformet og krystallisert, men tydelig rettet mot det anarkistiske ideal. Men hovedsakelig av den grund at denne bevægelse fremstod blandt de brede masser, forføiet den ikke over de nødvendige teoretiske kræfter, som enhver stor social bevægelse trænger. Denne mangel kom tilsyne deri, at bevægelsen i sin offentlige virksomhet ikke hadde noget held med sig i at utbrede sine idéer og løsener, i at utarbeide disses konkrete og praktiske former. Derfor utfoldet den sig langsomt og besværlig, fortrinsvis paa grundlag av de talrike fiendtlige kræfter, som angrep den fra alle sider.

Som følge herav skulde man ha ventet at anarkistene, som bestandig hadde snakket saa meget om den revolutionære massebevægelse, i aarevis ventet dens komme, vilde ha skyndet sig med at slutte sig til denne bevægelse og ofret sig fuldstændig for den. Dette fandt imidlertid ikke sted.

Størsteparten av de russiske anarkister som var utgaat fra anarkismens teoretiske skole, opholdt sig i sine isolerte kredse som ikke kom nogen til nytte. De holdt sig paa avstand, spurte sig selv om hvilken stilling de skulde indta til denne bevægelse. De forholdt sig passive og trøstet sig med den tanke at bevægelsen ikke var ren anarkistisk.

Imidlertid vilde deres hjelp, spesielt paa den tid da bolsjevismen endnu ikke hadde naadd sin fulde størrelse, ha været uvurderlig. Massen trængte for enhver pris medarbeidere, som hadde kunnet formulere og utbrede dens idéer, føre disse idéer ut i livet og utarbeide former for bevegelsens videre gang. Anarkistene ønsket ikke at være saadanne medarbeidere. Derved skadet de i høi grad baade bevegelsen og sig selv. Bevegelsen skadedes derved at anarkistene ikke i tide gav den sine organisatoriske og kulturelle kræfter. Paa grund herav utviklet den sig langsomt, med møie, og maatte klare sig med de mindre betydelige teoretiske kræfter som bevegelsens medlemmer var i besiddelse av. Sig selv skadet anarkistene derved at de ikke sluttet sig til den levende virkelighet, og blev derved henvist til uvirksomhet og sterilitet.

Vi er nødt til at konstatere det som et faktum at de russiske anarkister ved saaledes at isolere sig ødela en av de største massebevegelser som viste sig i den russiske revolution, den eneste som var kaldet til at virkeliggjøre den undertrykte menneskehets historiske opgaver.

Men samtidig vil vi ikke undlate at bemerke, at dette beklagelige faktum ikke var nogen tilfældighet, men hadde sine helt forklarlige aarsaker. Vi skal opholde os litt ved dem.

Av vore anarkistiske teoretikere var den største procent utgaat fra intelligensen. Denne omstændighet har sin store betydning. Paa trods av at de befandt sig under anarkismens banner, kunde mange anarkister ikke psykologisk rive sig løs fra de kredse de kom fra. Andre beskjøftiget sig med anarkismens teorier og blev efterhaanden gjennomtrængt av bevisstheten om sin le-

derevne i anarkismens verden, og at selve den anarkistiske bevægelse avhang av dem og ved deres direkte deltagelse i den. Machnobevegelsen er opstaat fjernt fra dem, i de dypeste lag av samfundet. Ytterst faa, kun enkelte av anarkismens teoretikere hadde mot og forstaaelse nok til at anerkjende den som en bevægelse, hvortil anarkismen hadde forberedt dem og som trængte deres bistand. Riktigere vilde det være at si at av alle intellektuelle, teoretisk utdannede anarkister var Volin den eneste som bestemt og avgjort gik ind i bevægelsen, idet han fuldstændig gav den alle sine evner, kræfter og kundskaper. Den store masse teoretiske anarkister holdt sig borte fra den. Dette er ingen bebreidelse enten mot Machnobevegelsen eller anarkismen, men kun mot de anarkister og anarkistiske organisationer, som, da den historiske sociale bevægelse av bønder og arbeidere brøt frem, viste sig saa snæversynte, passive og hjælpeløse at de ikke engang forstod eller ikke vilde gaa i bresjen for bevægelsen, da den iklædtes kjød og blod og kaldte til sig alle dem for hvem arbeidernes frihet og anarkismens idéer er kjær.

Den anden, endnu viktigere side ved anarkistenes magtesløshet og uvirksomhet er forvirringen i anarkismens idéer og det organisatoriske kaos i deres rækker.

Paa trods av de anarkistiske idealers kraft, deres selvindlysende sandhet og uomtvistelighet, findes der dog meget i dem som man endnu ikke er enige om, mange dunkle punkter som ikke er forenelige med arbeidernes sociale bevægelse. Dette gir foranledning til alle slags spinøse fortolkninger av anarkismens maal og dens praktiske program.

Indtil nu har saaledes mange anarkister brudt sit hode med spørsmålet om anarkismen vil frigjøre klas-

sen, menneskeheten eller personligheten. Det er et tomt spørsmål; dog finder det plads i enkelte uklare fremstillinger av anarkismen og gir bred plads for misforståelse indenfor anarkismens teoretiske, og videre indenfor dens praktiske område.

En endnu større plads for misforståelse gir den anarkistiske teori om personlig frihet. Handlekraftige mennesker med sterk vilje og et sterkt utviklet revolutionært instinkt ser i anarkismens idé om personlig frihet fremforalt idéen om en stadig, vedvarende kamp for massenes anarkistiske frihet. Men mennesker som ikke ledes av revolutionær lidenskap, interesserer sig mere for sit eget «Jeg», og oppfatter derfor denne idé paa sin egen maate. Hver gang spørsmålet gjælder praktiske, anarkistiske organisationer, nøier de sig med teorien om den anarkistiske, personlige frihet, og paa grundlag herav stiller de sig imot al anarkistisk organisation og flygter fra allt ansvar. Hver av dem sætter sig under sit eget fikentræ og propagerer *sin* anarkisme. Anarkistenes tanke og handling blir det rene nonsens.

Som følge herav finder vi hos de russiske anarkister en overflod paa forskjellige praktiske systemer. I 1904—1907 fik vi praktiske programmer fra etpar retninger som propagerte partiel ekspropriation og umotivert terror som metoder i den anarkistiske kamp. Det er ikke vanskelig at se at disse programmer er et uttryk for enkelte anarkisters tilfældige luner og bare kunde fremkomme og bli foreslaat i anarkistiske kredse som følge av en svakt utviklet følelse av ansvar overfor folket og dets revolution. Fra den senere tid har vi en række teorier som snart sympatiserer med statsmagt og herredømme over massene, snart forkaster al organisation og propagerer personlighetens absolutte

frihet. Nogen taler om anarkismens altfor «univer-
selle» opgaver, men alle har de tilfælles at de flygter
fra øieblikkets tunge pligter.

De russiske anarkister har i aarevis lidt av den
sygdom som heter desorganisation. Denne har berøvet
dem evnen til konkret tænkning, og da den revolu-
tionære epoke kom, forblev anarkistene uvirksomme.
Desorganisation er uansvarlighetens kjødelige søster; i
fællesskap fører de til idéens opløsning og i praksis til
ingenting.

Da saa Machnobevegelsen opstod i folkedypet, viste
anarkistene sig uforberedte, viljeløse og svake.

Dette fænomen er efter vor mening bare midler-
tidig. Det forklares derved at de russiske anarkister
er uorganiserte. De maa organiseres, alle retninger
maa forenes.

Anarkismen er ikke mystik, ingen konversation om
æstetik, ei heller noget fortvilelsens skrik. Anarkis-
mens storhet ligger først og fremst i dens kjærlighet
til den undertrykte menneskehet. Den kjæmper for
massenes ret og frihet, og er i nutiden det eneste sociale
system som massen tillidsfuldt kan støtte sig til i sin
kamp. Men for at retfærdiggjøre denne tillid, er det
ikke nok at anarkismen bare er en storartet idé og
at anarkistene er denne idé's platoniske talsmænd. Anar-
kistene maa være utrættelige deltagere, grovarbeidere
i massenes revolutionære bevægelse. Da vil denne be-
vægelse helt bli gjennomtrængt av anarkismens idealer.
Man faar ingenting gratis. Enhver sak kræver haard-
nakkede anstrengelser og ofre. Anarkismen maa forene
vilje og handling, nøiagtig gjøre sig op en mening om
sine historiske opgaver. Anarkismen maa gaa ut blandt
massene, slutte sig helt til dem.

Tiltrods for at Machnobevegelsen opstod og utviklet sig selvstændig, uten indflydelse av anarkistiske organisationer, var dens og anarkismens skjæbne sterkt sammenknyttet i den russiske revolution. Selve Machnobevegelsens væsen var gjennomtrængt av anarkismens aand og sluttet sig umiddelbart til anarkismen. Særlig mange machnoister kaldte sig anarkister og fornegtet ikke dette selv med døden for øinene. Til gjengjæld gav anarkismen Machnobevegelsen nogen fremragende medarbeidere, som med flammende begeistring og selvopofrelse skjænknet bevægelsen sin kraft og sin innsigt. Hvor liten denne procent end var, gjorde de dog megen nytte for sig i bevægelsen og knyttet anarkismen til Machnobevegelsens tragiske skjæbne.

Denne anarkismens og Machnobevegelsens fælles skjæbne begyndte i midten av 1919. Den blev styrket sommeren 1920 i Ukraina ved bolsjevikenes samtidige angrep paa machnoistene og anarkistene; tydeligst traadte deres fælles skjæbne frem i oktober 1920 ved machnoistenes militær-politiske overenskomst med sovjetmagten. I denne satte machnoistene op som første betingelse at alle machnoister og alle anarkister i Ukrainas og Storruslands fængsler skulde sættes paa frifot og tilsikres ret til frit at propagere og utbrede sine tanker og anskuelser.

Vi skal i kronologisk orden nævne anarkistenes indtræden i Machnobevegelsen.

Allerede fra de første revolutionsdage 1917 dannedes der i Guljai-Polje en gruppe kommunistiske anarkister, der utførte et intenst revolutionært arbeide i rayonen. Fra denne gruppe kom senere de mest opofrende medarbeidere og ledere i bevægelsen: Nestor Machno, S. Karetnik, Martsjenko, Kalasjnikov, Grigorjev

Machno o. a. Fra Machnobevægelsens første begyndelse befandt denne gruppe sig i den nærmeste tilknytning til bevægelsen.

I slutten av 1918 og i begyndelsen av 1919 dannedes der i Machno-rayonen anarkistiske grupper, som forsøkte at slutte sig til Machnobevægelsen. Nogen av disse grupper, som f. eks. i byen Berdjansk og andre steder, var langt fra paa høide med sin opgave og lovet intet for bevægelsen.

I begyndelsen av 1919 var der i Guljai-Polje foruten saadanne fremragende lokale anarkister som Machno, Karetnik, Martsjenko, Vasilevskij o. a. enkelte andre anarkister, som var kommet fra kjendte organisationer; saadanne mænd var Burbyg, Michalev-Pavlenko o. a. De arbeidet utelukkende ved fronten eller i Povstantsjestvo-avdelingene bak fronten.

Vaaren 1919 kom der til Guljai-Polje nogen kamerater, som hovedsagelig var beskjæftiget i rayonens organisationer for kulturelle saker. De startet avisen «Putj k Svobodje», Machnobevægelsens hovedorgan, dannede Guljai-Poljes anarkistiske forening, der begyndte at arbeide blandt bønderne og i arméen.

Ved denne tid dannedes i Guljai-Polje den anarkistiske organisation «Nabát». Den arbeidet i intim kontakt med Machnobevægelsen, ydet den kulturel assistanse og utgav det stedlige organ «Nabát». Nogen tid senere sluttet denne organisation sig sammen med Guljai-Poljes anarkistiske forening til én organisation.

I mai maaned ankom fra Ivano-Vosnesensk en gruppe anarkistiske arbeidere paa tilsammen 36 mand. Blandt dem var Tjernujakov og Makejev. Endel av de ankomne slog sig ned i kommunen Guljai-Polje, 7

verst fra byen, endel drev kulturelt arbeide omkring i rayonen, andre gik ind i arméen.

I mai maaned 1919 begyndte konfederationen «Nabát», der hadde vist sig som den mest aktive og handlekraftige av alle anarkistiske organisationer i Rusland, at indse, at revolutionens puls slog kraftigst i den befriede Povstantsjestvo-rayon. Den besluttet derfor at rette alle sine anstrengelser og al sin kraft paa denne rayon. I begyndelsen av juni 1919 sendte den til Guljai-Polje Volin, Mratsjnyj, Josef Emigrant og en række andre arbeidere. Der blev foreslaat at man efter arbeider- og bondekongressens avholdelse den 15. juni skulde overføre alle organisationens viktigste organer til landsbyen Guljai-Polje. Men da bolsjevikene og Denikin samtidig faldt ind i rayonen, blev dette ikke noget av. Til Guljai-Polje kom bare Mratsjnyj, som efter et par dages forløp blev nødt til at vende tilbake paa grund av det almindelige tilbaketog. Volin og andre blev sittende fast i Jekaterinoslav, og sluttet sig i august 1919 til Machno-arméen, som da var paa tilbaketog.

Anarkistene sluttet sig dog til bevægelsen altfor sent. Bevægelsen var da allerede i nedgang, tiden for den sociale opbygning var forbi for bevægelsen, som paa grund av omstændighetene fortrinsvis maatte anvende sine kræfter i det militære arbeide.

Fra slutten av 1918 til juni 1919 var der i rayonen udmerkede betingelser for positivt arbeide; fronten var fra 200 til 300 verst borte, og en befolkning paa flere millioner i 8—10 ujesder var henvist til sig selv.

Nu kunde anarkistene bare arbeide med militære saker, de befandt sig i en tilstand av uophørlig beskytning fra alle kanter og maatte daglig flytte fra sted

til sted. De anarkister som gik ind i arméén, gjorde alt hvad der stod i deres magt. Nogen, som Makejev og Kogan, tok aktivt del i kampen; flesteparten var optat med oplysningsvirksomhet blandt soldatene og i de landsbyer, hvor machnoistene opholdt sig. Men dette var ikke i ordets videre forstand noget skapende arbeide blandt massene. Krigstilstanden forhindret det og innskærket hovedsakelig arbeidet til en overfladisk agitation. Paa skapende, positivt arbeide kunde man ikke tænke. Kun i sjeldne tilfælder, som f. eks. ved indtagelsen av Aleksandrovsk, Berdjansk, Melitupol og en række andre byer og ujesder, hadde anarkistene og machnoistene en midlertidig mulighet for at drive dette arbeide i ordets videre forstand. Men krigsbølgen, snart fra den ene side, snart fra den anden, rullet ind, ødela det paabegyndte arbeide, og atter maatte man innskærke sig til en overfladisk agitation og propaganda blandt Povstantsjestvo-deltagere og bønder. Øieblikket var ikke gunstig for skapende arbeide blandt massene.

Enkelte personer, som slet ikke hadde været med eller kun kort tid været med i bevægelsen, trak paa grundlag herav den feilagtige slutning, at bevægelsen var for meget militær, at den ofret altfor meget arbeide og opmerksomhet paa denne side av saken og altfor litet paa det positive arbeide blandt massene. Men faktisk forholdt det sig slik at den militære side ved Machnobevægelsen ikke var et produkt av selve bevægelsen, men kun en følge av de omstændigheter som knyttet sig til bevægelsen fra 1919.

De statstilbedende bolsjeviker forstod udmerket godt Machnobevægelsens betydning og anarkismens stilling i Rusland. De saa fuldkomment klart at anar-

kismen i Rusland var uten forbindelse med Machno-bevægelsen, at anarkismen ikke hadde noget fotfæste og derfor var ufarlig for dem. Men nu var anarkismen den eneste verdensanskuelse, paa hvilken Machno-bevægelsen kunde støtte sig i sin uforsonlige kamp mot bolsjevikene. Derfor var det at bolsjevikene anvendte alle kræfter for at slaa begge, anarkismen og Machnobevægelsen, ned. Og vi maa yde bolsjevikene retfærdighet: de arbeidet urokkelig for at opnaa dette. Machnobevægelsen blev av bolsjevikene erklæret utenfor alle menneskelige love. Som de beregnende forretningsmænd de er har de herunder i Rusland, men i særlig grad i utlandet, sat op et fjæs som om det maatte være indlysende for alle at der herom ikke kan findes mindste tvil, og at kun blinde og folk som overhodet ikke har noget begrep om Rusland kan tvile paa det fornuftige og det retfærdige i denne deres opfatning av anarkismen.

Bolsjevikene erklærte ikke offisielt den anarkistiske idé utenfor loven; men ethvert revolutionært skridt fra anarkistenes side, enhver ærlig handling kaldte de machnoistisk, og med en tilgjort mine, som om dette var en selvfølgelighet, kastet man anarkistene i fængslet eller hugget hodene av dem. Tilslut befandt da baade Machnobevægelsen og anarkismen sig i samme stilling, da ingen av dem ønsket at krype for bolsjevikene.

SLUTNINGSD.

Den her fortalte historie fremstiller ikke bevægelsen i hele dens omfang. Vi har kun git en ytterst ufuldstændig fremstilling av en forgrening av den store,

samlende bevægelse, den forgrening der skjøt ut fra Guljai-Polje-rayonen. Denne forgrening er bare en del av den hele bevægelse. Machnobevægelsen, som en social bevægelse av de ukrainske bondemasser, er av langt større omfang end det er lykket os at skildre den i nærværende arbeide. Bevægelsens aand og dens løser gjorde sig bemerket i de fleste guvernementer i Ukraina. I næsten hvert guvernement i Ukraina forsøkte arbeiderne og bønderne at virkeliggjøre sin uafhængighet paa machnoistisk vis, i hvert av dem lød opfordring til kamp for den sociale revolution, i hvert av dem gjordes der forsøk paa revolutionær kamp og skapende virksomhet fra massenes side. Og dersom vi i hele Ukraina kunde forfølge Machnobevægelsens forgreninger og gi en fremstilling av hver av dem, saa vilde vi faa et herlig billede av et revolutionært folk paa mange millioner, der kjæmpet under Machnobevægelsens banner for to av revolutionens viktigste idealer: frihet og likhet. Men at skrive en saadan fremstilling er under de nuværende bolsjevikiske forhold absolut umulig, selv om man er forberedt paa at underkaste sig alle mulige slags besværligheter.

Det fremlagte arbeide er derfor blit særdeles mangelfuldt. Det mangler et vældig materiale av dokumenter og kjendsgjæringer. Arbeidet er derfor — baade i indhold og form — uvilkaarlig blit noget fragmentarisk.

Vi haaper at et fuldstændigere arbeide om Machnobevægelsens historie senere vil fremkomme.

Ved siden av de ovenfor nævnte mangler kan det ogsaa hænde at bevægelsens negative sider ikke er tilstrækkelig fremhævet.

Men ingen social-historisk bevægelse, hvor fyldt

den end var med ophøiet, ædel begeistring, har nogen-
sinde kunnet undgaa feilgrep, ufuldkommenheter og
negative sider. Saadanne findes der selvfølgelig ogsaa
i Machnobevægelsen. Man maa imidlertid huske paa
at Machnobevægelsen ikke er noget socialt eksperimen-
t, og følgelig kan den ikke bebreides for feilgrep
i denne henseende. Machnobevægelsen er bare en klart
utformet *massebevægelse*, den er massenes selvforneg-
tende kamp for at overvinde reaktionen og redde re-
volutionen. Følgelig er det *paa dette omraade* man
pligter at søke bevægelsens svake punkter.

Bevægelsens største mangel er den at den i de sid-
ste to aar fortrinsvis beskjæftiget sig med militære
saker. Men dette var ikke en organisk mangel ved
bevægelsen, men bevægelsens ulykke, et ubønhørlig krav
som situationen i Ukraina stillet til den.

Tre aar i uophørlig borgerkrig forvandlet hele Syd-
Ukraina til en krigsskueplads. De forskjellige kjæm-
pende parters talrike hæere drog gjennem landet paa
kryds og tvers, idet de ødela arbeidermassene materielt,
samfundsmæssig og moralsk. Dette plaget bønderne
uophørlig. Det ødela deres første forsøk paa at danne
organer for deres eget selvstyre. Denne omstændig-
het rev Machnobevægelsen bort fra dens solide og sunde
grundvold — fra socialt skapende arbeide blandt mas-
sene — og tvang den til at sysselsætte sig med krig
— en revolutionær krig rigtignok — men allikevel krig.

For tiden gjør frihetens fiender alle mulige an-
stregelser for ikke at la bevægelsen komme bort fra
denne tunge, militære vei. Heri ligger Machnobevæ-
gelsens store tragedie. Krig har bevægelsen hat i over
2 aar, og at dømme efter situationen i Rusland er det
sandsynlig at denne tragedie fremdeles vil vedvare.

Dette forhold gir et tilstrækkelig svar til de anarkister, som efter tredje- og fjerdehaandsoplysninger om Machnobevegelsen bebreider den dens krigerske karakter og paa dette grundlag fælder fordømmelsesdommen over den. Dens krigerske karakter blev paatvunget bevægelsen. Hvad mere er: alle magtgrupper som har været i Ukraina, men hovedsakelig kommunistmagten, gjorde store anstrengelser for at brændemerke den som en banditbevægelse. Sovjetmagtens hele taktik i dens kamp mot Machnobevegelsen i de sidste tre aar var bygget paa denne beskyldning. Kan nu denne bolsjevikenes beskyldning mot Machnobevegelsen sies at være beføiet? Absolut ikke. Naar vi taler om Machnobevegelsens militære karakter, saa kan vi ikke ta utgangspunktet i et saadant isolert faktum at Machnobevegelsen en lang tid kjæmpet en artilleri- og kavallerikamp, men vi maa spørre os hvad grundlaget er for Machnobevegelsen, *hvilke maal den forfulgte og hvilke midler den anvendte til disse maals gjennomførelse.*

Vi vet at machnoistene begyndte med at jage hetman Skoropadskij ut av landet, med at erklære jorden og de industrielle bedrifter for det arbeidende folks eiendom. At bygge op et frit samfund paa grundlag av arbeiderklassens fuldstændige sociale uavhengighet var bevægelsens maal. Den sociale revolution og de frie arbeidersovjetter skulde være midlene til dette maals realisering.

Som revolutionære handlingens mænd nøiet ikke machnoistene sig med at forjage hetmanen og forkynde sine rettigheter. Nei. For endnu fuldstændigere at beseire bourgeoisiet, at beskytte sine rettigheter og revolutionære erobringer, dannet machnoistene sit militære selvforsvar og viste derved den dypeste forstaa-

else for sine oppgaver i den sociale revolution. *Ti revolutionens positive program kan bare heldig gjennomføres derved at arbeiderne rettidig greier at ødelægge bourgeoisi-statens militærmagt.*

Fordi bevegelsen ikke omfattet hele det revolutionære område, men kun noen guvernementer, var den omringet av fiendtlige kræfter: Petljura, bolsjevikene og Denikin, som med mægtige kræfter rettet angrep mot bevegelsen. Følgelig maatte Machnobevægelsen foreta store forandringer i sin taktik, i sin optræden og handlevis, og blev nødt til at bruke størsteparten av sine kræfter i den militære kamp for friheten. Men dette var, som vi sa, ikke bevegelsens feil, men dens ulykke.

Den militære situation frembragte hos machnoistene en række særegenheter, der skrev sig fra den ene-staaende vanskelige situation: en haard disciplin i arméen og en streng justis overfor fienderne. Bortset fra dette viste machnoistene sig bestandig først og fremst som revolutionære. I oktober 1919, da Jekaterinoslav blev indtat, rørte ikke machnoistene de av Denikins tropper som opholdt sig paa lasarettene for at bli helbredet, enten de var almindelige soldater eller officerer. Og disse samme machnoister skjøt sine kommandanter Bogdanov og Lasjkevitsj for brud paa disciplinen og revolutionens ære.*)

*) B o g d a n o v — stabschef ved anden Povstantsjestvo-brigade. Skutt i oktober 1919 i Aleksandrovsjk fordi han hadde paalagt bourgeoisiet kontributioner i arméens navn, men i virkeligheten av personlig vindesyke.

L a s j k e v i t s j — berømt kommandant for 13. Povstantjestvo-regiment. Blev skutt sommeren 1920 ifølge bestemmelse paa et masse møte av povstantsi for misbruk

I ottende kapitel nævnte vi nogen alvorlige feilgrep og forsømmelser i bevægelsen. Hvad angaar en række andre feilgrep, saa er de saa smaa og ubetydelige at der ingen grund er til at opholde sig ved dem.*)

* * *

Saa opstaar spørgsmaalet: hvad vil saa videre ske?

I løpet av det sidste halvandet aar antok kampen mellem machnoistene og kommunistmagten utelukkende en militær karakter. Hverken organisatorisk eller noget opplysningsarbeide blandt bønder og arbeidere var mulig. Den frie socialistiske gjenopbygning var der ikke plads for. Hvilken hensigt har da en fortsættelse av en saadan kamp? Hvilke forhaabninger kan den nære?

For øieblikket, da massene i Ukraina og Stor-Rusland er fuldstændig undertrykt og landet er omgitt av angivere og falske dommere, er Machnobevægelsens stil-

av arméens penge til personlige fornøielser og fordi han i besiddelse av arméens penge ikke hjalp nogen revolutionære arbeidere som var i en kritisk situation.

- *) Vi nævner her at de negative sider ved bevægelsen som regjeringspressen ofte gav meddelelser om: røveri, vold mot den fredelige befolkning, anti-semitisme etc., tilhører de fantastiske løgnes verden. Som gjendrivelse mot disse løgne kan tjene den usedvanlig venlige mottagelse som Machno-arméen i alle Ukrainas og Stor-Ruslands landsbyer stadig fik. En anden gjendrivelse er bolsjevikenes egne dokumenter. I alle indberetninger om kampen mot machnoistene (hemmelige og ikke bestemt til trykning) hævder sovjetmagts agenter bestandig det samme, at kampen mot machnoistene besværliggjordes ved den hjelpsomhet, som bønderne overalt la for dagen overfor Machno-arméen og de forskjellige slags hindringer bønderne la iveien for den røde armé.

ling kritisk, og den videre kamp kan se haapløs ut. Men saadan ser den kun ut naar man betragter sakens stilling fra et snævert, statlig synspunkt.

Vi gennemlever en revolutionær epoke, fyldt med en række revolutionære massebevægelser av arbeidere og bønder, som avløses av reaktionære forsøk fra forskjellige kræfters side paa at knække bevægelserne og etablere sit diktatur. Massebevægelsen i februar—mars 1917 har git plads for raadsregjeringen. Bevægelsen blandt massene sommeren 1917 angaaende jorden og fabrikkene fremkaldte som motvegt den bourgeoisi-socialistiske koalitionsregjering. Efter bøndernes og arbeidernes vældige oktoberbevægelse dukket kommunistmagten op.

Den omstændighet at kommunistmagten i længere tid har holdt sig i det revolutionære Rusland vil gi mange grund til at tro, at kommunistmagten er et produkt av den russiske revolution, dens naturlige form. Men dette er ingenlunde tilfælde. Den russiske revolution og kommunistmagten er to antipoder — antiteser, to kontraster. I den russiske revolutions historie har kommunistmagten vist sig som den snueste, smidigste og paa samme tid seigeste form for reaktion. Fra første stund av dens opstaaen begyndte kampen mellem den og den russiske revolution. I denne kamp har Ruslands arbeidermasser tapt sine viktigste erobringer i revolutionen: organisationsfrihet, trykke- og talefrihet og personlig ukrænkelighet. Denne kamp foregik overalt i Rusland, fandt sted i hver eneste landsby og hver eneste fabrik, naadde sin bitreste form i den revolutionære Povstantsjestvo, fremstod paanyt i en række guvernementer i Stor-Rusland og fremkaldte februar—mars 1921 Kronstadtoprøret.

Rusland gjennomlever nu en periode av heftig reaktion. Enten seirer bøndernes og arbeidernes revolutionære bevægelse; hvis ikke vil reaktionen i lang tid befæste sin magt. At spaa om utfaldet av denne kamp er umulig. Men en ting er utvilsom: den revolutionære epoke som Rusland gik ind i er endnu paa langt nær forbi. En vældig revolutionær energi findes endnu hos arbeiderne og bønderne, de er endnu i besiddelse av krutt og krutthorn, og i de nærmeste aar er revolutionære massebevægelser og masseangrep fra deres side meget mulige.

Disse angrep er mulige som resultat av tre aarsaker. For det første: som resultat av massenes direkte kamp mot den bolsjevikiske reaktion. For det andet: i tilfælde av et angrep paa den russiske revolution av hvilket som helst fremmed bourgeoisie. Og for det tredje: ved ethvert forsøk fra de allerede knækkede magthavere paa at drive revolutionen tilbake. De to sidste aarsaker: kontrarevolution indenfra og utenfra skulde, synes det, ikke bringe noget nyt til den allerede eksisterende, bolsjevikiske kontrarevolution. Men nei, de kunde, som nye kræfter, detonere massene, som naar de hadde sprængt det reaktionære, kommunistiske hylster, vilde gi revolutionen et videre støt fremover.

Machnobevægelsen lever i disse midlertidig undertrykte, revolutionære kræfter i massene. Idet den næret sig av disse kræfter, gjorde Machnobevægelsen et vældig revolutionært arbeide som sovjetmagten løgnagtig tilskrev sig. Den begravet Skoropadskijs herredømme i Ukraina, opløste Petljura-bevægelsen, reddet revolutionen fra Denikin og bidrog i betragtelig grad til Vrangels nederlag.

Det kan muligens høres paradoksalt, men det faktum er ikke desto mindre utvilsomt at kommunistmagten beholdt magten i Rusland utelukkende ved machnoistenes kamp mot de talrike kontrarevolutionære kræfter.

I øieblikket er Machnobevægelsen nødt til at tilpasse sig efter forholdene og gjøre sit ytterste for at holde ut og gaa igjennem den haarde reaktionsperiode. Dette blir fra bevægelsens side et revolutionært-taktisk skridt, en strategisk manøvre der kan komme til at strække sig over flere aar. Disse 5—10 aar vil da endelig avgjøre Machnobevægelsens og hele den russiske revolutions skjæbne.

At frelse den russiske revolution vil bestaa i at befri den fra statens argusøine og bygge op et samfund paa grundlag av arbeidernes og bøndernes fulde selvstyre. Og naar der i massene viser sig en ny strømning i denne retning, vil Machnobevægelsen bli centret for deres fælles, revolutionære kamp. Den vil bli det løsen og den parole, hvortil alt det dristige, forvovne og fanatisk hengivne indenfor arbeidernes rækker vil søke hen. Da vil dens hengivenhet for massene, dens organisatoriske erfaring og militære geni stilles til tjeneste for den egte sociale revolution av proletarer. Derfor fører den til denne dag en tilsynelatende haapløs kamp mot det kommunistiske diktatur. Derfor forstyrres den kommunistiske fred og ro.

* * *

Endnu et spørsmåal fremstaar.

Machnobevægelsen er fortrinsvis en bevægelse blandt de fattigste lag av den ukrainske bondestand. Machnobevægelsens seir vil bety de fattigste bønders

seier. Men vil dette bety en seier for Machnobevegelsens idéer, en seier for den sociale revolution?

Dagen efter en saadan revolutions seier blir det nødvendig for bønderne at skaffe byarbeiderne fødemidler. Men da byens industri er ødelagt, ikke anlagt paa at forsyne landsbyene, saa kan industriarbeiderne ikke gi bønderne noget igjen for de fødemidler de faar. Følgelig maa bønderne i den første tid frivillig og gratis underholde byproletariatet. Er bønderne tilbøielige til en saadan ædelmodighet og en saadan revolutionær handling? Rigtignok taler kommunistene uophørlig om bønderne som en reaktionær magt, der kun forsøker at tilfredsstille sine snevre egeninteresser. Vil ikke bønderne da la byenes industriarbeidere seile sin egen sjø uten at yde dem den absolut nødvendige haandsrækning?

Vi er overbevist om at dette ikke vil bli tilfældet.

Machnobevegelsen forstod den sociale revolution i ordets virkelige betydning. Den forstod at revolutionens seier og dens konsolidering, utfoldelsen av alle de goder som flyter av den, kun er mulig under forutsetning av et intimt samarbeide mellem de arbeidende klasser i byene og paa landet. Bondestanden forstaar at uten byarbeiderne, uten disses mægtige industriforetagender kan de ikke opnaa en tiendepart av alle de goder som den sociale revolution gir dem mulighet for at opnaa. De betrakter derfor byarbeideren som en bror, som et medlem av den store arbeiderfamilie.

Utvilsomt vil bønderne i det øieblik den sociale revolution seirer yde byarbeiderne sin fulde støtte. Og dette vil bli en virkelig revolutionær, frivillig støtte. Ja endog i denne tid gaar de fødemidler bønderne saa haardt trenger til underhold av den vældige statsma-

skin. Bonden ser og forstaar udmerket godt at hele denne kostbare, byraakratiske maskin er unødvendig baade for ham selv og for byarbeideren, og at den i forholdet til de arbeidende masser spiller den samme rolle som fængselskontoret spiller i forholdet til fangene. Det er grunden til at han ikke nærer det mindste ønske om frivillig at gi staten fødemidler. Dette er grunden til at han staar i fiendtlig forhold til de nuværende skatteopkrævere — til kommissærene og statens forskjellige provianteringsorganer.

Hos bønderne er der bestandig en trang til at komme i *direkte* forbindelse med byarbeiderne. Paa bøndernes kongresser blev dette spørsmål ofte drøftet og avgjort av bønderne i positiv revolutionær retning. Og naar massen av byproletariatet under den sociale revolution uavhengig og uten mellemmænd slutter sig til bønderne, saa vil disse yde byproletariatet den nødvendige hjælp med hensyn til matforsyningen, idet de vil forstaa at i en ikke fjern fremtid vil industriarbeiderne anvende hele den gigantiske industrielle kraft til tjeneste for de arbeidende massers behov.

* * *

Machnobevegelsen er som sagt bare en episode i den russiske revolution. Men den tid og de folk vil utvilsomt komme der vil belyse denne revolution fra alle sider med sandhetens lys. *Og da vil bolsjevikenes rolle i den russiske revolution staa klart for alle.*

Men allerede nu, paa det omraade vi har behandlet, ser vi bolsjevismens sande ansigt. Machnobevegelsens historie, hvor folkemassene i løpet av flere aar forsøkte at virkeliggjøre den bedste uavhengighet vi kjenner og bragte vældige ofre for denne frihet og denne

uafhængighed, karakteriserer paa den mest avgjørende maate bolsjevismen, tilintetgjør fuldstændig legenden om dens revolutionære og proletariske karakter.

Under hele den russiske revolution, da arbeidermassene forsøgte at vise i handling eksempler paa virkelig selvvirksomhet og at de kunde staa paa egne ben, optraadte bolsjevismen som en magt der knuste og knækket dem. Dens reaktionære aand vaklet end ikke paa det tidspunkt, da det blev klart for alle at den russiske revolution vilde komme til at dø av dens aldræpende diktatur. En vanvittig og sykkelig tanke er det at tro at man med vold og magt kan holde revolutionen i sit programs skruestikke — ikke et øieblik slippe den.

Det var fuldkommen mulig at ha reddet den russiske revolution endnu i 1919 og 1920. Det er mulig endog nu. Hertil vilde trænges at man appellerte til massenes revolutionære sindelag, til arbeider- og bondeorganisationenes selvvirksomhet, gi dem frit løp. Og revolutionen, som fandt igjen sin tro og sin vilje, vilde bli reddet. Den vilde paanyt vække en vældig begeistring i massene, vilde stimulere dem til en heroisk kamp, fylde dem med begjærlighet efter nye heltegjerninger, helbrede alle saar i samfundets sociale organisme.

Statstilhængernes ord om at massen kun egner sig til at ødelægge det gamle, at den kun i denne ødelæggelse er stor og heltemodig, men naar det gjælder gjenopbygningen er taus og træg, er løgnagtige.

Ogsaa paa det skapende omraade, i det daglige, trættende arbeide er massen istand til heltegjerninger og heltemot. Men forat dette skal ske maa den ha et sikkert grundlag under sig, — den maa føle sig fri, den

maa være sig bevisst og stole paa at den sak den arbeider for er dens egen sak, den maa føle at hvert av dens foretagender er uttryk for dens vilje og haap. Med et ord: massen maa styre sig selv i ordets videste betydning.

Men bolsjevikene er bare vandt til i massen at søke lydighet og støtte for sig, men paa ingen maate revolutionært sindelag.

Det historiske faktum, der ikke paa noget vis kan gjendrives, er, at Ukrainas bønder og arbeidere fra 1918 har befundet sig i ustanselige revolutionære opstande — mot Skoropadskij, mot tyskerne og østerrikerne, mot Denikin og Petljura etc. Disse opstande hadde den største betydning for hele den russiske revolutions skjæbne: de dannet og vedlikeholdt *en permanent revolutionær situation i landet*, der klart og bestemt drev de arbeidende masser til avgjørelse av de viktigste problemer i den russiske revolution.

Denne revolutionære situation i landet blev imidlertid ødelagt, ikke av det kontrarevolutionære bourgeoisie eller de zaristiske generaler, men av kommunistmagten. Denne magt ødela i partidiktaturets navn med vaaben i haand alle de arbeidende massers forsøk paa selvstyre — den russiske revolutions hovedformaal — og ødela ogsaa derved den revolutionære situation i landet.

I sykkelig tro paa sit diktatur er bolsjevismen i den grad forbenet og fremmed for revolutionens krav at den foretrækker at se revolutionen som lik fremfor at gjøre den nogen indrømmelser. Den dræpte massenes revolutionære initiativ og selvvirksomhet og ødela den største revolutionære mulighet som arbeidermassene no-gensinde i historien har hat. Av denne grund vil ver-

densproletariatet for alle tider sætte den i skampælen.

Man maa imidlertid ikke narre sig selv og gi den tanke rum, at bolsjevismen alene har skylden for at den russiske revolution led skibbrud. Bolsjevismen virkeliggjorde det som den socialistiske videnskab i aar-tier hadde utarbeidet. Hele bolsjevismens praksis var tat fra den almindelige socialistiske videnskaps teorier. Samtidig ser vi hvorledes i Europas stater den samme «videnskabelige» socialisme hyklerisk henvender sig til arbeidermassene, idet den gjør dem til livegne for sit bourgeoisdiktatur.

Verdens arbeiderklasse der leter efter ophavsmændene til denne skammelige og usedvanlig haarde situation, hvori socialist-diktaturet har sat bønderne og arbeiderne i Rusland, bør kalde al socialisme til regnskap og fælde sin dom over den.

De russiske bønders og arbeideres blodige tragedie kan ikke forløpe uten spor. Mere end noget andet viser socialismens praksis i Rusland at arbeiderklassen ikke har nogen venner, men kun fiender der er begjærlige efter at bemægtige sig deres arbeides frugter. Socialismen har til overflod vist at den befinder sig i disse fienders rækker. Denne tanke vil for hvert aar med større og større kraft trænge ind i massenes bevissthet.

Proletarer i alle land, gaa ind i Dere selv og søk og find der sandheten: noget andet sted vil Dere ikke finde den.

Det lærer den russiske revolution os.

* * *

Da sovjetmagten tredje gang faldt ind i Povstantjestvo-rayonen gjorde den alt der stod i dens magt for at tilføie Machnobevegelsen et dødelig saar. Tak-

ket være den store masse tropper, der var blit frigjort efter operationene paa Krim og ved disse troppers overlegenhet med hensyn til utrustning, lykkedes det sovjetmagten sommeren 1921 at ødelægge Povstantsjestvo-arméen og tvinge denne armés kjerne med Nestor Machno i spidsen at begi sig ind paa et omraade som stod under rumænsk forvaltning. Derefter besatte sovjethærene hele Povstantsjestvo-rayonen, og de revolutionære masser blev med magt stillet under bolsjevismens diktatur.

* * *

Machnobevægelsen befinder sig nu i en ny situation, og foran den aapner sig en ny etappe i kampen for den sociale revolution.

Hvorledes vil nu denne kamp bli?

Livet selv vil utarbeide kampens karakter og former. Men étt er utvilsomt: indtil sidste stund vil bevægelsen forbli tro mot den undertrykte menneskehet, til sidste stund vil den kjæmpe og dø for arbeidernes store idealer: frihet og likhet.

Machnobevægelsen vil ikke gi op, den er udødelig.

Der hvor de arbeidende masser forsvarer sig mot undertrykkelse, hvor kjærlighet til frihet og uavhengighet er raadende, hvor arbeiderne samler sin klassevilje, der vil de bestandig danne sine egne historiske bevægelser, handle ut fra sig selv. Det er ogsaa Machnobevægelsens inderste væsen.

Januar—juli 1921.

R u s l a n d.

EFTERSKRIFT

Den russiske revolutions historie er endnu ikke skrevet. Utallige forsøk er vistnok gjort, utallige er de bøker der handler om revolutionen. De fleste av disse bøker er tendenslitteratur, de har en sak at forsvare, en sak at retfærdiggjøre, kort sagt: det meste av det som er fremkommet om revolutionen er partsindlæg. Andet er heller ikke at vente. Perspektivet er for kort, følelser og lidenskaper spiller bevisst eller ubevisst for sterkt ind. Et uhyre materiale til bedømmelse av revolutionen maa ogsaa skaffes frem og kritisk sigtes og undersøkes forinden en nogenlunde objektiv fremstilling av begivenhetene kan se dagens lys.

De to parter som har hat bedst anledning til at faa sin sak utførlig fremstillet er de kontrarevolutionære og kommunistene. De førstnævnte interesserer os ikke i denne forbindelse, det er kommunistenes optræden overfor de andre revolutionære partier som vi her vil dvæle litt ved.

Det er en bekjendt sak at kommunistene før de

kom til magten — under koalitionsregjeringen — krævet fuld tale- og trykkefrihet. Det er en likesaa bekjendt sak at de, da de var kommet til magten, gik fra sit ord. Tale- og trykkefrihet var et privilegium for det eneste saliggjørende revolutionære parti — kommunistpartiet. Nogen skrupler i denne anledning hadde partiet sikkert ikke: det hørte vel med til rækken av de «praktiske nødvendigheter» for partiet. Som bekjendt er det «praktisk nødvendige» det centrale i kommunistenes private og offentlige etik.

Den syndikalistiske og anarkistiske presse blev derfor undertrykt med hard haand, de syndikalistiske og anarkistiske organisationer opløste, syndikalister og anarkister overantvordet til tsjekaen. Der fandtes kun én sand revolutionær gud, og kommunistene alene var denne guds apostle.

Den russiske revolution, som alt liberalt og radikalt i hele verden hilste med begeistring, antok efterhaanden en skikkelse som maatte fylde en med sorg og bekymring. Kun de mest klarsynte blev først opmerksam paa de vansinger som tilføiedes revolutionen. Slik som kommunistpartiet hadde monopolisert pressen og slik som den aandelige terror utøvedes, sivet først langsamt opplysninger om sakenes virkelige stilling ut. Den kommunistiske presse i utlandet undertrykte eller bortforklarte de kompromitterende fakta. Det var heller ikke let for arbeiderne at opgi sin tro og tillid til det russiske kommunistparti, revolutionens «eiserne

Kohorte». De identificerte bolsjevikipartiets virksomhet under revolutionen med selve den russiske revolution, hvad der jo ingenlunde er synonyme begreper, hvor store fortjenester bolsjevikerne end har indlagt sig specielt i revolutionens første stadier.

En fase i den russiske revolution som der har staat bitter strid om er Machnobevegelsen, som er behandlet i nærværende arbeide. Hvilke vanskeligheter forfatteren, Arsjinov, har hat med at skrive boken, gir han selv oplysning om i sit forord. Det gjaldt naturligvis for bolsjevikerne at gi et saa ugunstig billede som mulig av bevægelsen og om mulig sørge for at alle oplysninger og meddelelser fra bevægelsens egne folk ikke fremkom. En saadan fremgangsmaate virker jo ikke netop knusende overbevisende om at bolsjevikenes fremstilling er den absolut rigtige. Det er derfor av overordentlig stor betydning at bøker som Arsjinovs fremkommer, selvom baade formen og indholdet fra strengt literært standpunkt kan late adskillig tilbake at ønske. Mange av de fremsatte beskyldninger mot bolsjevikerne er jo fremkommet før fra borgerlig hold; det skader derfor ikke at de verificeres fra hold som man ikke kan beskylde for at være fiendtlig stemt overfor selve revolutionen.

Jeg maa faa lov at si nogen ord om selve oversættelsen. Jeg skal være den første til at indrømme dens mangelfuldhet paa mange steder. Oversættelsen er imidlertid foretat under et sterkt pres, som ikke

har levnet mig tid til at gjengi indholdet paa et saa godt norsk som ønskelig kunde være. Jeg maa derfor be om nogen overbærenhet hvad formen angaar. Til trods for formen vil, haaper jeg, indholdet ikke undlate at øve sin virkning og gi et ganske træffende billede av bolsjevismens væsen.

Nils Jøntvedt.

INDHOLD.

Volins forord	VII
Forfatterens forord	XXII
Kapitel I. Demokratiet og arbeidermassene i Den russiske revolution	1
— II. Oktoberrevolutionen i Stor-Rusland og i Ukraina	10
— III. Den revolutionære bondereisning i Ukraina. — Machno	19
— IV. Hetman Skoropadskijs fald. — Petljuratiden. — Bolsjevismen	36
— V. Machnobevægelsen	57
— VI. Machnobevægelsen (fortsættelse). Grigorjevs oprør. — Bolsjevikenes første angrep paa Guljai-Polje	88
— VII. Machnoistenes store tilbaketog og deres seier. — Grigorjevs endeligt. — Kampen ved Peregonovka. — Ødelæggelsen av Denikins hær. — Frihetsæraen	114
— VIII. Machnoistenes feil. — Bolsjevikenes andet angrep paa Povstantsjestvo-rayonen	141
— IX. Machnoistenes overenskomst med sovjetmagten. — Bolsjevikenes tredje angrep	154
— X. Machnobevægelsens opfatning av nationalitetsspørsmålet. — Jødespørsmålet	195
— XI. Machnos personlighet	206
— XII. Machnobevægelsen og anarkismen	213
Slutningsord	226
Efterskrift	241

